GENÇLİK

YILLARIM

Lev Nikolayeviç Tolstoy

GENÇLİK YILLARIM

Türkçesi: Ahmet Ekeş

Tiyatro caddesi, Aydın Saray iş hanı, No:26 / 117- 118 Beyazıt İSTANBUL Tel: S18 29 63 - S18 29 64

DÜNYA ÇOCUK KIASİKLERİ DİZİSİ

Birinci Baskı: 1991 Dizgi: Engin Yayıncılık Baskı: Matbaa 70 / İstanbul

BİRİNCİ BOLUM

GENÇLİĞİN BAŞLANGICI SAYDIĞIM OLAYLAR

aha önceden de söylediğim gibiDimitriy'le arkadaşlığım benim yaşama, yaşamımın amacına ve yaşam anlayışıma yepyeni bir bakış açısı kazandırmıştı. Bu bakışın özü insanın bir amacının olduğu, ahlak yönünden olgunlaşmaya çabalaması ve bu olgunlaşmanın da kolay, olabilir ve sürekli olacağı görüşüydü. Ama bu güne değin yalnızca bu görüşlerden kaynaklanan yeni düşünceler bulmak, gelecekteki ahlak alanında yeni parlak tasarımlar kurmaktan zevk alıyordum. Oysa yaşamım yine eskisi gibi karmakarışık, ufak tefek şeylerle dolu, bomboş bir düzenle sürüp gidiyordu.

Dostum Dimitriy'le -yalnız kaldığım zamanlar içimden ona olağanüstü Mitya adını takmıştım- konuşurken ele aldığımız o yüksek düşüncelerimiz şimdi artık duygularıma değil, aklıma da hoş geliyordu. Ama bir gün geldi bu düşünceler, ruhsal bulguların taze gücüyle kafamda öyle güçlü bir etki uyandırdı ki, zamanımı bunlarla boşu boşuna yitirdiğimi düşünerek korkuya kapıldım. Hemen o

anda, bu düşünceleri kesinlikle hiç değiştirmeden, o saniyede bunları gerçek yaşama uygulamaya karar verdim.

İşte ben gençliğimin başlangıcı olarak bu karar anını sayıyorum. O sırada on altı yaşımı bitirmek üzereydim. Öğretmenler yine bana derse geliyorlardı. St. Jerome benim çalışmalarımla ilgileniyor ve ben gönülsüz, isteksiz üniversiteye girmeye hazırlanıyordum. Ders çalışmamın dışında ise uğraşılarım şunlardı: Tek başıma karmakarışık düşler kurmak, dünyanın en güçlü insanı olabilmek için beden eğitimi yapmak, hiçbir amacım olmadan evin tüm odalarını, özellikle hizmetçi kızların odalarının bulunduğu koridoru dolaşmak, durmadan aynada kendimi izlemek... Aynada kendimi inceledikten sonra çoğunlukla kötümser ve hatta kendimden nefret ederek ayrılırdım. Sorun yalnızca yüzümün çirkin olması değildi. Çirkin olanlar bile kendilerini avutabilmek için bir nokta bulabilirlerdi kendi yüzlerinde. Oysa ben yüzümde anlamlı, soylu, zeki bir anlatım var bile diyemiyordum ki... Yüzümde gösterişli sayılabilecek hiçbir özellik yoktu. Olağan, kaba hatta çirkin çizgiler; küçük, gri, özellikle aynaya baktığım zaman akıllılıktan çok aptallık anlatan gözler. Erkeksi hava da yok denecek kadar azdı. Oysa boyum pek kısa sayılmazdı ve yaşıma göre çok da güçlüydüm. Ama yine de yüzümün çizgileri yumuşak, gevşek ve belirsizdi. Soyluluk bile yoktu yüzümde. Tersine, benim yüzüm tam bir basit köylü suratını andırıyordu. Aynı köylülerinki gibi kocaman ellerim ve ayaklarım vardı. Bu da o sıralarda bana öyle utanç veriyordu ki...

İKİNCİ BÖLÜM

İLKBAHAR

niversiteye başladığım o yıl paskalya yortusu nisan ayı sonlarındaydı. Sınavlar da büyük perhizin sonunda yapılacaktı. Ben de hem ayinlere katılmak, hem de sınava hazırlanmak zorunda kalmıştım.

Yağan sulu kardan sonra, Kari İvanoviç buna "babanın ardından oğlu geldi" derdi, üç gündür hava sakin, ılık ve açıktı. Sokaklarda hiç kar görünmüyordu, pis yapışkan çamurun yerini ıslak, parlak kaldırımlar ve hızla akan seller almıştı. Çatılardan güneşin erittiği karların son damlacıkları düşüyordu. Bahçedeki ağaçlarda tomurcuklar çıkmaya başlamıştı. Avluda donmuş gübre yığınının önünde ahıra doğru kuru bir yol açılmıştı. Merdivenin yanındaki taşların aralarından yeşil otlar kendini gösteriyordu. İnsanın ruhunu en çok etkileyen ilkbahar günleriydi bunlar. Parlak, pırıl pırıl ama sıcak olmayan güneş, dereler, kar suları, havadaki esen tazelik, uzun parlak bulutların dolaştığı açık mavi gökyüzü. Nedenini bilmem ama, bana öyle geliyor ki büyük kentlerde ilkbaharın bu ilk döneminin insan ruhuna etkisi daha güçlü duyulur. Daha az

LEV TOLSTOY

görürsün, ama daha çok duyarsın bunu. Sabah güneşi çift camlı pencereden içeri süzülüyor, tozlu ışınlarını artık bana bıkkınlık veren ders odamın döşemesine serpiyordu. Ben de pencerenin yanında durmuş, tahtada uzun bir cebir problemini çözüyordum. Bir elimde kapsız, iyice yıpranmış Franker'in "Cebir" kitabını, ötekinde ise küçük bir tebeşir parçası tutuyordum. İki elim, yüzüm ve ceketimin

dirsekleri tebeşir tozu içindeydi. Kollarını sıvayan, beline önlük bağlamış olan Nikolay elindeki kerpetenle bahçeye açılan pencerenin çivilerini çıkartıp macunlarını kazıyordu. Onun bu çalışması ve bu arada çıkardığı sesler dikkatimi dağıtıyordu benim. Zaten çok kötü bir durumdaydım, kafam karmakarışıktı. Baştan bir yanlış yapmış ve problemi yeni baştan bir daha çözmek zorunda kalmıştım. Üstelik iki kez tebeşiri yere düşürmüş, elim yüzüm tebeşir içersinde kalmıştı. Silgi bir yerlere kaybolmuş, Nikolay'ın farkında olmadan çıkardığı gürültü sinirlerimi iyice altüst etmişti. Kızmak ve bağırıp çağırmak istiyordum. Tebeşiri, cebir kitabını fırlattım ve odada bir ileri bir geri dolaşmaya başladım. Sonra birden bugün kilisede günah çıkaracağımız, tüm kötü davranışlardan sakınmamız gerektiği geldi aklıma. Hemen sakinleştim, yatıştım ve Nikolay'a yaklaştım.

Sesime son derece yumuşak bir ton vererek: - İzin ver de sana yardım edeyim Nikolay, dedim. Sıkıntımı yenmekle ve ona yardım etmekle çok iyi bir davranışta bulunduğum inancı içimdeki uysal ruh durumumu daha da artırıyordu.

Macun kazınmış, çiviler sökülmüştü. Ama yine de Nikolay tüm gücüyle çerçeveye asıldığı halde çerçeve yerinden çıkmıyordu.

"Eğer ona yardım eder çerçeveyi hemen çıkartırsak,

artık daha fazla çalışmam günah olur; buna gerek de kalmaz" diye düşündüm. İkimiz birden asılınca çerçeve çıktı yerinden.

Nikolay'a:

- Nereye götüreceksin onu? diye sordum.

Benim bu içimden gelen yardımıma şaşıran ve pek de hoşlanmayan Nikolay:

- İzin verirseniz kendim götüreyim, dedi. Karıştırmamak gerekiyor, bu yüzden numaralayıp götürüyorum kilere.

Çerçeveyi kaldırarak:

- Ben işaretleyiveririm sana, dedim.

Sanki kiler iki verst uzakta, çerçeve iki kat daha ağır olsa daha hoşuma gidecekmiş gibi geliyordu bana. Kendimi iyice yormak ve bu çabamı da Nikolay'a göstermek istiyordum. Odaya döndüğüm zaman tuğla parçaları, iri tuz taneleri*^ pencerenin kenarlarından alınmış ve Nikolay elindeki kuş kanadıyla kum tanelerini ve uyuşmuş sinekleri pencereden dışarı süpürüyordu. Tertemiz kokan hava süzülerek odayı dolduruyordu. Pencereden kentin gürültüsü, bahçedeki serçelerin cıvıltıları duyuluyordu.

Tüm eşyalar pırıl pırıl aydınlanmıştı, oda şenlenmişti sanki. Hafif bir ilkbahar rüzgârı benim cebir kitabımın yapraklarını ve Nikolay'ın saçlarını oynaştırıyordu. Pencereye yaklaştım ve içine oturdum. Bahçeye doğru eğilerek düşünmeye başladım.

Benim için yeni, son derece güçlü ama hoş olmayan bir duygu dolduruvermişti birden ruhumu. Yer yer parlak yeşil iğneleri, sarı saplarıyla ıslak toprakta fışkıran

(*) Rutubeti önlemek için çerçeve kenarlarına ve iki cam arasına iri tuz ve tuğla parçalan konurdu. (A.E.)

otlar, güneşte parlayan derecikler, sularla sürüklenen toprak ve odun parçacıkları, tam pencerenin önünde sallanan şişkin tomurcuklar, kızarmaya başlamış leylak dalları, bu dalların arasında uçuşan kuşların telaşlı cıvıltıları, üstündeki karların erimesiyle kapkara gözüken ıslak tahta duvar, en önemlisi de bu kokulu nemli hava ve neşeli güneş, sanki bana açık seçik, yepyeni, çok güzel bir • şeyleri anlatmak istiyordu. Bunu oldu ğu gibi anlatmam olanaksız, ama yine de kendi çıkardığım anlama göre aktarmaya çalışıyorum. Her şey bana güzelliği, mutluluğu, erdemi anlatıyor. Bunların hep aynı şeyler olduğunu söylüyordu. "Bunu ben nasıl anlayamadım, eskiden ne kadar aptalmışım, iyi ve gelecekte mutlu olabileceğimi nasıl da anlayamamışım!" diyordum kendi kendime. "Çabuk olmam gerek, çok çabuk, hemen şu anda bambaşka biri olmam ve yeni bir yaşama başlamam gerek!" Ama buna karşın yine de uzun süre pencerede oturdum, hiçbir şey yapmadan düş kurmayı sürdürdüm. Bilmem size de oldu mu, yağmurlu, kapalı bir yaz gününde uykuya dalıp güneş batarken uyanarak gözlerinizi açtığınızda pencerenin dört köşesine gerilmiş perdenin aralarından baktınız mı? Yağmurla ıslanmış yol boyunca sıralanmış kayın ağaçlarının mor renkli gölgelerine, batan güneşin ışıklarıyla aydınlanan bahçenin nemli yollarına, pencerenin önünde güneş ışınları altında şeffafmış gibi görünerek uçuşan sineklere baktınız mı? Bahçedeki kuşların neşeli cıvıltılarını duyarak yağmurlu havanın o kokusunu içinize çekerek "Böyle-güzel bir akşamı uykuda geçirmek ne ayıp benim için" diye düşündüğünüz ve üzüntü içinde bahçeye fırlayarak hemen yaşamın tadını çıkarmaya

çalıştığınız oldu mu? Eğer olduysa, böyle güçlü duyguların etkisinde kal-dıysanız, işte böyle bir an benim o zaman duyduğum güçlü duyguları anlatabilir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DÜŞLER

l imdi günah çıkartacak, tüm günahlarımdan arına -Jcağım" diye düşündüm: "Bir daha da hiç günah işlemeyeceğim..." (Birden bana her şeyden çok acı veren tüm günahlarım geldi aklıma.) "Her pazar muhakkak kiliseye gideceğim, daha sonra tam bir saat İncil okuyacağım. Üniversiteye başlayınca bana verilecek olan yirmi beş ruble aylığımdan iki buçuk rublesini (onda birini) yoksullara dağıtacağım. Kimse bilmeyecek bunu. Ama sokaktaki dilencilere değil, ben öyle yoksullar, kimsenin tanımadığı öksüz ya da yaşlı kadınlar bulacağım ki, onlara vereceğim."

"Benim özel odam da olacak (St. Jerome'un odasını verirler sanırım.) Kendi odamı kendim temizleyecek, tertemiz tutacağım. İşlerimi yaptırmak için adam tutmayacağım. Ne de olsa o da benim gibi bir insan. Sonra, her gün üniversiteye yaya olarak gidip geleceğim. (Eğer bana araba verirlerse onu da satarım ve parasını yoksullara dağıtırım.) Her şeyi tam kurallara uygun yapacağım. (Bu her şey ne anlama geliyordu, o zaman açıklayamazdım

bile, ama bunun mantıklı, ahlaka uygun, kusursuz bir yaşamı anlattığını açıkça anlıyor, bunu hissediyordum.; Derslerime iyi çalışacak, hatta ders iş lemeden önce ben o derse önceden çalışmış

olarak gireceğim derslere, îlk yılımda sınıf birincisi olacağım ve bir tez hazırlayacağım. İkinci sınıfta da hep önceden çalışacağım derslerime, böylece doğrudan doğruya üçüncü sınıfa geçirecekler beni. Sonunda daha on sekiz yaşında üniversiteyi bitirerek iki altın madalyalı ilk üniversite mezunu olacağım. Sonra mastır sınavını kazanıp doktora yapacağım. Rusya'nın en başta gelen bilim adamı olacağım... Hatta belki de Avrupa'nın en önde gelen bilgini olurum..." Kendi kendime: "Peki ya sonra ne olacak?" diye sordum. O anda bütün bu kurduğum düşlerin bir gururlanma olduğu geldi aklıma. Bu nedenle günah olacağını, bu akşam bunları papaza anlatmam gerektiğini düşündüm ve yine düşlerimin başlangıcına döndüm: "Derslerime hazırlanmak için Vorob-yev^ dağlarına gideceğim yaya olarak. Orada bir ağacın altında bir yer bulacağım kendime, orada derslerime çalışacağım. Bazen yanıma yemek için bir şeyler de alacağım, Pedotti'den börekler gibi yiyecekler. Dinleneceğim, sonra güzel bir kitap okuyacağım, ya da manzara resmi yapacağım. Bazen de bir müzik aleti çalacağım. (Flüt çalmayı da muhakkak öğreneceğim.) Sonra o kız da Vorob-ye tepelerine gezmeye gelecek, bana yaklaşacak ve soracak benim kim olduğumu. Ben ona üzüntülü bir yüzle bakacağım ve bir papazın oğlu olduğumu, ancak burada yalnız başıma yaşadığım zamanlar mutlu olduğumu söyleyeceğim. O bana elini uzatacak, bir şeyler söyleyecek ve yanıma oturacak. Böylece her gün buraya birlikte geleceğiz. Arkadaş olacağız ve onu öpeceğim... Ama hayır, bu iyi bir şey değil. Tersine bugünden sonra bir daha kadınla

(») Serçe (A.E.)

ra hiç bakmayacağım. Hiçbir zaman, hiçbir zaman hizmetçi kızların odasına girmeyeceğim, hatta önlerinden bile geçmemeye çalışacağım. Üç yıl sonra evlenme yaşım geldiğinde muhakkak evleneceğim. Elimden geldiğince çok hareket yapmaya çalışacağım, her gün beden eğitimi yapacağım. Yirmi beş yaşına geldiğim zaman ise Rop-po'dan daha güçlü olacağım. İlk gün "uzattığım elimde" yarım pud^ ağırlığı beş dakika tutacağım, ertesi gün yirmi bir funt^*), üçüncü gün yirmi iki funt... Bu böylece artarak yükselecek. Öyle ki sonunda her elimde dört pud kaldırabileceğim. Adamlarımın arasında en güçlü kişi ben olacağım. O zaman, eğer biri çıkıp da bana hakaret eder, ya da o kız için saygısızca bir şeyler söylemeye kalkarsa, onu yakasından tuttuğum gibi tek elimle yerden iki arşın yükseğe kaldırıvereceğim. Benim gücümü anlaması için onu havada bir süre tutarım, sonra bırakırım. Ama hayır, bu da iyi bir şey değil! Yok, yok, hayır, ben bunu bir kötülük için yapmıyorum ki, yalnızca kanıtlamak istiyorum benim..."

Beni, gençlik düşlerimin de çocukluk ve ergenlik yıllarındaki gibi çocukça olmasına bakarak hor görmeyiniz. Şundan eminim ki, eğer çok uzun yaşar, bu öyküm de benimle birlikte yaşayacak olursa, yetmiş yaşında bir ihtiyar olduğum zaman bile hayallerim aynı şimdiki gibi çocukça olacaktır. O zaman da tıpkı eskiden Mazepa'yı sevdiği gibi1-*"), şimdi de ağzında diş kalmamış benim gibi bir ihtiyarı sevebilecek olan güzel Mariya'nın hayalini kuracağım. Benim pek akıllı olmayan oğlumun birdenbire bakan oluvereceğinin,

ya da birdenbire milyonlarca paraya sahip oluvereceğimin düşlerini kurmayı sürdüreceğim. Bence hiçbir yaşta hiçbir insan yoktur ki böyle ruhu

(*) Pud: 16,3 kg. (A.E.) (**) Funt: 409,5 gram (A.E.)

(***) Mazepa ve Manya: Puşkin'in bir şiirinde sözü edilen Ukrayna'lt aşıklar (A.E.)

okşa yıcı ve avutucu hayaller kurmayı bıraksın. Hayalleri gerçekleşme olasılığının bulunmayışı ve çekiciliğini bir yana bırakalım, her insanın, her yetişkinin düşleri kendi özel karakterine göre değişir. Benim ergenlik yıllarımın sonu, gençliğimin başlangıcı saydığım bu dönemde hayallerimin dayandığı dört temel vardı: Birincisi o kıza olan aşkımdı. İçimde her zaman aynı duyguyla yaşattığım, her dakika bir yerlerde karşıma çıkıvermesini beklediğim, hayalimde canlandırdığım bir kadındı bu. Bu kız, biraz Soniçka, biraz Vasiliy'in karısı Maşa. Ma-şa'yı teknede çamaşır yıkarken canlandırırdım hayalimde. Biraz da çok eskiden tiyatroda önümüzdeki locada gördüğüm, beyaz boynunda inci dizili bir kadındı. İkinci temel, sevgiye karşı duyduğum sevgiydi. Herkesin beni tanımasını, beni sevmesini istiyordum. Adım Nikolay İr-tenyev'i söylediğim zaman, herkesin bu adı duyunca etkilenmesini, çevremi almasını ve bir şeyler için teşekkür etmelerini istiyordum. Üçüncü temel, alışılmamış derecede üne kavuşma umuduydu. Bu öyle güçlü ve ağır bir umuttu ki, insanı çıldırtabilirdi. Olağanüstü bir rastlantıyla, birdenbire dünyanın

en zengin, en tanınmış insanı olacağıma öylesine güçlü bir inancım vardı ki, her an bu anlatılması olanaksız mutluluğu beklemekten doğan bir coşku içindeydim. İnsanın isteyebileceği her şeye eriştiği o anın başlayıvermesini bekliyordum tetikte. Bu anın benim bulunmadığım bir yerde başlayıver-mesi olasılığını düşününce de hep acele ediyordum. Dördüncü ve en önemli temel ise kendi kendime duyduğum iğrenme ve pişmanlık duygusuydu. Ama pişmanlık duygusu mutluluk umuduyla öylesine bütünleşmişti ki, kendi başına bir üzüntü vermiyordu. Tüm geçmişimden kopmak, değiştirmek, her şeyi unutmak, geçmişin bağlarından, etkisinden kurtulmak, yepyeni bir yaşam, yeni ilişkiler kurmak öyle kolay ve doğal geliyordu ki...

Hatta geçmişe duyduğum iğrenmeden zevk bile alıyor ve onu olduğundan daha karanlık görmeye çalışıyordum. Geçmiş günlerimin anıları ne denli karanlık ise, bugünkü yaşantım o karanlığın içinden o denli temiz ve aydınlık bir nokta gibi geliyordu. Gelecekteki günlerim de bu noktanın çevresinde renkler ve ışıklar biçiminde gözüküyordu bana. Bu pişmanlık ve kusursuz olmanın korkunç isteğinin sesiydi ve o gelişme çağında en önemli, en yeni duygularımdan biriydi. Bu ses benim kendime, insanlara ve dünyaya bakış açımda yepyeni ufuklar açmıştı. Bu, iç açıcı hayırlı ses o günden beri pek çok kez, o üzüntülü anlarda, yaşamın yalan ve ahlaksızlığının gücüne boyun eğerek, ses çıkarmadan, birden her türlü haksızlıklara ve yalanlara karşı çıkma cesaretini

göstermişti. Geçmişin kötülüklerini açığa vurmuş, yeni yaşamın taze kaynağını bana göstermiş, onu sevmeye zorlamış, gelecekteki iyilik ve mutluluk vaadini vermiş olan iç açıcı, hayırlı bir sesti o! Yoksa bir gün bana ses vermeyecek misin?

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

VW.V.'.V.

AİLE ÇEVREMİZ

abam bu yıl ilkbaharda çok az kalıyordu evde. Ama [i____ı evde bulunduğu zamanlarda son derece neşeli oluyor, piyanoda sevdiği parçaları çalıyor, bizlere tatlı, hoş göz işaretleri yapıyor, bizlerle ve Mimi'yle şakalaşıyordu. Bir Gürcü prensinin Mimi'yi kayak yerinde gördüğünü ve aşık oluverdiğini, karısından boşanmak için kiliseye başvurduğunu söyleyerek takılıyordu. Benim de Viyana'ya büyükelçi yardımcılığına atandığımı anlatıyordu. Hem de bu uydurduğu öyküleri gerçekmiş gibi ciddi ve inandırıcı bir biçimde anlatıyordu. Katenka'yı da çok korktuğu örümceklerle korkutuyordu. Arkadaşlarımız Dubkov ve Nehlüdov'a da çok tatlı davranıyor, bize ve konuklara durmadan önümüzdeki yıla ilişkin tasarılarını anlatıyordu. Ama bu tasarılarını hemen her gün değiştiriyor, bir gün anlattığı ertesi günküyle çelişiyordu. Bunlar bizim öyle ilgimizi çekiyordu ki, can kulağıyla dinliyorduk onu. Hatta Lüboçka gözlerini kırpmadan tek sözcüğü kaçırmamak için babamın ağzının içine bakardı. Tasarılarında bizi Moskova'da, üniversitede bırakacağı, kendisinin ise Lü

boçka'yla iki yıllığına İtalya'ya gideceği, Kırım'da güney kıyılarında bir çiftlik satın alacağı, her yaz oraya gidileceği, tüm aile hep birlikte Petersburg'a taşınacağımız vb... anlatılıyordu. Babamda bu son derece neşeli halinden başka gördüğüm bir değişildik daha vardı ki, asıl o çok şaşırtmıştı beni. Kendine son model bir elbise diktirmişti: Zeytin renkli bir frak, son modaya uygun yanları şeritli pantolon, ona çok yakışan uzun bir palto. Bir konukluğa, özellikle bir kadına gideceği zaman son derece güzel kokular yayılıyordu babamdan, Mimi bu kadından söz ederken yalnızca içini çekerdi. O anda yüzünden "Zavallı öksüzler! Ne iğrenç tutkunluk! İyi-ki o öldü" vb... gibi sözler okunurdu. Babam bize kumar oynadığından, bu kış kumarda çok şanslı olduğundan, çok yüklü bir para kazandığından, parayı Lombard'a^ yatırdığından ve bu ilkbaharda bir daha oynamak istemediğinden hiç söz etmiyordu. Ben bunları ancak Nikolay'dan öğreniyordum. Babam bu verdiği sözden dönmekten korktuğu için de bir an önce köye gitmek istiyordu. Hatta benim üniversiteye giriş sınavlarımı bile beklemeden, paskalyadan hemen sonra kızlarla birlikte Petrovskoye'ye gitmeye karar vermişti. Volodya'yla ben daha sonra gidecektik oraya.

Volodya bütün kış boyunca, ilkbahara değin Dub-kov'dan hiç ayrılmamıştı. (Bu arada Dimitriy ile aralarında ayrılık rüzgârları esmeye başlamıştı.) İşittiğim konuşmalarından anladığıma göre şu sıralarda en zevk aldıkları şey, durmadan şampanya içmek, bir kızın penceresi altından kızakla geçmek, sanırım ikisi birlikte aşık olmuşlardı bu kıza, çocuk balosunda değil, gerçek bir baloda

bir kızla başbaşa dans etmekti. Bu son durum, birbirimizi çok sevmemize karşın bizi tamamen ayırmıştı artık. Biz henüz öğretmenden ders alan bir çocukla, büyük

(*) Lombard: O zaman kredi veren bir kuruluş, bir tür banka. (A.E.)

balolarda dans eden bir adam arasındaki büyük farkı anlıyor, kendi düşüncelerimizi karşınızdakine anlatamıyor-duk artık. Katenka da büyümüştü, durmadan romanlar okuyordu. Yakında biriyle evlenebileceği düşüncesi artık şaka gelmiyordu bana. Volodya da büyüktü ama nedense bir türlü anlaşamıyorlar, hatta sanırım birbirlerinden nefret ediyorlardı. Katenka evde yalnız kalıp romanlardan başka bir şeyle ilgilenmez, çoğunlukla da canı sıkılırdı. Ama evde yabancı erkekler olduğu zaman hemen canlanıyor, sevimlileşiyor, gözlerini öyle değişik kırpıştırıyordu ki, bununla ne demek istediğini anlayamıyordum bir türlü. Sonraları onunla konuştuğumuzda, ondan öğrendiğime göre kızlar ancak gözleriyle karşısındakilere cilve yapabilirlerdi ve bu da ayıp sayılmazdı. Ancak o zaman başkalarının şaşırmadığı bu tuhaf göz süzüşlerinin anlamını kavrayabildim. Lüboçka da artık uzunca, elbiseler giymeye başlamıştı. Çarpık bacakları görünmüyordu ama yine eskisi gibi o sulu gözlü kızdı. Şimdi o bir süvari ile değil bir şarkıcı ya da müzisyenle evlenmeyi düşlüyor, bu amaçla da ciddi olarak müzik çalışıyordu. Benim üniversiteye girişimden sonra bu evde artık kalamayacağını çok iyi bilen St. Jerome bir

kontun evinde kendine yer arayıp bulmuş, o andan beri de bizim ev halkına yüksekten bakmaya başlamıştı. Evde çok az kalıyordu. O sırada moda sayılan sigara içmeye başlamıştı. Durmadan, kartondan yaptığı boruyla neşeli parçalar çalıyordu ıslıkla. Mimi de, her geçen gün daha üzüntülü, daha kederli oluyor, sanki biz çocukluktan kurtulup büyüdükçe hiçbirimizden, hiçbir şeyden olumlu bir gelecek beklemediği anlaşılıyordu.

Öğle yemeği için geldiğim yemek odasına ardığım zaman, orada yalnız Mimi, Katenka, Lüboçka ve St. Jerome vardı. Babam evde değildi. Volodya da kendi odasında arkadaşıyla sınava hazırlanıyordu ve yemeği odası-

na istemişti. Bu son zamanlarda masadaki baş köşede Mimi oturuyordu. Biz Mimi'yi hiç saymıyorduk. Yemek de eski güzelliğini yitiriyordu artık. Mamanın ya da büyükannemin sağlığmdaki gibi tüm aileyi belirli bir saatte bir araya toplayan, günü iki bölüme ayıran öğle yemeği özelliği kalmamıştı artık. Sofraya geç gelmeyi, ikinci yemeğe yetişmeyi olağan sayıyor, şarabı kadeh yerine bardaktan içiyor, (bu konuda St. Jerome örnek olmuştu bize) sandalyede yayılarak oturuyor, yemek bitmeden kalkıyor, bu gibi daha bir sürü kural dışı şeyler yapıyorduk. O zamandan beri yemek eskisi gibi ailenin günlük, sevimli bir töreni olmaktan çıkmıştı. Oysa Petrovskoye'deyken böyle mi olurdu hiç? Saat ikiden önce hepimiz yıkanmış, yemek için giyinmiş olarak konuk salonunda oturur, neşeyle konuşur ve saatin tam iki olmasını beklerdik. O

zaman garsonların odasındaki saat çalmaya başlar ve ikinci gongla birlikte elinde peçetesi, ciddi, mağrur yüzüyle Foka sessiz adımlarla odaya girerdi. Sözcükleri uzatarak gür bir sesle "Yemek hazır!" diye seslenir, herkes hoşnut bir yüzle, büyükler önde, küçükler arkada, kolalı eteklerin hışırtısı, çizme ve iskarpinlerin gıcırtısıyla yemek salonuna girilirdi. Alçak sesle konuşarak herkes kendi yerine yerleşirdi. Moskova'da da böyle olmazdı. Yemek salonunda hazırlanmış masanın başında ayakta durur, alçak sesle konuşarak Gavrilo'nun yemeğin hazır olduğunu bildirmeye gittiği büyükannemin gelmesini beklerdik. Birden kapı açılır, elbise hışırtıları ve ayak sesleri duyulur, büyükannem başında tuhaf, leylak rengi bir kurdelayla bağlanmış başlığıyla gülümseyerek, ya da somurtarak (Bu onun sağlık durumuna bağlıydı) yüzüyormuş gibi odasından çıkardı. Gavrilo hemen koltuğunu altına uzatıve-rir, sandalye gürültüleri başlar ve sanki iştah habercisiy-miş gibi soğuk bir hava dolaşırdı omuzlarımızda. Nemli, kolalanmış peçeteyi alır, ekmek kabuğunu çiğner, sabırsızca, sevinçli bir açlık içinde, masanın altında ellerimizi oğuşturarak garsonun mevki, yaş ve büyükannemin ilgi

derecesine göre dağıtacağı dumanı tüten çorba tabaklarını izlerdik.

Oysa şimdi artık ben öğle yemeğine gelirken ne bir sevinç ne bir coşku duyuyordum içimde.

Mimi'nin, St. Jerome ve kızların, Rusça öğretmeninin korkunç çizmeleri, Prenses Kornakova'nın volanlı elbiseleri vb... üzerine gevezelikleri -bütün bu gevezelikleri eskiden benim içimde tam bir nefret uyandırır ve ben bunu Lüboçka ve Katenka'dan gizlemeye gerek bile görmezdim, ama bu kez benim o andaki yeni ve hoş ruh durumumu etkilememişti. Olağanüstü bir uysallık vardı üzerimde. Gülümseyerek dinledim onları. Özellikle tatlı, saygılı bir sesle bana kvas^ vermelerini rica ettim. Yemekte konuşurken Fransızca olarak kurduğum bir cümlede je /*•?«.» yerine je puis dememin daha güzel olacağını söyleyen St. JĞrome'un bu uyarısını da uysallıkla kabul ; ettim. Yalnız itiraf edeyim ki, benim bu uysallığımın ve hoşgörülülüğümün kimsenin dikkatini çekmemesi hiç hoşuma gitmemişti. Yemekten sonra Lüboçka bana tüm günahlarını yazdığı defterini gösterdi. Ben bunu çok iyi bulduğumu, ama herkesin kendi günahını kendi içinde gizlemesinin daha iyi olacağını söyledim ve:

- Başka türlü de olamaz, diye ekledim. Lüboçka:

- Niçin başka tu- iü olamaz? diye sordu.

- Böylesi daha iyi olur, sen beni anlayamazsın, dedim ben.

St. Jerome'a çalışmaya gittiğimi söyleyerek yukarı odama çıktım. Aslında yukarı çıkmamın asıl nedeni çalışmak değil, günah çıkarma zamanına değin olan bir buçuk saat içinde tüm yaşamımdaki ödev ve işlerimin bir Üstesini yapmaktı. Bundan sonra bunlara göre davranmak için yaşamımın amaç ve kurallarını kağıda dökmek istiyordum.

(*) Kvas: Bozaya benzer bir tür içki. (A.E.)

BEŞİNCİ BÖLÜM

KURALLARIM

ir kağıt çıkardım ve her şeyden önce gelecek yılki ödevlerim ve işlerimin bir dökümünü yapmak istedim. Kağıdı cetvelle çizerek bölmek gerekiyordu. Ama cetvelimi bulamadım. Cetvel yerine Latince sözlüğünü kullandım. Mürekkep ucuyla sözlüğün kenarından çizgiyi çizip, sözlüğü yana doğru çekince çizgi yerine geniş bir mürekkep lekesi yayılmıştı kağıda. Ayrıca sözlüğün boyu kısa geldiğinden bir de çizginin ucu kıvrılıvermişti. Yeni bir kağıt çıkardım, sözlüğü güçlükle kaydırarak şöyle böyle bir çizgi çizdim. Düşüncelerimi üç gruba ayırdım. Kendime karşı olan, yakınlarıma karşı olan ve Tanrıya karşı olan görevlerim diye ayırdım. Önce birincileri yazmaya koyuldum. Ama onlar o denli çok ve çeşitli, birbirinden ayrı şeylerdi ki, önce "yaşamımın kurallarını saptamak gerekiyordu. Sonra bir program yapılabilirdi. Altı yaprak kağıt aldım, defter gibi diktim ve başına "Yaşamımın Kuralları" diye bir başlık attım. Bu iki sözcük öyle eğri büğrü ve biçimsiz yazılmıştı ki, uzun süre acaba değiştirsem mi diye düşündüm. Önceden yırttığım kağıtlara ve bu çirkin

başlığa bakarak uzun uzun üzüldüm. Nedense ruhumda çok güzel ve apaçık olan duygular böyle kağıda döküldüğünde, ya da genellikle yaşama uygulandığında, bunlardan yararlanmak istendiğinde niçin böyle oluyor, niçin böyle düşünüyorum?..

Bu anda Nikolay'ın sesi geldi aşağıdan:

- Rahip geldi, aşağıya ayini dinlemeye gelin! Defterimi masaya sakladım, aynaya baktım, saçımı
yukarıya doğru taradım. Bu tür saçın bana daha düşünceli bir hava verdiğine inanıyordum. Üzerinde yanan mumlar ve kutsal resimler bulunan örtülü masanın durduğu oturma odasına girdim. Babam da aynı anda öteki kapıdan girmişti odaya. Rahip ak sakallı, ciddi yüzlü yaşlı biriydi. Önce babamı kutsadı! Babam onun ufak, geniş kuru elini öptü, ben de aynı şeyi yaptım. Babam:

- Voldemar'ı çağırın, dedi. Nerede o? Ama yok, o üniversitenin kilisesine gidiyordu.

Katenka:

- O Prensle birlikte odasında çalışıyor, dedi ve Lü-boçka'ya baktı.

Lüboçka nedense birden kızardı, suratını buruşturdu, bir yeri ağrıyormuş gibi yaparak odadan çıktı. Ben de onun ardından çıktım. O, konuk salonunda bir an durdu ve defterine kalemiyle bir şeyler yazdı yeniden.

Ben:

dum.

- Ne oldu, başka bir günah daha mı işledin? diye sor-

O kızararak:

- Hayır, yok bir şey, hiç işte... diye yanıt verdi.

Bu sırada kapı önünde Volodya'yla vedalaşan Dimit-

riy'in sesi duyuldu.

Katenka odaya girerken Lüboçka'ya dönerek:

- Al sana günah işlemek için yeni bir neden daha, dedi. Kızkardeşime ne olduğunu bir türlü anlayamıyor-dum. Öyle bozulmuştu ki gözleri dolu dolu oldu. Çok utanmıştı, hem kendine, hem de anlaşılan onunla alay eden Katenka'ya öfkelenmişti.

- İşte belli senin yabancı biri olduğun, dedi. (Katenka için bu yabancı sözcüğünden daha ağır bir hakaret olamazdı, anlaşılan Lüboçka da bunu bile bile söylemişti.) Böyle sırları açıklıyorsun, dedi ve sonra sesinde çok önemli bir anlatımla sürdürdü sözlerini: Özellikle kızdırmak için söylüyorsun... Sen anlamalısın beni oysa... Böyle şaka olmaz!

Anlaşılan Katenka da bu yabancı sözüne çok içerle-mişti:

- Nikolenka, biliyor musun o günah listesine ne yazdı? dedi. Günah listesine...

Lüboçka hemen onun sözünü kesti. Ağlama derecesine gelmişti:

- Senin bu denli kötü biri olabileceğini beklemezdim, dedi. Yanımızdan ayrılırken ekledi: Böyle bir anda, durmadan daha çok günaha girmeme neden oluyorsun. Ben senin duygularınla, acılarınla hiç alay ediyor muyum?

^1^» «« •••!••• •••!••• !•«!•• ••!•••• ••

ALTINCI BOLUM

GÜNAH ÇIKARMA

lüm ev halkının toplandığı, rahibin ayağa kalkarak gü-jnah çıkarma öncesi duasını okumaya hazırlandığı sırada böyle karmakarışık, dağınık düşüncelerle dönmüştüm oturma odasına. Genel sessizliğin arasında yalnızca duayı okuyan rahibin ciddi sesi duyuluyordu.

Özellikle de şu sözleri çok etkiliydi: "Tüm günahlarınızı açıklayınız; utanmadan, hiçbir şeyi gizlemeden, kendinizi haklı çıkarmaya çalışmadan.' Tannnın önünde ruhunuz temizlensin. Eğer bir günahı gizleyecek olursanız bu, o günahtan daha büyük günah işlemek sayılır." Sabahleyin bu ayini düşünürken duymuş olduğum coşku yeniden canlanmıştı içimde. Aklımdan geçen tüm düşünceleri bir yana bırakarak, biraz da korkarak bunlardan kurtulmaya çalıştım ve hatta bu durumdan zevk almaya bile başladım.
İlk günah çıkarma sırası babamındı. Büyükannemin odasında papazın yanında çok uzun süre kaldı. Biz de bu arada oturma odasında ses çıkarmadan oturuyor, fısıltıyla kimin önce gireceğini tartışıyorduk. Sonunda kapıdari rahibin dua okuyan sesi ve babamın ayak sesleri duyuldu. Kapı gıcırdadı, babam her zamanki alışkanlığıyla, öksüre-rek, omuzlarını kısarak, bizden yana kimseye bakmadan çıktı dışarı.
GENÇLİK YILLARIM

Babam:
- Haydi, şimdi sen gir Lüboçka, sakın bir şey gizleme. Sen benim en günahkar çocuğumsun, dedi neşeyle ve yanağından bir makas aldı. Lüboçka sarardı, kızardı, önlüğünden listesini önce çıkardı, sonra yeniden gizledi, başını yana eğdi, sanki yukarıdan biri başına vuruverecekmiş gibi boynunu kıstı ve odaya girdi. İçerde pek uzun süre kalmadı, ama çıkarken omuzları hıçkırıklarla sarsılıyordu. Sonunda, güzel Katenka'nın gülümseyerek kapıdan çıkmasıyla sıra bana geldi. Ben, gitgide artan korkuyla ve içimden giderek

artmasından hoşnut bile olduğum korku duygusuyla yarı aydınlık odaya girdim. Rahip kürsünün önünde duruyordu, ağır ağur yüzünü bana doğru çevirdi.

Beş dakikadan fazla kalmamıştım büyükannemin odasında. Ama oradan mutlu, o zamanki düşünceme göre tümüyle arınmış ve yeniden doğmuş gibi yepyeni bir insan olarak çıkmıştım. Ama yine de aynı yaşamımın devam etmesi, aynı odalar, aynı mobilyalar, aynı dış görünüşüm beni olumsuz etkiliyordu. (_Çünkü içimin değiştiği gibi dış görünüşümün de değişmiş olmasını isterdim.) Ne olursa olsun bu güzel ruhsal durumum yatağıma yatana değin aynı biçimde devam etti.

Arınmış olduğum tüm günahlarımı hayalimden geçirerek uyumak üzereyken birden rahibe söylemediğim, gizlediğim utanç verici bir günahım geldi aklıma. Günah çıkarmadan önce rahibin söylediği sözler çınlıyordu kulaklarımda. Bütün o rahatım bir artda kayboluvermişti. "Eğer gizlerseniz çok daha büyük günt&h olacaktır..." Durmadan aklıma takılıyordu bu sözler. Gizlediğim günahıma verilecek yeterince ağır bir ceza bulanamayacakmış gibi geliyordu. Yatakta uzun süre bir o yana bir bu yana döndüm durdum. Allahın beni hemen cezalandırmasını, belki de bir anda ölüvermeyi, (ki bu düşünce çok korkutmuştu beni) bekledim. Sonra birden mutlu bir düşünce geldi aklıma: Ortalık ağarır agarmaz yaya olarak, ya da arabayla manastıra, rahibe gitmek ve yeniden günah çıkarmak. Bu düşünce tümüyle yatıştırmıştı beni.

YEDİNCİ BÖLÜM

MANASTIRA GİDİŞ

abahleyin uyarlamayacağım korkusuyla gece birkaç kez uyandım. Saat altıda ise ayaktaydım. Pencereler daha yeni aydınlanıyordu. Elbiselerimi, tozlu ve temizlenmemiş çizmelerimi giydim. Nikolay henüz temizlemeye götürmemişti çizmeleri, yatağın yanında duruyordu. Allaha sabah duamı yapmadan, elimi yüzümü yıkamadan yaşamımda ilk kez yalnız başıma sokağa çıktım. Karşı tarafta, büyük evin yeşil çatısının arkalarında sisli, buz gibi sabah kızıllığı görülüyordu. Sabahın oldukça güçlü bahar ayazı çamurları ve derecikleri dondurmuş, ayaklarımın altına batıyor, yüzümü ve ellerimi çimdikliyordu sanki. Bizim köşe başında henüz tek bir arabacı bile yoktu. Oysa ben çabucak gidip gelebilmek için hemen bulabileceğimi umuyordum. Yalnızca birkaç yük arabası Ar-bat'a doğru gidiyor, iki taş işçisi aralarında konuşarak yaya kaldırımından geçiyordu. Bin adım kadar ilerleyince ellerinde sepetlerle pazara giden, fıçılarla su taşıyan erkek ve kadınlarla karşılaştım. Dört yol ağzında bir börekçiye rastladım. Bir simitçi dükkanı açıldı. Arbat kapısı önünde bir arabacı görebildim sonunda. Yaşlı arabacı

mavimsi bir renkte, oldukça eski, yamalı arabasında sallanarak uyuyordu. Manastıra gidip gelmek için, sanırım uyku sersemliğiyle yirmi kapek?*) istedi. Sonra birden ben arabaya bineceğim sırada kendini toparladı, atına dizginlerle vurdu. Sanki beni almadan gidecek gibiydi. "Atımı doyurmam gerekiyor! Olmaz bayım!" diye homurdandı.

Kırk kapek vermeyi önererek beni götürmesini güçlükle kabul ettirdim. Atı durdurdu, dikkatle beni inceledi ve "Binin bayım" dedi. İtiraf etmeliyim ki onun beni ıssız bir sokağa götürerek soyacağından korkmuştum biraz. Onun yırtık elbisesinin yakalarına, buruşuk ensesine, çektiği acılarla iyice kamburlaşmış sırtına bakınca yatıştım ve arabanın dalgalı mavi renkli yaylı sedirine oturdum. Vozdvijenka'dan aşağıya doğru ilerlemeye başladık. Arabanın şiltelerinin de aynı arabacının elbisesinin renginde, yeşilimsi bir kumaşla kaplı olduğunu farkettim. Bu durum nedense beni rahatlatmıştı. Artık arabacının beni ıssız bir sokağa götürüp soyması düşüncemi silip atmıştı.

Manastıra yaklaştığımızda artık güneş iyice yükselmiş, ışıkları kilisenin kubbelerini altın gibi parlatıyordu. Gölge yerlerde henüz buzlar çözülmemişti. Ama yol boyunca bulanık derecikler akıyor, atın ayakları çamurlara batıyordu. Manastırın bahçesine girince ilk gördüğüm kişiye günah çıkartan rahibi nasü bulabileceğimi sordum. Yanımdan geçen genç rahip bir an durdu ve merdivenle çıkılan küçük bir binayı gösterdi:

- İşte onun hücresi, dedi.

- Size çok teşekkür ederim efendim, dedim ben.

Birbiri ardından kiliseden çıkan ve sürekli bana bakan rahipler benim hakkımda ne düşünüyorlardı acaba? Ne büyük bir adam, ne de çocuk sayılırdım. Yüzüm yıkanmamış, saçlarım taranmamış, elbiselerime kuş tüyleri yapışmıştı. Çizmelerim temizlenmemiş, çamur içindeydi.

(*) Kapek: Rus para birimi, l Ruble: 100 kapek. (A.E.)

Bu, bana bakan rahipler acaba beni hangi insan sınıfına sokuyorlardı? Tüm dikkatleriyle süzüyorlardı beni. Yine de genç rahibin gösterdiği yöne doğru yürüdüm.

Siyah elbiseli, gür beyaz ka'şlı yaşlı bir rahip beni günah çıkarma yerine giderken dar yolda gördü ve "Ne istediğimi" sordu. Bir an "hiçbir şey istemiyorum" demek, geriye arabaya koşmak ve eve dönmek istedim. Ama ihtiyar rahibin kalkık kaşlarına karşın yüzü insana güven veriyordu. Günah çıkartan rahibi görmek istediğimi söyledim adını vererek,

Hafifçe geri dönerek:

- Gidelim küçük bey, ben sizi götürürüm, dedi. Anlaşılan benim içinde bulunduğum durumu hemen anlamıştı: Kendisi sabah ayininde, hemen teşrif eder.

Bir kapıyı açtı, beni tertemiz bir koridordan ve sofadan geçirdi. Yerdeki temiz yaygılara basarak yürüdük ve hücreye girdik.

İyilik dolu, insanı yatıştıran bir sesle:

- Siz burada biraz bekleyin, dedi ve dışarı çıktı. Beklediğim oda pek büyük bir yer değildi, ama son

derece güzel derlenip toparlanmıştı. Mobilya olarak iki küçük kanatlı pencerenin arasında duran üzeri muşamba örtülü bir masa, masanın üzerinde iki sardunya saksısı, kutsal resimlerin bulunduğu bir raf, önlerinde asılı bir kandil, ayrıca bir koltuk ve iki sandalye vardı. Köşede çiçeklerle bezenmiş mineli, aşağı sarkan zincirlerinde demir küreler asılı bir duvar saati vardı. Odanın

bir köşesinde tavana değin yükseltilmiş, ağaçtan, kireçle, boyanmış bir paravana (sanırım arkasında karyola duruyordu) vardı. Çivilerde iki rahip cüppesi asılıydı.

Pencereler iki arşın ötede görünen beyaz bir duvara bakıyordu. Pencerelerle duvarın arasında küçük bir leylak ağacı vardı. En ufak bir ses bile gelmiyordu dışardan.

GENÇLİK YILLARIM

Öyle ki, saatin sarkacının tekdüze hoş tiktakları bile büyük bir gürültü gibi geliyordu. Bu sessiz köşede yalnız başıma kalınca tüm o eski düşüncelerim, anılarım birden dağılıverdi. Sanki böyle bir düşünce ve anılar hiç olmamış gibi. Anlatılması olanaksız, hoş bir duygu kapladı benliğimi. Bu eski astarlı, sararmaya yüz tutmuş rahip • cüppesi, bu metal kopçalı, eskimiş deri kaplı yıpranmış kitaplar, bu toprağı özenle sulanmış, yaprakları yıkanmış koyu yeşil çiçekler, özellikle de saatin o tekdüze aralıksız tiktakları bana yeni, hiç tatmadığım bir yaşamı, yapayalnız, dua dolu sessiz, sakin, mutluluk dolu bir yaşamı anlatıyordu...

"Aylar geçiyor, yıllar geçiyor..." diye düşündüm ben. "O hep yalnız, o hep sakin ve her an Allanın karşısında, vicdanının tertemiz olduğunu, dualarının Allah tarafından kabul edildiğini duyuyor içinde." Yarım saatten fazla oturdum sandalyede. Hiç kıpırdamıyor, bana böyle bu denli çok şey anlatan seslerin uyumunu bozmamak için yüksek sesle soluk bile almaktan çekiniyordum.

Saatin sarkacı ise hep aynı biçim ue vuruyordu, sağa daha güçlü, sola daha hafif.

SEKİZİNCİ BÖLÜM

İKİNCİ GÜNAH ÇIKARMA

eni bu düşüncelerimden rahibin ayak sesleri ayırdı _ ancak. Elini ak saçlarının arasında gezdirerek:

- Günaydın, dedi. Sizin için ne yapabilirim acaba? Ondan beni kutsamasını rica ettim ve onun sarımtırak, pek iri olmayan elini büyük bir zevkle öptüm.

Dileğimi ona anlattığını zaman hiçbir şey söylemedi, kutsal resimlere yaklaştı ve günah çıkarmaya başladı.

Günah çıkarma duası bitince utanmayı bir yana bıraktım ve ona her şeyi, içimden geçen her şeyi olduğu gibi anlattım. Elini başımın üstüne koydu ve alçak, ince bir sesle:

- Evet oğlum, göklerin Babası seni kutsasın. O seni hep korusun, sana inanç, uysallık ve alçak gönüllülük ihsan etsin. Amin, dedi.

Öylesine mutlu olmuştum ki, mutluluk gözyaşlarıyla boğazım tıkanıyordu. Sırtındaki cüppesinin kıvrımını öptüm ve başımı kaldırdım. Rahibin yüzü tam bir sakinlik içindeydi.

Öyle duyguluydum, bu durumdan öyle zevk almıştım ki, bunu yitirmekten korkarak çabucak rahiple vedalaş-tım, oyalanmamak için çevreme bile bakmadan bahçeye fırladım ve o alaca renkli, sallanıp duran arabaya bindim. Arabanın sıçramaları, gözlerimin önünden gelip geçen şeyler bu duyguyu dağıtmıştı yavaş yavaş. Artık ardımdan • rahibin benim hakkımda düşünecekleri geliyordu aklıma. Böyle benim gibi son derece iyi yürekli bir gençle yaşamı boyunca

hiç karşılaşmadığını ve karşılaşamayacağuı, hatta bana benzer birinin yeryüzünde olamayacağını düşünüyordur. Bundan kesinlikle emindim. Bu duygu bende öylesine bir sevinç uyandırmıştı ki, bunu muhakkak başka birine daha anlatmak istiyordum.

Muhakkak biriyle konuşmalıydım bunu. Ama ne yazık ki o anda elimin altında arabacıdan başkası yoktu. Arabacıya döndüm:

- Nasıl, içerde çok uzun süre kaldım mı? diye sordum.

Şimdi, anlaşılan güneşin çıkmasıyla eskisine oranla biraz olsun neşesi yerine gelmişti ihtiyar arabacının:

- Eh işte, oldukça kaldınız. Atların da yem zamanı geldi. Ben gececiydim bugün, diye yanıt verdi.

- Oysa bana sanki içerde bir dakika ancak kaldım gibi geliyor, dedim ben. Sonra sedirde ihtiyar arabacının daha yakınındaki bir çukura kayarak ekledim: Biliyor musun, niçin geldim ben bu manastıra?

- Bizi ilgilendirmez bu, diye yanıt verdi arabacı. Yolcu nereye derse oraya götürürüz.

Ama ben sürdürdüm sormayı:

- Evet, ama yine de söyle, ne düşünüyorsun bu konuda?

Arabacı:

- Bilmem, dedi. Ama belki de birini gömmek için mezar yeri almaya olabilir.

- Hayır, dostum, biliyor musun ben niye geldim bura-

ya:

Arabacı yineledi:

- Bilmem olanaksız, bayım, dedi.

Arabacının sesi bana öyle iyilik dolu geliyordu ki, ona örnek olma amacıyla buraya geliş nedenimi, hatta içimden geçirdiğim tüm duygularımı anlatmaya karar verdim.

- Sana anlatmamı ister misin? İşte bak...

Ve ona her şeyi anlattım, içimden geçen o çok güzel duygularımı bile açıkladım. Bugün bile bu olanları düşündükçe yüzüm kızarır.

Arabacı kuşku içinde:

- Demek öyle efendim, dedi.

Sonra, uzun süre hiç sesini çıkarmadı ve kıpırdamadan oturdu olduğu yerde. Yalnızca arada bir arabanın kenarına dayadığı ve araba sarsıldıkça hoplayıp duran kocaman çizmeli ayağının altından sıkıştırdığı yerden dışarı fırlayan paltosunun eteklerini yine yerine sıkıştırmaya çalışıyordu. Benim hakkımda rahibin arkamdan düşündüğünü sandığım aynı şeyleri aklından geçirdiğini, yani yeryüzünde benim gibi bir başka gencin bulunamayacağını düşündüğünü aklımdan geçirdiğim bir sırada birden bana döndü ve:

- Ne var, biliyor musunuz bayım, dedi. Sizin işleriniz hep soylu işlerdir!

Ben:

- Ne demek istiyorsunuz? diye sordum. Arabacı dişsiz ağzını şapırdatarak yineledi:

- işleriniz efendim, soylu işlerdir!

"Hayır, o beni anlayamadı!" diye düşündüm. Ama yine de eve gidene değin onunla bir daha hiç konuşmadım.

Tanrıya karşı duyduğum şükran ve bağlılık duygularımı, bu duygulardan doğan gururumu ve hoşnutluğumu yol

GENÇLİK YILLARIM

boyunca, sokaklarda bol güneş ışığı altında dolaşan kalabalığa aldırış etmeden hep içimde sakladım. Ama eve gelir gelmez bu coşkun duygularım birden yok oluvermişti. Arabacıya ödemem gereken iki yirmi kapekliğim yoktu. Önceden de borcum olduğu için Gavrilo artık hiç borç vermiyordu. Arabacı benim böyle borç para bulmak için * iki kez avluda öteye beriye koştuğumu görünce durumu anlamış ve arabadan inmişti. Benim, onun çok iyi yürekli biri olduğunu düşünmeme karşın, o beni iğnelemek amacıyla, dünyada böyle bir arabacının parasını bile veremeyecek benim gibi dolandırıcıların bulunduğunu anlatıyordu yüksek sesle bağırarak. Evde henüz herkes uyuyordu. Benim hizmetçilerden başka iki yirmilik bulabileceğim tek insan yoktu. Sonunda şeref sözü vererek, (yüzünden benim şeref sözüme pek inanmadığı belli oluyordu) beni her şeye karşın seven Va-siliy, ona yaptığım iyiliklerden dolayı arabacıya benim borcumu ödeyiverdi. Tüm o soylu duygularım bir anda da-ğılıvermişti, duman gibi. Herkesle birlikte kiliseye gitmek için giyinmeye başladığını zaman, giysilerimin henüz ona-nlmadığı ve onları giyemeyeceğim anlaşıldı. Bu nedenle bir sürü günah daha işledim. Başka bir elbise giydim, kafamda karmakarışık duygular dolu, az önceki o güzelim soylu duygulara karşın bir tür inançsızlıkla kiliseye yollan-.dım.

DOKUZUNCU BÖLÜM

SINAVLARA NASIL HAZIRLANIYORDUM

j askalya yortusunda perşembe günü babam, kızkarde-, - işim ve Katenka'yla Mimi köye gitmişlerdi. Böylece büyükannemin kocaman evinde yalnız Volodya, ben ve St. J6rome kalmıştık. Günah çıkarma gününden ve benim manastıra gidişimdeki ruhsal durumumdan belli belirsiz izler kalmıştı artık üzerimde. O günden yalnızca birtakım hoş anılar canlanabiliyordu kafamda. Bu anılar da artık kavuştuğum özgür yaşamın yeni izlenimleri altında gitgide iyice siliniyordu. "Yaşam Kuralları" başlıklı anı defterim de öteki müs-vette defterlerin arasına atılmıştı. Yaşamın tüm yeni durumlarına karşı kullanabileceğim bu kurallar bence yine iyi bir buluştu. Bunu yapmak basit ve kolay olmamasına karşın bana büyük, yüceltici bir işmiş gibi geliyordu. Yine de bunları yaşamım boyunca uygulamak istiyor, ama bu işi bir an önce uygulamaya başlamak gerektiğini unutuyor, hep daha sonraya bırakıyordum. Kafamdan geçirdiğim tüm düşüncelerimin kesinlikle önceden saptadığım yaşam kurallarına, rie Allaha, ne insanlığa, ne de kendi-

me karşı yükümlü olduğum ödevlerimden birine uyması avutuyordu beni. Kendi kendime "îşte o zaman bu sorunlar üzerindeki tüm düşüncelerimi, pek çok fikirlerimi ilerde defterime geçerim" diyordum. Şimdi sık sık kendime sorarım : "İnsan aklının her şeyi yapabileceğine inandığım o zaman mı, yoksa geü'şme yeteneğimi yitirip insan aklının kudretine, aklın değerine karşı olan inancımın sarsıldığı bu anda mı daha sağlıklı düşünüyorum?" diye. İşte bu soruya bir türlü doğru ve kesin bir yanıt bulamıyorum.

Özgürlüğe kavuşmam ve daha önce de söylediğim gibi baharın gelişiyle birlikte içime dolan o duygu, o benim de ne olduğunu bilmeden beklediğim şeylerin duygusu öylesine coşkunluğa kaptırıyordu ki beni, kendimi tutamıyor, bu nedenle de sınavlara hazırlanamıyordum bir türlü. Sabahleyin ders odamda çalışırken ertesi günkü sınav için daha iki bölüm hazırlamam gerektiğini pekala biliyor, ders çalışmamın zorunlu olduğunu anlıyordum. Ama birden tatlı bir bahar kokusu pencereden girip odayı dol-duruverince sanki o anda bir şeyler anımsamak zorunday-mışım gibi kitabı elimden bırakıverirdim. Ellerim ve ayaklarım bir anda kendiliklerinden harekete geçer, beni odada bir aşağı bir yukarı dolaştırmaya başlar, sanki bilinmeyen bir güç basımdaki bir makinamn yayına basmış gibi düşüncelere dalardım. Birden kafamdan birbiri peşine doğal, neşeli, eğlendirici hayaller hızla gelip geçmeye başlardı. Ben bu hayallerin ancak parlaklıklarını fark edebiliyordum. Böylece bir iki. saat ne olduğu hiç anlaşılmadan gelip geçiverirdi. Ya da elimde bir kitap, tüm dikkatimi okuduğum şeylere vermeye çabalarken, birden koridorda bir entari hışırtısını, bir kadının ayak seslerini duyuve-rir, geçen kişinin annemin yaşlı oda hizmetçisi Gaşa olduğunu bildiğini halde bir anda kafam karışır, yerimde duramaz olur, hayal gücüm çalışmaya başlardı. Yine de "Ya

î"

W

bu geçen o kız ise? Ya düşlerimdeki şeyler şu anda başla-yıverecekse? Ya ben bu fırsatı kaçırırsam?" diye düşünür, koşarak fırlardım koridora. O zaman geçen kişinin gerçekten Gaşa olduğunu görürdüm. Ama yine de uzunca bir süre kendimi toparlayamaz, hayallerimi silip atamazdım kafamdan. Sanki yine o makinanın yayına basılır, her şey karmakarışık olmaya başlardı. Ya da akşamleyin, tek başıma bir mum ışığı altında otururken mumun fitilini düzeltmek, ya da daha rahat oturmak için sandalyede kıpırdanınca bir an kitabı elimden bırakırdım. İşte o zaman kapıların arkasının, köşelerin ne denli karanlık olduğunun farkına varır, evdeki sessizliğe kulak kabartırdım. Sessizliği dinlemekten kendimi alıkoyamaz, bakışlarımı o karanlık kapı arkaları ve köşelerden çeviremez-dim. Uzun süre öylece hareketsiz durur, ya da aşağı iner, bütün boş odaları dolaşır bakardım. Kimi akşamlar ise saatlerce balo salonunun bir köşesinde oturur, küçük bir mum ışığında Gaşa'nın piyanoda iki parmakla çaldığı "bülbül" şarkısını dinlerdim sessizce. Mehtaplı gecelerde ise hiçbir kuvvet beni yatağımda tutamazdı. Pencerenin içine oturup bahçeyi seyretmek, Sapaşnikov'ların evinin ay ışığında parlayan damına, kilisenin muhteşem çan kulesine, duvarların ve çalıların bahçedeki yola düşen siyah gölgelerine bakmamak elimde miydi? Orada o denli uzun süre oturur ve bunları izlerdim ki, ertesi sabahın onunda bile yataktan kalkamazdım doğal olarak.

Eğer bana ders vermek için gelen öğretmenler olmasa, St. Jerome istemeyerek de olsa ara sıra onurumu kır-masa, özellikle de sınavlarımın çok iyi geçmesine çok önem veren dostum Nehlüdov'a ne

denli becerikli biri olduğumu göstermek zorunda saymasaydım kendimi, evet, özellikle de bu sonuncu neden olmasaydı, bahar ve özgürlük nedeniyle eski bildiklerimi bile unutur, sınavlarımı da kesinlikle veremezdim.

ONUNCU BÖLÜM

TARİH SINAVI

\6 Nisan'da ilk kez St. Jerome'la birlikte üniversitenin büyük salonuna girdim. Onunla birlikte bizim oldukça şık faytonumuza binerek gitmiştik. Yaşamımda ilk kez frak giymiştim. Tüm elbisem, hatta çamaşırlarım ve çoraplarım bile yepyeni ve en iyi cinstendi. Bizim uşak aşağıda kaputumu çıkardığı zaman elbisemin tüm güzelliği ortaya çıkıverince bu göz kamaştırıcı durumdan utanmıştım bile. Ama çok kalabalık olan, fraklar ve lise öğrencisi elbisesi giymiş yüzlerce kişinin dolu olduğu aydınlık salona girdiğim zaman aralarında yalnızca birkaç kişi dönüp şöyle bir baktılar bana. Hele salonun öteki ucunda kimi masaların aralarında gidip gelen, kimi ise büyük koltuklarda oturan önemli profesörleri görünce onların dikkatlerini bir anda hemen üzerime çekeceğim umudu birden sönüverdi. Evde salona girişimde görünüşümle hemen ayrıcalıklı ve önemli bir kişi izlenimi uyandıracağımı sanıyordum herkesin üzerinde. Oysa salona girdikten sonra bu inanç bir anda yerini çekingenlik ve utanca bırakmıştı. Ben salonun öteki ucuna doğru ilerledim. Orada,

yakındaki sıralardan birinde herkesten ayrı, arkada oturan, oldukça kötü giyimli, kirli elbiseli, pek ihtiyar olmadığı halde saçları ağarmış adamı görünce bir an sevincim yerine geldi. Hemen onun yanına yaklaştım. O sırada sınava girenlere bakıp incelemeye ve onlar hakkında kişisel yargılarda bulunmaya başladım. Çok çeşitli insanlar vardı burada. Bütün bu insanları o günkü düşünceme göre üç sınıfa ayırmıştım:

Sınava benim gibi özel öğretmenleri, ya da anne babalarıyla gelenler sınıfı. Bu sınıfta önceden tanıdığım, öğretmeni Frost'la gelen en küçük İvin ve yaşlı babasıyla İlinka Grap da vardı. Bu, bizim gibilerin bulunduğu sınıf-takilerin tümü, henüz tıraş olmamış hatif tüylü yüzleri, kar gibi beyaz gösterişli gömlekleriyle hemen ayırt ediliyordu ötekilerden. Eklikte getirdikleri kitap ve defterleri hiç açmadan, sinirli bir çekingenlikle profesörlere ve sınav masalarına bakıyorlardı.

Sınava girenler arasındaki ikinci sınıf, lise üniforması giymiş, içlerinden çoğu artık tıraş olmaya başlamış delikanlılardı. Bunların büyük bölümü birbirlerini tanıyor, aralarında yüksek sesle konuşuyor ve profesörlerin adlarını soyadlarını biliyorlardı. Kendilerince sorular hazırlayıp birbirlerine soruyorlar, birbirlerine defterlerini veriyorlar, iskemlelerin üstünden atlıyorlar, dışardan börekler çörekler getiriyorlar, başlarını sıraların altına sokarak orada yiyorlardı. Sınava giren üçüncü grubun sayıları azdı. Sırtlarında frakları vardı, çoğu redingot giymişti, altında gömlekleri görünmüyordu. Bunlar kendilerine oldukça ciddi bir hava vermeye çalışıyorlar, yalnız

başlarına oturuyorlardı. Asık yüzlü bir ifade vardı suratlarında. O, az önce benden kötü giyimiyle beni avutan adam da bu sınıftandı. Dirseklerini sıraya dayamış, başını iki elinin arasına almıştı. Parmaklarının arasından karışık kır saçları çıkmıştı. Kitap okuyordu. Bana

yalnızca bir an parlak gözleriyle, pek dostça sayılmayacak bir biçimde şöyle bir baktı, kaşlarını çattı ve sonra ona daha fazla yaklaşmama engel olmak ister gibi, sür-tünmekten ve eskilikten parlamış dirseğini bana doğru , sertçe uzattı. Lise öğrencileri tam tersine çok rahat, sokulgan ve senlibenliydiler. Onlardan korkmuştum bile. Biri elime bir kitap tutuşturdu ve "Bunu şuna veriver" dedi, öteki yanımdan geçerken "Bırak da geçeyim kardeşim" dedi, üçüncüsü sıranın üzerinden atlarken, sıraya dayanı-yormuş gibi omzuma dayanıp geçti. Bütün bu davranışlar çok ters ve bayağı gelmişti bana. Kendimi bu liselilerden çok üstün görüyor ve onların bana böyle senli benli davranmalarını yadırgıyordum. Sonunda soya dlarımızı okuyarak sınava çağırmaya başladılar. Liselilerin çoğu adları okununca büyük bir cesaretle ortaya çıkıyor, iyi yanıtlar veriyor ve yerlerine neşeyle dönüyorlardı. Benim gibi dışardan sınava girenler daha sıkılgandılar. Verilen yanıtlar da ötekilere oranla daha başarısız sayılırdı. Yaşlıların ise bir bölümünün yanıtları çok iyi, bir bölümünün ise çok kötüydü. Semyonov adı okunduğunda ak saçlı, parlak gözlü komşum beni kabaca yana itti, ayaklarımın üzerinden atlayarak sınav

masasına doğru ilerledi. Profesörlerin yüzünden adamın çok iyi yanıtlar verdiği anlaşılıyordu. Yerine döndüğünde nasıl bir not aldığına aldırış etmeden, öğrenmek için beklemeden soğukkanlılıkla defterlerini alarak dışarı çıktı. Soyadları okundukça ikide bir yerimden fırlıyordum ama İ harfiyle başlayan soyadları okunduğu halde bir türlü beni çağjrmamışlardı. Birden profesörlerin köşesinden birinin "İkonin ve Tenyev" diye bağırdığı duyuldu. Sırtımdan ve saçlarımdan aşağı buz kesildim sanki.

Çevremden:

- Kimi çağırdılar? Kim bu Bartanyev? diye seslendiler.

Arkamda duran uzun boylu, al yanaklı lise öğrencisi:

- İkonin, hadi git, seni çağırıyorlar, Bartenyev mi, Mordenyev mi, her kimse bilmiyorum, her kimse gitsin! diye bağırdı.

St. Jerome:

- Sizi çağırıyorlar, dedi.

Ben al yanaklı liseliye dönerek:

- Benim soyadım İrtenyev'dir, dedim. İrtenyev'i mi çağırdılar acaba?

- Elbette, niye gitmiyorsunuz?., dedi, sonra da "Üff, ne şık giyinmiş? diye ekledi.

Bunu yüksek sesle söylememişti ama sıraların arasından geçerken ben duymuştum. Benim önümde İkonin yürüyordu. Bu, benim üçüncü sınıfa soktuğum kişilerden, yirmi beş yaşlarında, uzun boylu biriydi. Sırtında zeytin yeşili kendisine dar gelen bir ceket,

boynunda mavi atlastan bir boyunbağı, köylüler gibi taranmış uzun kızıl saçları vardı. Daha sırada otururken onun kıyafeti benim dikkatimi çekmişti. Pek çirkin biri sayılmazdı, konuşkan biriydi. Onda en çok ilgimi çeken şey ensesindeki kır saçlardı. Bir de ikide bir yeleğinin düğmelerini açıp gömleğinin altından eliyle göğsünü kaşımasıydı.

İkonin ile yaklaştığımız masada üç profesör oturuyordu. Bizim selamımıza hiç biri karşılık vermedi. Genç olan profesör iskambil kağıdı karıştırır gibi soru kartlarını karıştırıyordu. Frağında yıldız nişanı olan öteki profesör, karşısında Büyük Kari ile ilgili bir soruyu yanıtlamaya çalışan, her sözcükten sonra "sonunda" diye ekleyen liseliye bakıyordu. Üçüncü profesör ise gözlerinde gözlük bulunan yaşlı bir adamdı. Başını öne eğmiş duruyordu. Gözlüklerinin üzerinden bize baktı ve soru kartını çekmemizi istedi. Bir anda onun bana ve İkonin'e bakışlarının pek

sert olduğunu hissettim. Nedense bizim bir şeyimizden -belki de İkonin'in kızıl saçlarından- hoşlanmamıştı. Çünkü yine ikimize birden bakarak baş hareketiyle soru kartlarımızı çekmemiz için çabuk davranmamızı işaret etti. Özellikle iki nokta çok ağrıma gitmişti. Birincisi, profesörlerin hiç biri bizim selamımızı almamıştı. İkincisi ise, sınava girenler arasında İkonin ile beni aynı düzeyde tutarak ikimizi birlikte çağırmışlardı. İşte şimdi de İkonin'in kızıl saçları yüzünden bana karşı da bir tavır takınmışlardı. Hiç korkmadan bir soru kartı seçerek yanıt vermeye

hazırlandığım sırada profesör gözleriyle İkonin'i gösterdi. Çektiğim karttaki soruya bir göz attım çok iyi bildiğim bir konuydu. Çevremde olup bitenleri izleyerek sıramı beklemeye başladım. İkonin de hiç korkmadan hatta hiç çekinmeden yan dönerek kartı almak için yaklaştı ve saçlarını silkerek sorusunu yüksek sesle okumaya başladı. İkonin tam yanıtına başlamak üzere ağzını açtığı sırada yıldızlı profesör birden bizim önümüzdeki liseliyi överek gönderdi ve gözlerini İkonin'e dikti. İkonin, aklına bir şey gelmiş gibi bir an duraksadı. Bu sessizlik iki dakika kadar sürdü. Gözlüklü profesör:

- Haydi başlayın, dedi.

İkonin ağzını açtı, ama yine sustu. Genç profesör:

- Haydi yalnız değilsiniz, yanıt verecek misiniz, vermeyecek misiniz? dedi.

Ama İkonin ona bakmıyordu bile. Tüm dikkatiyle soru kartına bakıyor, tek sözcük bile çıkmıyordu ağzından. Gözlüklü profesör ona gözlükle, gözlüğünün üzerinden, hatta gözlüğünü çıkartarak baktı. Bu süre içinde profesör gözlüğünü çıkartıp silecek ve yine takacak zaman bile bulmuştu. İkonin tek sözcük bile söyleyemiyordu. Birden yü-

zünde bir gülümseme belirdi, saçlarını bir baş hareketiyle geriye attı ve yine yan yan masaya yaklaştı ve soru kartını masaya bıraktı. Sırayla tek tek profesörlerin gözlerine, sonra bana baktı, döndü ve kollarını sallayarak canlı adımlarla sıralara

doğru yürüdü. Profesörler arkasından birbirlerine baktılar. Genç profesör:

- Ne iyi canım! dedi. Kendi işini kendi görüyor! Masaya biraz daha yaklaştım, ama profesörler sanki benim orada bulunuşumun hiç farkında değillermiş gibi aralarında fısıltıyla konuşmalarını sürdürüyorlardı. O anda bana göre bu üç profesör, benim bu sınavda başarılı olup olamayacağım, başarı durumumun iyi olup olmayacağı konusuyla yakından ilgileniyorlardı aslında. Ama yalnızca kendilerine daha çok önem verdirmek istedikleri için böyle görmezlikten geliyorlar, benimle hiç ilgilenmiyor görünmeye çalışıyorlardı.

Gözlüklü profesör ilgisiz bakışlarım bana çevirip sorunun yanıtını vermeye başlamamı işaret ettiği zaman hemen gözlerinin içine diktim gözlerimi. Bana karşı böyle ikiyüzlü davrandığı için onun adına utandığımı göstermek istedim. Bu nedenle de yanıt verirken başlangıçta biraz duraksadım. Ama sonra gitgide açılmaya başladım. Soru benim çok iyi bildiğim Rus tarihinden olduğu için çok iyi yanıtlar verdim. Hatta öyle açılmıştım ki, benden önceki İkonin'den ne denli üstün olduğumu göstermek için isterlerse bir soru daha çekmeyi önerdim. Ama profesör bir baş hareketiyle "Tamam efendim" dedi ve not defterine bir not attı. Oturduğumuz bekleme sıralarına döndüğüm zaman liseliler, nereden öğrendiler Allah bilir, bana beş numara aldığımı söylediler.

ON BİRİNCİ BÖLÜM

MATEMATİK SINAVI

teki sınavlar sırasında kendime uygun bir arkadaş

____olarak kabul etmediğim Grap ve nedense benden çekinen İvin'den başka birçok yeni arkadaş edinmiştim. Kimileri benimle selamlaşıyordu artık. İkonin de beni görmekten hoşlanıyordu. Tarihten bir kez daha sınava gireceğini, çünkü Tarih profesörünün ona geçen yıldan düşmanlığı olduğunu, bu nedenle bu yıl da şaşırttığını ve bu nedenle de tüm bildiklerini unuttuğunu anlattı. Benimle aynı fakülteye, Matematik Fakültesi'ne girmek isteyen Semyonov ise sınavların sonuna değin herkesten kaçıyor, ses çıkarmadan yalnız başına oturuyor, dirseklerini sıraya dayıyor ve parmaklarını kır saçlarının arasında dolaştırıyordu. Sınavları da çok iyi gidiyordu. O ikinci durumdaydı, birinci ise lisenin birincisi olan gençti. Uzun boylu, zayıf, oldukça soluk benizli, alnı ergenlik sivilceleriyle doluydu. Çenesinin çevresini siyah bir atkıyla sarmıştı. Çok uzun parmaklı, zayıf kırmızı ellerinin tırnakları kemirilmekten o denli kısalmıştı ki, sanki parmak uçları tırnak eti lifleriyle doluydu. Bütün bunlar bana çok güzel görünüyordu, lise öğrencisinin özelliklerinin böyle olması gereki yormuş gibi geliyordu. Herkesle, kimsenin ötekinden bir

ayrıcalığı yokmuş gibi konuşuyordu. Bu nedenle ben de tanışmıştım onunla. Onun, gerek yürüyüşünde, gerek dudak büküşlerinde, gerek siyah gözlerinde kendine özgü bir çekiciliği var gibi gelmişti bana.

Matematik sınavına her zamankinden daha erken gelmiştim. Cebirden iki konu dışında çok iyi hazırlanmıştım. Bunları bilmediğimi özel

öğretmenimden bile saklamıştım. Şu anda bile anımsıyorum onları. Bunlar birbirine uyma kombinasyonları ile Newton'un Binom Kanunu idi. Arka sıraya oturmuş bu iki konuyu gözden geçiriyordum. Ama gerek böyle gürültülü bir yerde çalışmaya alışık olmadığım için, gerek zamanımın darlığı yüzünden içinde bulunduğum heyecan bu okuduğum şeylere kafamı vermemi engelliyordu.

Birden arkamdan Volodya'nın tanıdık sesi duyuldu:

- İşte o, buraya gel Nehlüdov!

Başımı çevirdiğimde kardeşimle Dimitriy'i gördüm. Sıraların arkasında ceketlerinin düğmelerini açmışlar, kollarını sallaya sallaya bana doğru geliyorlardı. Üniversitede ikinci yılları olduğu için evlerindeymiş gibi rahat davranıyorlardı. Onların böyle rahat, ceketlerinin önleri açık gezmeleri biz yeni adaylara sanki yukardan bakma davranışı gibi geliyordu. Bu durum bizde onlara karşı kıskançlık ve saygı karışımı bir duygu uyandırıyordu. Böyle eski öğrenciler tarafından tanınıyor olduğumun öteki öğrenci-lerce görülmesi düşüncesi koltuklarımı kabartmıştı. Bu nedenle ayağa fırlayarak karşılamak için çarçabuk yerimden kalktım.

Volodya kendi üstünlüğünü ortaya koyma fırsatını kaçırmadı:

- Vah zavallı vah! dedi. Daha sınava girmedin mi?

- Hayır.

- Ne çalışıyorsun öyle? Yoksa tam hazır değil misin?

- Evet. İki konuya tam hazırlanamadım. Bir türlü anlayamıyorum burayı.

Volodya:

- Neyi? Bunu mu? dedi ve başladı Newton'un Binom Kanunu'nu anlatmaya.

Öyle çabuk ve öyle karışık anlatıyordu ki, hiçbir şey anlayamamıştım. Benim gözlerimdeki kuşkunun farkına varmış olacak ki, Dimitriy'e baktı. Sanırım onun gözlerinde de aynı kuşkuyu görmüştü. Kızardı, ama yine de anlayamadığım bir sürü karışık şeyler anlatmayı sürdürdü.

Dimitriy, profesörlerin oturduğu köşeye bir göz atarak:

- Hayır Volodya, dedi. İzin ver de, eğer zaman varsa konuyu onunla birlikte biz çalışalım, dedi ve yanıma oturdu.

Ben hemen anlamıştım arkadaşımda kendinden hoşnut durumlarda görünen çok sakin bir havada olduğunu. Matematiği çok iyi bildiği ve anlatmaya karşı çok yetenekli biri olduğu için problemi öyle güzel anlattı ki, bugün bile o problem hâlâ aklımdan çıkmamıştır. Tam problemi bitirmiştik ki, St. Jerome kısık bir sesle "A vous Nico-las'^ diye seslendi. Ben de o bilmediğim ikinci konuyu öğrenmeye zaman bulamadan kalktım sıradan. İkonin'in arkasından yürümeye başladım. İki profesörün oturduğu sınav masasına yaklaştım. Masanın yanındaki kara tahtanın önünde bir liseli duruyordu. Liseli gürültüyle, tebeşiri tahtaya bastıra bastıra bir problem çözmeye uğraşıyordu. Profesör ona "yeter" diyerek bize döndü ve soru kartını

çekmemizi söyledi. Titreyen parmaklarımla soruların yazılı olduğu kağıtların yumuşak yığını arasından sorumu çekerken "Ya bilmediğim o tek konu çıkıverirse!" diye düşünüyordum. İkonin de önceki

sınavlarda olduğu gibi yan yan, bedenini tam eğerek en üstteki soru kartını çekti. Sorusunu okudu ve öfkeyle kaşlarını çatarak:

(*) Skin sıranız Nikolay. (Fr.)

- Hay Allah cezasını versin, hep de olmayacak soruları çekerim! diye homurdandı.

Ben de kendi soruma baktım. Ne korkunç! Bu bir uyum kombinasyonu problemiydi. İkonin:

- Seninki nasıl? diye sordu. Ona gösterdim soruyu.

- Bunu ben biliyorum, dedi İkonin.

- Değiştirmek ister misin?

- Hayır, bir şey değişmez ki, sinirlerim çok bozuk nasıl olsa!

İkonin bunu ancak fısıldamıştı ki, profesör bizi tahtaya çağırdı. "Her şey mahvoldu, diye düşündüm. Çok parlak bir sınav vereceğim diye umarken İkonin'den de beter rezil olacağım." Birden îkonin, profesörün gözleri önünde bana döndü ve elimdeki kağıdı çekerek kendi kağıdını bana verdi. Soruya baktım, Newton'un Binom kanunu idi.

Profesör, alnının çıkıntısının yüzüne çok hoş bir anlam verdiği, akıllı bakışlı, pek yaşlı sayılmayacak biriydi.

- Ne oldu beyler. Soru kartlarınızı mı değiştiriyorsunuz? dedi.

İkonin:

- Hayır, kendi sorusunu bakmam için bana vermişti, Bay Profesör, dedi. Yine bu Bay Profesör sözünü özellikle cümlesinin sonuna

getirmişti. Önümden geriye doğru giderken bir profesöre, bir bana baktı, gülümsedi, omuzlarını silkti. Sanki:

- Bir şey değil kardeşim! der gibiydi.

(Sonradan İkonin'in üçüncü yıldır üniversite sınavlarına katıldığını öğrendim.)

Ben, daha az önce tekrar etmiş olduğum soruya çok iyi yanıtlar verdim. Hatta profesör bana istediğinden de iyi yanıt verdiğimi söyleyerek beş numara verdi.

ON İKİNCİ BOLUM

LATİNCE SINAVI

atince sınavına değin her şey mükemmel gitmişti. Çenesi atkıyla bağlı olan liseli birinci, Semyonov ikinci, ben üçüncü durumdaydım. Yaşımın küçüldüğüne karşın almış olduğum dereceye bakınca gururlanmaya, durumumun hiç de kötü sayılmayacağını düşünmeye başlamıştım ciddi ciddi.

Daha ilk sınavlardan beri korkuyla Latince Profesö-rü'nü anlatıyordu herkes. Onun yalnızca Latince ve Yunanca konuştuğunu, gençleri, özellikle de lise dışından kendi kendine benim gibi hazırlananları döndürmekten zevk aldığını, canavarın biri olduğunu söylüyorlardı. Bana Latince öğreten St. Jerome beni yatıştırmaya çalışıyor, ben de Horace'ın şiirlerini ve Çiçero'yu sözlük kullanmadan çevirebildiğime, Zumpt'un dilbilgisini mükemmel bildiğime göre kendimin ötekilerden daha az hazır olmadığımı düşünüyordum. Ama hiç beklemediğim şey oldu: Sabahtan beri benden önce sınava girenlerin durumları çok kötüydü. Kimi sıfır almış,

kimi bir almıştı. Kimini azarlamış, kimini kovmak istemiş...
Yalnızca Semyonov ile lise

birincisi her zamanki gibi içeriye sakin girip çıkmış ye beş numaralarını almışlardı. İkonin'le birlikte korkunç profesörün yalnız başına oturduğu masaya doğru ilerlerken başıma gelecekleri sezmeye başlamıştım. Korkunç profesör ufak tefek, zayıf, sarışın biriydi. Uzun yağlı saçları, oldukça düşünceli bir görünüşü vardı. İkonin'e Çiçero'nun kitaplarından birini verdi ve çevirmesini söyledi.
İkonin, birkaç satırı yalnız okuyabilmek değil, profesörün yardımı ve desteğiyle de olsa çevirebüme başarısını gösterince çok şaşırmıştım. Bu denli zayıf olan arkadaşımın yanında kendi üstünlüğümü düşündüm, hatta sıra cümle çözümlemesine gelince, İkonin'in bundan önceki sınavlarda olduğu gibi tek söz söylemeden sustuğunu görünce alaylı bir biçimde gülümsedim. Ben bildiğimi göstererek profesöre yaranmak amacıyla böyle hafifçe alaylı bir biçimde gülümsemiştim ama tam tersi oldu.
Profesör kötü bir Rusçayla bana dönerek:
- Siz anlaşılan, gülümsemenize bakılırsa, daha iyi biliyorsunuz, dedi. Görelim bakalım. Haydi siz yanıtlayın bu soruyu!
Sonradan öğrendiğime göre bu Latince Profesörü İkonin'in koruyuculuğunu üzerine almıştı ve hatta İkonin onun evinde kalıyordu. Ben hemen İkonin'in tümce çözümlenmesi sorusuna yanıt verdim, ama profesör suratını asarak başını öte yana çevirdi.

Bana yüzünü bile döndürmeden:

- Peki efendim, sizin sıranız gelince, nasıl bildiğinizi göreceğiz, dedi ve İkonin'e sorduğu sorunun yanıtlarını kendisi açıklamaya başladı.

İkonin'e:

- Peki, gidiniz, dedi.

Ben onun İkonin'in not yerine dört attığını gördüm. "Eh, diye düşündüm, adam hiç de anlattıkları gibi, öyle sert biri değilmiş!" İkonin gittikten sonra profesör, bana beş saatmiş gibi gelen, tam beş dakika bana aldırış etme->den kitapları, soru kağıtlarını yerleştirdi, burnunu çekti, koltuğunu düzelterek geriye yaslandı. Daha doğrusu bu süre içersinde benim dışımda salondaki her şeyle ilgilendi. Bütün bu yapmacık davranışları yetmiyormuş gibi, sanki benim varlığımı unutarak bir kitap açtı ve okuyormuş gibi yaptı. Ona biraz daha yaklaşarak hafifçe öksürdüm.

- Ha, evet! Daha siz vardınız, değil mi? Haydi bir şeyler çeviriverin bakalım, dedi ve bana rastgele bir kitap uzattı, sonra: Ama hayır, siz şunu alın daha iyi, diye ekledi.

Bana Horace'ın bir kitabını seçti ve içinde öyle bir yeri bulup açtı ki, orayı hiçbir zaman, hiçbir kimsenin çe-virebilmesi olanaksız gibi geliyordu bana.

Ben:

- Ben bunu hazırlayamadım, dedim.

- Yaa, demek yalnızca ezberlediğiniz yerlerden yanıt yermek istiyorsunuz, peki, öyle olsun!.. Ama hayır siz bunu çevireceksiniz.

Büyük bir güçlükle anlam çıkarmaya çalıştım, ama profesör benim her soru soran bakışıma karşı başını sallıyor, içini çekerek yalnızca "hayır" diyordu. Sonunda kitabı öfkeyle öyle bir hızla kapadı ki, kendi parmaklarını bile aradan çekecek zaman bulamamıştı. Öfkeyle parmaklarını çekti, bana dilbilgisi sorusunun yazılı olduğu soru kartını uzattı. Geriye, koltuğunun arkalığına dayandı ve korkunç bir sessizliğe büründü. Ben yanıt vermeye başladım. Onun yüzünün anlatımını görünce dilim tutuldu sanki ve bildiğim şeyleri bile, hiçbir şey söyleyemiyordum.

Birden o çirkin Rusçasıyla:

- Hayır efendim, hayır, hiç de öyle değil, dedi, oturuş biçimini değiştirdi, dirseğini masaya dayadı, sol elinin serçe parmağına bol gelen yüzüğüyle oynamaya başladı. Yüksek öğrenime hazırlanmak böyle olmaz bayım. Siz hepiniz bu lacivert yakalı üniformayı giymek peşindesiniz. Azıcık bilginizin buna yeteceğini, üniversite öğrencisi olabileceğinizi sanıyorsunuz. Hayır bayım, her şeyi öğrenmek gerekir, her şeyi bilmek...

O çok kötü Rusçasıyla verdiği söylevi dinlerken onun önüne eğdiği kısık gözlerine bakıyordum bilinçsiz bir dikkatle. Önce üçüncülükle kazanamayacağım için üzülmüştüm. Sonra sınavı hiç kazanamayacağım korkusu sardı beni. Sonunda da bu hakaret,

haksızlık, onurumun kırılması karşısındaki isyan duyguları eklendi buna. Gitgide profesörden nefret ediyordum. Benim düşüncelerime göre hiç de comme il f aut türü insanlardan değildi. Onun kısa, sağlam ve yuvarlak tırnaklarına bakarak varmıştım bu yargıya. Beni giderek daha çok kışkırtıyor, duygularımı zehirliyordu. Bana bakıp da, benim titreyen dudaklarımı, yaşla dolmuş gözlerimi görünce bu coşkumu sanırım not için yalvarma olarak değerlendirdi. Bana açıyormuş gibi bir tavır takındı ve (Bu sırada yanımıza yaklaşan bir başka profesörün yanında):

- Peki efendim, ben size geçer not veriyorum yine de. (Bu iki demekti.) Gerçi haketmediniz ama, bunu sizin gençliğinize, umutlarınıza saygımdan, üniversitede bir daha böyle hafiflikler yapmayacağınız umudundan dolayı veriyorum.

Onun, Latince Profesörü ile aynı düşüncedeymiş gibi gözlerinde "Evet, işte görüyorsun ya delikanlı!" der gibi

bir anlatım olan öteki profesörün yanında söylediği bu son sözler son derece şaşırtmıştı beni. Bir an gözlerimi duman bürüdü sanki. Korkunç profesör masasıyla birlikte uzaklaştı ve bir an kafamda korkunç bir düşünce doğdu: "Şimdi ben bunu?.... Ne olurdu acaba?" Ama nedense hiçbir şey yapamadım. Tersine elimde olmadan iki profesörü de saygıyla selamladım, hafifçe gülümsedim. Tıpkı İkonin'in yaptığı gibi bir gülümsemeyle masadan uzaklaştım. Yapılan haksızlık o zaman üzerimde öyle büyük bir etki yaratmıştı ki, eğer elimden gelse ondan sonraki sınavlara girmeyi bırakırdım.

Sınavlarda başarılı olmak isteğim bile yok olmuştu. (Artık üçüncü olmayı da düşünemezdim zaten.) Kalan sınavları hiç özel bir çaba göstermeden, hatta coşku bile duymadan veriyordum. Gerçi not ortalamam yine de dördün üzerindeydi, ama bu beni hiç ilgilendirmiyordu. Ben kendi kendime, sınavlarda birinci olma hevesinin son derece budalaca bir şey, hatta mauvais genre^ olduğunu açık açık kanıtlıyordum. Vo-lodya gibi ne çok kötü, ne de çok iyi olmak en iyisiydi. Arkadaşımla ilk kez bu noktada düşünce ayrılığımız ortaya çıkmasına karşın üniversitede bu tür bir öğrenci olmaya karar vermiştim.

Ben artık yalnızca üniformayı, üç köşeli üniversite şapkasını, özel arabamı, kendi özel odamı, her şeyden çok da özgür olacağımı düşünüyordum.

(*) Kötü bir tara. Zevksiz (Fr.)

ON ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

l

BÜYÜDÜM ARTIK

ine de bu düşüncelerimin bile kendine özgü bir güzel-_ ligi vardı. 8 Mayıs'ta, son sınavım olan Din Bilgisi sınavından dönünce terzi Rozonov'un tanıdığım kalfasını buldum evde. Daha önceden parlak siyah yünlü kumaştan üniformamı ve ceketim i teyelli olarak getirip, tebeşirle işaretlemişti üzerimde. Şimdi ise o parlak altın rengi düğmeleri bir kağıda sarmış, elbiseyi tamamen hazırlamış getirmişti.

Elbiseyi giydim. Gerçi St. JĞrome ceketin omzunda bir potluk bulmuştu ama yine de çok hoşuma gitmişti. Yüzümde mutlu bir

gülümseyişle aşağı indim. Koridor ve girişte hizmetçilerin üzerime çevrilen meraklı bakışlarının sanki farkında değilmişim gibi davranarak Volodya'nın odasına gittim. Baş kalfamız Gavrilo beni salonda yakaladı, üniversiteye girdiğim için beni kutladı ve babamın sınavları kazandığım zaman vermesi için bıraktığı dört tane yirmi beş rubleliği bana uzattı. Ayrıca yine babamın emri üzerine bugünden sonra doru renkli atımız "Dilber" ve arabacı Kuzma, arabayla birlikte artık benim emrime verilmişti. Böyle beklenmedik bir mutluluğa kavuşmanın

sevincini artık Gavrilo'dan saklayamadım, şaşkınlık içinde soluğum tıkanarak aklıma ilk gelen şeyi söyledim. Sanırım "Dilber çok iyi koşan bir hayvan!" diyebildim. Girişten ve koridordaki kapılardan uzanan meraklı bakışları görünce artık kendimi tutamadım ve var gücümle sırtım-" da parlak altın rengi düğmeli ceketimle salonda koşmaya başladım. Volodya'nın odasına girerken arkamdan beni kutlamaya gelen ve üniversiteye girişim onuruna bir yere gidip yemek yemeyi ve şampanya içmeyi önermek için gelen Dubkov ile Nehlüdov'un seslerini duydum. Dimit-riy, aslında şampanya içmekten hoşlanmadığı halde, bugünden sonra benimle senlibenli konuşmaya başlamayı istediğinden bizimle birlikte geleceğini söyledi. Dubkov benim nedense bir albaya benzediğimi söyledi. Volodya ise beni kutlamadı, yalnızca öbür gün artık köye gidebileceğimizi söyledi bana. Sanki benim üniversiteyi kazanmama sevinmişti ama kendileri gibi büyükler arasına katılıyor olmamdan pek de hoşlanmadığı belli

oluyordu. Yanımıza gelen St. JĞrome da, oldukça süslü bir anlatımla, artık bizdeki görevinin bittiğini, görevini tam olarak yapıp yapamadığım bilemeyeceğini, ama elinden geldiğince çalıştığını söyledi. Artık yarından sonra kontun evine taşınacağını da ekledi. Ben, bana karşı söylenen her söze karşılık elimde olmadan yüzümde tatlı, mutlu, biraz da anlamsızca bir hoşnutluk ifade eden bir gülümseme belirdiğini, hatta bu gülümsemenin karşımdakilere de geçtiğini sezinliyordum.

İşte artık özel öğretmenim de yok! Artık kendime ait özel arabam var! Üniversiteliler arasında benim de adım yazılı. Belimde bir kılıç taşıyorum. Polisler bazen bana selam verecekler. Ben büyüdüm artık. Sanırım çok mutluyum!

Yemeği saat beşte Yar'da yemeyi kararlaştırdık. Volodya Dubkov'la gitti. Dimitriy her zamanki gibi yemekten önce bir işi olduğunu söyleyerek ortadan kaybolmuş-

tu. Ben de tanı istediğim gibi geçirebileceğim iki saat elde etmiş oldum böylece. Uzun süre odaları dolaştım. Ceketimi kimi yukarıya kadar düğmeleyerek, kimi tamamen çözerek, ya da yalnızca en üstteki tek düğmeyi ilikleyerek tüm aynalarda kendimi izledim. Hepsi güzel görünüyordu. Bu büyük sevincimi hem kimseye belli etmek istemiyor, hem de kendimi tutamıyordum. Ahır ve arabanın bulunduğu yere gittim. Dilber'i, Kuzma'yı ve arabayı gözden geçirdim. Sonra yine eve döndüm. Cebimdeki paraları saymaya, aynalara bakmaya, yine eskisi gibi mutluluktan uçarak yüzümde

gülümsemeyle yeni baştan odaları dolaşmaya başladım. Ama daha bir saat olmamıştı ki, içime bir sıkıntı düştü. İçinde bulunduğum bu mutluluğu kimsenin görmediğini düşünerek üzülmeye başladım. Bir şeyler yapmak, bir yerlere gitmek istedim. Bunun üzerine Kuznetskiy köprüsü çevresine giderek bir şeyler almamın uygun olacağını düşündüm. Hemen arabamı hazırlamalarını söyledim.
Geçen yıl Volodya'nın üniversite sınavlarını kazanınca tütün, pipolar ve Victor Adam'ın atlarının taş basma resimlerini satın aldığını ammsamıştım birden. Benim de aynı şeyleri yapmam gerektiği düşüncesine kapılmıştım.
Kasketimin üzerinde güneş ışıkları parlayan arması, parlak düğmelerim ve kılıcımla üzerime çevrüen bakışlar arasında Kuznetskiy köprüsüne geldim. Datsiaro'nun tablolarının satıldığı mağazanın önünde durdum. Çevreye ba-kınarak içeri girdim. Volodya'yı taklit ettiğim sanılmasın diye V. Adam'ın at resimlerini almaktan caydım. Ama yine de, yalnızca mağazanın tezgahtarına eziyet etmekten sıkd'dığım için, çabucak bir seçim yaparak vitrindeki gu-vaş boyayla yapılmış bir kadın başı resmini yirmi ruble vererek satın aldım. Mağazanın tertemiz giyinmiş iki satıcısını yirmi rublelik ufak tefek bir alışverişle oyalamaktan utanmıştım. Hem, beni alaylı bakışlarla süzüyorlarmış gibi gelmişti bana. Onlara kim olduğumu göstermek için tezgahtaki camın altındaki gümüş bir şeye dikkatle bak-

tim. Bunun on sekiz ruble değerinde bir kalem takımı olduğunu anlayınca onu da sarmalarını söyleyip parasını verdim. İyi kalitede tütün ve pipoların bitişikteki tütün dükkanında bulunabileceğini öğrenerek iki tezgahtan da büyük bir incelikle selamladım ve tabloyu koltuğumun al-•tına alarak sokağa çıktım. Tabelasında sigara içen bir zenci resminin bulunduğu bitişikteki dükkana girdim. Yine bir başkasına benzemek istemediğim için Jukov marka değil de, Sultan marka bir tütün, bir İstanbul ağızlığı, bir ıhlamur, bir de gül ağacından yapılmış iki pipo aldım. Mağazadan çıkıp arabama doğru yürürken, kaldırımda sivil elbisesini giymiş, başını öne eğerek hızlı hızlı yürüyen Semyonov'u gördüm. Beni tanımadığı için çok kızmıştım. Oldukça yüksek sesle "Arabacı, buraya gel!" diye çağırdım arabamı. Hemen arabaya yerleştim ve Semyonov'a yolda yetiştim.

- Merhaba, diye seslendim ona. O yürümesini sürdürerek:

- Saygılarımı sunarım, diye yanıt verdi.

- Niçin üniformanı giymedin ki? diye sordum bu kez. Semyonov durdu, beyaz dişlerini göstererek sırıttı.

Arabama ve üniformama, sanki tümüyle kayıtsız kaldığını göstermek istiyormuş gibi, gözlerini güneşten kamaşı-yormuş gibi kırpıştırarak şöyle bir baktı bana ve yürümesine devam etti...

Kuznetskiy köprüsünden sonra Tverskoy'daki pastaneye uğradım. Pastanede beni pastalardan çok gazetelerin ilgilendirdiğini göstermek istedim çevredekilere. Ama sonra dayanamadım ve pastaları birer ikişer atıştırmaya başladım. İçerde okuduğu

gazetenin arkasından beni ilgiyle izleyen bir beyden utandığım halde çeşitli pastalardan tam sekiz tane yedim çabucak.
Eve döndüğüm zaman midemde bir yanma başlamıştı, ama ben aldırış etmedim ve satın aldığım şeyleri gözden geçirmeye başladım. Bunlardan resim hiç hoşuma git-

memisti. Volodya gibi resmi çerçeveleyip duvara asmaktan vazgeçerek kimsenin bulup görmesini istemediğim için dikkatle çekmeceye yerleştirip sakladım. Kalem takımını da pek gözüm tutmamıştı. Ama değerli, gümüşten yapılmış, aynı zamanda bir üniversiteli için gerekli bir şey olduğunu düşünerek kendimi avuttum ve masanın üstüne yerleştirdim. Tütün, ağızlık ve pipolarımı hemen denemek için işe koyuldum.
Tütün paketini açtım. Pipoyu alarak içini kırmızıya çalan sarı renkli incecik kıyılmış Sultan tütünüyle doldurdum özenle. Yanan ateşi üstüne koydum, orta ve işaret parmaklarımın arasına pipoyu yerleştirerek (bu tutuş en hoşuma giden biçimdi) dumanı içime çekmeye başladım.
Tütünün kokusu çok hoşuma gitmişti ama ağzımın içi acı acı olmuştu. Dumandan boğulacak gibi oluyordum. Ama ben yine de kendimi zorlayarak uzun süre dumanı içime çekip halkalar çıkarmaya uğraştım durdum. Çok geçmeden odanın içini mavi bir duman bulutu kaplamıştı. Tütün piponun içinde oynamaya pipo ise hırıltılar çıkarmaya başladı. Ağzıfn zehir gibi olmuştu. Başım dönüyordu. Ama yine de kendimi aynada pipoyla seyretmek istiyordum. Ayağa

kalkınca sallandığımı gördüm şaşkınlıkla. Oda dönüyordu çevremde. Güçlükle yanına varabildiğim aynaya bakınca yüzümün kireç gibi bembeyaz olduğunu gördüm. Kendimi divana atar atmaz birden öyle bir halsizlik ve bulantı hissettim ki, piponun beni öldüreceğini ve neredeyse ölümle burun buruna geldiğimi sandım, iyice korkmuştum. Bir an evdekilere seslenerek doktor çağırtmayı bile düşündüm.

Yalnız bu korku pek uzun sürmedi. Ben işin nedenini anlamıştım. Korkunç bir başağrısı ile halsiz bir şekilde divanda uzun süre yattım. Bu arada tütün paketindeki Bostancıoğlıı etiketine, yerdeki pipo ile tütün artıklarına ve pasta kırıntılarına bakarak düş kırıklığına uğramış bir insanın bezginliğiyle kendi kendime düşünmeye başla-

dim: "Başkaları gibi tütün içmeyi başaramadığıma bakılırsa ben henüz büyümüş sayılmam. Başkaları gibi orta ve işaret parmaklarım arasında pipoyu tutup içime çekerek, kumral bıyıklar altından dumanı havaya üflemek henüz bana göre değil!"

Dimitriy saat beşe doğru bana uğradığında beni bu kötü durumda bulmuştu. Bir bardak su içince biraz kendime gelir gibi oldum. Artık onunla birlikte dışarı çıkmaya hazırdım.

Dimitriy benim içtiğim tütünün yerdeki izlerine bakarak:

- Bu tütün içmeyi de nereden çıkardın? dedi. Bence aptallıktan, parayı boşa harcamaktan başka bir şey değil. Ben tütün içmemeye

söz verdim kendi kendime... Yalnız, haydi çabuk gidelim, daha Dubkov'lara uğramamız gerekiyor.

ON DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

DUBKOVLA VOLODYA NEYLE UĞRAŞIYORLARDI?

imitriy benim odama girer girmez, onun yüzünden ve yürüyüşünden, çok sinirli olduğu zaman yaptığı göz kırpması ve boyunbağını düzeltir gibi boynunu uzatmasından onun şu anda hiç de kendinden hoşnut olmadığını, bir şeye kızdığını anlamıştım. Böyle durumlarda benim ona karşı beslediğim güzel duygularım bir anda donup kalıyordu. Ama artık alışmıştım onun bu inatçı ters durumuna. Son zamanlarda arkadaşımın bu duygularını gözden geçirmeye, eleştirmeye bile başlamıştım. Ama bu durum aramızdaki yakın dostluğu etkilemiyordu. Arkadaşlığımız o denli yeni ve güçlüydü ki, Dimitriy'e ne yönden bakarsam bakayım, bana olan üstünlüğünü apaçık görüyordum. Sanki içinde iki ayrı insan yaşıyordu, ikisi de bence çok üstün kişiliklerdi bunların. Birincisi benim çok sevdiğim, iyi yürekli, ince, uysal, neşeli ve bütün bu üstünlüklerinin de bilincinde olan kişiliğiydi. Bu ruh durumunda bulunduğu zamanlar tüm görünüşü, sesi, davranışları, her şeyi sanki: "Ben uysalım, ben iyi yürekli biriyim, ben bu üstünlüğümden büyük bir zevk alıyorum, siz

de bunu takdir ediyorsunuz" der gibiydi. Yalnız daha yeni tanımaya başladığım ve büyüklüğü önünde saygıyla eğildiğim bir ikinci kişiliği daha vardı: Kendisine ve başkalarına karşı son derece titiz, soğukkanlı, gururlu, din konularında katı, ahlak konularında ise ciddi bir kişilikti bu. İşte şu anda karşımda duran bu ikinci kişilikteki Dimitriy'di.

Ona, arabaya oturduğumuz zaman benim hiçbir zaman hoşlanmadığım onun bu takındığı üzüntülü ve asık suratıyla durmasına, hele benim bu en mutlu günümde böyle davranmasına çok üzüldüğümü ve sıkıldığımı söyledim açık açık.

Ona:

- Ne oldu, canınızı sıkan bir şey mi oldu? Niçin bana anlatmıyorsunuz? diye sordum.

O sinirli bir biçimde başını önüne doğru eğdi ve göz kırparak:

- Bak Nikolenka! dedi. Size, hiçbir zaman sizden bir şey gizlememeye söz vermiştim, ama inanın bu sıkıntımın nedeninin sizinle bir ilgisi yok. İnsan her zaman aynı durumda olamaz. İnan şu andaki sıkıntımın nedeninin ne olduğunu ben kendim de bilmiyorum.

"Ne kadar açık ve dürüst bir ahlak anlayışı var!" diye düşündüm ve başka da bir şey sormadım ona.

Dubkov'un evine değin hiç konuşmadan geldik/Dub-kov'un evi çok güzeldi, ya da bana öyle gelmişti. Her tarafta halılar, tablolar, perdeler, alaca renkli duvar kağıtları, portreler, rahat ve sallanan koltuklar vardı. Duvarlarda ise tüfekler, tabancalar, tütün torbaları ve kartondan yapılmış birkaç yaban hayvanı kafası

asılıydı. Dubkov'un bu çalışma odasını görünce Volodya'nın odasını döşemek için kimi taklit ettiğini anlamıştım. Biz girdiğimizde Dubkov'la Volodya iskambil oynuyordu. Tanımadığım bir başkası daha vardı yanlarında. (Takındığı sıkıl-

gan, ürkek tavrına bakınca pek de önemli biri olmadığı anlaşılıyordu.) Masaya oturmuş, büyük bir dikkatle oyunu izliyordu. Dubkov ipekli bir sabahlık giymişti, ayaklarında yumuşak terlikler vardı. Volodya'nın ceketi yoktu, onun tam karşısına sedire oturmuştu. Kıpkırmızı kesilmiş yüzünden, gözlerini oyun kağıtlarından güçlükle ayırıp bize şöyle bir kaçamak ve pek hoşnut sayılmayacak bakışından anlaşıldığına göre iskambil oyununa iyice kaptırmıştı kendini. Beni görünce biraz daha kızarmıştı.

Dubkov'a:

- Haydi, sen dağıtıyorsun, dedi.

Benim onu böyle oyun oynarken görmemden hiç hoşnut olmadığını anlamıştım. Ama hiç de şaşırmadığı, üzül-mediği belliydi. Sanki bu tavrıyla bana şöyle demek istiyordu: "Evet, oynuyorum. Sen daha küçük olduğun için şaşırıyorsun buna. Bu hiç de kötü bir şey değil. Bizim yaşı-mızdakiler için olağan sayılır."

Bunu hemen anladım ve kabul ettim.

Dubkov kağıtları dağıtmadı, kalktı, bizlerin ellerini sıktı, yer gösterdi. Pipo içmemizi önerdi ama biz almadık.

Dubkov:

- İşte bizim diplomat bu, onun onuruna içeceğiz, dedi. Vallahi aynı albaya benziyor.

Ben, yüzümde elimde olmadan yayılmaya başlayan aptalca, gururlu gülümsemeyi sezinleyerek:

- Hımm! dedim yalnızca.

Bütün büyükler onu son derece dürüst, çok güzel dans eden, çok iyi Fransızca konuşan bir genç olarak kabul ederlerdi. Ben de ona, on altı yaşında bir gencin yirmi yedi yaşlarındaki bir emir subayını sayması gibi saygı duyardım. Benim genç yaşımla için için alay ediyor ama bunu gizlemeye çalışıyordu.

Ona karşı duyduğum saygıya karşın, onunla ilk tanıştığımızdan beri her zaman onun gözlerine bakmak, nedenini Allah bilir, bana çok ağır ve güç gelirdi. Sonradan üç tür insanın gözlerine bakmanın bana güç geldiğini saptadım: Birincisi benden çok daha kötü olanlar, ikincisi benden çok daha iyi durumda olanlar, üçüncüsü ise ikimizin de bildiği şeyleri birbirimize söylemekten çekindiğimiz kişilerdi. Dubkov benden belki çok iyi, belki de çok kötü sayılacak gruba giriyordu. Ama çok sık yalan söylediğinin, sonradan kabul etmediği yalanlar söylediğinin ayrımın-daydım. Onun bu zayıflığını arılayabiliyordum ama ona bu konuda bir şey söyleyemiyordum elbette.

Volodya tıpkı babam gibi omzunu silkti, bir yandan kağıtları karıştırarak:

- Haydi, bir el daha oynayalım, dedi. Dubkov:

- Canım, yeter artık! dedi. Sonra oynarız. Peki, peki, hadi bir el daha oynayalım bakalım, dağıt hadi!

Onlar oyun oynarken ben ellerini izliyordum. Volod-ya'nın elleri büyük ve güzeldi. Kağıtları tuttuğu zaman başparmağın duruşuyla öteki parmaklarının kıvrılışı babamın ellerine öyle benziyordu ki, bir an Volodya'nın bunu sırf büyüklere benzeyebilmek için bilerek yaptığı kanısına vardım. Ama yüzüne bakınca onun o anda oyundan başka bir şey düşünmediği hemen anlaşılıyordu. Dub-kov'un elleri ise tersine el işlerine eğilimi olan, yüzük takmayı seven insanlarda olduğu gibi küçük, tombul ve içlerine doğru kıvrık parmaklıydı.

Herhalde Volodya oyunda yitiriyordu. Çünkü, onun kağıtlarına bakan o yabancı arkadaşları, Vladimir Petro-viç'in şansının çok kötü olduğunu söyledi. Dubkov çantasından çıkardığı kağıda bir şeyler yazdı ve Volodya'ya gös tererek "Tamam mı?" dedi.

Volodya kağıda ilgisizce bir göz atarak:

- Tamam! dedi. Haydi gidelim artık.

Volodya Dubkov'u, Dimitriy de beni arabasına bin-dirmişti.

Ben Dimitriy'e:

- Ne oynuyorlardı onlar? diye sordum.

- Piket. Saçma sapan bir oyun. Zaten bence tüm oyunlar budalacadır.

- Büyük parayla mı oynuyorlar?

- Yok, pek büyük değil. Ama yine de hoş bir şey de-

•giL

- Siz oynamıyor musunuz?

- Hayır, ben oyun oynamamaya söz verdim. Dubkov yenecek birini bulmadan yapamaz.

- Bu, onun adına doğru bir şey değil, dedim. Volodya ondan çok kötü oynuyor sanırım.

- Elbette iyi değil, ama bunda bir kötü niyet de yok. Dubkov oyun oynamayı seviyor ve iyi de oynuyor? Yine de çok iyi bir insandır.

- Ben de öyle bir şey düşünmedim zaten... dedim ben.

- Onun hakkında kötü düşünmek doğru değil. Çünkü çok iyi bir insandır. Onu çok severim, birtakım zayıflıklarına karşın yine de severim.

Bana öyle gelmişti ki, Dimitriy, Dubkov'u bu denli sa-.vunmaya kalktığına göre aslında artık onu sevmiyor ve saymıyordu. Bunları yalnızca inatçılığından ve eski düşüncelerinden caymadığını göstermek için söylüyordu. O, arkadaşlarını tüm yaşamı boyunca sevip, onları hep sevimli bulduğu için değil, sevgisinde yanılsa bile sevmekten caymasının onurlu bir davranış olmadığını düşünmesinden dolayı sevmeyi sürdürmeye çalışıyordu.

ON BEŞİNCİ BÖLÜM

BENİ KUTLUYOR

ubkov'la Volodya, Yar lokantasındaki insanların tümünü adlarıyla tanıyorlardı. Hem de kapıcısından sahibine değin herkes onlara büyük bir saygı gösteriyordu. Bizi hemen özel bir locaya aldılar, Dubkov'un Fransızca hazırlanmış yemek listesinden seçtiği ilginç bir yemek getirdiler. Sanki hiç ilgi duymamış gibi davranmaya

çalışıyordum ama buz gibi şampanya şişesi hazır duruyordu. Yemek çok hoş ve neşeli geçiyordu. Dubkov her zamanki gibi olmadık, tuhaf öykülerini gerçekmiş gibi anlatıyordu. Bu arada büyükannesinin üç saldırgan haydudu öldürdüğünü anlatmıştı. (Ben bunu dinlerken kızardım ve gözlerimi ondan çevirerek yere baktım.) Volodya, ne zaman ben bir şey anlatmaya başlasam hemen her seferinde bana engel oluyordu. (Oysa buna hiç gerek yoktu, çok iyi anımsıyorum hiç de utanılacak bir şey söylememiştim.) Bütün bunlara karşın yemek çok hoş geçiyordu. Şampanya geldiği zaman hepsi beni kutladı, Dubkov ve Dimitriy ile kollarımızı birbiri içinden geçirerek "senliben-li" oluşumuza içtik ve öpüştük. Getirilen şampanyanın kimden olduğunu bilmediğim için (Sonradan anlattıkları-

na göre ortadanmış), bunu arkadaşlarıma ikide bir cebimde yoklayıp durduğum on ruble kalmış kendi paramdan ikram etmek istedim. Bu nedenle cebimden yavaşça parayı çıkardım, garsonu çağırdım ve parayı vererek alçak sesle, ama o anda herkes susup bana baktığı için duyduğu fısıltıyla lütfen yarım şişe daha şampanya getirmesini söyledim. Volodya kızardı, yerinde öfke ve utançla kıpırdandı. Bana öyle bir baktı ki, ancak o zaman anladım yanlış bir iş yaptığımı. Ama yarım şişe şampanya gelmişti ve büyük bir zevkle onu da içmeye başladık. Masamızda-ki neşeli hava sürüyordu. Dubkov yine yalanlarını uydurmayı sürdürüyor, Volodya da ondan hiç

beklemediğim bir biçimde çok güzel ve gülünç şeyler anlatıyordu. Hep birlikte gülüyorduk.

Volodya ve Dubkov bu gülünçlük konusunda çok yetenekliydiler. Bilinen fıkraları değiştirip kendilerinden bir şeyler ekliyorlardı. Birisi "Sen yurtdışında bulundun mu?" diye soruyor, öteki "Hayır bulunmadım" diye yanıt veriyor ve ardından "Ama kardeşim keman çalar" diye ekliyordu. Onlar bu herkesin bildiği fıkradaki konuşmaları öyle uzatıyorlardı ki, "Benim kardeşim de hiçbir zaman keman çalmazdı" diye anlamsız, saçma şeyler ekliyorlardı. Birbirlerine sordukları her soruya böyle anlamsız ve saçma yanıtlar veriyorlar, arada hiç soru sorulmadığı halde birbirleriyle ilişkisi olmayan iki şeyi birbirine bağlayıveri-yorlardı. Bütün bu saçmaları öylesine ciddi bir yüzle anlatıyorlardı ki, gerçekten çok gülünç bir durum çıkıyordu ortaya. Hep birlikte gülüyorduk. Artık oyunun aslını anlamaya başlamıştım. Ben de onlar gibi gülünç birşeyler anlatmak istedim. Ama ben anlatırken bana öyle ürkek bakıyorlar ve benim yüzüme bakmamak için kendilerini öyle zorluyorlardı ki bir türlü istediğim gibi anlatamıyor-dum fıkrayı. Dubkov "Diplomat, tam çıkmaza girdin galiba" diye takıldı. Ama ben içtiğim şampanyadan ve arala-

rina katılmış olduğum büyüklerden dolayı öyle bir durumdaydım ki, bu alaylı sözlerden kırılmadım bile. Yalnızca Dimitriy bizimle birlikte içtiği halde o ciddiliğini ve ağırbaşlılığını

yitirmemişti. Onun bu durumu bizim neşeli taşkınlığımıza biraz olsun engel oluyordu. Dubkov:

- Hey, beni dinleyin baylar, dedi. Yemekten sonra diplomatı elimize almalıyız. Haydi Teyze'ye gitmeye ne dersiniz?.. Orada onu yola sokarız.

Volodya:

- Nehlüdov gitmez ki, dedi. Dubkov, Nehlüdov'a döndü:

- Ne dayanılmaz bir ağırlık bu! dedi. Sen dayanılmaz bir yobazsın! Birlikte gidelim, Teyze'nin ne kadın olduğunu göreceksin.

Dimitriy kızararak:

- Ben de gitmem, onu da bırakmam, diye karşılık verdi.

- Kimi?.. Diplomatı mı? Sen de istiyor musun diplomat? Bak, Teyze sözünü duyunca nasıl da gözleri parladı.

Dimitriy yerinden kalkarak:

- Bırakmam sözü doğru değil, dedi ve odada bir aşağı, bir yukarı yürürken benim yüzüme bakmadan ekledi: Ona öğüt vermiyorum, gitmesini istemiyorum yalnızca. O artık çocuk değil, eğer gitmek isterse yalnız da gidebilir. Siz olmadan da gidebilir. Ama Dubkov, sen kendinden utanmalısın. Kendin kötü şeyler yaptığın yetmiyor gibi başkalarını da aynı şeyleri yapmaya itiyorsun.

Dubkov, Volodya'ya göz kırparak:

- Bunda ne kötülük var, dedi. Ben sizin hepinizi Tey-ze'ye bir fincan çay içmeye davet ediyorum. Eğer senin hoşuna gitmiyorsa, biz ne yapalım. Biz de Volodya'yla gideriz. Volodya, sen geliyor musun?

LEV TOLSTOY

Volodya:

- Himm, peki! diye onayladı onu. Oraya gideriz, sonra benim eve gider piket oynamaya devam ederiz.

Dimitriy bana yaklaşarak:

- Nasıl, sen de onlarla gitmek istiyor musun, istemiyor musun? dedi.

Ben oturduğum sedirde oturabilmesi için ona yer açmak amacıyla yana çekildim:

- Hayır, diye yanıtladım. Ben zaten istemiyordum. Hele sen de uygun görmediğine göre kesinlikle istemem, dedim ve ekledim sonra: Ama hayır, onlarla birlikte gitmek istemediğimi söylerken doğru söylemedim. Ama gitmediğim için seviniyorum şimdi.

Dimitriy:

- Çok iyi, dedi. Kendi dilediğini yap. Kimsenin etkisi altında kalarak iş yapma. En iyisi bu.

Bu küçük tartışma bizim neşemize engel olmadığı gibi daha da artırmıştı sanki. Dimitriy birden o en sevdiğim görünüşüne bürünüverdi. Yumuşak, ince, sevecen biri oluverdi. Doğru davranmış olduğumun bilincinde olmam -ben ona bunu daha pek çok kez yinelemiştim- Dimitriy üzerinde çok olumlu bir etki yapmıştı. Bana engel olduğu için çok mutluydu. Daha da neşelendi. Bir şişe şampanya daha getirtti. (Oysa bu onun ilkelerine aykırıydı.) Locamıza yabancı birini davet ederek ona içki ikram etti. Gaudeamus igitur şarkısını söyledi. Herkesin şarkıya eşlik etmesini

istedi. Sonra Sokolniki'ye gitmeyi, arabayla dolaşmamızı önerdi. Dubkov bunu yapmayı çok duygusal buldu.

Dimitriy gülerek:

- Haydi bugün iyice eğlenelim, dedi. Onun üniversiteye girişi onuruna yaşamımda ilk kez körkütük sarhoş olacağım. Evet, böyle olacak.

GENÇLiK YILLARIM

Bu neşeli görünüş Dimitriy'e çok yaraşmıştı. O tıpkı çocuklarından hoşnut, bu neşeli haliyle çocuklarını eğlendirmek, bir eğlencenin onurlu, saygın, ahlak kurallarına uygun bir şekilde de yapılabileceğini göstermek isteyen iyi yürekli bir babaya, bir öğretmene benziyordu. Onun 1 bu umulmadık neşesi beni de, herkesi de etkilemişti. Herkese yarımşar şişe şampanya düşmesinin de buna katkısı büyüktü elbette.

Bu hoş hava içersinde Dubkov'un bana verdiği sigarayı yakmak için büyük salona çıktım.

Ayağa kalktığım zaman başımın döndüğünü, ancak çok güç harcadığımda ayaklarımı hareket ettirebildiğimi, ellerimin doğal halini aldırabildiğimi farkettim. Eğer dik-- kat etmezsem bacaklarım kendi istedikleri yöne doğru gidiyor, kollarım tuhaf hareketler yapıyordu. Tüm dikkatimi ve gücümü topladım, ellerime yukarı kalkarak elbisemin düğmelerini iliklemelerini ve saçlarımı düzeltmelerini, (bunu yaparken dirseklerim fazlaca kalkmıştı yukarı) ayaklanma da kapıya doğru yürümelerini emrettim. Gerçi ayaklarım emrime uydular, ama adımlarım ya çok sert, ya çok yavaştı; kendi bildiğine gidiyordu ayaklarım. Özellikle sol ayağım

yalnızca parmak ucuna basıyordu. Bir ses arkamdan "Nereye gidiyorsun, şimdi sigaranı yakmak için bir mum getirirler!" diye bağırdı.*Bu sesin Volodya'nın sesi olduğunu tanıyabilmiş olmam sevindirmişti beni. Ona bir karşılık vermeden hafifçe gülümsedim ve yürümeyi sürdürdüm.

LEV TOLSTOY

ateşli bir tartışmaya kaptırmışlardı kendilerini. Bir köşeye çekildim ve başımdan geçen bu tuhaf olayı düşünmeye başladım. Onun "Siz terbiyesizin birisiniz, sayın bayım!" (Un mal el&ve monsieur!) sözleri kulaklarımda çınlıyor, gitgide öfkemi artırıyordu. Sarhoşluğum falan bir anda yok olmuştu. Bu olay sırasında nasıl davrandığımı düşünüyor, böyle korkak biri gibi davrandığım aklıma geldikçe çıldıracak gibi oluyordum. "Böyle bana hakaret etmeye ne hakkı vardı? Neden bana, yalnızca rahatsız etmememi söylemekle yetinmedi? Bu durumda o da suçlu değil miydi? Niçin bana, benim terbiyesiz olduğumu söylediği zaman karşılık vermedim?" "Sayın bayım, asıl terbiyesiz, terbiyesizlik yapana denir!" Ya da ona yalnızca "Çenenizi kapatın!" demedim. Hem bunu söylemem daha iyiydi. Niçin onu düelloya davet etmedim? Hayır! Ben bütün bunların hiçbirini yapmadım. Bir alçak, bir korkak gibi yaptığı hakareti sineye çektim! "Siz terbiyesizin birisiniz, sayın bayım!" sözleri durmadan kulaklarımda çınlıyordu. "Hayır, bu işi böyle bırakamam!" diye düşündüm. Yeniden adamın yanına gidip ona birtakım ağır sözler söylemek, ya da gerekirse kafasına şamdanı indirmek niyetiyle yerimden kalktım. Bu son düşüncemi büyük bir zevkle gözümün önünde canlandırarak salona girerken yine de için

için bir korkuya kapılmaktan da alamadım kendimi. Şansa bakın ki, Bay Kolpikov gitmişti, salonda yalnızca bir garson vardı ve masayı temizliyordu. Ben garsona olan biteni anlatmak, bu işte suçsuz olduğumu söylemek istedim. Ama nedense bu düşüncemden de caydım ve yeniden suratım asık, üzüntü içinde locaya döndüm.

Dubkov:

- Bizim diplomatımıza ne oldu böyle? dedi. Şu anda ona bakan Avrupa'nın kaderini belirliyor sanır!

Ben öfkeyle başımı çevirdim:

- Öff, beni rahat bırak! dedim.

Odada gezinmeye başladım. Bir yandan da nedense Dubkov'un hiç de iyi birisi olmadığını düşünüyordum. Gerek bitmez tükenmez şakaları, gerek bana "diplomat" demesi hiç de hoş bir şey değildi. Onun işi gücü Volodya'nın kumarda parasını almak ve Teyze'ye gitmekti... Bunun da hoşa gidecek bir yanı yoktu. Tüm konuştukları ya yalan, ya da bayağı şeylerdi. Bir de herkesle alay etmek istiyordu. Bence tam bir aptaldan başka bir şey değildi, kötü bir insandı. İşte bu tür düşüncelere dalarak nedense gitgide Dubkov'a olan düşmanlığım artarak, belki beş dakika sesimi çıkarmadan hep düşündüm. Dubkov ise bana aldırış bile etmiyordu. Bu da daha çok artırıyordu öfkemi. Hatta onunla konuştukları için Volodya ile Dimitriy'e de kızıyordum.

Dubkov birden, bana alaylı hatta haince gelen bir gülümsemeyle baktı ve:

- Biliyor musunuz baylar? dedi. Diplomatın tepesinden aşağı su boşaltmamız gerek. Çok kötü bir durumda, baksanıza! Vallahi çok kötü!

Birden onunla senlibenli konuştuğumuzu unutarak öfke içinde:

- Asıl sizi ıslatmak gerekir, siz kendiniz kötü durumdasınız asıl! dedim.

Benim bu yanıtım Dubkov'u çok şaşırtmıştı. Ama o hiç umursamadı bile, bana arkasını döndü ve Volodya ile Dimitriy'le konuşmasına devam etti.

Ben de onların konuşmalarına katılmak istedim, ama bunu başaramayacağımı anlayınca yine köşeye çekildim ve kalkana değin orada öylece oturdum.

Hesabı ödeyip paltolarımızı giydiğimiz zaman Dubkov, Dimitriy'e döndü:

- Eee, Orest ile Pilad^ nereye gidiyorlar şimdi? Dosdoğru eve gidip sevgiden mi söz edecekler her zamanki gibi? Biz sevgili Teyze'ye, gideceğiz, sizin tatsız dostluğunuzdan iyidir.

Ben birden onun burnunun dibine kadar sokuldum, ellerimi sallayarak:

- Bizimle nasıl alay edersiniz böyle? Nasıl böyle konuşabilirsiniz? dedim. Nasıl bizim duygularımızla, sizin anlayamayacağınız duygularımızla alay edebilirsiniz?.. Buna asla izin veremem! Kesin artık! diye bağırdım.

Sonra heyecandan daha fazla ne söyleyeceğimi şaşırarak ben de sustum. Dubkov şaşırmıştı. Sonra bunları bir şaka kabul etmek isteyerek gülümsedi, sonunda beni son derece şaşırtarak benden korktu ve gözlerini indirdi.

Çekingen bir tavırla:

- Ben sizinle de, sizin duygularınızla da alay etmek istemedim, dedi. Ben öylesine söyledim işte.

- Hah şöyle, diye bağırdım ben.

Ama Dubkov'un içten gelen bir acı okunan, utanmış, kızarmış yüzüne bakınca ben de yerin dibine girdim. Volodya ile Dimitriy ikisi birden:

- Ne oldu sana böyle? dediler. Kimse seni kızdırmak istemedi.

- Hayır, o bana hakaret etmek istedi.

Dubkov benim vereceğim karşılığı duymamak için tam kapıdan çıkarken:

, - Amma da alıngan kardeşin varmış! dedi.

Belki de onun arkasından koşar ve kavgayı sürdürürdüm. Ama o anda Kolpikov'la benim aramda geçen

(*) Hayvan masalları yazan ünlü Rus yazan Knlov'un bir şiirinde geçen iki kafadar köpek. (A.E.)

tartışmaya tanık olan garson bana paltomu uzatmıştı. Ben de hemen toparladım kendimi. Yalnız Dimitriy'in önünde öfkemin çabucak geçiverdiğini göstermemek için kızgınlığımın sürdüğünü belli etmeye özen gösteriyor-dum. Ertesi gün Dubkov'la Volodya'nın

odasında karşılaştık. Aramızda geçen öyküden hiç söz etmedik ama "siz'li konuşmayı sürdürdük. Birbirimizin gözlerine bakmamız çok zor geliyordu.

Kolpikov'la tartışmamızın anısı, ne ertesi gün, ne de daha sonra "de ses nouvelles" gelmemesine karşın, uzun yıllar içimde benim için son derece canlı ve ağır bir anı olarak kaldı. Aradan beş yıl geçtikten sonra bile bu olayı her anımsayışımda baştan aşağı titrer ve çıldıracak gibi olurdum. O gece ona karşılık vermemiş olmamdan üzülür, ama Dubkov'a karşı ne denli yiğitçe davrandığımı düşündükçe de avunurdum. Ancak daha sonraki yıllarda ise Kolpikov olayındaki saçma, gülünç yanları, çok iyi bir arkadaş olan Dubkov'a ettiğim haksız saldırıyı anımsayarak pişman oldum.

Olay gecesi Kolpikov'la aramızda geçenleri Dimit-riy'e uzun uzun, ayrıntılarıyla anlattığım zaman son derece şaşırdı:

- Aaa, bu o adam! dedi. Bu Kolpikov, hiçbir işe yaramayan, kumarda hep hile yapan, üstelik de korkağın biridir. Bir kez suratına tokat yediği halde kavgadan kaçtığı için Alaydan kovmuşlar onu. Nasıl olur da böyle kahramanlık taslayabilir?

Dimitriy, yüzünde içten gelen dostça gülümsemeyle bana bakarak:

- Sana o "terbiyesiz"den başka bir şey söylemedi, değil mi? diye sordu.

Ben kızararak:

- Evet, diye yanıt verdim. Dimitriy:

- Hoş bir şey değil, ama çok da önemli değil, diye avuttu beni.

Aradan yıllar geçip de bu olayları düşündüğüm zaman şu sçnuca varmıştım: Kolpikov, o bıyıksız, esmer arkadaşının yanında bana hakaret ederek, kendisinin yıllar önce yediği tokadın öcünü almaya çalışmıştı. Aynı onun gibi ben de, Kolpikov'un bana "terbiyesiz" diyerek ettiği hakaretin öcünü almak için hiçbir suçu olmayan Dub-kov'a saldırmaya kalkışmıştım.

ON YEDİNCİ BÖLÜM

ZİYARETLERE HAZIRLANIYORUM

"jrtesi gün uyandığımda ilk aklıma gelen şey Kolpi-jkov'la aramızda geçen olaydı. Hırslandım ve odada bir ileri bir geri dolaşmaya başladım. Ama yapacak bir şey yoktu. Moskova'da geçireceğim son günümdü ve babamın isteği üzerine yapmam gereken ziyaretler vardı. Babam bu ziyaretleri bir liste yaparak bırakmıştı bana. Babam bizim eğitim ve terbiye konusunda yetişmemizle hiçbir zaman toplumsal ilişkilerimizle olduğu kadar ilgilenmemiştir. Bir kağıda acele, karışık bir yazıyla şunları ciziktirivermişti:

"1.Prens İvan İvanoviç'e gidilecek kesinlikle. 2.İvin'-lere gidilecek kesinlikle. 3.Prens Mihaylo'ya gidilecek. 4.Prenses Nehlüdova'ya ve Prenses Valahina'ya gidilecek. Ve kuşkusuz rektöre ve profesörlere saygı sunulacak."

Dimitriy sonuncu ziyaretlerin pek gerekli olmadığı, hatta yapılmasının yersiz olduğunu söyleyerek bunlardan beni kurtardı. Ama ötekilerin kesinlikle bugün yapılması gerekiyordu. Bunlardan özellikle ilk iki ziyaret, yanına

(*) Fransızca'dan Rusça'ya geçmiş, Orgeneral anlamında bir sözcük. (A.E.)

babamın "kesinlikle" diye not düştüğü ziyaret korkutuyordu beni. Prens İvan İvanoviç, General-en-chef di1^, yaşlı, zengin ve yalnız yaşayan biriydi. Ben, on altı yaşında genç bir öğrenci olarak onunla doğrudan yüzyüze konuşmanın pek hoş bir durum olmayacağını biliyordum. İvinler de çok zengindiler. Babaları büyükannemin sağlığında ancak bir kez bizim eve gelen, yüksek mevki sahibi bir sivil generaldi. Hem, büyükannemin ölümünden sonra küçük İvin'in bize karşı değiştiğini, kendini üstün görmeye başladığını seziyordum. Büyük İvin, işittiğime göre Hukuk Fa-kültesi'ni bitirmiş, Petersburg'da görev yapıyordu. İkincisi, benim bir zamanlar hayran olduğum Sergey ise, yine Peterburg'da "Maiyet Kolordusu"nda tombul bir askeri öğrenciydi.

Gençliğimde kendini benden üstün gören insanları hiç sevmezdim. Hele bunlarla bir ilişkide bulunmak zorunda olmak bana tam bir işkence gibi gelirdi. Onlardan her an hakaret görmek, dikkate alınmamak korkusuyla ve her an kimseye bağımlı olmadığımı kanıtlamak için tetikte olmak yüzünden tüm zekamı kullanmak zorundaydım. Yalnız, babamın listedeki son isteklerini yerine getirmeyeceğime göre ilk emirlerini kesinlikle yaparak bu suçumu örtbas etmeliydim. Odada dolaşıyor, aynı anda iskemlenin üzerinde duran giysilerime, şapkama ve kılıcıma bakıyordum. Artık giyinsem iyi olur, diye düşünürken yaşlı Grap'la İlinka beni kutlamaya

geldiler. Baba Grap yılışık, ikiyüzlü, Rusçayı ağzında geveleyerek, sözcükleri yumuşatarak konuşan, ayyaş, Ruslaşmış bir Almandı. Genellikle ancak bizden bir şey isteyeceği zaman gelirdi bize. Babam arada sırada onu çalışma odasına alır, ama bizim sofraya hiçbir zaman oturtmazdı. Bize bağlılığı istekleri ölçüsündeydi. Karşımızda alçalması, evimize gelme alışkanlığı ve dilenciliği ile ailenin bir parçası olmuştu san-

ki. Nedense ben onu hiç sevmezdim. Konuştuğu zaman onun adına ben utanırdım.

Bu konukların gelmesinden hiç hoşlanmamıştım. Kızgınlığımı saklamaya da gerek görmedim. İlinka'ya karşı yüksekten bakmaya ve bunu yapmaya hakkım olduğuna öyle alışmıştım ki, onun da benim gibi artık bir üniversite öğrencis^ olması hiç hoşuma gitmiyordu. Bana öyle geliyordu ki, benimle aynı düzeyde olmaktan o da utanıyordu. Onlarla soğuk bir şekilde selamlaştım, oturmaları için yer bile göstermedim. Çünkü bunu yapmayı gereksiz sayıyor, ben onlara yer göstermesem de oturabileceklerini düşünüyordum. Arabayı hazırlamalarını emrettim uşaklara. Aslında İlinka namuslu, iyi yürekli, akıllı bir gençti. Ama ara sıra huysuzluk da yapardı. Davranışlarında kimi zaman kendini aşırı bir duyarlığa kaptırır, ya gözlerine yaşlar dolar, ya güler, ya da ufacık bir şeyden alını-verirdi. Sanırım şu anda da o alınganlığı üstündeydi. Hiç konuşmuyor, hırsla bana ve babasına bakıyor, ancak kendisine bir şey. söylediğimiz zaman duygularını gizleyeme-den, zorlamalı bir

gülümsemeyle yanıt veriyordu. Babasının aşırı duyarlılığından da alındığı belli oluyordu.

Yaşlı a dam:

- İşte böyle efendim, Nikolay Petroviç, dedi. Sizin sınavları çok iyi bir dereceyle kazandığınızı oğlumdan öğrendim. Sizin ne denli akıllı olduğunuzu herkes bilir zaten. Hemen sizi kutlamaya koştum. Ben sizi omzumda çok taşıdım küçükken. Allah tanıktır, sizi herkesten çok, öz oğlum gibi severim. İlinka da hemen size gelmemiz için yalvardı. O da sizlere çok alışkındır.

Ben hem dolaşır, hem giyinirken adamcağız beni izliyor, saygıyla büyükannemin ona verdiği gümüş enfiye kutusunu tombul parmaklarıyla oğuşturup duruyordu.

O sırada İlinka ses çıkarmadan pencerenin önünde

oturuyor, gözlerini sanki inceliyormuş gibi benim üç köşeli şapkama dikmiş, burnundan soluyarak hırsla bir şeyler homurdanıyordu. İhtiyar:

- Şey, ben de Nikolay Petroviç, bir şey sormak istiyordum size, diye sürdürdü konuşmasını. Nasıl, benim İl-yuşa sınavlarını iyi verebildi mi? Sizinle birlikte okuyacağını söyledi bana. Ne olur, siz onu yalnız bırakmayın, onunla ilgilenin, göz kulak oluverin.

Ben İlinka'ya bakarak:

- Niçin, sınavlarını çok iyi verdi, dedim.

İlinka benim ona baktığımı hissedince kızardı ve du-daklarındaki mırıldanmayı kesti. Yaşlı adam:

- Acaba bugün îlinka sizin yanınızda kalabilir mi? diye sordu. Adamcağız sanki benden çok çekiniyormuş gibi gülümsedi. Adamın her yanına sinmiş olan şarap ve tütün kokusu bir an bile burnumdan gitmiyor, peşimi bırakmıyordu. Belki de içmiş olduğu için bu denli yürekli konuşabiliyordu benimle. Beni oğluyla böyle ters duruma düşürmesine çok kızmıştım. Hele beni o gün için çok önemli olan işimden, kendime çeki düzen vermekten alıkoyması çileden çıkartıyordu. Peşimi bırakmayan o iğrenç içki ve tütün kokusu iyice sinirimi bozmuştu. Çok soğuk bir tavırla, buz gibi soğuk bir sesle, îlinka'nın benimle kalamayacağını, çünkü bütün günümü dışarda geçireceğimi söyledim.

İlinka benim yüzüme bakmadan:

- Babacığım, dedi gülümseyerek. Siz bugün kızkarde-şime gitmek istemiyor muydunuz? Benim de yapmam gereken işlerim var.

Ben daha da çok sinirlenmiş ve sıkılmıştım. Öneriyi geri çevirmekte haklı olduğumu göstermek için çabuk çabuk, evde olmayacağımı, Prens İvan İvanoviç'e, Prenses Kornakova'ya, İvinlere ve daha pek çok önemli yerlere gitmek zorunda olduğumu, Prenses Nehlüdova'larda öğle yemeğini yiyeceğimi anlattım. Onların, benim böyle saygıdeğer kişileri ziyaret edeceğimi duyunca benden artık ilgi beklemeyeceklerini, yanlarında kalamayışımı anlayışla karşılayacaklarını umuyordum. Gitmek üzere kalktıkları zaman İlinka'ya başka bir zaman bana uğramasını söyledim. İlinka

bir şeyler homurdanarak zoraki gülümsedi. Onun bir daha bu eve ayak basmayacağı anlaşılıyordu hemen yüzünden.

Onlar gidince ben de ziyaretlere başlamak üzere evden çıktım hemen. Yalnız başıma gitmekten sıkıldığım için sabahleyin Volodya'ya birlikte gitmemizi rica etmiştim. Ama o iki kardeşin küçücük bir arabada birlikte gitmesinin çok dokunaklı olacağını söyleyerek kabul etmemişti.

iVWW.'.S'.'

ON SEKİZİNCİ BÖLÜM

. VALAHİN'LER

öylece yalnız başıma çıktım. İlk ziyaretim, oturdukla-

,____|rı yer bakımından Prenses Valahina'ya, Sivtsovıy Vrajok'a idi. Üç yıldır Soniçka'yı görmemiştim. Ona olan aşkım da doğal olarak yok olmuştu. Ama yine de içimde bu unutulmuş çocukluk aşkının belli belirsiz, hüzünlü, canlı anısı duruyordu. Bu son üç yıl içinde onunla ilgili anılarımın öylesine derinden canlandığı anlar olmuştu ki, gözlerimden yaşlar boşanmış, ona yeniden aşık olmuştum. Ama böyle anlar ancak birkaç dakikacık sürer, sonra yine hemen unuturdum. Uzun süreden beri de aklıma gelmemişti. Soniçka'nın annesiyle birlikte iki yıldır yurtdışında olduğunu duymuştum. Anlattıklarına göre orada bir araba kazası geçirmişler, cam parçalan Soniçka'nın yüzünü kesmişti. Bu yüzden çok çirkinleşmiş, diyorlardı. Onların evine giderken yol boyunca Soniçka'yla ilk karşılaşmamız gözümün önünde canlanıyor ve şimdi onunla karşılaşacağımız anı düşünüyordum. Üç yıllık ayrılık

boyunca onu son derece uzun boylu, güzel, ciddi, kendinden emin ve son

derece alımlı olarak canlandırıyordum gözümde. Hiçbir zaman yüzü cam kırıklarıyla kesilmiş, çirkinleşmiş olarak düşünemiyordum. Bir yerde, bir genç adamın sevdiği kız çiçek hastalığına yakalanıp da hastalıktan yüzü çiçek bozuğu olarak kurtulmasına karşın yine sevgisinin azalmadığını okumuştum. Ben de yüzündeki yara izlerine karşın Soniçka'yı çok sevdiğimi düşünüyordum. Bunu bir fedakarlık sayıyor, ona sadık kalmayı istiyordum. Gerçekte Valahin'lere giderken aşık değildim, ama içimdeki aşk anılarını canlandırarak kendimi aşık olma durumuna hazırlıyordum. Çünkü aşık olan tüm arkadaşlarımdan bu konuda geri kaldığım için uzun süredir kendimi aşağı görüyordum.

Valahin'ler, küçük, temiz, ahşap bir evde oturuyorlardı. Avludan hemen eve giriliyordu. O sıralarda Moskova'da pek az bulunan çıngırağı çaldıktan hemen sonra temiz giyimli bir oğlan kapıyı açtı. Efendilerinin evde olup olmadığını bilmediğini söyledi. Ya söylemek istememişti, ya da gerçekten bilmiyordu. Beni karanlık girişte bırakarak daha da karanlık koridorda kayboldu gözden.

Bu karanlık odada, bitişiğindeki koridordan ve dış kapıdan başka kilitli bir kapı daha vardı. Uzun süre yalnız bekledim burada. Bir yandan bu evin sıkıcı havasına şaşıyor, öte yandan Avrupa'yı görmüş insanların evlerinin böyle olması gerekiyor herhalde, diye düşünüyordum. Beş dakika kadar sonra aynı çocuk salon kapısını

içerden açtı ve beni derli toplu, ama pek zengin olmayan konuk odasına götürdü. Hemen arkamdan, aynı kapıdan Soniç-ka da girdi içeri.

Soniçka on yedi yaşındaydı. Çok kısa boylu, aşırı zayıf, sarı, sağlıklı olmayan solgun bir yüzü vardı. Yüzünde hiçbir yara izi yoktu. Hafif iri, çok güzel gözleri çocukluğumda tanıdığım ve sevdiğim aydınlık, içten, neşeli gülüm-

semesi hiç değişmemişti. Onu böyle bulacağım hiç aklıma gelmemişti. Bu nedenle yolda kendimi hazırladığım duygularımı gösteremedim. Elini İngiliz usulü, aynı kapının çıngırağı gibi eşine çok az rastlanan bir biçimde uzattı. Elimi içtenlikle sıktı ve sonra kanepeye yanına oturmamı söyledi.

- Ah, sizi gördüğüme çok sevindim sevgili Nicolas, dedi.

Yüzüme öyle dikkatli ve içtenlikle bakıyordu ki, "sevgili Nicolas" sözünde gerçekten bir sevinç okunuyordu. Yurtdışına gidip geldikten sonra değişmiş olacağını ummuştum, ama tersine, davranışların eskisinden daha sevimli, daha cana yakın, daha doğaldı. Yüzünde, burnunun ve kaşının üzerinde iki yara izi vardı, ama olağanüstü gülümseyişi ve eskisi gibi parlayan çok güzel gözleri, benim anılarımda yaşattığım aynı gözlerdi. *

Bana:

- Nasıl da değişmişsiniz! dedi. Kocaman olmuşsunuz. Peki siz beni nasıl buldunuz bakalım?

O anda onu her zaman için tanıyabileceğimi düşünmeme karşın:

- Ah, sizi asla tanıyamazdım, dedim.

Bir an kendimi bundan beş yıl önce büyükannemin balosunda onunla dans ederken kapıldığım o çocuksu, özgür, neşeli duygularla dolu buldum.

Başını sallayarak:

- Ne o, çok mu çirkinleşmişim? diye sordu. Çabuk çabuk:

- Hayır, hiç de değil, biraz büyümüş, olgunlaşmışsınız, dedim. Tersine, tersine... hatta...

- Neyse, bırakın bunu, diye sözümü kesti. Sizinle yaptığımız dansı, oyunu, St. Jerome'u, Madam Dorat'ı (Ben bu Madam Dorat'ı anımsamıyordum, sanırım Soniçka'yı

o büyütmüştü.) anımsıyor musunuz?.. Ah, ne güzel günlerdi onlar! O konuşurken ben anılarımda sürekli yaşayan o eski çekici gülümsemesini, hatta daha da güzelleşmiş gülümseyişini, parlak gözlerini izliyordum. Soniçka anlatırken kendi durumumu düşünüyordum. O anda ona aşık olduğumu kendi kendime itiraf ettim. Ben bu sonuca varır varmaz o hoş, çocuksu umursamazlığım da bir anda kaybolu-verdi. Bir anda çevremdeki her şeyi, hatta onun gözlerini, gülümseyişini bile örten bir sis sarıverdi. Bir şeylerden utanıyordum. Kıpkırmızı kesilmiştim. Dilim tutulmuştu sanki.

Soniçka kaşlarını kaldırdı, derin bir göğüs geçirdikten sonra:

- Şimdi, zaman çok değişti, dedi. Her şey çok korkunç oldu. Biz de çok kötü olduk, değil mi Nicolas?

Ben yanıt veremedim, ses çıkarmadan ona bakıyordum.

Soniçka benim kızarmış, ürkek yüzüme biraz da ilgiyle bakarak:

- Nerede şimdi o İvin'ler, Kornakov'lar? diye sürdürdü konuşmasını. Anımsıyor musun? Ne güzel günlerdi onlar!

Ben yine yanıt vermedim.

Beni bu ağır güç durumdan odaya yaşlı Bayan Vala-hina'nın girişi kurtardı. Yerimden kalktım, selam verdim ve yeniden konuşma yeteneğim geri geldi. Ama bu kez de annesinin gelişiyle Soniçka'da bir değişiklik olmuştu. Tüm neşesi, içtenliği kayboluverdi birden. Hatta gülümseyişi bile değişti. Biraz önce kafamda tasarladığım boyu dışında her^eyiyle Avrupa'dan dönmüş bir genç kız halini alıverdi. Oysa böyle bir değişiklik için ortada bir neden yoktu. Çünkü annesi öyle hoş gülümsüyor ve yine eskisi gibi öyle ince ve yumuşak davranıyordu ki... Bayan Vala-

hina büyük bir koltuğa oturdu ve bana da yanında yer gösterdi. Kızına İngilizce bir şeyler söyledi. Soniçka hemen dışarı çıktı. İçim biraz olsun ferahlamıştı. Bayan Valahi-na babamı, akrabalarımı, kardeşimi sordu, sonra kocasını yitirişinden dolayı duyduğu üzüntüyü anlattı. Sonunda benimle konuşacak bir konu kalmadığını görerek bana baktı. "Şu anda kalkıp selam verir gidersen çok iyi yaparsın dostum!" der gibi bakıyordu bana. Ama bu kez de bana ilginç bir şey oldu. Tam o anda Soniçka elinde

elişiyle odaya döndü, salonun öteki köşesine oturdu. Onun bakışlarını üzerimde hissettim. Bayan Valahina kocasını yitirdiğini anlatırken Soniçka'ya aşık olduğumu bir kez daha anımsadım. Bunu Bayan Valahina'mn da anladığı duygusuna kapılarak yine o utangaç, sıkılgan ruh durumuma dö-nüverdim. Artık büyülenmiş gibiydim, kıpırdanamıyor-dum. Ayağa kalkıp gitmemin gerektiğini biliyordum. Ama kalkıp gidebilmek için önce ayaklarımı nereye basacağımı, başımı, ellerimi nasıl tutacağımı bilmem gerekiyordu. Sözün kısası bir gece önce yarım şişe şampanya içtiğim zaman nasıl olduysam aynı şekildeydim. Yapmam gerekeni yapamayacağıma inanıyor, o nedenle de yerimden kalkatmyordum, gerçekten de kalkamıyordum yerimden. Bayan Valahina da benim böyle birdenbire neden çuha gibi kıpkırmızı kesildiğime, yerimden neden kalkamadığınla şaşırmıştı. Ama ben böyle gülünç bir biçimde yerimden kalkıp gitmektense, aptalca bir durumda yerimde oturmamın daha iyi olacağına karar verdim. Önceden kestirilmeyecek, beklenmedik bir olayın gerçekleşerek beni bu aptalca durumdan kurtaracağı umuduyla üzün süre oturdum. Sonunda bu beklenmedik olay gerçekleşti. Aileden biriymiş gibi içeri giren genç bir adam bana saygıyla selam verdi. Bayan Valahina bomme d'af-faires'sıyle konuşması gerektiğini söyleyip özür dileyerek kalktı ve şaşkınlık dolu bakışlarıyla bana baktı. Sanki, eğer oturmak istiyorsanız sizi kovacak değilm, der gibiy-

di. Olağanüstü bir çaba göstererek yerimden kalktım. Eğilip selam verecek gücüm kalmamıştı. Anne ve kızın üzerime dikilen acı bakışlarının altında ezilerek çıkarken hiç de yolumun üzerinde olmayan bir iskemleye çarptım. Çünkü ben o anda tüm dikkatimi ayağımın altındaki halıya takılmamak için bir noktada toplamış, onun için iskemleye çarpmıştım. Açık havaya çıkınca sıkıntıdan titriyor, kendi kendime bir şeyler söylüyordum. (Öyle yüksek sesle söylüyordum ki, arabacım Kuzma birkaç kez "Bir şey mi istediniz?" diye sordu.) Sonunda kendime gelerek Soniçka'ya olan aşkımı, annesiyle aralarındaki, bana ilginç gelen ilişkilerini düşündüm bir daha. Daha sonra babama kızıyla Bayan Valahina arasındaki ilişkinin hiç de hoş olmadığını anlattığım zaman babam şöyle anlattı:

- Evet. Zavallı kızını korkunç cimriliği ile üzüyor, dedi. Tuhaf! Sonra bir akrabaya gösterilebilecek ilgiden çok daha aşırı bir duyarlıkla ekledi babam:

- Oysa ne kadar güzel, sevimli, eşsiz bir kadındı! Nasıl oldu da bu denli değişti, anlamıyorum. Sen orada, onun yanında bir erkek sekreter gördün mü? Bir Rus hanımefendisinin bir erkek sekreter tutması ne demek?..

Babam bunları söyleyerek öfkeyle biraz uzaklaştı yanımdan.

Ben:

- Evet, gördüm, dedim.

- Nasıl çok yakışıklı biri mi?

- Hayır, hiç de yakışıldı değil. Babam sinirli sinirli omuz silkerek:

- Anlaşılacak gibi değil! dedi ve öksürdü.

Ben arabama binip yolda giderken kendi kendime: "İşte ben de aşık oldum" diye düşünüyordum.

ON DOKUZUNCU BOLUM

KORNAKOVIAR

kinci ziyaretim yolumun üzerindeki Kornakov'laraydi. . Onlar Arbat sokağında, büyük bir evin birinci katında oturuyorlardı. Merdiveni pek süslü olmamakla birlikte son derece geniş ve bakımlıydı. Her yere ovularak pırıl pırıl parlatılmış pirinç çubuklarla tutturulmuş yol halıları yayılmıştı. Ama ne bir çiçek, ne de bir ayna gözüküyordu ortada. Konuk salonuna gitmek için geçtiğim cilalı, pırıl pırıl parke kaplı salon da aynı şekilde çok temiz ve sade döşenmişti. Tüm eşya ciddi, soğuk ve düzenli olarak yerleştirilmiş, parlak, ama yeni olmayan şeylerdi. Hiçbir yerde ne bir tablo, ne bir kapı perdesi, ne de başka süs eşyası görünmüyordu. Birkaç prenses konuk salonunda oturuyordu. Oturuşları öyle dikkatli ve öğretilmiş bir biçimdeydi ki, konuklan olmadığı zaman hiç de böyle oturmadıkları hemen anlaşılıyordu. En büyükleri benim yakınıma oturarak:

- Maman şimdi gelecek, dedi.

On beş dakika kadar bu prenses beni öyle ustalıkla ve rahatça oyaladı ki, bir dakika bile susmaya zaman bu-

lamadık. Ama amacının beni oyalamak olduğu öylesine açıkça anlaşılıyordu ki, bu hiç hoşuma gitmedi. Bu arada bana kardeşi

Stepan'ı, ona Etyen dediklerini, iki yıl önce Harp Okulu'na girdiğini, şimdi subay çıktığını anlattı. Kardeşinden söz ederken, hele anneleri istememesine karşın bir süvari subayı olduğunu anlatırken yüzüne korkuyor-muş gibi bir ifade vermeyi de unutmadı. Öteki, yanımızda seslerini çıkarmadan oturan kızkardeşleri de aynı korku doluyuz ifadesini takınmışlardı. O, büyükannemin ölümünden söz ederken acı dolu bir yüz ifadesi gösterirken öteki prensesler de aynını yaptılar. Benim o zaman St. Je-rome'a nasıl vurduğum anımsanınca çarpık dişlerini göstererek güldü. Öteki prensesler de hemen çirkin dişlerini göstererek güldüler.

İçeri yaşlı prenses girdi. Kısa boylu, zayıf, sizinle konuşurken gözleri başkalarına bakan bir kadındı. Elimi tuttu, öpmem için dudaklarıma doğru uzattı. Eğer o böyle yapmasaydı el öpmemin gerekli olduğu aklıma gelmediği için öpmeye kalkışmazdım bile.

O olağan konuşkanlığıyla, kızlarına bakarak bana:

- Sizi gördüğüme çok sevindim, dedi. Ah, ne kadar da kendi mamanına benziyor! Öyle değil mi Lise?

Annemle en küçük bir benzerliğimizin olmadığını çok iyi biliyordum, ama Lise hemen annesini doğruladı. Annesi:

- Baksanıza, dedi. Siz de artık büyümüşsünüz! Benim Etyen'im, siz onu anımsıyorsunuzdur, sizinle üçüncü kuşaktan akrabadır... Ama hayır, üçüncü kuşak değü, nasıl denir Lise?.. Benim annem Varvara Dimitriyevna, Di-mitriy Nikolayeviç'in kızıdır. Sizin büyükanneniz de Na-talya Nikolayevna'dır. Yani kardeşidir.

Büyük kız:

- Öyleyse dördüncü kuşak oluyor maman, dedi. Annesi kızarak:

- Yo, hayır, karıştırıyorsun, diye çıkıştı. Üçüncü kuşaktan bile değil. Siz benim Etyen'imle issııs de germa-insO oluyorsunuz. Subay çıktı o, biliyor musunuz? Yalnız böyle başına buyruk bırakmamak gerekiyor. Siz gençleri böyle sıkı sıkı tutmak gerekir. Sakın bana, bu yaşlı teyzenize kızmayın, olur mu, doğru söylemiyor muyum? Ben Etyen'i tutuyordum, başıboş bırakmıyordum. Böyle olması gerektiğine inanıyorum.

Durdu, konuşmasını:

- Evet, siz bizim akrabamızsınız, diye sürdürdü. Prens İvan İvanoviç, benim öz dayım, sizin annenizin de dayısıydı. Demek ki biz sizin annenizle kardeş çocuklarıyız. Üçüncü kuşaktan akraba değil. Evet, böyle bu. Söyleyin bakalım dostum, Prens İvan'a uğradınız mı?

Ben henüz uğramadığımı, ama şimdi oraya gideceğimi söyledim.

Prenses:

- Ah, nasıl olur bu! diye haykırdı. Sizin ilk ziyareti ona yapmanız gerekirdi. Biliyorsunuz, Prens İvan sizin için bir baba sayılır. Onun kendi çocukları yok. Mirasçıları da benim çocuklarımla sizsiniz. Sizlerin ona saygı göstermesi gerekir. Yaşına da, toplumdaki yerine de, her şeyine saygı göstermelisiniz. Biliyorum, siz, çağımızın gençleri artık akrabalığa pek saygı göstermiyor, yaşlıları sevmiyorsunuz. Ama siz beni, bu yaşlı teyzenizi dinleyin. Çünkü ben sizi seviyorum, sizin mamanınızı da severdim. Büyükannenizi de çok, pek çok sever ve sayardım. Hayır, siz hemen gitmelisiniz ona, muhakkak gidiniz!

*) Kardeş çocukları. (A.E.)

Ben de ona muhakkak gideceğimi söyledim. Burada oldukça çok oturduğumu söyleyerek kalkıp gitmek istedim. Ama o beni bırakmadı:

- Hayır, durun bir dakika, dedi. Hani, babanız nerede Lise? Onu çağırın buraya, dedi ve sonra bana dönerek ekledi: Sizi görmekten çok memnun olacaktır.

İki dakika sonra gerçekten de Prens Mihaylo girdi içeri. Bu, pek uzun boylu olmayan, şişmanca bir adamdı. Gelişigüzel giyinmiş, tıraş olmamıştı. Yüzünde aptalca bir ilgisizlik vardı ve bu aptalca görünüşün ona yakıştığı bile söylenebilirdi. Beni görmekten pek de memnun olmu-Şa benzemiyordu. Hoşnutluğunu göstermeye gerek bile duymamıştı. Karısından çok çekindiği belli oluyordu.

Prenses:

- Doğru değil mi, Voldemar (anlaşılan adımı unutmuştu) ne kadar mamanına benziyor? dedi kocasına.

Bu arada gözleriyle öyle bir işaret yaptı ki, prens onun ne demek istediğini hemen anladı, bana yaklaştı, ilgisizce hatta hoşnut olmayan bir ifadeyle benim öpmek zorunda olduğum tıraşsız yüzünü bana uzattı.

Prenses:

- Sen daha giyinmemişsin, dedi. Oysa gitmen gerekiyor diye çıkıştı evdekilerle konuşmaya alışık olduğu sert, öfkeli bir sesle. Sana kızmalarını mı istiyorsun?

Prens Mihaylo:

- Şimdi, şimdi gidiyorum canım, dedi ve çıktı. Ben de selam vererek çıktım dışarı.

Prens İvan İvanoviç'in mirasçısı olduğumuzu ilk kez duyuyordum. Bu haber hiç de hoşuma gitmemişti.

YİRMİNCİ BÖLÜM

GENÇLİK YILLARIM

undan sonra yapmam gereken ziyaretleri düşünmek daha da ağır geliyordu bana. Prense giderken önce yolumun üzerindeki İvin'lere uğramam gerekiyordu. Onlar Tverskoy'da büyük, güzel bir evde oturuyorlardı. Elinde asa ile dış eşikte bir uşağın bulunduğu kapıdan girerken çekiniyordum.

Evde olup olmadıklarını sordum. Uşak:

- Kimi görmek istemiştiniz? Generalin oğlu evde, diye yanıt verdi.

Ben cesaretle:

- Peki generalin kendisi? diye sordum.

- Haber vermem gerekiyor. Kiminle görüşecektiniz? Uşak bunu söyleyerek kapının zilini çaldı. Uşağın po-

tinli ayaklan göründü basamakta. Nedenini bilmiyorum, ama birden o denli heyecanlanmıştım ki, uşağa önce generalin oğlunu görmek istediğim için generale haber vermemesini söyledim. Bu geniş merdivenlerden yukarı çıkarken kendimi çok küçük hissettim. (Bu sözcüğü gerçek anlamda söylüyorum.) Aynı duyguyu benim küçük ara-

bamla avluya girerken de duymuştum ve arabam, atım ve arabacım bir anda küçücük oluvermişti. Ben odaya girdiğimde generalin oğlu sedire uzanmış, önünde açık bir kitap, uyuyordu. Sürekli olarak onların evinde yatıp kalkan özel öğretmen Bay Frost benim arkamdan çevik adımlarla içeri girdi ve öğrencisini uyandırdı. İvin beni gördüğünde hiç de sevindiğini belli etmedi. Benimle konuşurken dosdoğVu kaşlarıma bakıyordu. Bana karşı çok saygılı davrandığı halde, onun da biraz önceki prenses gibi beni oyalamaya çalıştığını anlıyordum. Bana karşı pek de yakınlık duymuyordu. Onun da kendine göre bir arkadaş çevresi vardı ve benim arkadaşlığıma gereksinim duymuyordu. Bütün bunları düşünmemin nedeni, onun durmadan kaşlarıma bakmasıydı. Sözün kısası onun benimle olan ilişkisi, tıpkı benim İlinka'yla aramdaki ilişkinin aynısıydı. Beh yavaş yavaş sinirlenmeye başlamıştım. İvin'in her bakışını izliyor, Frost'la göz göze geldikleri zaman sanki ona: "Ne diye geldi bize acaba?" diye sorduğunu hissediyordum.
İvin benimle bir süre konuştuktan sonra, babasıyla annesinin evde olduklarını, birlikte yanlarına gitmeyi isteyip istemediğimi sordu.
Öteki odaya geçerken:
- Ben hemen giyinirim, dedi.
Oysa buradayken de sırtındaki giysileri güzeldi. Yeni bir ceketle beyaz bir yelek giymişti. Birkaç dakika sonra yanıma döndü. Üzerinde tüm düğmeleri iliklenmiş bir üniforma vardı. Birlikte aşağı indik. Geçtiğimiz konuk kabul odaları çok büyük, çok yüksek ve zengin döşenmişti. Üzeri tül örtülerle örtülü pek çok kristal,

yaldızlı ve mermer eşya vardı. Biz küçük konuk salonuna girdiğimiz anda öteki kapıdan da Bayan İvina girdi içeri. Beni çok dostça ve akraba gibi karşıladı. Yanına oturttu ve ilgiyle tüm ailemi sormaya koyuldu.

Daha önce iki kez, o da çok kısa süre görmüştüm Ba-

yan îvina'yı. Şimdi dikkatle bakınca çok hoşuma gitmişti. Oldukça uzun boylu, zayıf, beyaz yüzlüydü. Son derece üzüntülü ve yorgun görünüyordu. Gülümsemesi acı dolu, ama içtendi. Yorgun, iri gözlerinin biraz şaşı olması onun üzüntülü anlamını artırıyor, bu da onu daha çekici yapıyordu. Dimdik oturuyordu, ama bedeni çökmüş gibi duruyor, her davranışından bitkin olduğu anlaşılıyordu. Konuşması cansızdı, r ve l harflerini bozuk söylüyordu, yine de çok hoş bir sesi vardı. Benimle pek fazla İlgilenmiyordu. Anlaşılan akrabalarım hakkında verdiğim yanıtlar daha çok ilgisini çekiyordu onun. Sanki beni dinlerken üzüntü içinde eski güzel günleri anımsıyordu. Oğlu odadan çıktıktan sonra iki dakika kadar bir şey söylemeden bana baktı, sonra birden ağlamaya başladı. Yanında oturuyor, ne yapacağımı, neler söylemem gerektiğini kestiremiyor-dum bir türlü. Bana bakmadan ağlamasını sürdürüyordu. Önce ona acıdım, sonra "Onu avutmam gerekli değil mi, ne yapmam gerekir acaba?" diye düşündüm. En sonunda da beni böyle içinden çıkılmaz duruma düşürdüğü için kızmaya başladım. "Yoksa benim görünüşümde mi böyle acınacak bir durum var?" diye düşündüm.

"Yoksa bunu kasıtlı olarak, benim böyle bir durumda nasıl davranacağımı anlamak için mi yapıyor?"

"Eğer şimdi hemen çıkıp gidersem, sanki onun göz-yaşlarından kaçmış gibi olacağım" diye sürdürdüm düşünmeyi. Ona, benim orada bulunduğumu anımsatmak için sandalyede şöyle bir kıpırdandım. Bana bakarak:

-Ah, ne kadar da aptalca davranıyorum! dedi gülümsemeye çalışarak. Öyle günler oluyor ki, insan ortada hiçbir neden olmadan ağlayıveriyor.

Sedirde, yanındaki mendili aramaya başladı, sonra birden daha güçlü ağlamaya başladı:

- Ah, aman Tanrım! Ne kadar gülünç! Her şeye ağlıyorum ben. Annenizi öyle severdim ki... Öyle dosttuk ki onunla... Öyle...

Sonunda mendilini buldu, gözlerini kapa di ve ağlamasını sürdürdü. Yine biraz önceki duruma düşmüştüm. Yalnız bu kez daha uzun sürdü. Sıkılıyordum, ama ona daha çok acıyordum. Gözyaşları içtenlikle boşanıyordu. Bence ağlamasının asıl nedeni annemin ölümü değil, kendisini şimdi pek iyi hissetmediği, eskiden ise çok güzel günler geçirdiğini anımsıyor olmasıydı. Eğer odaya ivin girip de baba İvin'in onu sorduğunu söylememiş olsaydı bu durum nasıl sona erecekti bilemiyorum. Kadın tam kalkıp gitmek üzereyken yaşlı İvin girdi içeri. Bu, kısa boylu, sağlam yapılı, siyah gür kaşları olan, kısa kesilmiş bembeyaz saçlı bir adamdı. Ağzının yapısı onun çok kararlı ve sert bir adam olduğunu gösteriyordu.

Ben ayağa kalkarak ona selam verdim. Ama yeşil frağında üç yıldızı bulunan Bay İvin benim selamıma karşılık vermediği gibi, benden yana bakmadı bile. Bir an kendimi adam değil de, oradaki herhangi bir değersiz şey, bir koltuk, bir pencere sandım. Eğer insan isem de koltuk ya da pencereden hiçbir ayrıcalığı olmayan değersiz biriydim.

Karısına Fransızca olarak:

- Kontese daha yazmamışsınız, canım, dedi kayıtsız ama ağır bir yüz ifadesiyle.

Bayan İvina bana:

- Haydi, hoşça kalın Bay İrtenyev, dedi.

Birden başını gururla eğmiş, tıpkı oğlu gibi kaşlarıma bakmıştı dikkatle. Ben ona ve kocasına selam verdim. Ama benim selamım Bay İvin'i bir pencerenin açılıp kapanması kadar bile ilgilendirmemişti. Üniversite öğrencisi olan genç İvin beni kapıya kadar götürdü ve yolda Petersburg Üniversitesi'ne gideceğini, babasının orada bir görev aldığını anlattı. (Bana çok önemli bir görev yerinin adını söylemişti.)

Arabama otururken düşünüyordum: "Eh, babam ne derse desin, bir daha bu eve ayak basmam," diye homur-

dandım. "Kadın bana bakarken ağhyor, tıpkı ben çok acınacak bir yaratıkmışım gibi. İvin domuzu ise selamımı bile almadı. Ben ona

gösteririm..." Doğrusu ona nasıl göstereceğimi ben de bilmiyordum, sözün gelişi öyle söylemiştim işte.

Sonraki günlerde sık sık babamın bu konudaki öğütlerini dinlemek zorunda kaldım. O bana İvin gibi yüksek düzeyde birinin dostluğunun gerekli olduğunu, bu durumdaki birinin benim gibi bir çocukla ilgilenmesini beklemenin, yanlış olacağını söylemişti. Ama ben yine de uzun süre verdiğim kararı bozmadım.

YİRMİ BİRİNCİ BÖLÜM

ıSV.V%HWı

PRENS İVAN İVANOVİÇ

Irabacun Kuzma'ya:

- Haydi, şimdi son ziyaretimizi yapmaya Nikitinska-ya'ya gidelim, dedim ve Prens İvan İvanoviç'in evine doğru yola koyulduk. Geçirdiğim birkaç ziyaret deneyiminden sonra kendime güvenim artmıştı. Şimdi Prens'in evine yaklaşırken daha sakin bir durumdaydım. Ama birden Prenses Korna-kova'nm, benim Prens'in mirasçısı olduğuma ilişkin sözleri geliverdi aklıma. Hele Prens'in kapısı önünde iki arabanın daha durduğunu görünce eski sıkılganlığıma yeniden burundum.

Bana kapıyı açan yaşlı kapıcının, paltomu alan uşağın, konuk salonunda bulunan üç hanımla iki beyefendinin, -özellikle de sivil bir elbiseyle sedirde oturan Prens İvan İvanoviç'in, benim Prens'in mirasçısı olduğumu bildiklerini ziyaretimin amacını yanlış yorumladıklarını düşünüyordum. Prens bana çok sıcak davranmış, öpmüştü. Daha doğrusu buz gibi soğuk, kuru dudaklarını yanağıma

dokundurmuştu. Benim çalışmalarımı, ileriye yönelik tasarılarımı •sordu. Büyükannemin doğum günündeki gibi yine şiirler yazıp yazmadığımı sorarak yemeye kalmama istedi. O bana yakınlık gösterdikçe ben bundan mirasçısı olduğumu düşünerek beni sevmediği anlamını çıkarıyordum. Prens'in takma diş kullandığı için yaptığı, bir şey söylerken üst dudağını burnuna doğru kaldırıp burun deliğinin içine çekiyormuş gibi bir ses çıkarma alışkanlığı vardı. Şimdi de konuşurken aynı şeyi yapıyordu. Bu da bana sanki onun "Ah çocuk, yaramaz çocuk, sen söylemesen de ben biliyorum, mirasçımsın benim, mirasçı" diye içinden geçirdiğini düşündürüyordu.

Biz çocukken Prens İvan İvanoviç'e dede derdik. Ama şimdi, mirasçısı olduğum için ona böyle söylemeye dilim varmıyordu. Konuklardan birinin ona "ekselansları" demesi de bana ters geliyordu. O nedenle konuşmamız süresince elimden geldiğince ona doğrudan doğruya bir söylemekten kaçındım. Beni en çok yatıştıran da bu evde yaşayan ve Prens'in mirasçısı olan yaşlı bir prensesin varlığı olmuştu. Bu prensesle yemekte yan yana oturuyorduk. Onun benimle konuşmamasının nedeninin de benim de kendisi gibi Prens'in mirasçısı olduğumu bilmesi, bu yüzden benden nefret etmesi olduğunu kuruyordum kafamda. Prens'in de masanın bizim oturduğumuz yanıyla pek ilgilenmemesi benim ve prensesin mirasçı olduğumuzu düşünmesi sonucuymuş gibi geliyordu bana.

Aynı gün akşam Dimitriy ile konuşurken bir mirasçı olmaktan ne denli iğrendiğimi göstermek (bu düşüncemin herkesin hoşuna gideceğini sanıyordum) için:

- İnanamazsın, ne denli berbat bir durumdu, diye anlattım. İki saat boyunca Prens'in evinde oturmak çok kötüydü. O çok iyi bir adam aslında. Bana karşı çok tatlı, nazik davrandı.

Bütün bunları arkadaşıma benim bir mirasçı olarak aşağılandığım duygusuna kapıldığımı, yoksa Prens'in-beni küçük görmesi gibi bir olay olmadığını kanıtlamak için anlatmak istiyordum. Devam ettim anlatmaya:

- Onun evinde yaşayan, ona dalkavukluk eden Pren- ' ' soK'le beni aynı düzeyde görmeleri düşüncesi korkunçtu.

Prens son derece iyi bir ihtiyar. Herkese karşı çok iyi yürekli ve kibar. Bu Prenses'e karşı nasıl umursamaz davrandığını görseydin, çok acıydı. Bu aşağılık para tüm davranışları bozuyor.

Sonra yine sürdürdüm anlatmayı:

- Biliyor musun, Prensle açık açık konuşmam daha iyi olacak, dedim. Ona, insan olarak çok saygı duyduğumu, mirasını düşünmediğimi söylemeliyim. Bana hiçbir şey bırakmamasını rica etmeliyim. Ancak o zaman ona gidip gelmeyi sürdürebilirim.

Ben bütün bunları anlattığım zaman Dimitriy gülmedi bana. Tersine bir süre düşündü, birkaç dakika yanıt vermedi, sonra:

- Biliyor musun, dedi. Haklı değilsin. Hiç de böyle bir şey düşünmek zorunluluğunu duymamalısın. Seni o Prenses'le aynı kefeye

koyduklarını düşünmen yanlış. Eğer onların böyle düşüneceklerini kabul ediyorsan gitmeyebilirsin? Ya da eğer gideceksen onların düşüncelerine aldırmazsın. Ama bu düşünceleri atmalısın kafandan. Onların düşünceleri önemli değil. Senin amacın önemli. Senin düşündüğün... Sözün kısası...

Sonunda bu konuşmanın içinden çıkamayacağını anlayarak:

- Boş ver, bu türlü varsayımları düşünmemek daha doğru, diye ekledi.

LEV TOLSTOY

Arkadaşım kesinlikle haklıydı. Yıllar geçtikçe yaşamımdaki deneyimlerimden öğrendiğim şuydu: Bizce çok soylu olan, ama gerçekte herkesten saklanması gereken birtakım düşünceler hakkında akıl yürütmenin ne denli yanlış olduğunu, hele bu düşünceleri başkalarına açmanın ne korkunç sonuçlar doğuracağını, bu tür düşüncelerin soylu davranışlarla hemen hiç bağdaşmadığını öğretmişti gerçek yaşam bana. Şuna inanıyorum ki, bir iyi niyet eğer başkalarına açılacak olursa, bu niyetin gerçekleşmesi güçleşir, hatta olanaksızlaşır. Ama gençliğin bencillikle karışık bu temiz soylu duygularını açıklamaktan da geri durmamak gerekir. Ancak yıllar sonra şimdi açıklanan bu düşünceleri anımsar, eleştirebilirsiniz. Tıpkı, daha tam açmadan dayanılamayarak koparılan, solmuş, çiğnenmiş, yerde yatan bir çiçeğe acır gibi üzüntü duyarsınız.

Şimdi dostum Dimitriy'e paranın ilişkileri bozduğunu anlatan ben, ertesi gün sabahleyin köye giderken, tüm paramı resme, tütüne ve pipolara verdiğim, hiç param kalmadığı için, Dimitriy'in bana

vermeyi önerdiği yirmi beş rubleyi borç olarak aldım ve uzun süre de ona borçlu kaldım.

YİRMİ İKİNCİ BÖLÜM

ARKADAŞIMLA CANDAN KONUŞMALARIMIZ

imdi anlatacağım konuşmamız Kuntsovo'ya giden yolda faytonda geçmişti. Dimitriy, annesine sabahleyin yapacağım ziyaretten beni caydırmış, yemekten sonra tüm akşamı, hatta geceyi onlarda geçirmek üzere, ailesinin taşındığı yazlığa çağırmak için uğramıştı. Şehirden çıktıktan sonra, şehrin o pis sokakları ve baş döndürücü gürültüsü geride kaldı, yerini geniş tarlalar arasında uzanan yollar, tarlaların manzarası ve tozlu yoldaki hafif tekerlek sesleri aldı. Beni son iki gündür altüst eden, kafamı kurcalayan olayların olumsuz etkisini, çevremi saran baharın kokusu ve tarlaların uçsuz bucaksızlığı silebildi. Dimitriy çok sakindi, konuşkanlığı üstündeydi. Başını ikide bir sallayıp boyunbağını düzeltmiyor, sinirli sinirli gözlerini kırpıştırıp durmuyordu. Kolpikov'la aramızda geçen o tatsız olaydaki suçumu bağışlar, bu nedenle beni hor görmez düşüncesiyle ona anlattığım temiz duygularımdan dolayı çok hoşnuttum. Hele her zaman ve her yerde birbirimize anlatamayacağımız pek çok şeyleri de candan bir açık yüreklilikle konuşuyorduk onunla. Dimit-

riy, henüz tanışmadığımız ailesinden, annesinden, teyzesinden, kızkardeşinden ve Dubkov'la Volodya'nın anlattığına göre onun aşık olduğu o kızıl saçlı kızdan anlatıyordu durmadan. Annesini biraz

gururlu, biraz soğukça, ama aynı zamanda itiraz kabul etmez övgülerle anlatıyordu. Teyzesinden hayranlık ve bir tür hoşgörü ile, kızkardeşinden ise benimle onun hakkında konuşmaktan utanıyormuş gibi söz ediyordu. Ama söz kızıl saçlıya gelince, onun gerçek adının Lübov Sergeyevna olduğunu, birtakım aüe sorunlarından dolayı Nehlüdov'larda oturduğunu anlatırken birden çok coşkulu ve canlı oluveriyordu.

Utançla kızararak, yine de büyük bir cesaretle gözlerimin içine bakarak:

- Evet, olağanüstü bir kızdır, diye anlattı. Pek genç kız da sayılmaz, yaşı geçkin bile denebilir. Çok güzel de değildir. Ama bence güzelliği sevmek budalalık ve düşüncesizliktir!

Anlayamıyorum. Bu öyle aptalca (Sanki o anda aklına gelen yepyeni, olağanüstü bir gerçekten söz ediyordu.) bir şey ki... Onun öyle iyi bir kalbi, öyle ince ruhu, öyle kendine özgü kuraÜarı var ki... Böylesine dürüst bir kızı günümüzde dünyada bulamazsın. (Dimitriy bu "günümüzde dünyada ender bulunur" sözlerini nereden almıştı bilmiyorum ama bu deyimi sık sık yineliyor, bunun da kendine yakıştığını düşünüyordu.)

Güzelliği sevmek budalalığını yapan insanları kendi düşüncesine göre iyice aşağılayarak sakin bir sesle:

• - Ama korkuyorum, diye sürdürdü. Sen onu böyle kısa bir görüşme sırasında tanıyıp anlayamayacaksın diye çok korkuyorum. Çok alçakgönüllü, ağırbaşlı, hatta içine kapanık biridir. Kendi güzelliklerini, olağanüstü niteliklerini sergilemeyi sevmez.

Şaşırırsın, son derece güzel, akıllı bir kadın olan annem bile, Lübov Sergeyevna'yı birkaç

yıldır tanıdığı halde, onu anlayamıyor, anlamak istemiyor. Sen bana sormuştun ya, dün neden sinirli olduğumu anlatayım sana. Önceki gün Lübov Sergeyevna, birlikte İvan Yakovleviç'i görmeye gitmemizi istemişti. Sen de işitmişsindir, bu İvan Yakovleviç biraz aklını yitirmiş, 'ama gerçekte olağanüstü bir insandır. Doğrusunu söylemek gerekirse Lübov Sergeyevna son derece dindar biridir ve İvan Yakovleviç'i de çok iyi anlıyor. Sık sık onu ziyarete gider, onunla konuşur, kendi kazandığı paradan yoksullara dağıtması için ona verir. Göreceksin, olağanüstü bir kadındır o! Neyse, ben onunla birlikte İvan Yakov-leviç'e gittim. Böyle mükemmel bir adamla tanıştırdığı için ona teşekkür borçluyum. Annem ise bunu anlamıyor, boş inanç olarak görüyor. Bu yüzden yaşamımda ilk kez annemle tartıştım, hem de çok korkunç bir tartışmaydı bu.

Dimitriy, sanki o tartışma anındaki duygularını yeniden yaşıyormuş gibi boynunu sinirli sinirli oynattı.

Onu bu hiç de hoş olmayan anılarından ayırmak isteyerek:

- Peki sen nasıl düşünüyorsun? Yani, düşündüğün zaman nasıl bir sonuca varıyorsun? diye sordum. Geleceğinize ilişkin yaptığınız konuşmalar, aşkınız, ya da dostluğunuz nasıl sonuçlanacak?

Dimitriy yine kızardı, ama cesaretle yüzüme bakarak:

- Sen, benim onunla evlenmeyi düşünüp düşünmediğimi mi soruyorsun? diye sordu.

Ben kendi kendimi avutmaya çalışıyordum: "Gerçekten de bunda kötü bir şey yok. Biz kocaman adamlarız. İki arkadaş faytonda gidiyor ve geleceğe ilişkin düşüncelerimizi anlatıyoruz birbirimize. Bizim konuştuklarımızı dinleyen kim olursa olsun hoşlanır bundan."

Dimitriy benim olumlu yaklaşımım üzerine:

- Niçin olmasın ki? diye sürdürdü konuşmasını. Benim yaşamdaki amacım, her aklı başında insan gibi olabildiğince mutlu ve iyi olmak. Eğer o da bunu isterse, kuşkusuz ben tümüyle bağımsız olup evlenmeye kalktığımda, onunla elbette evlenmek isterim. Hem dünyanın en güzel kadınıyla evlenmekten çok daha iyi Ve mutlu olurum.

Biz arabada bu konuşmaya öyle dalmıştık ki, Kuntso-vo'ya yaklaştığımızın, hatta göğü kara bulutların kapladığının ve yağmurun yağmak üzere olduğunun farkına bile varmamıştık. Güneş artık tepemizde değil, sağda Kuntso-vo'nun bahçelerindeki yaşlı ağaçların üzerine doğru alçal-mıştı. Parlak kırmızı renkteki güneşin yarısı kurşuni, arasından hatif ışık sızan bulutlarla kaplanmıştı. Öteki yarısından ise parlak ateşli ışıkları fışkırıyor, henüz aydınlık olan göğün maviliğinde yeşil, gür tepeleriyle kıpırtısız parlayan bahçelerin yaşlı ağaçlarını bol ışığa boğuyordu. Tüm karşımıza gelen ufukta, genç kayın ağaçlarından oluşan korunun üstünde yayılan ağır, mor bir bulut,

göğün bu yandaki parlaklık ve aydınlığıyla tam bir karşıtlık oluşturuyordu.

Biraz daha sağ yanda, ağaçlar arasından bakınca, kimilerinin üstünde güneşin parlak ışıklarının yansıdığı, kimilerinin üstünde ise göğün o sıkıntılı görünüşüne uyan, yazlık evlerin renkli çatıları görünüyordu. Solda, aşağıda durgun, koyu mavi bir gölcük vardı. Koyu renkli bir ayna gibi çevresindeki yeşil söğüt ağaçlarının mat gölgelerini yansıtıyordu. Gölün ilerisinde, tepenin yamacında, sürülmüş, siyah renkli bir tarla vardı. Ortasından geçen parlak yeşil tarla sınırı tepeye, ufka doğru uzanıyor, korkunç gökte kayboluvordu. Arabamızın sarsılarak ilerlediği yumuşak yolun iki yanında yer yer başak vermeye başlamış gür çavdarların yeşilliği göze çarpıyordu. Hava çok dur-

gündü. Bir tazelik kokuyordu. Ağaçların, yaprakların ve çavdarların yeşilliği hareketsiz, olağanüstü temiz ve parlaktı. Görünüşe göre her yaprak, her ot kendi bireysel mutluluğunu yaşıyordu. Yolun yan tarafında koyu yeşil yirmi beş santim kadar uzamış çavdarların arasından ko-' yu renkli bir patikanın geçtiğini gördüm. Nedense bu pati-ka bana canlı bir biçimde kendi köyümüzü anımsattı. Köyü düşünürken de düşüncelerim ilginç bir zincirlemeyle Soniçka'yı, son derece canlı bir biçimde gözümün önünde canlandırdı ve ona olan aşkımı anımsattı.

Dimitriy'e karşı duyduğum tüm dostluğa, bana tüm açıklığıyla her şeyini anlattığı için duyduğum hoşnutluğa karşın onun Lübov

Sergeyevna'ya olan duygu ve amaçlarını daha fazla dinlemek istemiyordum. Ama, bana son derece yüksek bir duyguymuş gibi gelen, benim Soniçka'ya olan aşkımı ise kesinlikle ona anlatmak istiyordum. Ama nedense ona, kendi duygularımı, tasarılarımı, düşlerimi anlatamadım. Neler kurmuyordum ki: Ben Soniçka'yla evleniyor, köye yerleşiyor, küçük çocuklarım oluyor, yer-s lerde emekliyorlar, bana baba diyorlar, Dimitriy de karısı Lübov Sergeyevna ile bize geliyor, hem yol elbiseleriyle... Bunları anlatacağım yerde, batmakta olan güneşi göstererek:

- Bak Dimitriy, ne kadar güzel! dedim yalnızca.

Dimitriy hiç yanıt vermedi. Anlaşılan bana duygularını anlatabilmek için büyük çaba göstermiş, güçlükle itirafta bulunmuştu. Oysa ben onun dikkatini doğaya çekmek istemiştim. Dimitriy ise doğaya karşı hiç de duyarlı biri değildi. Gerçekten de doğa onu benden çok daha değişik bir biçimde etkiliyordu. Ona çekici gelen güzelliği değil, ilginçliğiydi. Doğayı duygularıyla değil, aklıyla seviyordu.

Ben:

- Ben çok mutluyum, dedim.

Onun kendi düşüncelerine dalmasına, onun sözleriyle ilgili olmamasına aldırış etmeden ekledim:

- Anımsıyor musun, sana söylemiştim, hani bir kız vardı. Daha çocukken aşık olmuştum ona. Yine gördüm onu, dedim büyük bir coşku içinde. Şimdi iyice aşık oldum ona...

Dimitriy'in yüzündeki ilgisiz ifadenin sürmesine aldırış etmeden ona kendi aşkımı, gelecekteki mutlu evliliğime ilişkin tasarılarımı anlattım. Ama çok ilginçtir, ben ona duygularımın ne denli güçlü olduğunu anlatır anlatmaz da birden bu duygularımın eski gücünü yitirmeye başladığını hissettim.

Yağmur bizi, tam yazlığa giden akça kavaklı yola döndüğümüz anda yakaladı. Ama ıslatamadı. Yağmurun yağdığını ancak burnuma ve elime düşen birkaç yağmur damlasından anlamıştım. Yağmur kayın ağaçlarının genç, biçimli yapraklarına düşüyor, gür dallarını kıpırtısızca uzatmış kayınlar bundan zevk alıyorlardı sanki. Bunu da yollara yaydıkları güçlü kokularıyla gösteriyorlardı. Temiz, saydam yağmur damlalarını içiyorlardı sanki. Arabadan indik ve daha çabuk varabilmek için koşarak geçtik bahçeden. Tam evin kapısında, öte yandan hızlı adımlarla gelen dört hanımla karşılaştık. İkisinin elinde el işleri, birinin elinde kitap, ötekinde ise küçük bir köpek vardı. Dimitriy hemen beni annesi, kızkardeşi, teyzesi ve Lübov Sergeyevna'ya tanıttı. Bir an durakladılar. Ama yağmur giderek hızını artırıyordu: " Dimitriy'in annesi olduğunu tahmin ettiğim kadın:

- Haydi içeri girelim, orada yeniden tanıştırırsın, dedi.

Kadınlarla birlikte merdivenleri çıktık.

YİRMİ ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

NEHLÜDOVLAR

u topluluğun içinde beni ilk anda herkesten çok Lübov Sergeyevna etkilemişti. Elinde bir köpek vardı, herkesten geride yürüyordu. Ayağında kalın örgülü terlikler vardı. Basamakları çıkarken iki

kez durmuş, dikkatle bana bakmış sonra hemen kucağındaki köpeği öpmüştü. Pek güzel sayılmazdı. Kızıl saçlı, sıska, oldukça kısa boyluydu, biraz da çarpık bir vücudu vardı. Zaten güzel olmayan yüzünü yandan ayırdığı saçları daha da çirkinleştir-mişti. (Ancak saçları dökülmüş kadınlar böyle tarardı saçını.) Arkadaşım adına çok istediğim halde en ufak bir güzel yan bile bulamamıştım onda. Kahverengi gözleri temiz kalplilik ifade ettiği halde çok küçük ve donuktu. Hem hiç de güzel değildi. Hatta en çok göze çarpan elleri bile büyük ve pek çirkin olmasa bile kırmızı ve sertti. Kadınların ardından terasa girdiğimde Dimitriy'in kızkardeşi Varenka'dan başka -yalnız o iri koyu mavi gözlerini tüm dikkatiyle bana dikmişti- tüm kadınlar bana birkaç sözcük söyledi. Sonra hepsi ellerine işlerini aldılar. Varenka ise dizlerinde tuttuğu kitabı parmağını arasına koyarak açtı ve sesli olarak okumaya başladı.

Prenses Marya İvanovna uzun boylu kırk yaşlarında güzel vücutlu bir kadındı. Başlığının altından görünen yarı ağarmış saç büklümlerine bakınca daha yaşlı olduğu söylenebilirdi. Ama son derece düzgün, hemen hiç kırışık olmayan yüzüne, özellikle de iri gözlerinin canlı neşeli pırıltısına bakınca çok genç görünüyordu. Kahverengi gözleri çok açıktı, dudakları çok ince biraz da ciddiydi. Oldukça düzgün burnu biraz sola doğru eğriydi. Erkek eli gibi büyük ellerinde yüzük yoktu, son derece güzel uzun parmakları

vardı. Koyu mavi, kapalı bir elbise giymişti. Düzgün, hâlâ genç hatları olan, bununla övündüğü belli olan vücudunu sımsıkı sarıyordu bu elbise. Dimdik oturuyordu ve elinde bir elbise dikiyordu. Terasa girdiğim zaman elimi tuttu, sanki daha yakından tanımak istiyormuş gibi yakınına çekti ve bana dikkatle, aynı oğlununki gibi soğuk, acı dolu bir bakışla baktı. Dimitriy'in anlattıklarına göre beni çoktandır tanıdığını, onlarla daha iyi tanışabilmem ve yanlarında tam bir gün geçirmem için sabahtan davet ettiğini söyledi.

Sonra:

- Canınız nasıl istiyorsa öyle davranın, diye ekledi. Bizden çekinmeyin sakın, biz de sizden çekinmeyeceğiz. Gezin, okuyun, dinlenin. Hatta daha hoşunuza gidecekse uyuyun.

Sofya İvanovna yaşlı bir kızdı. Prenses'in küçük kardeşi olmasına karşın ondan daha yaşlı görünüyordu. Ancak kısa boylu şişmanca, korse kullanan yağlı kızlarda rastlanan tombul bir görünüşü vardı. Sanki tüm sağlığını vücudunun üst bölümünde toplamıştı. Bunu öyle güçlükle yapmıştı ki, her an boğulacakmış gibi oluyordu. Kısa tombul kolları yeleğinin altında birbirine kavuşamıyor, ancak iri karnının üst bölümünde birleşiyor ve o sımsıkı iliklediği belini göremiyordu.

Prenses Marya İvanovna siyah saçlı ve siyah gözlüydü, Sofya İvanovna ise kır saçlı, iri, canlı, (çok ender rastlanabilecek şekilde) sakin, mavi gözlüydü. Kardeşler arasında büyük

benzerlikler de vardı: Aynı burun, aynı dudaklar. Yalnız Sofya İvanovna'nın burun ve dudakları daha kalındı ve gülümsediği zaman sağ yana, Prenses'inki ise sola doğru eğiliyordu. Giyimine ve saçlarını taramasına bakınca Sofya İvanovna'nın genç görünmek istediği belli oluyordu/Kırlaşmış saç büklümlerini göstermekten kaçınıyordu. Bana bakışı ve benimle konuşması ilk anda gururlu biri olduğu izlenimini uyandırmıştı bende ve bu da şaşırtmıştı beni. Prenses'le konuşurken ise tersine rahatlamıştım. Belki de bu şişmanlığı ve beni şaşırtan Büyük Katerina'nın resmine benzemesi benim onu gururlu görmeme neden olmuştu. Yüzüme bakıp da, "Dostlarımızın dostları bizim de dostumuzdur" dediği zaman korkudan donakaldım. Ancak bunları söyledikten sonra ağzını açtı ve derin derin içini çekti. O zaman ona ilişkin duygularım birden değişiverdi. Çünkü onun konuşurken hemen her sözden sonra ağzını açıp iri mavi gözlerini devirerek derin soluk almasının asıl nedeninin şişmanlıktan ileri geldiğini anlamıştım. Hatta bu alışkanlığı ona tatlı bir yumuşaklık bile kazandırıyordu. Bunu anladıktan sonra ona karşı duyduğum korku ve çekingenlik kayboldu, hatta ondan hoşlandım bile. Gözleri çok güzeldi. Sesi canlı ve tatlıydı. Hatta onun vücudunun yuvarlak çizgileri o zamanki gençlik çağı görüşüme göre güzel bile geliyordu.

Lübov Sergeyevna'nın, benim dostumun dostu olarak, bana dostça ve candan bir şeyler söyleyeceğini umuyordum. O da uzun süre ses çıkarmadan bana baktı. Sanki aklından geçirdiğini söyleyip söylememekte, dostluğumuzun derecesine karar veremiyordu.

Sessizliği ancak hangi fakülteye gideceğimi sorarak bozdu, sonra yine uzun uzun bana baktı. Anlaşılan karar veremiyordu. İç

ten gelen dostça sözleri söylesin mi, söylemesin mi? Ben onun bu kuşkusunu anladım ve bana her şeyi söyleyebileceğini göstermek için yüzüme cesaret veren bir ifade verdim. Ama o:

- Şimdi üniversitede bilimle daha az uğraştıklarını söylüyorlar, dedi.

Sonra köpeği Süzetka'ya bir şeyler söyledi.

Lübov Sergeyevna bütün gece boyunca çoğunlukla böyle birbirini tutmayan, kimseyi ilgilendirmeyen şeyler söyledi. Ama benim Dimitriy'e olan güvenim tamdı. Di-mitriy, birona, bir bana kaygıyla bakıyor, sanki "nasıl buldun?" diye soruyordu bana. Ben ise her zaman olduğu gibi, içimden Lübov Sergeyevna'nın hiçbir üstün yanı olmadığından kesinlikle emin olduğum halde bu kanımı kendi kendime bile söylemekten kaçınıyordum.

Ailenin son üyesi Varenka, on altı y a şiarında şişmanca bir kızdı.

Yalnızca neşelilikle sakin dikkatliliği birleştiren gri gözleri teyzesinin gözlerine çok benziyordu. Çok kalın örülmüş kahverengi saçları son derece zarif ve güzel elleri vardı. Zaten güzel olan yanları da yalnızca bunlardı.

Sofya İvanovna diktiği elbiseyi ters çevirerek tüm yu-muşaklığıyla:

- Sanırım siz sıkıldınız Bay Nicolas, dedi içini çekerek. Bir kitabı ortasından dinlemek hoş olmaz.

Bu sırada okumaya ara verilmişti, çünkü Dimitriy odadan çıkıp bir yere gitmişti.

-Hem, belki de siz "Pobroy"u okumuşsunuzdur.

O sırada üniversite üniformasını sırtımda taşıdığım için, çok az tanıdığım kişilerle konuşurken bile, en basit sorular da olsa çok akıllıca ve ilginç yanıtlar vermeyi zorunlu sayıyordum. Kısa ve açık, yani "evet, hayır, sıkıcı,

(')Bay(Fr.)

neşeli, aynen..." gibi yanıtlar vermek utandırıyordu beni.

Üzerimdeki son moda pantolonuma, parlak düğmeli ceketime baktıktan sonra "Pobroyıru okumadığımı, ama dinlemenin çok ilginç olduğunu, kitabı başından okumaktan daha çok ortasından okumayı sevdiğimi söyledim.

Kendime güvenle:

- İki yönden ilginç oluyor, dedim. Hem önceden ne geçtiği, hem de ilerde ne olacağı kestirilmeye çalışılıyor.

Prenses pek doğal görünmeyen bir gülümsemeyle (sonradan onun başka türlü gülemediğini öğrenmiştim.):

- O da doğru sayılır, dedi. Siz uzun süre kalacak mısınız burada Nicolas? Size Monsieur^ demediğim için kızmazsınız, değil mi? Ne zaman gideceksiniz?

Yarın gideceğimi bildiğim halde nedense:

- Bilmiyorum, dedim. Yarın mı olur, yoksa daha sonra mı, bilmiyorum.

Prenses uzaklara bir yerlere bakarak:

- Ben sizin kalmanızı isterdim, dedi. Sizin için de, Dimitriy için de iyi olurdu. Sizin yaşlarınızda arkadaşlık çok güzel bir duygudur.

Bir an herkesin bana baktığı ve bir şeyler söylememi beklediği duygusuna kapıldım. Varenka da o anda teyzesinin elidine bakıyor, ama beni bekliyordu. Bana sınavda bir soru sorulmuştu ve benim onlara kendimi kanıtlamam gerekiyordu.

- Evet, benim için, dedim ben. Dimitriy'in dostluğu benim için çok yararlı. Ama ben ona yararlı olamam. Çünkü o bin kez daha iyidir benden.

(Dimitriy beni duyamazdı. Eğer beni duyarsa sözlerimin içtenliğinden kuşku duyar, diye çekiniyordum.)

Prenses o doğal olmayan, ama ona göre doğal sayılan gülüşüyle:

(*) Tam bir küçük canavardır o. (Fr.) ,

- Onu dinleyen, dedi, o öyle c'est vous qui etes un petit monstre de perfection.^

"Monstre de perfection! Bu mükemmel bir deyim, bunu sık sık kullanmak" diye düşündüm kendi kendime.

Prenses sesini biraz daha alçaltarak (Bu benim çok hoşuma gitmişti), gözleriyle Lübov Sergeyevna'yı göstererek sürdürdü konuşmasını:

- Ama yine de, sizin için bir şey diyemem ama Dimit-riy bu konuda ustadır. Benim yirmi yıldır tanıdığım Süzet-ka'sıyla zavallı teyzesinde (Lübov Sergeyevna'ya aralarında zavallı teyze diyorlardı) benim aklımdan bile geçmeyen özellikler buldu. Varya, bana bir bardak su getirmelerini söyler misin, diye ekledi ve yeniden uzaklara baktı. Sanki özel aile işlerine beni karıştırmak için henüz erken mi olur, ya da hiç mi karıştırmamak gerekir, diye düşünüyordu: Ama hayır, onu bırakmak gerek, O hiçbir iş yapmıyor, sen kitabı okumaya devam et Varya.

Sonra yine bana döndü:

- Dosdoğru kapıya gidin dostum, on beş adım sonra durun ve yüksek sesle "Pyotr, Marya İvanovna'ya bir bardak su getir" diye seslenin, dedi ve o doğal olmayan gülü-şüyle güldü.

^

Ben odadan çıkarken: "Herhalde benim hakkımda konuşmak istiyorlar" diye düşündüm. "Elbette benim ne denli çok, çok fazla akıllı biri olduğumu söylemek istiyor." Daha on beş adım yürümemiştim ki, güçlükle soluk alabilen şişman Sofya İvanovna hızlı, hafif adımlarla beni yakaladı.

-Merci mon cber,dedl Ben kendim gidiyorum oraya, ben söylerim.

(*) Teşekkür ederim canım. (Fr.)

YİRMİ DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

AŞK

onralan öğrendiğime göre Sofya İvanovna tam bir aile kadını olarak yaratılmış, eşine az rastlanan orta yaşı geçkin kadınlardan

biriydi Ama talih onu bu mutluluktan yoksun bırakmıştı. Bunun üzerine, kendisine bir yuva kuramayınca, o güne değin içinde bir koca ve çocuklar için biriktirdiği sevgiyi, kendine göre seçtiği belli kişilere yöneltivermişti. Bu tür, yaşı geçkin kızlardaki bu sevgi kaynağı öyle güçlüdür ki, hoşlandıkları insanların sayısı çok olmasına karşın, onların sevgisi tüm yakınlarındakile-re, yaşamları boyunca karşılaştıkları tüm iyi ve kötü insanlara yeter. Üç türlü sevgi vardır: ,

i -' ı

/. Güzel sevgi,

2. Özverili sevgi,

3. Aktif sevgi.

Ben bir genç erkeğin bir genç kıza duyduğu aşktan söz etmiyorum. Bu tür bir sevgiden korkarım ben. Yaşa-

mim boyunca mutsuz oldum, bu tür bir sevginin gerçekliğini kanıtlayacak tek bir kıvılcım görmedim. Yalnızca yalanlar vardı. Gördüğüm tüm kadın erkek ilişkilerinde ya duygusallık, ya evlilik ilişkileri, ya para, ya birbirlerine bağlanmak, ya da birbirlerinden kopmak gibi karışıklıklar içinden aşkı seçip ayırmak olanaksızdı. Ben bir insana karşı olan sevgiden söz ediyorum. Bunun azlığı ya da çokluğu, bir kişiye, ya da çok kişiye doğru yönelmesi kişinin kendi yeteneğine bağlı olan insan sevgisidir bu. İnsanın annesine, babasına, kardeşine, çocuklarına, arkadaşa, dosta, vatandaşa, yani'kısaca insana karşı duyduğu aşk.

Benim güzel sevgi dediğim işte bu duygunun kendinde ve onun anlatımındaki güzelliğe karşı duyulan sevgidir. Sevilen şeyler bu tür sevenlerin duygularım karşılayabildikleri oranda sevilirler. Güzel sevgiyle sevenler, sevgilerinin karşılık görüp görmediğiyle pek ilgilenmezler... Sevgilerine karşılık görmemek onların duygularını etkilemez. Sık sık sevdikleri şeyi de değiştirirler. Çünkü onların asıl amaçları sevdiklerine kavuşmak değil, bu duygularını sürekli olarak devam ettirebilmektir. Büyük zevk aldıkları bu duyguyu yaşatabilmek için herkese, hatta bu sevgiyle uzaktan yakından ilişkisi olmayan kişilere bile durmadan, en ince en güzel sözcükler kullanarak anlatırlar bu sevgiyi. Ülkemizde belli bir sınıftan olan, bu tür bir aşkla seven insanlar herkese bu duygularını anlattıkları gibi, bu duygularını kesinlikle Fransızca olarak anlatmaya çalışırlar özellikle. Belki söyledikleri sözler gülünç ve ilginç gelebilir insana, ama eskiden olduğu gibi bugün de böyle bir sınıf içinde, hele kadınlar arasında öylelerini tanırım ki, eğer kocalarına, çocuklarına, arkadaşlarına karşı besledikleri duyguları Fransızca olarak ifade etmeleri yasaklanmış olsaydı bu duyguları bir anda yok oluverirdi. Kesinlikle inanıyorum buna.

İkinci tür sevgi, yani özverili sevgi ise, sevdiği insan için özveride bulunan kişinin sevgisidir. Bu sevginin karşısındakine yararlı olup olmadığını düşünmektir. Böylece

kendini ona feda etmektir. "Hayır, ona, yani kadına ya da erkeğe karşı duyduğum sevgiyi tüm dünyaya kanıtlamak için her şeye katlanırım, bundan dolayı da küçük düşmem." Bu tür sevginin formülü budur işte. Böyle seven insanlar hiçbir zaman karşılık beklemezler. Çünkü beni anlamayan biri için yapacağım özveri daha da değerlidir, diye düşünürler. Her zaman sağlıksızdırlar, bu da onlara göre özverilerini artırmaktadır. Çünkü sevdikleri şeye karşı yapacakları özverilerini yitirecek olsalar çok ağır bir durum olurdu onlar için. Sevdikleri kişilere bağlılıklarını göstermek için ölüme bile hazırdılar. Ama bu arada her an, basitçe yapabilecekleri ufak sevgi gösterilerinden de kaçınırlar. Onlara göre sizin tok ya da aç oluşunuz, iyi uyuyup uyumadığınız, neşeli ya da neşesiz oluşunuz, sağlıklı ya da sağlıksız oluşunuz pek de önemli değildir. Hatta bu doğal gereksinimlerinizi gidermek için parmaklarını bile kıpırdatmazlar. Ama buna karşılık eğer gerekirse kurşuna karşı göğüslerini germeye, suya, ateşe atlamaya, aşk ateşi ile sararıp solmaya her an hazırdırlar. Ayrıca bu özverili sevgiye yeteneği olanlar durmadan aşklarıyla övünürler. Hırçın, kıskanç ve kuşkuludurlar. Hatta çok ilginçtir, sevdiklerinin başına bir felaket gelmesini bile isterler. Böylece onları kurtarabilmek, özveride bulunmak fırsatı bulacaklardır. Sevdiklerinin mutsuz olmasını isterler, sırf onları avutabilmek için.

Düşünün, bir köyde, sizi özverili bir aşkla seven karınızla birlikte yaşıyorsunuz. Siz sağlıklı, sakin birisiniz. Çok sevdiğiniz bir de işiniz var. Sizi seven karınız öyle zayıf ki, ev işleriyle bile ilgilenemiyor. Her şeyi uşakların, hizmetçilerin

ellerine bırakmış. Ne dadının eline bıraktığı çocuklarla, ne de çok sevdiği işlerle uğraşamıyor. Çünkü o, sizden başka hiçbir şeyi sevmiyor. Görünüşüne ba~ kıhrsa sağlığı da yerinde değil, ama sizin üzülmenizi istemediği için bunu size söylemek istemiyor. Görünüşüne göre sıkılıyor, ama o sizin için tüm yaşamı boyunca sıkılmaya hazır. Sizin birtakım işlerle (av, kitap, ev işleri, gö-

rev, ne olursa olsun) uğraşmanız da görünüşe göre onu çileden çıkarıyor. Bu uğraşıların sizi yıpratmakta olduğunu görüyor, ama susuyor ve sabrediyor. Ama işte birden has-talamverdiniz! Sizi seven karınız bir anda kendi hastalığını unutuyor ve sizin, kendisini boş yere üzmemesi için yaptığınız tüm ricalara karşın, yanınızdan bir an bile ayrılmıyor. Yatağınızın başucunda oturuyor. Ve siz onun sevecen, üzüntülü ve "ne oldu, ben söylemiştim sana, ama önemli değil, ne olursa olsun seni bırakmayacağım" diyen bakışlarını her an üzerinizde hissediyorsunuz. Sabahleyin siz biraz iyileşiyörsünüz ve öteki odaya geçiyorsunuz. Oda karmakarışık, hiç toplanmamış. Sizin yiyeceğiniz çorba hazırlanmamış, aşçıya söylenmemiş büe. İlacınız için adam gönderilmemiş. Ama sizi seven, tüm geceyi uykusuz geçirdiği için bitkin durumdaki karınız size acı dolu bir yüzle bakıyor, parmaklarının ucuna basarak yürüyor, uşaklara alışık olmadığı anlaşılmaz emirler veriyor fısıltıyla. Bir şey okumak istiyorsunuz, sizi seven karınız hemen içini çekiyor, kendisini dinlemeyeceğinizi, kızacağınızı bildiğini, buna alışık olduğunu,

ama yine de okumamanızın daha iyi olacağını söylüyor. Odada biraz dolaşmak istiyorsunuz, hemen bunu yapmamanızın daha iyi olacağını söylüyor. Ziyarete gelen dostlarınızla konuşmak istiyorsunuz, ama o konuşmamanızın daha iyi olacağını söylüyor hemen. Geceleyin yine ateşiniz yükseliyor ve biraz uyumak istiyorsunuz. Ama sizi seven karınız daha da zayıflamış, sararmış, arada içini çekerek yarı aydınlıkta karşınızda bir koltuğa geçmiş oturuyor. Onun en ufak bir kıpırda-nışı, en ufak bir sesi bile sizi çileden çıkartıyor, sinirlendiriyor. Bir uşağınız var, adam yirmi yıdır yanınızda çalışıyor, siz de ona alışmışsınız. Hem gündüz de uyumuş, dinlenmiş, emeği karşılığında da dolgun bir aylık alıyor. Ama karınız onun da size hizmet etmesini istemiyor. O her şeyi kendisi yapmak istiyor. Zayıf, alışık olmayan parmaklarıyla çabalayıp duruyor. Onu izlerken öfkenizi tutamıyorsunuz. Çünkü boş una bir çabayla elindeki şişeyi aç-

maya uğraşıyor, mumu söndürüyor, ilacı döküyor, size iğrenerek dokunuyor bu beceriksiz beyaz parmaklar. Eğer sabredemeyen ateşli bir insansanız ona dışarı çıkmasını rica edersiniz. O zaman onun kapının dışında içini çektiği, ağladığı, uşağınıza saçma sapan bir şeyler fısıldadığı gelir sizin hastalıklı hassas kulağınıza. Sonunda, eğer öl-memişseniz, sizi seven, sizin hastalığınız süresince yirmi gündür uyumayan (bunu da durmadan tekrarlayıp duran), karınız hastalanır, erimeye başlar, acı çeker. Artık elinden hiçbir şey de gelmez. Tam siz iyileşip normal bir duruma

girdiğiniz zaman o özverili sevgisini gönülsüzce size ve tüm çevresindekilere göstermektedir.

Aktif sevgi dediğim üçüncü tür aşk ise sevdiği insanın tüm gereksinimlerini, isteklerini, kaprislerini, hatta çılgınlıklarını bile yerine getirmektir. Böyle sevenler ölünceye dek bu sevgilerine bağlı kalırlar. Çünkü onlar ne denli çok severlerse o denli iyi tanırlar sevdikleri kişiyi. Onları tanıdıkça da sevgileri artar ve tüm isteklerini yerine getirmek daha da kolaylaşır. Aşklarını çok az dile getirirler. Bunu anlatmaya kalktıklarında ise güzel ve yeterli bir biçimde ifade edemezler. Tersine utanarak, beceriksizce anlatırlar. Çünkü aşklarının yeterli olmamasından kuşku duyarlar her zaman. Bu tür sevenler, sevdiklerinin kötü huylarını da severler, çünkü sevdiklerinin kötü huyları onlara yeni istekleri yerine getirme olanağı sağlayacaktır. Sevgilerine karşılık beklerler, sevgilerinin karşılıklı olması gerektiğine inanırlar. Sevildikleri konusunda kendilerini aldatmaya bile hazırdırlar. Eğer sevilirlerse çok mutlu olurlar, ama sevgileri karşılık görmese de sevgileri ölmez. Sevdiklerinin mutluluğu için yalnız gerekli olanı değil, onların büyük küçük her türlü isteklerini ve gereksinimlerini karşılamaya çalışırlar.

İşte Sofya İvanovna'nın da kız ve erkek yeğenine, kızkardeşine, Lübov Sergeyevna'ya, hatta Dimitriy beni sevdiği için bana bile duyduğu sevgi bu tür bir sevgiydi. Sofya İvanovna'nın gözlerinden, her söz ve davranışından belli oluyordu bu hemen.

LEV TOLSTOY

Yalnız çok sonraları değerini anlayabilmiştim ben Sofya İvanovna'nın. Ama o zaman da kafamda yepyeni bir soru doğmuştu: Sevgiyi tüm gençliğin anladığı gibi değil de, apayrı bir biçimde anlamaya çalışan Dımıtrıy, nasıl oluyor da birdenbire anlaşılmaz bir kız olan Lübov Ser-geyevna'ya aşık olmuştu ve her zaman gözünün önünde olan kendisini içtenlikle seven Sofya İvanovna'nın yalnızca birtakım üstünlüklerinin var olduğunu kabul etmekle yetiniyordu? Şu söz ne kadar doğruydu: "Kimse kendi ülkesinde peygamber olamaz" İki yönden biri: her insanın içinde ya iyilikten çok kötülük vardır, ya da insan iyilikten çok kötülüğe eğilimlidir. Evet, o Lübov Sergeyevna'yı kısa süredir tanıyordu ama teyzesinin onu sevdiğini ta doğduğundan beri biliyordu.

YİRMİ BEŞİNCİ BOLUM

ÖĞRENİYORUM

erasa döndüğüm zaman hiç de benim düşündüğüm gibi kimse benden söz etmiyordu. Yalnız Varenka okumayı bırakmış, kitabı yana koymuş, Dimitriy'le tartışıyordu, ateşli ateşli. Dimitriy boyunbağını düzeltiyor, gözlerini kırpıştırıyor, odada bir aşağı, bir yukarı dolaşarak geziniyordu. Tartışmanın konusu görünüşte İvan Yakovle-viç ve boş inançlardı. Ama tartışmanın bu denli ateşli oluşu asıl tartışılanın başka bir konu olduğunu, tüm aileyi çok yakından ilgilendirdiğini gösteriyordu. Prenses ile Lübov Sergeyevna ses çıkarmadan oturuyorlar, tartışmanın her sözcüğünü can kulağıyla dinliyorlar, arada tartışmaya katılmak istiyorlar ama kendilerini tutarak kendileri adına biri Varenka'yi, öteki Dimitriy'i

konuşturuyordu. Odaya girdiğim zaman Varenka bana öyle kayıtsızlıkla baktı ki, sanki bu tartışmanın kendisini yakından ilgilendirdiğini, benim onun konuştuklarını dinleyip dinlemememin onu hiç ilgilendirmediğini anlatmak istemişti. Aynı ifade Varenka'mn tarafını tuttuğu anlaşılan Prenses'in bakışlarında da vardı. Dimitriy benim yanımda da, daha ateşli bir biçimde sürdürüyordu konuşmasını. Lübov Sergeyev

na ise benim gelişimden ürkmüş gibiydi, özellikle herhangi birimize dönmeden, ortaya:

- Eskiler çok doğru söylemişler, si jeunesse savait, si vieillesse pouvait?>

Bu atasözü de tartışmayı kesmemişti. Benim düşünceme göre Lübov Sergeyevna ile arkadaşımın tarafı savunduğu düşüncelerde haksızdı. Bir yandan benim yanımda böyle küçük aile sorunlarını tartışmaya kalkmaları beni sıkıyor, öte yandan bu tartışmayı dinlerken ailenin bireylerinin birbirlerine karşı duygularını öğrenmek, benden çekinmeden açıkça benim yanımda konuştuklarını görmek hoşuma gidiyordu.

Bir aileyi yıllarca aynı yalancı, kurallara uygun bir perde arkasında görürsünüz, ama ailenin üyeleri gerçe*k düşüncelerini sizden saklarlar. (Hatta ben bu perde ne denli kalın olursa ardında gizlediği gerçeklerin o denli kaba ve çirkin olduğunu gözlemlemişimdir.) Ama bir gün gelir bu ailede öyle beklenmedik bir olay, bir saç rengi ko-- nüsü, bir ziyaret, ya da ailenin

babasının atları.konnsu gibi basit bir olay ortaya çıkar ve gerçekte çok öVçmsiz bir jçonu da olsa tartışma başlayıverir. Hem öyle bir tartışma çıkmıştır ki, perde arkası artık buna dar gelir. Birden, tartışanların korkusuna orada bulunanların şaşkınlığına karşın tüm gerçekler, gizlenen tüm kabalıklar ortaya dö-külüverir. Perde artık hiçbir şeyi gizleyemez olur. Savaşmakta olan iki taraf arasında sallanıp durur ve uzun süre sizi nasıl aldatmış olduğunu gösterir size. Kimi zaman çoktan beri kanayıp ağrıyan yaraya yavaş yavaş dokun-maktansa, birden başınızı bir kapının köşesine olanca gücünüzle vuruvermek daha kolay gelir. Dokunulduğu zaman insana çok acı veren bu tür yaralar hemen her ailede vardır. Nehlüdov'ların ailesinde de bu yara, Dimit-riy'in Lübov Sergeyevna'ya duyduğu tuhaf sevgiydi.

(*) Gençler bilse, yaşlılar yapabilse. fFr.1

Bunun annesiyle kızkardeşinde kıskançlık uyandırdığı söylenmezdi, ama aileyi gerçekten inciten bir konuydu, işte bu denli önemliydi. Varenka o uyumlu sesiyle, her harfin üzerine basa basa:

- Sen hep buna çalışıyorsun, diyordu. Herkesin alay ettiği, herkesin hor gördüğü şeylerde sen muhakkak alışılmadık iyi bir yan bulmaya çalışıyorsun.

Dimitriy sinirli bir davranışla başını kızkardeşinden öte yana çevirerek

- Birincisi, İvan Yakovleviç gibi olağanüstü bir insan ancak hafif düşünceli bir insan tarafından hor görülebilir, dedi. İkincisi de,

tersine, sen gözlerinin önünde apaçık duran güzellikleri özellikle görmemeye çalışıyorsun.

Yanımıza dönen Sofya İvanovna birkaç kez korkuyla bir erkek yeğenine, bir kız yeğenine, bir bana baktı ve iki kez önemli bir düşünce ileri sürecekmiş gibi ağzını açtı ve derin derin soluk aldı.

Varenka'ya kitabını verdi ve ellerini sevecenlikle okşadı:

- Varya, lütfen daha çabuk okusana, dedi. Muhakkak öğrenmek istiyorum, acaba oğlan kızı yeniden buldu mu? (Sanırım romanda pek de birinin ötekini bulması gibi bir konu da yoktu.)

Dimitriy'in fikrini kabul ettirmek için hazırlandığı konuşmasını kestiği için onun kendisine hiç de hoş olmayan bakışına aldırış etmeden:

- Sen de Mitya, dedi. Yanağını bağlasan iyi olacak canım. Yine dişin ağrıyacak sonra.

Kitap okuma yeniden başlamıştı.

Bu ufak tartışma, ailenin huzurunu, bu kadınlar arasında esen akıllıca barış havasını bozmamıştı.

Görünüşe göre Prenses Marya İvanovna'dan kaynaklanan, onun yön ve nitelik verdiği bu toplum benim için

yepyeni ve ilginç bir ortamdı. Bir tür sadelikle birlikte çekicilik ve güzellik vardı burada. Bu nitelik benim için güzellik, temizlik ve kilise çanı, kitap cildi, koltuk, masa gibi eşyaların sağlamlığı gibiydi. Prenses'in korse giyerek dimdik

oturuşu, kırlaşmış saçlarının büklümlerini göstermesi, daha ilk kez karşılaşıyor olmamıza karşın bana yalnızca Nicolas ya da sen demesi, ellerindeki işler, kitap okunması, elbise dikilmesi, hanımların ellerinin olağanüstü temizliği, her şey bende bu duyguları uyandırıyordu. (Bu ailede herkesin eli birbirine benziyordu. Avuç içleri kırmızı, üstleri ise beyazdı. Bu iki renk birbirinden kesin bir çizgiyle ayrılıyordu.) Bu ailenin kadınlarının en önemli benzerlikleri ise üçünün de Rusçayı ve Fransızcayı çok iyi konuşmaları, her sözcüğü, her tümceyi tüm ses özelliklerini tam olarak vererek son harfine değin apaçık söylemeleriydi. Bütün bunlar özellikle de bu ailenin benimle bir büyük insanla konuşur gibi ciddi ve açıkça konuşmaları, ben düşüncelerimi söylerken beni dikkatle dinlemeleri, kendi düşüncelerini de gizlemeden söylemeleri o güne değin hiç alışık olmadığım şeylerdi. Ben onların üzerimdeki parlak düğmelere, mavi kol kapaklarıma aldırış etmeden birden "Yoksa sizinle ciddi konulan konuşacağımızı mı düşünüyorsunuz! Hadi, siz gidin dersinize çalışın!" deyivereceklerinden korkuyordum oysa. İşte bütün bunlardan dolayı en küçük bir sıkılganlık duymuyordum aralarında. Oturduğum yerden kalkarak bir başka yere oturuyor ve herkesle de konuşuyordum. Yalnız Varenka dışında. Çünkü onunla daha yeni tanışmıştık ve ilk tanışmamızda böyle çok konuşmamızın hoş olmayacağını düşünüyordum.

O, kitabı okurken ben onun hoş, uyumlu sesini dinliyor, bir ona, bir çiçekliğin kumlu yoluna bakıyordum. Yağmur yolda yuvarlak, siyah lekeler oluşturmuştu. Sonra ıhlamur ağaçlarına, arasından

göğsün maviliği gözüken renksiz buluttan hâlâ az önce bizi ıslatan yağmur damla-

larının düşmeye devam ettiği yapraklarına, daha sonra yine Varenka'ya bakıyordum. Sonra yağmurdan ıslanmış yaşlı, gür kayın ağaçlarını aydınlatarak batmakta olan güneşin son kızıl ışıklarına, sonra yine Varenka'ya bakıyordum. Kendi kendime, hiç de onun ilk anda gördüğüm gibi çirkin biri olmadığını düşünüyordum artık.

İçimden: "Ne yazık ki ben birini seviyorum," diye düşündüm. "Varenka da Soniçka değil. Birden bu ailenin üyesi oluvermek ne güzel olurdu. Birden benim de bir annem, teyzem, karım oluverirdi." Tam ben bunları düşünürken dikkatle kitap okumakta olan Varenka'ya baktım ve onun bana bakması için onu büyülediğimi düşündüm. Varenka da o anda kitaptan başını kaldırdı ve bana baktı. Benim bakışlarımla karşılaşınca hemen gözlerini indirdi.

- Yağmur dinmemiş daha, dedi.

, Birden tuhaf bir duyguya kapıldım. Aynı olayın bir kez daha başımdan geçtiğini anımsadım. Bu olayı bir kez daha yaşamıştım: O zaman da yağmur yağıyordu, güneş kayınların arasından batıyordu ve ben ona bakıyordum. O da kitap okuyordu ve ben onu büyülemek istemiştim. O da bana bakmıştı. Hepsini daha önce bir kez yaşadığımı ammsamıştım.

"Yoksa o, o kız mı?" diye düşündüm. "Yoksa başlıyor mu?" Ama hemen onun o kız olmadığına ve henüz başlamadığına karar verdim. "Önce,

o güzel değil," diye düşündüm. "Bu, basit bir hanımefendi, bununla olağan koşullarda tanıştık. Öteki ise olağanüstü olacak. Ötekiyle olağanüstü koşullarda tanışacağım. Hem sonra aileden hoşlanmamın nedeni henüz başka bir aileyle tanışmak olanağı bulamam. Bu tür aileler her yerde vardır. Ben yaşamım boyunca daha pek çok aile tanıyacağım bunlar gibi."

YİRMİ ALTINCI BÖLÜM

EN OLUMLU YANLARIMI GÖSTERİYORUM

'ay içilirken okumaya ara verildi. Kadınlar kendi aralarında benim tanımadığım kişiler ve durumlardan konuşmaya başladılar. Beni dostça karşılamalarına karşın gerek yaş olarak, gerek toplumdaki yerleri olarak benimle onların arasında büyük ayrılık olduğunu anlatmak istedikleri duygusuna kapıldıni Daha sonra konuşma benim de katılabileceğim genel l|onulara dönünce biraz önceki susmamın acısını çıkarabilmek, olağanüstü zekâmı ve özgünlüğümü göstermek istedim. Hele sırtımda taşıdığım üniformanın hakkını vermeliydim. Konuşma yazlık evlerle ilgili konuya gelince ben birden Prens İvan İvanoviç'in Moskova'da bir yazlığı olduğunu, bu yazlığı görmek için Londra ve Paris'ten bile geldiklerini, çevresindeki parmaklığın üç yüz seksen bin ruble değerinde olduğunu, Prens İvan İvanoviç'in benim çok yakın akrabam olduğunu, bugün öğle yemeğini onda yediğimi, benim muhakkak yanında kalmamı, bütün yazı orada geçirmemi istediğini, ama benim bunu kabul etmediğimi anlattım. Benim bu yazlığı iyi bildiğimi, birkaç kez orada kaldığımı, bütün bu parmaklık ve köprülerin benim için önemli olmadığını,

çünkü özellikle köyde böyle lükse dayanamadığımı ekledim. Bense ise köyde tümüyle köy yaşantısını sürdürmekten hoşlanıyorum dedim... Bu korkunç yalanı söyledikten' sonra da birden bozuldum ve kıpkırmızı oldum. Öyle ki, benim yalan söylediğimi hepsi anlamışlardı doğrusu. Bu sırada bana bir fincan çay getiren Varenka ile, beni konuşurken bana bakan Sofya Ivanovna, ikisi de başlarını öte yana çevirdi ve bir başka konuda konuşmaya başladılar. Yüzlerinde öyle bir ifade vardı ki, ben bu ifadeyi onların gözüne baka baka yalan söylemeye başlayan bir genci dinleyen iyi yürekli insanların yüzünde sık sık görmüşüm-dür. Sanki o gence bakarken "Biz onun yalan söylediğini biliyoruz, neden yapıyor sanki bunu, zavallı çocuk!.." der gibi bir ifade olur gözlerinde.

Prens İvan İvanoviç'in bir yazlığı olduğunu söylememin nedeni benim Prens İvan İvanoviç'le akrabalığım olduğunu, bugün onda yemek yediğimi anlatabilmek içindi. Peki ama üç yüz seksen bin ruble değerinde parmaklığı olduğunu, sık sık onda kaldığımı neden anlatmıştım sanki? Orada bir kez bile kalmış olamazdım? Yalnızca Moskova'da, ya da Napoli'de oturan Prens İvan İvanoviç'te kalmam olanaksızdı. Bunu Nehlüdov'lar da çok iyi biliyorlardı. Niçin söylemiştim sanki bunları?.. Bunun yanıtını kendi kendime bile veremiyordum. Ne çocukluğumda, ne ergenlik yıllarımda, ne de sonraları biraz daha büyüyünce böyle yalanlar söylememişimdir. Tersine aşırı sayılabilecek kadar içtenlikle ve açık konuşurdum. Ama işte bu gençlik yıllarımın başlangıç döneminde sık sık içimden

gelen tuhaf bir duyguyla inanılmayacak derecede yalan söylemek isteği duyuyordum. "İnanılmayacak derece" diyorum, çünkü gerçekten öyle aşın abartmalar yapıyordum ki, bunların yalan oldukları hemen belli oluveriyordu. Bu tuhaf eğilime kapılmamın tek nedeni, benim düşünceme göre kendimi olduğumdan apayrı bir insan göstermek isteğiyle yalanlar uydurarak bir türlü gerçekleşmeyen, erişilemez bir insan olmak özlemimdi.

Çaydan sonra yağmur dinmişti. Hava akşam güneşinin kayboluşuyla sessiz ve açıktı. Prenses, aşağıdaki bahçeye inip gezmemizi ve en sevdiği yeri bize göstermeyi önerdi. Her zaman ilginç biri olmak kuralına bağlı kalmak isteğiyle, böyle benim ve Prenses gibi akıllı insanların bayağı inceliklerin üzerinde olması gerektiğini düşündüm. Herhangi bir amacım olmadan gezmeyi sevmediğimi, eğer gezeceksem yalnız başıma gezmekten daha çok hoşlanacağımı söyledim. Bunun çok kaba sözler olduğu aklımın ucundan bile geçmemişti. Hatta ben alçakça övgüler düzmekten daha ayıp bir şey olmadığım, terbiyesizce bile olsa açık konuşmaktan daha hoş ve ilginç bir şeyin bulunmayacağını sanıyordum. Böylece yanıtımdan son derece hoşnut olarak herkesle birlikte gezmeye çıktım. Prenses'in çok sevdiği yer bahçenin en alt bölümünde bulunan dar bir bataklığın üzerindeki küçük köprüydü. Manzara çok dar bir alanı kapsıyordu ama çok güzel ve sevimliydi. Biz sanatla doğayı öylesine birbirine karıştırmaya alışmışız ki, resimlerde göremediğimiz doğa olayları çoğunlukla bize doğal değilmiş gibi

gelir. Sanki doğa gerçek değil gibi gelir bize. Tersine, resimlerde her zaman gördüğümüz doğa olayları da bize basmakalıp görünür. Hatta kimilerini gerçekten doğada da görsek çoğu kez yapaymış gibi gelir. Oysa çoğunlukla bir örnektirler ve aynı şeyi anlatırlar bize. İşte Prenses'in sevdiği yer de bunlardan biriydi. Çevresini otların bürüdüğü küçük bir havuz vardı. Hemen gerisinde türlü yeşillikleri birbirine karışan çalılıklar ve büyük yaşlı ağaçlarla örülmüş dik bir tepe yükseliyordu. Bu tepenin eteğinde çok yaşlı dev gibi bir kayın ağacının dalları havuzun üzerine doğru uzanıyor, köklerinin bir bölümünün de sanki havuzdan çıktığı görülüyordu. Yanıbaşında ince uzun bir akçakavak da kayının dallarının arasına karışmıştı. Kayının koca dalları ağacın yüzeyini yalıyordu sanki. Hem üzerindeki dallar, hem kıyıdaki yeşil sazlıklar havuzun suyunda ayna gibi yansıyordu.

Prenses, başını sallayarak, özellikle birimize dönmeden ortaya:

- Ne kadar güzel, değil mi! dedi.

Her konuda kendime özgü bir düşüncem olduğunu göstermek isteyerek:

- Evet, çok güzel, ama sanki yapma bir tabloyu andırıyor, dedim.

Prenses benim sözlerimi duymamış gibi manzarayı hayranlıkla izlemeyi sürdürdü. Özellikle kızkardeşive Lü-bov Sergeyevna'ya dönerek ilerdeki sık ağaçlı yeri gösterdi. Onun en çok hoşuna giden aşağı sarkmış bir dal ve onun sudaki yansısını gösteriyordu. Sofya İvanovna bütün bunların çok güzel olduğunu, kızkardeşinin birkaç saatini burada geçirdiğini anlattı. Ama bunları yalnızca

Prenses'i hoşnut etmek için söylediği belliydi. Kendilerinde sevme yeteneği bulunan kişilerin doğanın güzellikleriyle pek az ilgilendiklerini anlıyordum. Lübov Sergeyevna da çok beğeniyordu ama arada bir "Bu kayın ağacı devrilmeden nasıl durabiliyor öyle? Bu durum uzun süre devam eder mi?" diye soruyor ve durmadan Süzetka'sına bakıyordu. Köpek sanki ilk kez evden dışarı çıkmış gibi tüylü kuyruğunu sallayarak eğri bacaklarıyla büyük bir coşkuyla köprüde bir ileri bir geri koşup duruyordu. Dimitriy ise annesiyle ufkun böyle sınırlı olduğu bir yerdeki manzaranın hiçbir zaman güzel olamayacağını tartışıyordu. Varenka hiçbir şey söylemiyordu. Ona baktığım zaman köprünün parmaklığına dayanmış, bana yan dönmüş durumda ileride bir yere bakıyordu. Bir şey onun dikkatini çekmiş, onu heyecanlandırmıştı besbelli. Çünkü kendini unuttuğu gibi, başkalarının da kendisine baktığının farkında değildi. İri gözlerinden tüm dikkatini ve düşüncesini tek noktada yoğunlaştırdığı anlaşılıyordu. Duruşu öyle doğaldı ki, boyu kısa olmasına karşın uyumlu bir vücudu olduğu belli olu-

yordu. Bir kez daha onu eskiden tanıdığım kişi sandım. "Acaba başlıyor mu?" diye sordum kendime. Ama yine benim artık Soniçka'ya aşık olduğum yanıtını verdim. Va-renka ise basit bir hanımdı ve arkadaşımın da kızkarde-şiydi. Ama doğrusu o anda ondan çok hoşlanmıştrm ve bu nedenle de ona kırıcı bir şeyler söylemek, ya da yapmak için içimde anlaşılmaz bir istek uyandı.

Sözlerimi duyması için Varenka'mn yanına yaklaşarak Dimitriy'e:

- Biliyor musun Dimitriy, eğer burada sivrisinekler olmasaydı da hiçbir güzel yanı yok buranın, dedim ve tam o sırada alnıma konan bir sivrisineği elimle öldürmeye çalışırken de ekledim: Bu durumda ise çok kötü bir yer.

Varenka başını bana çevirmeden:

- Sanırım siz doğayı sevmiyorsunuz? dedi. Ben:

- Ben bunu boş ve yararsız bir uğraş olarak kabul ediyorum, dedim. Sonunda hem benim kendime özgü bir düşüncem olduğunu göstermiş, hem de onu kızdırmayı başarmış olduğum için söylediklerim hoşuma gitmişti. Varenka ise kaşlarını bana açıyormuş gibi şöyle bir an kaldırdı ve hemen eskisi gibi ileriye doğru sakin bir biçimde bakmaya devam etti.

Ona çok kızmıştım. Ama yine de onun dayandığı boyası solmuş gri renkli köprü parmaklığı, havuzun üstüne eğilip sarkmış kayın ağacının dalları ile birleşecekmiş gibi görünen sudaki yansıları, bataklığın kokusu, alnımda ezilen sivrisineğin bende uyandırdığı duygu ve onun dikkatli bakışları ve dimdik duruşu sonraları, hem de hiç ummadığım zamanlarda sık sık gözümün önüne gelivermiştir.

YİRMİ YEDİNCİ BÖLÜM

DIMITRIY

ezintiden sonra eve döndüğümüz zaman Varenka . her akşam yaptığının tersine şarkı söylemek istemedi. Ben kendime öyle güveniyordum ki, köprüde benim ona söylemiş olduğum sözler nedeniyle böyle davrandığını düşünüyordum. Nehlüdov'lar akşam yemeği yemiyorlar, erkenden odalarına çekiliyorlardı. Bugün, Sofya Iva-novna'nın sanki önceden bildiği gibi, Dimitriy'in dişi

ağrımaya başladığından her zamankinden daha erken onun odasına çıktık. Ben mavi yakamın ve düğmelerimin benden istediği biçimde davrandığımı ve herkesin benden hoşlandığını düşünüyordum, bu nedenle de çok hoş ve huzurlu durumdaydım. Dimitriy ise tersine aşağıdaki tartışmadan, ağrıyan dişinden dolayı suskun ve asık yüzlüydü. Masanın başına oturdu ve anı defterini çıkardı. O her akşam o gün yaptığı ve ileride yapmayı tasarladığı şeyleri bu defterine yazmayı alışkanlık haline getirmişti. Durmadan yüzünü buruşturarak, ikide bir elini yanağına bastırarak uzun uzun bir şeyler yazdı.

Sofya İvanovna'mn, dişlerinin ağrıyıp ağrımadığını, pansuman yapmak isteyip istemediğini sormak için gönderdiği oda hizmetçisine:

- Off, rahat bırakın beni! diye bağırdı. Sonra benim için hemen yatak yapılmasını emretti.

Şimdi hemen döneceğini söyleyerek Lübov Sergeyev-na'nın yanına gitti.

Odada yalnız başıma kalınca hayal kurmaya başladım:

"Ne yazık ki Varenka güzel bir kız değil, hem o So-niçka da değil. Üniversiteyi bitirir bitirmez buraya gelsem, ona evlenme teklif etsem ne güzel olurdu. Şöyle derdim: Prenses'im ben artık küçük değilim, sizi ateşli bir şekilde sevemem ama sizi bir kardeş gibi her zaman seveceğim. Annesine dönerek: Size saygı duyuyorum, diyeceğim. Sonra Sofya İvanovna'ya da: Annem gibi seviyorum sizi.

İnanın çok değer veriyorum size, diyeceğim. Sonra yine Varenka'ya döneceğim: Bana doğrudan doğruya, açık açık söyleyin. Benim karım olmayı kabul eder misiniz? O bana "evet" diyecek ve bana elini uzatacak. Ben hemen ellerini tutacağım ve: "Aşkımı sözcükler değil, davranışlarımla gösterebilirim." Ama tam bu anda aklıma apayrı bir nokta takılıverdi. Ya Dimitriy de benim kızkardeşim Lüboçka'ya aşık olursa ve Lüboçka da onu severse... Onunla evlenmek isterse ne olur? O zaman ikimizden birinin evlenme işi gerçekleşemezdi. ^ Bu da mükemmel bir şey olurdu. İşte o zaman yapardım ben yapacağımı. Bunu anlar anlamaz hiçbir şey söylemez, doğru Dimit-riy'e gider ve şöyle derdim: "Boşuna dostum, boşuna birbirimizden gizlemeye çabalamayalım. Sen de biliyorsun ki benim kızkardeşine olan aşkım ölünceye değin bitmeyecek. Ben her Şeyi biliyorum. Sen benim umutlarımı yıktın, benim mutluluğumu mahvettin. Ama senin, benim tüm yaşamımı yıkmana karşın ben, Nikolay İrtenyev, ne yapacağım biliyor musun?" Lüboçka'nın elinden tutup

(*) Rusya'da böyle kız değişikliği türü evlilik yasaktı. (A.E.)

ona götürecek ve: "Al, sana kızkardeşimi getirdim!" diyeceğim. O: "Hayır, olmaz bu!..." diye karşı çıkacak. Ama ben: "Prens Nehlüdov! Boş yere Nikolay İrtenyev'den daha yüksek ruhlu olmaya çalışmayın! Dünyada ondan daha yüksek ruhlu kimse yoktur!" Hafifçe eğilecek ve çıkıp gideceğim. Dimitriy ile Lüboçka gözyaşları içinde arkamdan koşacaklar ve kendilerinin özveride

bulunacaklarını söyleyecekler. Eğer Varenka'yı gerçekten seviyorsam, bu önerilerini kabul ederek onunla mutlu olmamı söyleyecekler..."

Bu hayaller öylesine güzeldiler ki, tümünü arkadaşıma anlatmak istiyordum. Ama, onunla birbirimize her şeyi anlatacağımıza ilişkin verdiğimiz söze karşın, bunları anlatabilmek için yeterli güç ve cesareti bulamıyordum kendimde.

Dimitriy, Lübov Sergeyevna'mn yanından dişine ondan almış olduğu ilaç konulmuş olarak döndü. Ağrısı daha da artmış, bunun sonucu da suratı iyice asılmıştı. Benim yatağım henüz yapılmamıştı. Dimitriy'in uşağı olan çocuk benim yatağımın nereye hazırlanacağını sormaya gelmişti.

Dimitriy ayağını yere vurarak:

- Cehennemin dibine! diye bağırdı. Çocuk dışarı çıkınca gitgide sesini yükselterek: Vaska! Vaska! diye bağırdı. Vaska! Benim yatağımı yere ser!

Ben:

- Hayır, ben yerde yatarım, daha iyi, dedim. Dimitriy'in sesindeki öfke devam ediyordu:

- Peki, önemli değil, nereye istersen ser yatağı, dedi. Vaska! Niye sermiyorsun daha?

Ama Vaska kendinden istenilen şeyi anlayamamış, ayakta dikiliyordu.

Dimitriy birden kendini yitirmiş gibi bağırdı:

- Ne olursun? Sersene yatağı! Ser çabuk! Vaska! Hey, Vaska!

Ama Vaska yine bir şey anlamamıştı. Korkudan kı-pırdayamıyordu.

- Sen beni çddırtmaya mı karar verdin! diye haykırdı Dimitriy. Delirteceksin beni!

Dimitriy öfkeyle sandalyeden fırladı, çocuğun karşısına dikildi, tüm gücüyle yumruğunu birkaç kez Vaska'nın kafasına indirdi. Vaska odadan nasıl kaçacağını bilememişti. Ardından öfkeyle kapıya değin koşan Dimitriy bir an durdu ve bana baktı. Yüzünde birden beliriveren o öfkeli, korkunç ifade değişiverdi. Tamamen utangaç, acıma dolu, çocuksu bir ifade kaplamıştı yüzünü. Bu bana öyle dokunmuştu ki, bakışlarımı ondan kaçırmak istedim, ama yapamadım. Bana bir şey söylemedi, uzun süre odada bir ileri bir geri yürüdü. Arada bir bana özür dileyen gözleriyle bakıyordu. Sonra masasından defterini çıkardı ve bir şeyler yazdı. Ceketini çıkardı, özenle katladı, kutsal resimlerin asılı olduğu köşeye yaklaştı, iri beyaz ellerini göğsünde kavuşturarak dua etmeye başladı. Uzun uzun dua etti. Bu arada Vaska içeri yatağı getirdi ve benim fısıltıyla tarif ettiğim yere serdi. Soyunarak yerdeki yatağa yattım. Dimitriy'in duası devam ediyordu. Onun hafif kamburlaştırdığı sırtına, bana dönük duran ayaklarının tabanlarına baktım. Onu eskisinden daha çok sevmeye başladım. "Kızkardeşlerimizle ilgili düşüncelerimi ona anlatsam mı, anlatmasam mı" diye düşünüyordum. Duasını bitirince Dimitriy yatağımın yanına uzandı, başını ellerine dayayarak uzun süre ses çıkarmadan, utangaç, çekingen bakışlarını bana dikti. Çok acı çektiği ve kendini cezalandırmak istediği belli oluyordu. Ona bakarak gülümsedim. O da gülümsedi.

Sonra:

. - Niçin bana kötü bir davranışta bulunduğumu söylemiyorsun? dedi. Şu anda bunu düşünüyorsun değil mi?

Aslında başka şeyler geçiyordu aklımdan, ama gerçekten bunu düşünüyormuş gibi göründüm:

- Evet, diye yanıt verdim. Evet, hiç hoş bir şey değil bu! Senden böyle bir davranış beklemezdim. Bu arada ona özellikle sen demekten çok memnundum: Senin dişlerin nasıl oldu? diye sordum sonra.

Dimitriy tatlı bir sesle:

- Geçti. Ah Nikolenka, dostum benim! dedi, gözlerinde yaşlar parlıyordu. Ben de biliyorum ne denli kötü biri olduğumu. Allah biliyor bunu. Ben O'nun beni daha iyi bir insan yapması için Allaha yalvarıyorum. Ama ben ne yapayım, öyle mutsuz, korkunç bir yaradılışım var ki! Elimden ne gelir? Kendimi tutmaya, iyi bir insan olmaya çalışıyorum, ama birden olmuyor bu! Yalnız başıma yapamıyorum. Birinin beni desteklemesine, yardım etmesine gereksinimim var. Bak, Lübov Sergeyevna beni anlıyor, bu konuda yardımcı oluyor bana. Geçen yıla göre düzeldiğimi, not defterine bakınca görebiliyorum. Ah Nikolenka, canım benim!

Şimdi, içini döktükten sonra daha duyarlı, daha doğal bir sesle konuşuyordu:

- Böyle, onun gibi bir kadının etkisi öyle büyük ki! Al-lahım, onun gibi bir dostla birlikte olabilsem ne iyi olur! O yanımdayken tümüyle başka bir insan oluyorum ben.

Sonra Dimitriy bana evliliğe ilişkin tasarılarını, köydeki yaşantısını ve kendini olgunlaştırmak için yapacağı çalışmaları anlattı.

- Ben köyde yaşayacağım, dedi. Sen de yanıma gelirsin. Belki de Soniçka'yla evlenirsin. Çocuklarımız birlikte oynarlar. Ne kadar saçma, gülünç düşünceler bunlar, değil mi? Ama belki de gerçekleşir.

Ben gülümsedim. Aynı anda onun kızkardeşiyle evli olmamın daha da iyi olacağını düşünüyordum:

- Elbette, pekala olabilir bu, dedim.

O, biraz sustuktan sonra:

- Biliyor musun, ne söyleyeceğim sana? dedi. Sen So-niçka'ya aşık olduğunu sanıyorsun ama ben bütün bunların boş, saçma şeyler olduğunu düşünüyorum. Gerçek duygularını sen de tam bilmiyorsun.

Ben bu düşüncesine karşı çıkmadım. Çünkü onunla hemen hemen aynı düşüncedeydim. Bir süre ses çıkarmadan durduk.

Dimitriy:

- Şu anda çok sinirli olduğumun farkındayım, dedi. Varya'yla çok kötü kavga ettik. Bu tartışmanın özellikle senin yanında olmasına çok üzüldüm. Gerçi yanlış düşünceleri var ama sen de kısa süre sonra anlayacaksın, aslında çok iyi bir insandır.

Onun, benim gerçekte aşık olmadığım konusunu bırakarak kızkardeşini övmeye başlaması beni son derece sevindirdi ve yüzümün kızarmasına neden oldu. Ama yine ben onun kızkardeşinden hiç söz etmedim. Apayrı şeylerden konuşmayı sürdürdük. Horozların ikinci ötüşlerine değin konuştuk onunla. Dimitriy kendi yatağına geçip mumu söndürdüğünde artık şafak sökmeye başlamıştı bile.

Dimitriy:

- Haydi artık uyuyalım, dedi. Ben:

- Evet, dedim, yalnız bir şey daha söylemek istiyorum.

- Peki.

- Yaşamak çok güzel, değil mi? diye sordum.

- Evet, yaşamak çok güzel, diye karşılık verdi. Bunu öyle bir sesle söylemişti ki, karanlıkta onun gözlerindeki neşeli, tatlı ifadeyi, yüzündeki çocuksu gülümsemeyi görür gibi oldum.

YİRMİ SEKİZİNCİ BÖLÜM

KÖYDE

rtesi gün Volodya'yla birlikte posta arabası ile köye doğru yola çıktık. Yolda, Moskova'daki anılarımı gözümün önünden geçiriyordum. Soniçka Volohina'yı ancak beş istasyon geçtikten sonra akşam üzeri aklıma getirebilmiştim. Kendi kendime: "Ne tuhaf, ben ona aşığım, ama unuttum bile, oysa hep onu düşünmem gerek!" diye düşünüyordum. Onu yolculuk sırasında düşünülebileceği gibi, ara ara, ama canlı olarak getiriyordum gözümün önüne. Köye geldikten sonra da iki gün boyunca ev halkının, özellikle

Katenka'nın yanında düşünceli ve üzüntülü görünmeyi gerekli gördüm nedense. Katenka bu tür konularda uzman sayılırdı ve ben de kalbimden geçenleri azıcık da olsa çıtlatmıştım. Bu konuda gerek kendimi, gerek cevremdekMeri ne kadar aldatmaya çalışırsam çalışayım, aşık olanlardaki belirtileri ne kadar taklit etmeye yelte-nirsem yelleneyim ancak iki gün sürdürebildim bu oyunu. Yalnızca akşamları anımsayabildim aşık olduğumu. Sonunda benim için yeni ve ilginç olan köy yaşantısına ve uğraşlarına kendimi kaptırınca Soniçka'ya olan aşkımı unu-tuverdim.

Bizim Petrovskoye'ye geceleyin gelmiştik. O sırada öyle derin bir uykuya dalmıştım ki, ne evi, ne kayın ağaçları arasındaki yolu, ne evdeki çoktan dağılıp yatmaya gitmiş olan hizmetçileri görmüştüm. Artık iyice kamburu çıkntış yaşlı Foka, yalınayak, sırtında karısının pamuklu hırkası, elinde mumla açmıştı bize kapıyı. Bizi görünce sevinçten titreyerek bizleri omuzlarımızdan öptü, hemen yatağını topladı ve giyinmeye başladı. Sofadan ve merdivenlerden geçerken hâlâ tam olarak uyanamamıştım. Giriş kapısının kilidi, sürgüsü, çarpılmış bir döşeme tahtası, sandık, eskisi gibi erimiş yağla dolu eski şamdan, yeni yakılmış mumun oluşturduğu eğri büğrü soğuk gölgeler, her zaman tozlu hemen hiç açılmayan iki katlı pencere, anımsadığıma göre pencerenin ardında bulunan üvez ağacı... Bütün bunlar bana öyle tanıdık, öyle anılarla dolu, sanki birbirlerinin ayrılmaz parçası olmuş gjbi öyle dostça duruyorlardı ki, birden bu sevimli eski evin okşayıcılığını üzerimde hissettim.

İster istemez şu soru belirdi kafamda: Nasıl ev ve ben, böyle uzun süre birbirimizden ayrı kalabildik? Hemen öteki odalarda bir değişiklik olup olmadığına bakmak için koştum. Her şey aynıydı, yalnız biraz küçülmüş, kısalmışlardı. Ama ben uzamış, ağırlaşmış ve kabalaşmış buldum kendimi. Yine de ev beni olduğum gibi, sevinçle kollarına alıvermişti. Her döşeme tahtasını, her penceresini, her merdiven basamağını, her sesi anımsıyordum. Her şey içimde, bir daha kavuşamayacağım mutlu geçmişimi, duygularımı, olayları canlandırıyordu. Bizim eski çocuk odamız olan odayı geçtik: Kapı araları ve kö|elerin karanlığında saklanan çocukları korkutan hayaller gizliydi yine. Konuk odasına geçtik: Odadaki her eşya annemin sessiz, okşayıcı, tatlı sevgisiyle kuşatılmıştı sanki. Salona geçtik: Burada çocukluğumuzun gürültülü, kaygısız neşesi duruyordu, odada ve yeniden uyandırılmasın!, canlandırılmasını bekliyordu. Foka'nın bizi götürdü-

ğü, bize yatak hazırladığı oturma odasında her şey, ayna, perdeler, ağaçtan oyulmuş eski kutsal heykel, beyaz kağıt kaplı duvarın çıkıntılarını, her şey ölümü ve bir daha asla yaşanamayacak şeyleri anlatıyordu.

Biz yataklarımıza uzandık. Foka da iyi geceler dileyerek bizi yalnız bıraktı.

Volodya:

- Bu odada mı ölmüştü maman? dedi.

Ona yanıt vermedim ve uyuyor gibi yaptım. Eğer bir şey söyleyecek olsaydım ağlayacaktım. Ertesi sabah uyandığım zaman babam henüz giyinmemişti. Ayağında yumuşak ev çizmeleri, sırtında, sabahlığı vardı. Ağzında bir puroyla Volodya'nın yatağının kıyısında oturuyor, onunla konuşup gülüşüyorlardı. Neşe içinde Volodya'nın yanından kalktı, bana yaklaştı, iri elleriyle omzuma vurdu ve yanağını öpmem için dudaklarıma yapıştırdı.

O kendine özgü şakacı okşayışıyla, küçük parlak gözlerini bana dikerek:

- Eh, çok iyi basardın, teşekkür ederim, diplomat, dedi. Volodya'nın anlattığına göre sınavlarını çok kolay vermişsin. Aferim sana. Aptallık etmek istemediğin zaman çok iyi bir çocuk oluyorsun. Teşekkür ederim dostum. Şimdi burada çok güzel günler geçireceğim. "Kışın belki Petersburg'a gideriz. Ne yazık ki av dönemi sona erdi. Yoksa çok iyi avuturdum sizi. Ama eğer istersen tüfekle avlanabilirsin Voldemar. İstediğin kadar yaban hayvanı var, belki ben de gelebilirim seninle. Kışın, Allah izin verirse, Petersburg'a geçeriz. Pek çok insan tanır, ilişkiler kurarsınız. Artık kocaman çocuklar oldunuz. Şimdi Vol-demar'a da söylüyordum, artık kendinize bir yol çizdiniz. Benim görevim bitti. Kendi başınızın çaresine bakabilirsiniz. Eğer benimle konuşmak isterseniz, konuşabilirsiniz de. Ben artık sizin lalanız değil, dostunuzum. Sizinle tam

anlamıyla bir dost, bir arkadaş bir danışman olmak istiyorum. Başka bir şey değil. Senin felsefe anlayışına göre nasıl olur bu Koko? Ha? İyi mi? Kötü mü? Ha?

Ben de kuşkusuz bunu mükemmel bulduğumu söyledim. Gerçekten de böyle düşünmüştüm. Babamda bugün son derece çekici, neşeli, mutlu bir hava vardı. Bana karşı takındığı bu yeni davranış, sanki arkadaş gibi aynı dü-zeydeymişiz gibi davranışı benim ona olan sevgimi daha da artırmıştı.

Babam:

- Haydi, anlat bakalım, tüm akrabaları ziyaret ettin mi? diye sordu. İvin'lere de gittin mi? İhtiyarı da gördün mü? Ne söyledi sana? Prens İvan İvanoviç'e de gittin mi?

Uzun süre konuştuk babamla. Giyinmemiştik. Güneş artık odadan ışınlarını nerdeyse çekiyordu. Yine öyle eskisi gibi ihtiyar olan, yine eskisi gibi ellerini arkasında bağlayarak parmaklarını oynatan ve ikide bir yine de diyen Yakov odaya girdi ve babama yaylı arabanın hazır olduğunu söyledi.

Ben:

- Nereye gidiyorsun? diye sordum.

Babam can sıkıntısıyla omzunu silkti ve öksürerek:

- Ah, unuttum söylemeyi, dedi. Ben Yepifanov'lara gitmeye söz vermiştim. Yepifanova'yı anımsıyor musun, hani la belle Flamende'y'ı? Annenizin yanına gelirdi o zamanlar. Çok hoş insanlardır.

Babam bu kez bilinçli olarak omzunu silkti ve odadan çıktı.

Biz konuşurken Lüboçka birkaç kez kapıya gelmiş ve "yanınıza gelebilir miyim?" diye sormuş, babam ona kapının ardından: "Hayır, giremezsin, çünkü giyinik değiliz" diye bağırmıştı.

- Ne olacak ki! Ben seni sabahlıkla hiç görmedim mi sanki?

Babam:

- Hayır, senin ağabeylerini böyle çırılçıplak görmen olmaz! diye bağırdı, ikisi de kapıyı yüzüne kapatırlar. Anladın mı? Kapatın kapıyı! Hatta seninle böyle giyinmemiş bir durumda konuşmaları da yakışık almaz.

Lüboçka kapının ardından durmadan bağırıyordu:

- Ne çekilmez şeylersiniz! O zaman çabuk olun, konuk odasına inin, Mimi de sizi görmek istiyor!

Babam çıkar çıkmaz ben hemen üniversite üniformamı giydim ve konuk odasına geçtim. Volodya ise tersine, hiç acele etmedi, uzun süre yukarda oturdu. Yakov'la çulluk ve öteki kuşların nerede olabileceğini konuştular. Daha önce de anlattığım gibi dünyada en çok korktuğu şey erkek kardeşiyle, babasıyla, ya da kızkardeşiyle içtenlikle konuşmaktı. Bunu yapmaktan kaçınırken de aşırı uzak ve soğuk davranıyor, bunun nedenini kavrayamayan kişiler de ona kırılıyorlardı. Tam evin girişinde hafif, çabuk adımlarla arabasına binmeye giden babamla karşılaştım. Sırtında son moda bir Moskova ceketi vardı ve güzel kokular sürünmüştü. Beni görünce neşe içinde başını salladı. Sanki: "Ne dersin, yakışıklı mıyım?"

demek istiyor. Sabahleyin de farkına vardığım o mutlu ifadeyi gözlerinde görmek yine şaşırtmıştı beni.

Oturma odası aynı şekilde aydınlık ve yüksekti. Sarı İngiliz piyanosu, yeşil ağaçların hışırdadığı ve bahçedeki sarıkırmızı patikaların göründüğü açık büyük pencereler eskisi gibiydi yine. Mimi ve Lüboçka'yla öpüştükten sonra Katenka'ya yaklaştım. Ama birden onunla öpüşmemin doğru olmayacağını düşündüm ve sesimi çıkarmadan, kıpkırmızı kesilerek durakladım. Katenka hiç bozuntuya vermedi, bana bembeyaz elini uzattı ve üniversiteye

girişimi kutladı. Volodya içeri girdiği zaman da Katen-ka'yla karşılaşmalarında aynı şey oldu. Gerçekten de onunla birlikte büyüdükten, her gün bir arada olduktan sonra şimdi ilk ayrılışımızın ardından yine karşılaşmıştık. Katenka bizim hepimizden çok daha fazla kızarmıştı. Volodya ise hiç oralı olmadı, ona hafifçe eğilerek selam verdi, Lüboçka'ya yaklaştı ve onunla ciddi olmayan birkaç sözcük konuştuktan sonra yalnız başına dolaşmaya çıktı.

YİRMİ DOKUZUNCU BÖLÜM

KIZLARLA BİZİM ARAMIZDAKİ İLİŞKİLER

olodya'mn kızlara karşı çok ilginç bir bakış açısı var-. di: Onların yemek yiyip yemedikleri, uyuyup uyuya-madıkları, giysilerinin yakışıp yakışmadığı, Fransızca konuşurken yanlış yapıp yapmadıklarıyla yakından ilgilenirdi. Kendisi yabancıların

yanında bundan çok utanırdı çünkü. Ama onların da öteki insanlar gibi duygu ve düşünceleri olduğunu, kendisiyle herhangi bir konuda akılcı bir söyleşide buhınabileklerini kabul edemezdi. Eğer arada kızlar ona herhangi bir ciddi konuda (aslında onlar da bundan kaçınırlardı) bir şey soracak olsalar, eğer bir roman ya da üniversitedeki uğraşlarına ilişkin bir soru sor-salar o hemen yüzünü buruşturur, ya hiç sesini çıkarmadan uzaklaşır, ya da anlaşılmaz Fransızca sözcükler mırıldanırdı: Kom se tri joli ^ gibi. Ya da yüzüne aptalca bir anlam vererek soruyla hiç ilgisi olmayan sözler söyler, birden gözlerini donuklaştırarak: "çörek," "arabayla gitmek," ya da "lahana" gibi saçma sapan bir söz atıverirdi ortaya. Eğer Katenka, ya da Lüboçka'nın bana söylediği bir sözü ona aktaracak olsam hemen bana:

(*) Ne güzel. (Fr.)

- Hımm! Öyleyse sen onlarla birlikte fikir yürütüyorsun! Hayır, sen görüyorum ki, çok kötü bu... diyordu.

Bu sözleri söylerken yüzünde beliren o küçümseyici derin nefretini görmek ve duymak gerekirdi. Volodya iki yıldır artık büyümüş bir delikanlıydı. Karşılaştığı tüm güzel kadınlara ikide bir aşık oluyordu. Oysa her gün karşılaştığı, artık iki yıldır uzun elbise giyen, her geçen gün daha da güzelleşen Katenka'ya aşık olma düşüncesi bir türlü aklına gelmiyordu. Bunun nedeni acaba çocukluktaki cetvel, havlu, hırçınlıklar gibi bellekte henüz geriye itile-memiş anılar gibi, taze çocukluğun soğuk anıları

olması mıydı, yoksa genç insanların elinin hep altında bulunan güzelliğin farkında olmamaları özelliği miydi, ya da tüm insanlardaki ilk karşılaştıkları çok güzel ve iyi şeylere "Nasıl olsa ilerde daha iyileriyle karşılaşacağım" diyerek dönüp bakmamaları mıydı? Ama Volodya o güne değin Katenka'ya bir kadın olarak bakmamıştı.

Volodya tüm bu yaz boyunca çok sıkıldı. Sıkıntısının nedeni bizlere karşı duyduğu nefretti, daha önce söylediğim gibi de bunu gizleme gereği de duymuyordu. Huzursuzluğu yüzünden okunuyordu: "Üff! Ne sıkıcı, konuşabilecek kimse de yok burada!" Ya sabahtan eline tüfeğini alıp ava gidiyor, ya da odasından hiç çıkmıyor, yemeğe kadar kitap okuyordu. Eğer babam evde yoksa yemeğe bile elinde kitapla geliyor, yemekte de kitap okuyor, kimseyle tek bir sözcük bile konuşmuyordu. Ama nedense hepimiz onun karşısında kendimizi suçlu sayıyorduk. Akşamlan da oturma odasında divanda ayaklarını uzatarak yatar, başını koluna dayayarak uyur, ya da ciddi bir yüzle hiç olmayacak, bazen de edepsizce yalanlar uydururdu. Mimi öfkesinden kıpkırmızı kesilir, biz ise gülmekten kırılırdık. Aileden hiç kimseyle, babamın ve arada bir de benim dışımda, ciddi olarak konuşmazdı. Ben elimde olma-

dan onun kızlar hakkındaki düşüncelerini örnek alıyordum. Ama onun kadar onlara sevecen davranmaktan da kaçınmıyordum. Hem onun kadar da onlardan nefret etmiyordum. Hatta o yaz Katenka ve Lüboçka'yla birkaç kez can sıkıntısından yakınlık kurmak isteyerek konuşmaya

bile kalkıştım. Ama her konuşmaya kalkışmamda onların mantık eksikliğiyle, öylesine bir konuşmadaki beceriksizlikleriyle, öyle en olmadık konularda bilgisizlikleriy-le karşılaştım ki, örneğin para konusunda, üniversitede okunan dersler, savaş konusu gibi konularda bile öyle ilgisiz kaldılar ki, ben de bir daha böyle bir girişimde bulunmamayı daha uygun buldum. Onların hakkındaki olumsuz kanılarımın güçlenmesinden başka bir işe yaramadı. Anımsıyorum da, bir akşam Lüboçka belki yüzüncü kezdir piyanoda güç bir parçayı camiayı yineliyordu. "Ah, nasıl da çalıyor!... Müzisyen sanki!.. Tam bir Beethoven!.. (Bu adı özellikle alaylı bir ses tonuyla söylüyordu.) Çok güzel... Bir daha... Hah işte böyle..." Katenka'yla ben çay masasının başında oturmuştuk, nasıl oldu bilmiyorum, Katenka konuyu çok sevdiği konuya, aşka getirmişti. Oysa tam anlamıyla derin felsefe konularına girecek bir ruh durumundaydım. Aşkın kendimizin sahip olmadığı şeyleri başkasında görüp elde etmek isteğinden ileri geldiğini anlatmaya başladım. Ama Katenka bir kızın .zengin biri ile evlenmek istemesinde aşkın ve kendi düşüncesine göre zenginliğin hiçbir önemi olmadığını, gerçek aşkın özleme dayanılabilen çok güçlü bir sevgi olduğunu söyledi. (Bunu anlatırken Dubkov'a karşı beslediği aşkı çağrıştırıyordu.) Sanırım konuştuklarımızı duymuş olan Volodya başını kaldırarak dirseklerinin üzerinde doğruldu ve sorar gibi bağırdı: Katenka Ruslar mı bunlar?

Katenka:

- Saçmalıyorsun yine! dedi.

LEV TOLSTOY

Volodya her hecenin üzerine ayrı ayrı basarak:

- Biberlik mi? diye üsteledi.

Ben de bu konuda Volodya'yı haklı görmeden edemiyordum.

Herkeste kendi zekâsı, duyarlığı ve sanatsal duygularına bağlı olarak gelişen yeteneğinden ayrı olarak belli toplumlarda, özellikle de aile toplumlarında kendine özgü oluşmuş bir düşünüş yeteneği vardır. Ben bu yeteneğe anlayış adını veriyorum. Bu yeteneğin temeli her konuda belirlenmiş olan bir sınırı aşmamak, belli konularda, belli bir çerçeve dışına çıkmamaktır. .Aynı bakış açısına sahip olmaktır. Böyle ortak yeteneği olan, böyle düşünen aynı toplum, ya da aile bireylerinden iki kişi, bir duygunun anlayışını ancak belli bir noktaya varana dek anlayabilir, oradan ötesini artık anlamsız bir tümce olarak görürler. Nerede övgü bitiyor alay başlıyor, nerede gönülden bağlanma bitiyor, yalancılık başlıyor, ikisi de hemen anlarlar. Oysa o topluluğun dışında kalanların bunları apayrı algılamaları, düşünmeleri olasıdır. Aynı anlayışta olanlar her şeyin gülünç, güzel, ya da iğrenç yanını aynı gözle görürler. Hatta bu aynı anlayışı iyice kolaylaştırmak için bu tür topluluk ve aile bireyleri aralarında kendilerine özgü bir dil, bir anlatma biçimi oluşturmuşlardır. Kendilerinin dışındakilere göre saçmasapan gelebilecek, ama onların duygularını tüm inceliğiyle birbirlerine anlatabilen sözcükler uydurmuşlardır. Bizim ailede de babamla bizim, kardeşler arasında işte böyle bir anlayış son derece gelişmişti. Dubkov bizim bu aile toplumumuza oldukça iyi girebiliyor ve bizi

anlıyordu. Ama Dimitriy, son derece akıllı biri olmasına karşın, bir türlü kavrayamıyordu bunu. Volodya ile aramızda oluşturduğumuz ve geliştirdiğimiz bu özel anlayış birliğini başka hiç kimseyle kuramadık. Hatta babamız bile bu konuda bizden çok geride kalmıştı ve bizim

için iki kere ikinin dört ettiği kadar açık olan şeyleri bile anlayamıyordu. Örneğin Volodya'yla aramızda nasıl oldu da şu sözcükleri kendimize özgü değişik bir anlam vererek kullanmaya başladık, bilemiyorum: Kuru üzüm sözcüğünü paramızın olduğunu övünerek göstermek için kullanıyorduk. Kozalak sözcüğü (aynı anda hem parmaklarımızı birleştirip vurgulu olarak söylemek koşuluyla) ise taze, sağlıklı, güzel, ama çok şık olmayan şeyleri anlatmak içindi. Bir sözcüğü çoğulda kullanmak bu şeye karşı haksız bir düşkünlük duygusunu gösteriyordu. Daha bu gibi öyle çok sözcüklerimiz vardı ki... Yalnız bu sözcükler yüz ifadesiyle, konuşmanın genel akışı ile ilgili olarak da anlam kazanıyordu. Öyle ki, eğer birimiz bir şey anlatmak için yeni bir özel sözcük kullanacak olursak ufacık bir çıtlatmayla öteki hemen anlayıverirdi. Oysa kızlarda böyle bir anlayış yeteneği yoktu. Bu durum da onlarla aramızdaki ayrılığın, onlara karşı duyduğumuz küçümsemenin başlıca ne,deni oluyordu.

Belki de onların kendi aralarında da böyle özel bir anlayış birlikleri vardı. Ama varsa bile bizimkiyle hiç uyuşmuyordu. Bizim öylesine söylediğimiz bir sözcüğü onlar duygulu olarak niteliyor,

bizim alay etmek için söylediklerimizi onlar gerçek olarak kabul ediyorlardı. Ama o zaman bu konuda suçlu olmadıklarını anlayamıyor, onlarla aynı anlayışta olmamamızın onların akıllı ve iyi kızlar olmasını engellemeyeceğini düşünemiyor, onları küçük görüyordum. Ayrıca, doğruculuğa, her şeyi açık açık, olduğu gibi söyleme düşüncesine kendimi kaptırıp, bazen bunu uygulamada aşırıya kaçtığım zamanlarda sakin ve güvenilir bir yapısı olan Lüboçka'yı bir şeyler gizlemek, yapmacık davranışlarda bulunmakla suçluyordum. Oysa Lü-boçka kendi düşüncelerini ve ruhsal eğilimlerini kendisi bile karıştırmaz, incelemek gereğini duymazdı. Örneğin

Lüboçka'nın her gece babamı kutsaması, annemiz için kilisede ayin yaptığımızda Katenka'yla birlikte ağlamaları, Katenka'mn piyano çalarken içini çekmesi ve gözlerini süzmesi, bütün bunlar bana son derece yapmacık davranışlar olarak geliyordu. Kendi kendime soruyordum: Onlar böyle büyükler gibi yapmacıklı davranmayı ne zaman öğrendiler, bundan nasıl olur da utanmazlar?

OTUZUNCU BÖLÜM

UĞRAŞILARIM

ütün bunlara karşın bu yaz eski yıllara göre içimde müziğe karşı bir ilgi uyandığı için bizim kızlarla daha çok yakınlık kurdum. İlkbaharda bize kendini tanıtmak için genç bir komşumuz köyümüze gelmişti. Oturma odasına girer girmez hep piyanoya bakıyordu. Mimi ve Katenka'yla konuşurken de belli etmeden iskemlesini piyanoya

doğru yaklaştırıyordu. Havadan, köy yaşamının güzelliklerinden konuşurken konuyu ustalıkla piyanoya, piyanonun akorduna ve müziğe getirmiş, sonunda piyano çaldığını söylemiş ve çabucak üç valsi çahvermişti. Mimi, Katenka ve Lüboçka o çalarken piyanonun yanında durmuşlar, onu izlemişlerdi. Bu genç adam bir daha bize hiç gelmedi. Ama ben bu çalış biçiminden, adamın piyanoya oturuşundan, saçlarını geriye atışından, özellikle de sol eliyle oktav alışı, serçe ve baş parmağını hızla hareket ettirerek oktavı açması, sonra parmaklarını yavaş yavaş toplaması, sonra yeniden hızla açmasından çok hoşlan-mıştım. Bu sevimli hareketleri, çok rahat oturuşu, saçlarını düzeltmesi bizim hanımların onun bu yeteneğine gös-

terdiği ilgi, bende piyano çalmak isteği uyandırmıştı birden. Kendimi müziğe tutkun olduğuma, bunu öğrenmeye özel yeteneğim olduğuna inandırdım ve piyano öğrenmeye başladım. Bu konuda iyi bir öğretmenden ders almadan, bir sanattan en geniş ölçüde yararlanabilmek için onu nasıl öğrenmek gerektiğini bilmeyen ve gerçek yeteneği bulunmayan milyonlarca erkek ve özellikle kadının yaptığı gibi davrandım ben de. Benim için müzik ya da piyano çalmak, duygularımla kızların ilgisini çekerek onlarla yakınlaşmak için bir araçtı yalnızca. Bana notaları öğreten Katenka'nın yardımıyla ve kalın parmaklarım biraz alışınca (bu çaba tam iki ay büyük bir coşkuyla sürmüştü, yemeklerde dizimde, yatakta yastığımda çalışıyor, beni dinlemeyen dördüncü parmağımı

alıştırmaya çabalıyordum) ben hemenparçalar çalmaya başladım. Bu parçaları Katenka'nın da kabul ettiği gibi duyarak, avec âme çalıyordum ama hiçbir zaman da tempoyu tam tutturamıyor-dum. Seçtiğim parçalar vals, galop, romans, aranjmanlar gibi bilinen ve iyi bestekarların elinden çıkmış bestelerdi. Birazcık beğenisi olan her insan bunları bir müzik dükkânından güzel parçaların arasından seçebilir: "İşte bunları çalmak gereksizdir, bunlardan daha kötü, zevksiz anlamsız şeyler yazılmış olamaz nota kağıtlarına" diyebilirdi. Herhalde bu nedenle de tüm genç Rus hanımlarının piyanosunun üzerinde bu tür eserleri görürsünüz. Doğrusunu söylemek gerekirse ülkemizde kızlarımızın çalma tarzıyla tümüyle öldürdüğü zavallı "Sonate Pathetique" ve Beethoven'in "Cis mol" sonatı da vardı arasında. Lüboçka bunu annemin anısına çalardı sık sık. Ayrıca Moskova'daki öğretmeninin verdiği başka iyi parçalar da vardı. Ama bu öğretmenin kendi yapıtı olan anlamsız marş ve galoplar da vardı ve Lüboçka onları da çalardı. Katenka'yla biz

ciddi parçalan sevmiyorduk. "Le Fou" ya da "Bülbül"ü da-ka çok severdik. Katenka bunu öyle güzel, parmaklarını öyle hızlı hareket ettirerek çalıyordu ki, parmaklarını izlemek olanaksızdı. Ben de bunu oldukça iyi ve hızlı çalmaya başlamıştım artık. Aynı o genç adam gibi hareketlerle piyano çalıyor, çevrede bu başarımı gösterebilecek yabancıların bulunmamasından da üzüntü duyuyordum. Ama aradan çok geçmeden Liszt ve Kalkbrener'in benim gücümün

ötesinde olduğunu anlamış ve Katenka'ya yetişemeyeceğimi görmüştüm. Bunun sonucunda klasik müziğin daha kolay olduğu kanısına kapıldım, orijinal biri olmak isteğine kapılarak birden Alman müziğini sevdiğime inandım. Lüboçka "Sonate Pathetique"i çalarken aslında son derece bıkkınlık duymama karşın büyük bir coşku duyuyormuş gibi görünüyor, kendim de Beethoven'den yapıtlar çalmaya uğraşıyordum. Beethoven'i Bitoven diye söylemeye başlamıştım. Bütün bu birbirine karışmış yapmacık şeylerin arasında yine de bende az da olsa bir yetenek olduğunu şimdi daha iyi anlıyorum. Çünkü müzik dinlerken sık sık gözlerimden yaşlar boşanacak gibi oluyordu ve hoşuma giden bazı parçaları nota olmadan kendi kendime piyanoda çalabiliyordum. Eğer o zaman birisi bana müziğin yalnızca hızlı ve duygulu çalışlarla, genç kızları etkileme aracı olarak değil de başlıbaşına bir amaç, zevk duyulacak bir dünya olduğunu öğretmiş olsaydı belki de gerçekten iyi bir müzisyen olabilirdim.

Benim bu yaz öteki uğraşım da Volodya'nın getirdiği pek çok Fransızca romanı okumaktı. O sıralarda "Monte Kristo" ve "Sırlar" gibi kitaplar yeni çıkmıştı ve ben Sue, Dumas ve Pol de Kok'un romanlarını okuyordum. En olağanüstü olaylar ve doğal olmayan kişiler bana gerçekmiş gibi geliyordu. Yazarın yalanlarından kuşku duymuyor, yazarın kendisini bile yok sayıyordum. Kitabın sayfaların-

daki olaylar, kahramanlar tümüyle canlı ve gerçekti benim için. Gerçi o güne değin kitaplardaki gibi kişilerle ya da benzerleriyle hiç karşılaşmamıştım ama ileride karşılaşacağımdan hiç kuşkum da yoktu.

Her romanda yazılan tutkuları, tüm kahramanların, karakterlerin, kötü kişilerin benzer yanlarım kendimde buluyordum. Kuruntulu bir insan olduğum için okuduğum tıp kitaplarındaki hastalıkların aynı belirtilerini kendimde görüyordum. Bu romanlarda okuduğum kurnazca düşünceler, ateşli duygular, büyüleyici olaylar ve tüm karakterler iyi ve kötü diye ikiye ayrılmıştı. İyi, tümüyle iyi, kötü ise tümüyle kötüydü. Yani ben bu ilk gençlik yıllarımda insanları böyle kabul ediyordum. Bu romanlarda çok, pek çok hoşuma giden nokta ise bunların Fransızca yazılmış olmasıydı. Bunlardaki soylu kişilerin söylediği soylu sözleri Fransızca olarak aklımda tutabiliyor ve bunları gerektiğinde soylu bir işte kullanabileceğimi düşünüyordum. Eğer bir Kolpikov'la karşılaşıp onunla o kız, benim o güne değin nasıl olsa bulup aşkımı ilan edeceğim o kız hakkında konuşacak olursam kullanacaktım bu romanlar-daki Fransızca sözleri. Ben onlara söylemek için öyle sözler hazırlamıştım ki, beni dinlerken çıldıracaklardı. Hatta okuduğum romanların etkisiyle erişmeyi istediğim yeni yeni idealler de edinmiştim kendime. Her şeyden önce, her konuda ve her davranışımda "noble" olmayı istiyordum. (Özellikle noble diyorum, soylu değil. Çünkü Fran-sızca'daki noble(*^ sözcüğü ile Almanca'daki ehrlich ("> sözcüğü arasında anlam bakımından

gerçekten çok fark vardır.) Ayrıca tutkulu biri olacaktım. Bir de eskiden beri kendimi yetenekli gördüğüm gibi comme il faut (*">

(*) Nobel-noble: Soylu, eli açık (Fr.) (**) Ehriich: Soylu, saygın, bağlı (Aim.) (***) Comme il faut: Tam gerektiği gibi, mükemmel.

olacaktım elimden geldiğince. Bu üstünlüklerden herhangi birine sahip olan roman kahramanlarına, gerek dış görünüşümle, gerek davranışlarımla benzemeye çaba göste-riyordum. O yaz boyunca okuduğum belki yüze yakın romandan birinde son derece tutkulu, gür kaşlı bir kahra-' man vardı. Dış görünüşümle de ona benzemek istedim. (Zaten ahlak bakımından kendimi ondan farksız görüyordum.) Aynanın karşısına geçtim, kaşlarımı inceledim ve eğer biraz kırparsam daha gür büyüyeceklerini düşündüm. Kırpmaya başlayınca birini daha. çok kırptığımı gördüm. Bu kez ötekini düzeltmek istedim. Sonunda öyle oldu ki, aynaya baktığımda birden korkuya kapıldım: Kaşlarım tümüyle kesilmişti ve de çok çirkin olmuştu. Ama romandaki kahramanınki gibi çabucak büyüyerek çok gür kaşlarımın olacağını düşünerek avundum. Yalnız beni böyle kaşsız görecek, olan bizimkilere ne diyeceğimi düşündükçe huzursuz oluyordum. Volodya'mn barutunu aldım ve kaşlarıma sürerek yaktım. Barut par-lamadı ama yine de kaşlarım yanmışa benzemişti. Bu yaptığım kurnazlığı kimse anlayamamıştt Gerçekten de artık o gür

kaşlı kahramanı unutup gittikten sonra, kaşlarım daha gür büyümüştü.

OTUZ BİRİNCİ BÖLÜM

COMME İL FAUT

u öykünün devamı süresince bu Fransızca başlığa iliş-

____kin gerekli görüşlerimi birkaç kez açıklamıştım.

Şimdi de, benim yaşadığım toplumun etkisi, aldığım terbiyenin sonucu olarak bana aşılananların en yanlışı ve kötüsü olan bu görüşü açıklamak için bir bölümü buna ayırmak istiyorum.

İnsanları zenginler ve yoksullar, iyiler ve kötüler, askerler ve siviller, akıllılar ve aptallar gibi pek çok biçimde iki gruba ayırabiliriz. Ama her insanda kendi hoşlandığı ve ister istemez her yeni tanıdığını yakıştırdığı kendine özgü bir ayırma ölçüsü vardır. Benim de o zamanlar çok sevdiğim bir ayırma ölçüm vardı. İnsanları Comme il f aut ve comme üne f aut pas diye iki sınıfa ayırıyordum. İkinci sınıf, doğrudan doğruya comme il faut olmayanlar ile basit halk olarak ikiye ayrılıyordu. Comme il faut olanları sayar ve onları benimle ilişki kurmaya değer bulurdum, ikincileri ise küçük görür, onlara nefretle bakardım. Onların insan olarak var oluşlarını bile insanlığa hakaret sayar, bu duyguyu kendim besleyip büyütürdüm. Basit halk

ise benim için zaten yoktu. Onlardan tam olarak iğreniyordum.

Benim comme il f aut sınıfım öncelikle Fransızca'yı çok iyi bilmeli ve pürüzsüz konuşmalıydı. Fransızca'yı kötü konuşan birisi

hemen bir nefret duygusu uyandırırdı bende. "Bilmediğin halde ne diye bizim gibi Fransızca konuşmaya kalkışıyorsun?" diye sorardım içimden acı bir alayla. Comme il faut olmanın ikinci koşulu uzun, bakımlı, temiz tırnaklı olmaktı. Üçüncüsü ise kibarca eğilerek selam vermek, dans etmek ve konuşabilmekti. Dördüncü koşul, ki çok önemliydi bu, hiçbir şeye karşı aşırı ilgi göstermemek, hep alaylı, sıkıntılı bir tavır takınarak durmak. Birisiyle hiç konuşmadan da onun hangi sınıftan olduğunu anlayabildiğim birtakım belirtiler de vardı. Odanın düzeni, eldivenler, elyazısı, araba gibi belirtiler ve bunlardan da önemli bir özellik ayaklardı, benim için. Pantolonuyla çizmelerinin biçimi hemen karşımdaki adamın ne olduğunu gözlerimin önüne seriveriyordu. Eğer çizmeleri ökçesiz ve burnu köşeli ise, pantolonunun paçaları dar ve yanları şeritsiz ise basit halk sınıfından demekti. Çizmeler dar, yuvarlak burunlu ve ökçeliyse, pantolonu şeritli ve dar, ayağı sarıyorsa, ya da şeritli geniş, çizmenin ucunu örten bir biçimdeyse, bunlar da mauvais genre^ biri olduğunu gösteriyordu.

Aslında comme il faut olmaya hiçbir yeteneği olmayan benim gibi birinin bu saplantıya körükörüne bağlanması tuhaftır. Ama belki de bunun bende bu denli saplantı haline gelişi comme il faut olmak için çok güçlük çektiğim içindi. Yalnızca bu gösterişe sahip olabilmek için yaşamımın bu en değerli, en güzel çağı olan on altı yaşla-rımdaki boşu boşuna harcadığım günleri anımsadıkça çok üzülürüm. Benzemeye çalıştığım Volodya, Dubkov ve öteki tanıdıklarımın çoğu için bunu elde etmek çok

(*) Zevksiz.

kolaymış gibi geliyordu bana. Onlara kıskanarak bakıyor, Fransızca'mı • ilerletmek, karşımdakine kibarca selam vermek, iyi konuşmak, dans etmek, her şeye karşı ilgisiz davranarak sıkıntılı bir havaya bürünmek ve çevresindeki derileri keserek tırnaklarımı güzelleştirmek için gizliden gizliye çalışıyordum. Ama amacıma ulaşmak için bu çabalarımın yetersiz olduğunu, daha çok çalışmam gerekli olduğunu düşünüyordum. Odamı, yazı masamı, arabamı bir comme il f aut gibi düzenlemeye, böyle işlerden nefret etmeme karşın çok çalışıyor ama bir türlü becere-miyordum. Başkalarının ise hiçbir çaba göstermeden, zaten başka türlü davranmaları olanaksızmış gibi çok doğal bir biçimde, kolaylıkla yaptıklarını görüyordum. Bir gün, tırnaklarımla uzun süre boşu boşuna uğraştıktan sonra Dubkov'a sorduğumu anımsıyorum: Tırnaklarının çok güzel olduğunu, bunun eskiden beri mi böyle olduğunu yoksa bunu nasıl başardığını sormuştum. Dubkov bana: "Kendimi bildim bileli böyledir benim, böyle olması için hiçbir şey yapmadım. Hem bir beyefendinin tırnaklarının başka türlü olabileceğini de düşünemiyorum." demişti. Bu yanıt beni çok üzmüştü. Ben o zaman comme il faut olmanın en başlıca koşulunun bu iş için harcanan çabaları saklamak olduğunu bilmiyordum henüz. Benim için comme il faut olmak yalnızca çok önemli değil, hayranlık duyulacak bir nitelik, dünyadaki tüm kusursuzluk, ün ve mutluluğun da anahtarıydı. Comme il faut olmayan ne büyük bir bilgin, ne çok ünlü bir artist, ne de insanlığa büyük yararlıklarda bulunan bir

kişi bende saygı uyandıra-mazdı. Comme il faut olan biri ise onların tümünden üst düzeydeydi benim için. Comme il faut olanlar resim yapmayı, müzik Bestelemeyi, kitap yazmayı onlara bırakmıştır. Hatta bu yaptıkları eserlerden dolayı onları över bile. Hem neden övmesin ki! Ama onları, kendi comme il

faut olduğu, onlar olmadıkları için hiçbir zaman kendisiyle aynı düzeyde tutamaz. Eğer annem, babam, kardeşim comme il faut olmasaydı bunu mutsuzluk sayar, onlara aramızda ortak hiçbir yan bulunmadığını söylerdim gibi geliyordu bana. Ben comme il faut olmanın güç koşullarını öğrenip uygulamak için harcadığım çaba nedeniyle o çok değerli günlerimin boşa geçmesi ve insanlığın büyük bir çoğunluğuna karşı duyduğum küçümseme ve nefret, comme il faut olmayan tüm güzel şeylere karşı ilgisiz kalmam, onların bana ettiği kötülüğün özünü oluşturmuyordu. Asıl kötü olan comme ilfautyu toplumda kendi başına bir yer olarak kabul etmemdi. Comme il faut olan birinin toplumda bir yer edinmesine, bir memur, bir_araba yapımcısı, bir asker ya da bir bilgin olmasına da gerek yoktu. Onun comme il faut olması yeterliydi. Böylece zaten dünyadaki tüm ödevini yapmış, hatta çok kişiden daha üstün bir yere ulaşmış olduğuna inanıyordum ben.

Gençliğin belli bir döneminde yapılan pek çok yanlış ve aşın isteklerden sonra her insan toplum içinde etkin bir yeri olması gerektiğini anlar. Kendine bir uğraş seçer ve tüm yaşamını ona verir artık. Ama comme il-faut olanlar içinde bunu yapanlar pek az

bulunur. Eskiden tanıdığım, şimdi de var olan pek çok insan tanımışımdır ki, bunlar genellikle çok yaşlı, gururlu, kararlarında aşın sert olan insanlardır, bunlar öteki dünyaya göçtüklerinde: "Kimsin sen? Orada dünyada neler yaptın?" diye sorulduğunda şu yanıtı vereceklerdir: "Jefus un homme tres comme il f aut "^

Beni de aynı yazgı bekliyordu.

(*) Ben çok iyi bir comme il faut idim. (Fi.)

l

OTUZ İKİNCİ BÖLÜM

GENÇLİK

afamdaki karmakarışık düşüncelere karşın yine de o yaz genç, saf, özgür ve hatta bu nedenle mutluydum bile sayılır.

Kimi zaman, oldukça sık olurdu bu, erken kalkardım. (Ben açık havada, terasta uyuyordum ve sabah güneşinin parlak ışıkları uyandırırdı beni.) Çabucak giyinir, koltuğumun altına bir havlu ve bir Fransızca kitap alır, evden yarım verst1^ uzaktaki ırmağa, kayın ağaçlarının altına yıkanmaya giderdim. Orada ağacın gölgesine otların üzerine uzanır ve kitabımı okurdum. Arada sırada başımı kitaptan kaldırır, ırmağın gölgeli yerlerinde sabah rüz-gârıyla oynaşmaya başlayan eflatun renkli dalgacıklara, karşı kıyıdaki sararmaya başlamış çavdar tarlasına, birbiri ardına sıralanmış, benim yanımda ormanın derinliğine doğru uzaklaşan kayınların beyaz kütüklerinin gitgide daha aşağılarına doğru kayan güneşin açık kırmızı renkli ışıklarına bakardım. Çevremdeki

doğanın taze, genç ve güçlülüğünün içime dolduğunu duyar, bundan derin bir zevk alırdım. Gökyüzünün kurşuni renkli bulutlarla kaplı

(*) Verst: 1,064 km. (A.E.)

olduğu sabahlar banyodan sonra biraz üşüyünce ormanda, tarlalarda yoldan ayrıfarak dolaşır, otlardaki çiğlerin çizmelerimi ıslatmasını izlerdim. Öyle anlarda son okuduğum romanın kahramanlarını gözümün önüne getirir, kendimi ya bir alay komutanı, ya bir bakan, ya olağanüstü güçlü bir pehlivan, ya da çok tutkulu biriymiş gibi görür, düşlerimdeki kadının bir ağacın ardından ya da ormanın bir başka köşesinden çıkıvereceği umuduyla coşku içinde durmadan çevreme bakardım. Bu gezintilerim sırasında tarlada çalışan kadın erkek köylüleri görür, bu düzeydeki basit halktan insanların gözümde hiçbir değeri olmamasına karşın elimde olmadan şaşırır ve ister istemez onlara görünmemeye çalışırdım. Sabahleyin sıcak arttığı halde hanımlarımızın henüz çaya inmediği günlerde ben genellikle bahçeye ya da bostana iner, orada olgunlaşmış sebze ya da meyvalardan koparır yerdim. Benim için en zevkli şeydi bunu yapmak. Elma bahçesinde dolaşma, ya da ağaççileği çalılıklarının en sık ve çok büyüdüğü kuytu yerlere girmek çok hoştu. İnsanın başının üstünde açık kızgın bir gökyüzü, çevrede açık yeşil renkli otlara karışmış çilek çalılıkları. Koyu yeşil renkli, ince bükük başını yukarı uzatmış ısırganlar doğal olmayan mor renkli dikenli çiçekleri ve yayvan yapraklarıyla ağaççileğinden daha yükseğe çıkmaya çalışan insan boyunu aşan

dulkadın otları... Kimi yerlerde tepesindeki kızgın güneşin altında parlayarak her geçen gün olgunlaşan, henüz ham, yuvarlak elmaların sallandığı yaşlı elma ağacının açık yeşil renkli dallarına doğru uzanıyordu ısırganlar. Aşağıda neredeyse kurumuş, yapraksız, genç bir ağaççileği çalılığı filizi güneşe doğru uzanıyor, sabah çiğleriyle ıslanarak geçen yıldan kalan yaprakların arasından fışkırmış yeşil, sivri otlar ve genç dulkadın otları hep gölgede büyüyor, sanki üstlerindeki elma ağaçlarının yapraklarında güneşin parlak ışınlarının oynaştığından haberleri yokmuş gibi.

Bu ormanın her zaman nemli olan sık yerinde kendine özgü bir koku vardır. Koyu gölgenin, örümceklerin, nemli toprağa düşmüş çürük elmaların, ağaççileğinin, bazen çilekle birlikte farkına varmadan yuttuğunuz, sonra üstüne hemen bir başka çileği yediğiniz orman böceklerinin kokusudur bu. Biraz ilerlersiniz, hep bu ıssızlıkta yaşayan serçeleri ürkütürsünüz. Onların telaşlı cıvıltılarını, kü-Çük hızlı kanatlarının dallara çarptığını duyarsınız. Eşek arısının vızıltısı gelir kulağınıza. Bir patikada yürüyen bahçıvan aptal Akim'in adımlarını, kendi kendine mırıldandığı o sonu gelmez şarkısını işitirsiniz. Kendi kendinize düşünürsünüz: "Hayır! Ne o, ne de bir başkası, dünyada kimse beni burada bulamaz!.." dersiniz. İki elinizle, sağınızda ve solunuzda sarkmış ağaççileği dallarından iri ve olgun çilekleri kopartır, büyük bir zevkle birbiri ardından ağzınıza atarsınız... Ayağınız, dizinizden

yukarısına dek ıslanmıştır. Kafanızdan saçma sapan şeyler geçer. (Bininci kezdir yineliyorsunuzdur: ve-ve-ve-yi-yi-yir--

yir-mi-mjw»iss^-se-se-ki-ki -kiz.) Ellerinizi ve ıslak pantolonunuzun içinden bacaklarınızı ısırganlar dalamıştır. Güneş ışınları sık ağaçlar arasından dimdik tepenize vurmaya, yakmaya başlamıştır. Artık bir şey yapmak istemezsiniz, bir kuytu yerde oturur, çevrenize bakar, dinler, düşünürken elinizde olmadan en iyi çilekleri kopartır ağzınıza atarsınız.

Çoğunlukla çaydan sonra, hanımlar ellerinde işleriyle otururken saat on bire doğru oturma odasına girerdim. Güneşe karşı olan, keten perdesi inik, perdenin deliklerinden giren kızgın güneş ışınlarının rastgele yerlerde yuvarlak göz kamaştırıcı aydınlık lekeler oluşturduğu birinci pencerenin önünde bir gergef vardı. Üzerine gerili beyaz bezin üstünde sinekler dolaşırdı sessizce. Gergefin başına Mimi oturur, yüzüne ya da kollarına düşen kızgın güneş ışınlarından kaçınabilmek için başını öfkeyle sallar,

bir o yana, bir bu yana kıpırdanıp dururdu. Öteki üç pencereden giren ışınlardan çerçevelerin gölgeleri oturma odasının boyasız döşemesine dörtköşe şekiller biçiminde vururdu. Bu dörtköşe şekillerin birinde eski alışkanlığıyla köpeğimiz Milka uyurdu. Kulaklarım dikerek parlak karelerde dolaşan sinekleri izlerdi. Katenka sedirde oturur, ya elinde bir şey örer, ya da kitap okurdu. Güneşin parlak ışınları altında saydam gibi görünen beyaz

elleriyle sinekleri kovar, ya da altın renkli gür saçlarının arasına girmiş vızıldayan bir sineği kovabilmek için yüzünü buruşturarak başını sallardı. Lüboçka, ya ellerini arkasına koyarak odada bir aşağı bir yukarı gezinir, bahçeye çıkmayı bekler, ya da piyanonun başına geçerek artık tüm notalarını ezbere bildiğim bir parça çalardı. Ben de bir köşeye çekilir, Lüboçka'nın piyano çalışını, ya da Katenka'nın okumasını dinler ve piyanonun başına geçmek için sıramı beklerdim. Yemekten sonra bazen kızlarla birlikte atla gezmeye çıkmak inceliğini gösterirdim. (Atla çıkardım, çünkü yaya olarak gezmeyi yaşıma ve toplumdaki yerime yakıştıramazdım.) Onlara olağanüstü yerleri, uçurumları gösterdiğim bu gezintiler çok güzel geçerdi. Bazen kendimi, yiğitliğimi de gösterebiliyordum onlara. Hanımlar benim biniciliğimi, cesaretimi övüyorlar, kendilerinin koruyucusu sayıyorlardı beni. Akşamleyin, eğer bir konuk yoksa, bol gölgeli terasta içtiğimiz çaydan sonra, babamla çiftlik işlerini denetlemek için dolaşmamız bitince, eskiden beri benim özel yerim olan volter stili koltuğa oturur, Katenka'yı, Lüboçka'nın müziğini dinler, bir yandan kitap okur, bir yandan eskisi gibi hayaller kurardım. Bazen oturma odasında yalnız başıma kalır, Lüboçka'nın çaldığı eski bir parçayı dinlerken ister istemez elimdeki kitabı bırakır, balkonun açık kapısına, akşam gölgelerinin çöktüğü yüksek kayın ağacının gür kıvırcık dallarına bakardım. Ancak çok dikkatli bakılınca tozlu sarımsı bir lekenin gö-

rünüp sonra kaybolduğu açık temiz göğe dikerdim gözlerimi. Salondan gelen müzik sesini, bahçe kapısının gıcırtısını, yaşlı köylü kadınlarının seslerini, köye dönmekte olan sürülerin gürültülerini dinlerdim. Birden Natalya Savişna, maman, Kari îvanoviç tüm canlılığıyla geliverirdi gözlerimin önüne. Bir an üzüntü içinde kalırdım. Ama o sıralarda içim öylesine yaşam doluydu, öylesine umutlarla dolup taşıyordu ki, bu'anılar bir anda, iz bırakmadan şöyle kanadının ucuyla dokunup geçiveriyordu. Akşam yemeğinden sonra, bazen de geceleyin yanımda birisiyle -ben yalnız başıma karanlık yolda dolaşmaktan korkardım- bahçede yaptığım gezintiden sonra terasa yalnız başıma yatmaya gidiyordum. Geceleyin beni ısıran milyonlarca tatarcığa aldırış etmiyor, orada yatmaktan büyük zevk alıyordum. Dolunay ışığında bütün geceyi sabaha dek yatağımda oturarak geçirirdim. Işıklara, gölgelere bakar, sessizliği ve arada duyulan sesleri diriler, türlü şeyler hayal ederdim. Özellikle de romantik ve bana o sırada yaşamın mutluluğu imiş gibi gelen cinsel düşlerdi bunlar. O güne değin bunları yalnızca düşlerimde yaşayabildiğim için de üzülürdüm. Herkesin dağıldığı, oturma odasından yukarı katlara ışıkların çıktığı, kadın seslerinin ve açılıp kapanan pencerelerin gürültülerinin duyulduğu sırada ben terasa gider, evden gelen sesleri dinleyerek dolaşırdım terasta. Düşlerimde kurduğum mutluluk böyle yarım da olsa, bunun için küçücük bir umudumun var oluşu nedeniyle kendimi bu mutluluğa kaptırmaktan alamazdım. Çıplak ayak seslerini, bir öksürüğü, iç çekmeyi, bir pencerenin çarpmasını bir elbise hışırtısını her duyuşumda yataktan fırlar,

hırsız gibi çevreyi dinler, bakınır ve görünür bir neden olmadığı halde heyecana kapılırdım. Sonra işte yukardaki pencerelerde ışıklar kaybolur, ayak sesleri duyulmaz olur. Konuşmaların yerini horlamalar alır.

Sokaktaki gece bekçisi dolaşmaya, tahtaya vurmaya başlar. Bahçe, daha karanlık, aynı zamanda pencerelerden vuran kırmızı ışıkların sönmesiyle daha aydınlık görünür. Büfeden gelen son ışık, çiğ yağmış bahçede uzun bir çizgi oluşturarak evin girişine doğru uzanır. Pencerenin önün-

, den geçerek, sırtında geceliği, elinde bir mumla yatmaya giden Foka'nın kamburlaşmış bedenini görürüm. Sık sık evin karanlık gölgesinde ıslak otlara basarak yürür, girişteki pencereye yaklaşır, soluk almadan çocuğun horlamasını, Foka'nın kimsenin kendisini duymayacağını sanarak ettiği sızlanmalarını, uzun uzun dua okuyan yaşlı sesini

f dinlerdim. Büyük bir zevk alırdım bundan. Sonunda onun son mumu da söner, pencere kapanır ve yapayalnız kalırdım. Çevreme bakınır, herhangi bir yerde, çiçekliğin yanında, ya da benim yatağımın yanında beyazlı bir kadın görmekten korkarak koşa koşa terasa girerdim. Hemen yatağıma girer, yüzümü bahçeye döner, elden geldiğince sivrisineklerden ve yarasalardan korunmak için sımsıkı örtünür, bahçeye bakardım. Gecenin seslerini dinler, aşk ve mutluluk düşleri kurardım.

O zamanlar her şey benim için apayrı anlamlarda görünürdü. Bir yandan ay ışığında kıvırcık dallarıyla parlayan kayın ağaçlarının, öte yandan yola kapkara gölgeleri uzanmış korkunç görünen çalılıkların görünüşü, havuzun sakin, yumuşak, ölçülü bir ses gibi giderek büyüyen ışıltısı, terasın önündeki güzel gölgelerini yere düşüren çiçeklerin üzerindeki çiğ damlalarındaki ayışığı parıltısı, havuzun ötesinden gelen bir bıldırcın sesi, büyük yoldan geçen bir adamın konuşması, iki yaşlı kayın ağacının birbirlerine sürtünmesinin çıkardığı sessiz, güçlükle duyulan gıcırtı, örtünün altına girmiş bir sivrisineğin kulağımın dibindeki vızıltısı, bir elmanın dallara çarparak kuru toprağa düşüşü, kimi zaman terasın basamaklarına değin yükselen, ay ışığında yeşilimsi sırtları gizemli bir biçimde parlayan

kurbağaların sıçrayışları... Bütün bunlar bende apayrı düşünceler uyandırırdı o zaman. Çok büyük bir güzellik, tamamlanmamış bir mutluluk düşüncesiydi bu. O zaman örülmüş uzun saçları, kabarık göğüsleriyle her zaman üzüntülü ve çok güzel olan o kız gözümün önünde beliriyor, çıplak kollarıyla şehvetle sarılıyordu bana. Beni seviyordu o, ben de onun sevgisinin bir dakikasına tüm yaşamımı vermeye hazırdım. Ama ay ışığı gitgide daha da yükseliyor, yükseliyor, gökyüzü giderek daha çok aydınlanıyor, havuzun ölçülü bir ses gibi giderek güçlenen yumuşak parıltısı sürekli olarak artıyor. Gölgeler gitgide daha da kararıyor, ışıklar parlıyor, daha güçleniyor. Ben işte bütün bunlara bakar ve

dinlerken bir ses duyarım sanki. O kız çıplak kolları, yumuşak kucaklamalarıyla gitgide uzaklaşırdı benden. Bunun mutluluk olmadığını, ona olan aşkımın da erişilmeyecek bir şey olmadığını fısıldıyor biri bana. Yüksekteki dolunaya baktıkça gerçek güzellik ve mutluluğun benden henüz çok uzak mı uzak, temiz mi temiz olduğunu, tüm iyilik ve mutluluğun kaynağı olan Tanrıya yakın olduğunu görüyorum. Doyuma ulaşamamış ama coşkulu sevinç gözyaşları doluyor gözlerime.

Ben hep yalnızdım. Gizemli, görkemli doğa, bilinmeyen bir nedenle açık mavi göğün belli bir noktasında nedense duraklayıp oradan kıpırdamayan, ışığıyla göklerin sonsuz boşluğunu dolduran ayın çekici parlak yuvarlağı beni kendine doğru çekiyor gibi geliyordu bana. Ve ben, bir hiç olan, değersiz, zavallı, insanlara özgü tutkularla kirlenmiş, ama yine de sevginin sınırsız gücüyle donatılmış olan ben, bir böcekten farksızdım. Böyle anlarda doğanın, ayın ve benim, hep aynı şeyler olduğumuzu düşünürdüm.

OTUZ ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

'VWWWW.'.W.

KOMŞULARIMIZ

izim gelişimizin ilk günü babamın, komşumuz Yepi-fanov'lardan çok iyi insanlar diye söz etmesi şaşırtmıştı beni. Hele onun onlara gitmesi daha da şaşırtıcıydı. Yepifanov'larla bizim aramızda eskiden beri süregelen bir toprak sorunumuz vardı. Çocukluğumuzda babamın çok kez bu soruna çok kızdığını, Yepifanov'lara sövüp saydığını duyardım. Onlardan korunmak, sorunu çözümlemek için babamın türlü kişilerle çağırıp görüştüğünü anımsıyorum. Yakov'un

onlardan bizim düşmanımız, kara insanlar diye söz ettiğini duyardım hep. Hatta mamanın evimizde ve kendisinin bulunduğu yerlerde o insanlardan hiç söz edilmemesini rica ettiğini de anımsıyorum...

Bu duyduklarıma göre daha çocukluğumda Yepifa-nov'ların bizim düşmanımız olduklarına, ellerinden gelse yalnız babamı değil, onun adını taşıyan oğlunu bile kesip öldüreceklerine inanmıştım. Kara insanlar olduklarına öyle inanmıştım ki, annemin öldüğü yıl, anneme bakmaya gelen Avdotya. Vasilyevna Yepifanova'yı, yani la belle Flamande^ görünce, onun kara derili insanlar ailesinden biri olabileceğine güçlükle inanabilmiştim. Yine de bu

(*) Hollandalı dilber. (A.E.)

aile hakkında hiç de iyi duygular beslemezdim kafamda. Oysa bu yaz onlarla sık sık görüşmüştük. Ben yine de bütün bu aileye karşı tuhaf bir soğukluk duymayı sürdürüyordum. İyi ama, peki kimdi bu Yepifanov'lar? Aileleri elli yaşlarında henüz genç ve neşeli görünmeyi başaran, dul bir kadın olan anneleri, güzel kızı Avdotya Vasilyev-na ve oğul Pyotr Vasilyeviç'ten oluşuyordu. Bu Pyotr Va-silyeviç oldukça ciddi karakterli, kekeme, bekar bir emekü yüzbaşıydı.

Anna Dimitriyevna Yepifanova, kocasının ölümüne değin tam yirmi yıl kocasından ayrı yaşamıştı. Arada sırada akrabalarının bulunduğu Petersburg'a giderdi. Ama .çoğunlukla bizden üç verst uzaktaki köyü Mıtışçoye'de otururdu. Çevrede onun yaşantısı

hakkında öyle ürkütücü şeyler anlatılırdı ki, Messalina onun yanında suçsuz bir bebek kalırdı. Belki de bu nedenle annem evinde Yepifa-- nova'nın adından bile söz edilmesini istemezdi. Bakın bunu alay olsun diye söylemiyorum, dedikoduların en insafsızı olan köy komşuları arasındaki dedikoduların onda birine bile inanmak doğru değildir. Ama sonraları Anna Di-mitriyevna'yı tamdım. Yemek sırasında Anna Dimitriyev-na'nın sandalyesinin arkasında dikilen, sırtında Çerkezle-re özgü bir ceket, bulunan saçları hep kıvırcık ve briyan-tinlenmiş olan Mityuşa adında bir sekreteri vardı. Anna Dimitriyevna sık sık konuklarına Fransızca olarak bu sekreterin son derece güzel gözlerine, ağzına dikkatle bakmalarını söylerdi. Bundan başka dedikodu yapılabilecek bir şey de yoktu ortada. Gerçekten de sanırım bundan on yıl kadar önce, yani Anna Dimitriyevna'nın saygıdeğer oğlu Petruşa'yı emekli ettirip yanına çağırdığından beri de yaşam tarzını tümüyle değiştirmişti. Anna Dimitriyev* na'nın çiftliği küçüktü, topu topu yüz canı^ vardı. Ama o güne değin sürdürdüğü neşeli yaşantısının masrafları çok

(*) Rusya'da toprağa bağlı köylüler. Bir çiftlik sahibinin malı sayılır, alınıp satılabilirlerdi. (A.E.)

ağır olduğundan on yıl önce ipotek ettirilmişti. Zamanında borçlar ödenmediği için de artırmayla satışa çıkarılmak üzereydi çiftlik. Bu son derece tehlikeli durumun, çiftliğin satılması, icradan gelenler, bu gibi hiç de hoş olmayan şeylerin, borçların faizlerinin ödenmemesi nedenine değil de, çiftliğin bir kadın

tarafından yönetilmesine bağlıyordu o. Bu durumdan kurtulmak isteyen Anna Dimitriyevna oğluna Alaya bir mektup yazmış, onun annesini bu durumdan kurtarmasını istemişti. Pyotr Vasilye-viç'in orduda durumu iyiydi ve yiyeceği ekmeği fazlasıyla kazanabilecek durumdaydı. Ama o her şeyi bıraktı, emekli oldu. Annesinin yaşlılığında onu avutmasının görevi olduğunu (bunu annesine yazdığı mektuplarda içtenlikle belirtiyordu) kabul eden saygılı bir oğul olarak köye geldi.

Pyotr Vasilyeviç, pek güzel sayılmayan yüzüne, kaba görüntüsüne, kekeme olmasına karşın son derece katı ilkelere, olağanüstü pratik zekâya sahip bir adamdı. Ufak tefek borçlar, senetler, ricalar ve verilen sözlerle çiftliği haciz olmaktan kurtardı. Çiftliğin yönetimini ele alır almaz sandık odasına saklanan babasının eski elbisesini giydi, faytonları ve atları ortadan kaldırdı, Mıtışçoye'ye gelen konuklara yüz vermedi. Kuyular kazdırdı, köylülerin topraklarından kırparak ekilecek alam genişletti. Kendi elindeki araçlarla korudaki ağaçları keserek sattı ve işleri yoluna koydu. Pyotr Vasilyeviç verdiği sözleri de tuttu. Tüm bprçjiannı ödeyinceye değin başka bir elbise giymedi, babasının elbisesini ve yelken bezinden kendi diktiği paltoyu giydi hep. Köylülerin atlarının koşulduğu basit arabasına bindi yalnızca. Bu gösterişsiz, tutumlu yaşam biçimini tüm aileye de yansıtmıştı. Annesine duyduğu ve bunu borç -sayarak gösterdiği saygısının elverdiği ölçüde ailesine de uygulamaya çalıştı. Oturma odasında, annesi-

nin karşısında kekeliyor, köleleşiyor, onun tüm isteklerini yapmaya çalışıyor, Anna Dimitriyevna'nın emrini yerine getirmeyenleri haşlıyordu. Kendi çalışma odasına geçince, kendi bilgisi olmadan bir ördeğin kesilip masaya getirilişi, annesinin buyruğu ile de olsa bir köylünün, komşunun sağlık durumunu sormak için yollanması, ya da köy kızlarının bahçede otları yolacakları yerde ormana ağaç çileği toplamaya gönderilmesi onu çileden çıkartırdı.

Dört yıl içinde tüm borçlar ödenmişti. Pyotr Vasilye-viç, Moskova'ya gitmiş, oradan yeni bir elbise ve yeni bir arabayla dönmüştü. İşlerin yoluna girmesine karşın gerek yabancılar, gerek akrabalar arasında gurur duyduğu tutumluluğunu sürdürüyor ve sık sık kekeleyerek: "Beni gerçekten görmek isteyen, beni bu gocuğun içinde de görecektir, benim lahana çorbamı ve pirinç lapamı yiyecektir. Ben ne yersem yemelidir." diyordu. Her söz ve davranışında annesine karşı gösterdiği özverinin, çiftliği kurtarışının bilincinde olduğunun gururu, bunun gibi şeyleri yapmayanlara karşı duyduğu nefret okunuyordu.

Anneyle kızın karakterleri apayrıydı ve aralarında benzerlik yok gibiydi. Anne, kadınlar arasında her zaman neşeli, uyumlu ve çok hoş bir kadındı. Neşeli ve güzel olan her şey onu gerçekten sevindirirdi. Hatta en iyi yürekli kadınlarda görülebilen gençlerin eğlencelerinden zevk alan bir özelliği vardı. Kızı, Avdotya Vasilyevna ise tersine ciddi, daha çok evlenmemiş kadınlarda görülen nedensiz gururlu, kayıtsız, dalgın bir kadındı.

Neşeli görünmek istediği zaman, konuştuğu kişiyle, kendisiyle, tüm dünya ile alay ediyormuş gibi davranırdı. Oysa bunu yapmak isteğinden değildi bu. Hatta onun ağzından dökülen "Evet, ben son derece iyi biriyim, herkes bana aşıktır..." gibi sözleri dinlerken son derece şaşırır, bunu söylemesinin nedenini sormak isterdim ona. Anna Dimitriyev-

na çalışkan biriydi. Ev döşemeyi, bahçeyi düzenlemeyi, çiçeklerle kanaryalarla uğraşmayı, tüm güzel şeyleri severdi. Onun odası ve bahçesi küçük, fakirdi. Ama öyle temiz, özenle düzenlenmişti ki, insanda güzel bir valsin, bir dansın verdiği hafif bir neşe etkisi uyandırıyordu. Konuklan övmek için kullandığı cicim sözcüğü, Anna Dimitriyevna'nın küçük bahçesi ve odalarıyla tam bir uyum içindeydi. Aslında Anna Dimitriyevna'nın kendisi ciciydi. Küçük, zayıf, taze renkli yüzü, güzel ufak elleriyle her zaman neşeliydi ve her zaman kendine yaraşır biçimde giyinirdi. Yalnızca küçük ellerindeki koyu mor damarlarının açıkça gözükmesi bozuyordu bu uyumu. Avdotya Vasilyevna ise tersine hiçbir zaman, hiçbir iş yapmazdı. Ev işleri, ya da çiçeklerle uğraşmayı sevmemekle kalmaz, kendisiyle de çok az ilgilenir, yalnız konuklar geleceği zaman giyinmek için koşardı. Ama giyinmiş olarak odaya döndüğünde genellikle tüm güzel kadınlarda görünen soğuk ve durgun bakışları ve gülümseyişi dışında son derece güzel bir kadın oluverirdi. Onun ciddi, güzel yüzü, düzgün vücudu sanki size "Buyurun, beni seyredebilirsiniz" der gibiydi.

Ama annenin canlı yaradılışına, kızın dalgın ve ilgisiz görünüşüne karşın birincinin iyi ve neşeli biri de olsa, yaşamı boyunca ne eskiden, ne de şimdi, hiçbir zaman sevmediği hemen anlaşılabiliyordu. Avdotya Vasilyevna ise yaşamında bir kez sevecek, ama sevdikleri uğruna tüm yaşamlarını feda edecek yaradılışla olan insanlardan biriydi.

OTUZ DÖRDÜNCÜ BOLUM

BABAMIN EVLİLİĞİ

abam ikinci kez, Avdotya Vasilyevna Yepifanova ile evlendiğinde kırk sekiz yaşındaydı.

Kızlarla birlikte ilkbaharda köye geldiğimiz zaman babamı genellikle büyük bir kazançtan sonra bir daha oynamamaya karar veren kumarbazlarda görülen çok heyecanlı, mutlu ve uysal bir ruh durumunda bulduğumu anımsıyorum. Eğer oyun masasında kullanmazsa, yaşamında başka konularda başarıyla kullanabileceği tümü harcanmamış şansının elinde kaldığını hissediyordu. Mevsim ilkbahardı, ummadığı ölçüde çok parası vardı, yapayalnızdı ve sıkılıyordu. Yakov'la işler hakkında konuşurken, Yepi-fanov'larla aramızdaki o bitmeyen tartışma konusu tarlayı ve çoktandır görmediği dilber Avdotya Yepifanova'yı anımsamış ve sanırım şöyle demişti Yakov'a:

- Biliyor musun Yakov Harlampıç, bu sorunla uğraş-maktansa bu kahrolası toprağı onlara vermeyi düşünüyorum. Ha? Ne dersin buna?

Yakov'un bu soruyu onaylamadığını gösteren, arkasında bağladığı parmaklarının nasıl sinirli sinirli oynadığını ve babama bunu kanıtlamaya çalıştığını anımsıyorum:

- Yine de bu konuda biz haklıyız, Pyotr Aleksandro-viç.

Ama babam faytonu hazırlamalarını söyledi. Son moda zeytin yeşili elbisesini giydi, iyice seyrekleşmiş saç-- larını taradı, mendiline güzel kokular serpti, komşusuna efendice bir davranışta bulunmaktan çok, güzel bir kadını göreceği umudundan dolayı büyük bir neşe içinde komşumuza gitti.

Öğrendiğime göre babam bu ilk ziyaretinde tarlada bulunan Pyotr Vasilyeviç'i evde. bulamamış ve kadınlarla bir iki saat oturmuş. Babamın o coşkulu neşesiyle gözlerini kırpıştırdığını, yumuşak çizmeli ayaklarını yere vurarak "ş" harfinin üzerine özellikle bastırarak konuştuğunu, onlara övgüler yağdırdığını ve onları büyülediğini düşünebiliyorum. O neşeli yaşlı kadının nasıl birden onu beğeni-verdiğini, soğuk dilber kızının ise nasıl neşelendiğini de gözlerimin önüne getirebiliyorum.

Sanırım hizmetçi kız soluk soluğa Pyotr Vasilyeviç'e, tarlaya koşmuştur babamın geldiğini haber vermek için. Yaşlı İrtenyev'in geldiğini söylediği zaman onun öfkeyle: "Ne yapalım geldiyse?" dediğini görür gibi oluyorum. Sonra eve elinden geldiğince yavaş ve ses çıkarmadan gitmiştir. Belki de çalışma odasına dönünce özellikle en kirli paltosunu giymiş, aşçıya haber göndererek, eğer

annesi bir şey istese bfle yemeğe asla ek bir şey yapılmamasını istemiştir.

Daha sonra sık sık babamla Yepifanov'u bir arada gördüm. Bu nedenle bu ilk buluşmayı gözümde ayrıntılarıyla canlandırabiliyorum. Düşündüğüme göre babam ona bu tartışmalı tarla konusunu dostça bitirmek istediğini söylemiş, Pyotr Vasilyeviç ise kendisi annesi için her şeyini feda ettiği halde babamın aynı türde bir şey yapmamış olmasından dolayı babama öfkeyle asık yüzle bakmıştır. Babam onun bu asık yüzünün hiç farkında değilmiş gibi, sanki karşısında şakadan hoşlanan birisi varmış gibi

konuşmasını sürdürmüştür. Pyotr Vasilyeviç hem buna çok kızmıştır, hem de elinde olmadan kendini tutamamıştır. Her şeyi alaya alan, şaka yapmaktan çok hoşlanan babam nedense Pyotr Vasilyeviç'e "albay" diyordu. Oysa Yepifanov ise her zamankinden daha çok kekeleyerek ve sıkıntıdan kızararak babama "Aaa-a-a-alal-ba-ba-bay değil, yü-yü-yüz-yüz-ba-ba-şı-şı-şı" olduğunu anlatmıştır. Ama babam aradan beş dakika bile geçmeden ona yine albay demeye başlamıştır.

Lüboçka bana, biz köye gelmeden önce onların her gün Yepifanov'larla görüştüklerini ve bunun çok eğlenceli olduğunu anlatmıştı. Babam her şeyi usanmadan, ilginç bir biçimde, ama kolayca, şakayla ama basit ve kibarca yapmasını çok iyi becerirdi. Yepifanov'ların katılımıyla avlar, balık avları, şenlikler

düzenlemişti. Hatta bu somurtkan, her şeye kekeleyerek burnunu sokan Pyotr Vasilyeviç olmasa daha da iyi eğleneceklerini söylemişti Lüboçka.

Biz köye geldikten sonra Yepifanov'lar bize iki kez gelmişler, biz ise onlara bir kez gitmiştik. Babamın isim günü olan Aziz Pyotr gününde öteki konuklarla birlikte onlar da gelmişti. O günden sonra nedense Yepifanov'larla ilişkilerimiz tümüyle kesildi. Yalnızca babam onlara gitmeyi sürdürüyordu.

Babamı, annesinin Duniçka diye çağırdı o kadınla birlikte gördüğüm o kısa anlarda şunları sezmeyi başarmıştım: Babam bizim buraya geldiğimiz gün beni çok şaşırtan bir mutluluk içindeydi. O öyle neşeli, gençleşmiş, yaşam dolu ve mutluydu ki, bu mutluluğun ışıkları çevresindeki her şeyi etkiliyor, ister istemez herkes bu mutlu havaya giriveriyordu. Odada birlikteyken babam Avdot-ya Vasilyevna'dan bir adım bile uzakta durmuyor, aralıksız konuşuyor, ona öyle tatlı sözler söylüyordu ki, onun yerine ben utanıyordum. Ya da susarak ona büyük bir tutkuyla bakıyor, kendini beğenmiş bir tavırla omzunu silki-

yor, öksürüyordu. Kimi zaman da gülerek ona fısıltıyla bir şeyler söylüyordu. Ama bunu en ciddi konularda bile takındığı o şakacı tavrıyla yapıyordu.

Babamın mutluluğu Avdotya Vasilyevna'ya da bulaş-mıştı. İri mavi gözlerinde mutluluk ışıkları parlıyordu. Yalnız, arada birdenbire onu sarıveren utangaçlık dalgasına kapılmadığında oluyordu bu. Ben

onun bu duygusunu çok iyi anlayabildiğim için ona acıyor ve yüreğim sızlayarak bakıyordum. Böyle sıkılgan anlarında sanırım o her bakıştan, her davranıştan çekiniyor, herkesin onu izlediği, yalnızca onu düşündüğü, onun her şeyini kötü buldukları duygusuna kapılıyordu. Herkese korkuyla bakıyor, yüzü renkten renge giriyor, yüksek sesle, cesaretle, ama budalaca konuşuyordu. Ama babamın ve ötekilerin onu duyduğunu anlayınca daha çok kızarıyordu. Böyle durumlarda babam bu budalaca sözlerin farkına bile varmıyor, ök-sürerek yine aynı tutkulu, neşeli bir coşkuyla ona bakıyordu. Avdotya Vasilyevna'nın çoğu zaman ortada bir neden olmadan takındığı o sıkılgan tavrının, babamın genç ve güzel kadınlardan söz edişinden hemen sonra ortaya çıktığının farkına varmıştım. Sık sık, hiç de doğal olmayan sıkılgan halinden, biraz önce sözünü ettiğim o neşeli tuhaf haline geçişi, babamın sevdiği sözcükleri yinelemesi, babamın konuşmasını taklit edişi, babamın başkalarıyla başladığı konuşmaları tamamlamaya kalkışmasına bakınca, eğer bu konunun kahramanı babam olmasaydı ve ben biraz daha büyük olsaydım hemen anlayabilirdim babamla Avdotya Vasilyevna arasındaki ilişkiyi. Ama ben hiç kuş-kulanmamıştım. Hatta babam benim yanımda Pyotr Va-silyeviç'ten bir mektup almış, bir anda çok bozulmuş ve ağustosun sonuna değin de Yepifanov'lara gitmeyi kesmişti. Ağustosun sonunda babam yeniden komşularımıza gidip gelmeye başladı. Bizim (Volodya'yla benim) Moskova'ya gideceğimizden bir gün önce de bize Avdotya Vasilyevna ile evleneceğini söyledi.

OTUZ BEŞİNCİ BÖLÜM

HABERİ NASIL KARŞILADIK

aberin resmen verilişinden bir gün önce evde herkes bunu biliyor ve bu konuda fikirler yürütüyordu. Mimi bütün gün odasına kapanmış, ağlamıştı. Katenka yanında oturmuş, yalnız yemek için odadan çıkmıştı. Yüzünde tıpkı annesininki gibi incinmiş bir ifade vardı. Lüboçka ise tersine çok neşeliydi. Yemekte çok güzel bir sır bildiğini, ama kimseye anlatmayacağını söylemişti.

Volodya onun sevincine katılmamıştı:

- Senin bildiğin sırrın hiç de güzel bir yanı yok, dedi. Eğer bu konuyu ciddi olarak düşünebilseydin, bunun tersine çok kötü bir şey olduğunu anlardın.

Lüboçka şaşkınlık içinde gözlerini ona dikmiş ve susmuştu.

Volodya yemekten sonra elimi tutmak istemiş, ama sanırım bunun bir zayıflık belirtisi olarak nitelenmesinden endişe duyarak yalnızca dirseğiyle dürterek başıyla salonu göstermişti.

Yalnız kaldığımızdan emin olunca:

- Lüboçka'nın söylemek istediği sırrın ne olduğunu biliyor musun? dedi.

Biz Volodya'yla çok ender göz göze gelerek ciddi bir konu üzerinde konuşurduk. Bunu yaptığımız zamanlarda ise karşılıklı olarak sıkılır, Volodya'nın dediği gibi, gözlerimizde çocukça parıltılar oynaşırdı. Ama bu kez, gözlerimde beliren endişeli bakışlarıma yanıt olarak dikkatle ve ciddi olarak gözlerime bakmayı sürdürmüştü. Sanki: "Bunda endişe edecek bir şey yok ortada, biz

kardeşiz, aramızda aile işlerini konuşup görüşmeliyiz" demek istiyordu. Ben hemen anlamıştım bunu. O konuşmasını sürdürdü:

- Babam, Yepifanova ile evlenmek istiyor, biliyor musun?

Ben de bunu önceden duymuştum, başımı salladım. Volodya:

- Bu hiç de hoş bir şey değil, dedi. -Neden?

O, sıkıntıyla:

- Neden mi? dedi. O kekeme albay dayıyla ve tüm aileyle akraba olmak hoş olur doğrusu! Evet, o şimdilik iyi bir kadın olarak gözüküyor, bir şeyi yok. Ama sonra ne olacağını kim bilir! Diyelim ki, bizim için bir şey fark etmez, ama Lüboçka kısa bir süre sonra sosyeteye girecek. Bu belle-more^ ise hiç hoş olmayacak. Hem o Fransızca'yı da kötü konuşuyor, Lüboçka'ya ne verebilecek ki! Basit bir kadından başka bir şey değil. Evet, iyi bir insan olduğunu kabul edelim, ama yine de basit biri!

Volodya'nın bulduğu bu basit kadın deyimini çok sevdiği belli oluyordu.

(') Üvey anne. (Fr.)

Ben hiç de tuhaf karşılamamıştım, babamın yaptığı seçim hakkındaki Volodya'mn yargılarını. Hatta onu haklı buluyordum.

- Babam niçin evleniyor? diye sordum ben.

- Bu karardık bir öykü. Allah bilir. Yalnız Pyotr Vasil-yeviç'in babamı kızkardeşiyle evlenmeye kandırmaya çalıştığını, bunu istediğini söylediğini, babamın bunu istemediğini, ama sonra

birden şövalyelik damarlarının kabarı-verdiğini biliyorum. Karmakarışık bir iş. Babamı...

Volodya artık babamdan eskisi gibi babacığım olarak değil, yalnızca baba diye söz ediyordu. Bu da beni üzmüştü. O devam etti:

- Şimdi .anlamaya başladım. Çok yakışıklı biri babamız. İyi yürekli ve akıllı bir insandır. Böyle düşüncesiz ve sorumsuz nasıl olabiliyor, şaşılacak şey! Bir kadım görür görmez soğukkanlılığını yitiriveriyor. Onun tanıyıp da aşık olmadığı hiçbir kadının olmadığını sen de biliyorsun. Hem, sen de biliyorsun ki, Mimi'ye de aşık olmuştu bir ara.

- Ne diyorsun sen?

- Doğru söylüyorum. Kısa bir süre önce öğrendim. Daha biz küçükken o Mimi'ye aşık olmuş, ona şiirler yazmış. Aralarında bir şeyler geçmiş. Mimi de bugüne değin hep acı çekmiş.

Volodya gülmeye başladı. Ben şaşkınlık içindeydim:

- Olamaz! dedim.

Volodya yemden ciddileşerek:

- En önemlisi de, diye sürdürdü konuşmasını. Sonra birden Fransızca olarak anlatmaya başladı: Tüm akrabalarımız için de çok hoş bir evlilik olacak bu! Hem ilerde belki çocukları da olur.

Volodya'mn bu gerçekten doğru bulduğum yargıları, ileri görüşü beni büyülemişti. Ne söyleyeceğimi bilemiyordum.

Bu sırada Lüboçka yaklaştı yanımıza.

Sevinçten parlayan bir yüzle:

- Siz de biliyor musunuz? diye sordu. Volodya:

- Evet, dedi. Yalnız şaşıyorum Lüboçka; sen artık kundakta bir bebek değilsin. Babam böyle bir süprüntü ile evleniyor diye nasıl sevinebilirsin?

Lüboçka'mn yüzü birden değişti, ciddileşti ve düşünceye daldı. Sonra:

- Volodya! Neden süprüntü diyorsun? Avdotya Vasil-yevna'ya böyle söylemeye nasıl cesaret edersin? Babam onunla evlendiğine göre o süprüntü falan değil.

- Evet, süprüntü değil, öylesine söyledim işte, ama yine de...

Lüboçka ateşli ateşli kesti sözünü:

- "Yine de" diye bir şey yok! diye atıldı. Ben senin aşık olduğun bir kız için nasıl süprüntü diyemezsem, sen de babamız ve bu mükemmel kadın hakkında böyle bir şey söyleyemezsin! Evet, sen benim ağabeyimsin, ama bana bile söylememelisin, böyle konuşmamalısın!

- Neden konuşmamahymışız bakalım, bu...? Lüboçka yine kesti Volodya'mn sözünü:

- Böyle bir yargıda bulunmak doğru değil! Bizimki gibi bir baba hakkında böyle düşünmek olmaz. Evet, belki Mimi böyle düşünebilir, ama sen ağabeyimsin.

Volodya küçümseyen bir tavırla:

- Hayır, sen daha hiçbir şey anlamıyorsun, dedi. Anlamalısın. Ne yani, bir Yepifanova'nın, Duniçka'mn, rahmetli annemizin yerini alması hoş bir şey mi?

LEV TOLSTOY

Lüboçka bir dakika kadar sesini çıkarmadı, sonra birden gözlerinden yaşlar boşanıverdi:

- Ben senin gururlu biri olduğunu bilirdim ama bu denli kötü olabileceğini düşünemezdim, dedi ve yanımızdan kaçtı.

Volodya yüzüne ciddi, ama komik bir anlam verip, gözlerini şaşılaştırarak:

- Francala, dedi. Gel de onunla konuş işte!

Sanki Lüboçka'yla ciddi konularda konuşacak kadar kendini unuttuğu için kızmıştı kendine.

Ertesi gün hava çok kötüydü. Ne babam, ne de hanımlar, ben oturma odasına gittiğimde çaya inmemişlerdi daha. Gece boyunca soğuk güz yağmuru yağmıştı. Gökyüzünde gece yağmurunu boşaltan bulutların kalanları dolaşıyordu. Bulutların arasından oldukça yükselmiş güneşin tam parlak olmayan yuvarlak yüzü görünüyordu. Rüzgârlı, nemli, kapalı bir havaydı. Bahçe kapısı açıktı, terasın döşemesi nemden kararmış, geceki yağmurdan kalan su birikintileri kurumaya yüz tutmuştu. Açık kapı demir menteşeler üzerinde rüzgârdan sallanıyordu. Bahçedeki dar yollaf ıslak ve çamurluydu. Beyaz, çıplak dallarıyla yaşlı kayın ağaçları, çalılıklar, otlar, ısırganlar, frenkü-zümleri, soluk yapraklan ters dönmüş mürver ağacı oldukları yerde sallanıp duruyorlar, sanki köklerinden kopmak istiyorlardı. Ihlamur ağaçlarıyla çevrili yolda dönerek ve birbirlerini kovalayarak uçuşan sarı yapraklar iyice ıslanarak ıslak yola ve koyu yeşil renkli çimenlerin üzerine düşüyordu. Tüm düşüncelerim babamın evleneceği ve bu evliliğe Volodya'nın bakış

açısı üzerinde yoğunlaşmıştı. Kızkardeşimin, bizim, hatta babamın geleceği hiç de parlak görünmüyordu bana. Tanımadığımız, yabancı ve en önemlisi de genç bir kadın, hiçbir hakkı olmadığı halde birden bizim aramızda kendine yer edinecekti.

GENÇLİK YILLARIM

Kim yapabilirdi bunu? Basit bir genç hanım rahmetli anneciğimizin yerini alacaktı! Öyle üzülüyordum ki, babam gitgide daha çok suçlu görünüyordu bana. Bu sırada babamın ve Volodya'nın garsonların odasından gelen sesleri geldi kulağıma. O anda babamı görmek istemedim ve kapıdan uzaklaştım. Ama arkamdan Lüboçka geldi ve babandın beni sorduğunu söyledi.

Babam, konuk odasında ayakta duruyor, elini piyanoya dayamış, sabırsızlık, aynı zamanda da ciddilik ifade eden bir yüzle benden yana bakıyordu. Benim bu son zamanlarda onda gördüğüm gençlik ve mutluluk ifadesi yoktu yüzünde. Üzgün görünüyordu. Volodya elinde pipoyla odada geziniyordu. Ben babama yaklaşarak selamlaştım. Babam başını kaldırarak, hiç hoşuna gitmeyen, ama artık üzerinde konuşmanın da geç olduğu bir işten söz eder gibi özellikle aceleci bir sesle:

- Bakın, arkadaşlarım, dedi kararlı bir biçimde. Bildiğiniz gibi Avdotya Vasilyevna ile evleniyorum.

Bir süre sustu, bekledi, sonra:

- Annenizden sonra hiçbir zaman bir daha evlenmeyi düşünmüyordum, dedi ve yine bir an durakladıktan sonra devam etti: Ama... ama... kısmetmiş! Duniçka iyi, sevimli bir kız. Hem pek genç de değil.

Umarım onu seveceksiniz çocuklar. O da sizi canından çok seviyor. Çok iyi bir insan o. Şimdi sizin...

Bana ve Volodya'ya dönerek, sanki bizim onun sözünü kesmemize engel olmak istiyormuş gibi çabuk çabuk sürdürdü konuşmasını:

- Sizin gitme zamanınız geldi. Ben yılbaşına değin burada kalacağım. Sonra Moskova'ya gelecegim, dedi ve bir an duraksadı. Karım ve Lüboçka'yla birlikte geleceğim.

Babamı böyle yanımızda sıkılmış, suçlu gibi görmekten çok üzülerek yanına yaklaştım. Volodya ise başını önüne eğmiş, piposunu içerek odada bir ileri bir geri dolaşıyordu.

Babam Volodya'yla bana ellerini uzattı, kızararak ve öksürerek:

- îşte böyle dostlarım, görüyorsunuz ya, sizin yaşlı babanız çıldırdı, dedi.

Bunları söylerken gözlerinde yaşlar vardı. O anda odanın öteki ucunda olan Volodya'ya ellerini uzatırken ellerinin titrediğini gördüm. Bu titreyen ellerin görünüşü çok etkilemişti beni. Babamın 1812 yılındaki savaşa katıldığını, çok cesur bir subay olduğunu anımsamıştını birden. Onun iri, damarlı elini tuttum ve öptüm. Benim elimi sımsıkı tuttu, sonra birden gözyaşlarıyla hıçkırarak iki eliyle Lüboçka'yı, onun siyah başını tuttu ve gözlerinden öpmeye başladı. Volodya piposunu düşürmüş gibi yaparak yere eğildi, usulca gözlerini yumruklarıyla sildi ve kimseye sezdirmeden odadan çıktı.

OTUZ ALTINCI BÖLÜM

uğun iki hafta sonra yapılacaktı. Ama benim derslerim başlamıştı. Volodya'yla biz ekim ayının başında Moskova'ya gittik. Nehlüdov'lar da köyden dönmüşlerdi. Dimitriy (biz onunla ayrılırken birbirimize muhakkak mektup yazmaya söz vermiş, ama bir satır bile yazmamıştık) hemen bana geldi. Onun ertesi gün üniversiteye ilk derse beni götürmesini kararlaştırdık. Güneşli, pırıl pırıl bir gündü.

Ders salonuna girdiğim zaman, büyük pencerelerden içeri süzülen parlak güneş ışığında gürültüyle tüm kapı ve koridorlarda dalga dalga kıpırdayarak dolaşan genç, neşeli kalabalığın ortasında kendimi kaybolmuş gibi hissettim. Bu muazzam topluluğun bir üyesi olduğumu bilmek çok güzel bir duyguydu. Yalnız bütün bu kalabalığın içinde çok az kişiyi tanıyordum. Onlarla da tüm dostluğumuz başımızı hafifçe eğerek "Merhaba İrtenyev!" sözlerinden başka bir şey konuşacak kadar ileri değildi. Oysa çevremdeki herkesin birbirlerinin elini sıktıklarını, itişip kakıştıklarını, dostça konuştuklarını, güldüklerini, takıldık-

larını, şakalaştıklarını görüyordum. Bu genç toplumu birbirine kenetleyen bağı anlıyordum ve bu bağın bende olmamasına da üzülüyordum. Ama bu izlenimim bir an sür- | muştu. Bu can sıkıntısının sonrasında tam tersine bu top- ' lumdan biri olmadığıma sevindim bile. Benim kendime yakışır bir çevremin

olması gerektiğine karar vererek Kont B., Baron Z., Prens R., İvin ve aynı çevreden insanların bulunduğu üçüncü sıraya oturdum. Bunların içinden yalnızca İvin'le Kont B.'yi tanıyordum. Ama bu baylar da bana öyle bir baktılar ki. kendimin onların çevresinden biri olmadığımı hissettim. Çevremde olup bitenleri izlemeye başladım. Semyonov o kırlaşmış karmakarışık saçları, bembeyaz dişleri ve düğmeleri açık ceketiyle benden az ötede oturuyor, dirseğine dayanmış kaleminin ucunu ke-miriyordu. Giriş sınavını birincilikle veren liseli öğrenci yine aynı siyah bir boyunbağıyla bağlı yanağıyla birinci sırada oturmuş, atlastan yapılmış yeleğindeki saatinin gümüş kösteğiyle oynuyordu. Güçlükle üniversiteye girmeyi başaran İkonin, sırtında hemen hemen tüm çizmelerini örten mavi renkli şeritli pantolonuyla üst taraftaki bir sıraya oturmuş kahkahalar atıyor, Parnos dağına gittiğini anlatıyordu bağıra bağıra İlinka benim düşündüğümün tersine soğuk davranmamış, hatta beni küçümseyen bir tavırla selam bile-vermişti bana. Sanki burada herkesin birbiri ile eşit olduğunu göstermek istiyordu. Hemen önümde oturuyor, zayıf ayaklarını öndeki sıraya dayamış (bunu da bana gösteriş olsun diye yapıyor gibi geldi bana) bir öğrenciyle konuşuyor, arada bir bana bakıyordu. Yanıma oturan İvin grubu Fransızca konuşuyordu. Bu baylar da korkunç derecede aptal geldiler bana. Konuşmalarından kulağıma gelen her sözcük bana düşüncesizce, yanlış, pek Fransızca bile sayılmayacak (ce n'est pas français^

(*) Bu Fransızca değil. (Fr.)

diyordum kendi kendime) gibi geliyordu. Semyonov'un, İlinka'nın ve ötekilerin duruşları, konuşmaları ve davranışları bana bayağı, yakışıksız geliyordu. Comme il faut değillerdi onlar.

Hiçbir grubun üyesi olmadığımı, yalnız, kimseyle arkadaş olamayacağımı anlayınca kızdım kendime. Önümdeki sırada oturan bir öğrenci şeytan tırnaklarından kıpkırmızı kesilmiş tırnaklarım kemiriyordu. Bu beni öyle iğ-rendirmişti ki, hemen ondan uzağa bir yere gidip oturdum. Üniversitedeki bu ilk gün çok kötü, üzücü bir gün olmuştu benim için.

Profesör içeri girince herkes şöyle bir kıpırdandı ve sustu. Profesörü de benim o alaycı bakışlarımla incelediğimi anımsıyorum. Profesör bir giriş konuşması yapmıştı. Oysa benim düşünceme göre hiç de gerekli değildi bu. Ben ders deyince başından sonuna dek akılcı, ne bir sözcük çıkartılabilecek, ne de bir sözcük eklenebilecek ölçüde mükemmel olmasını isterdim. Bu konuda umduğumu bulamayınca yanımda getirdiğim güzel defterime "İlk Ders" diye bir başlık attım. On sekiz tane baş resmi çizdim, onları çiçek gibi daireler şeklinde birleştirdim. Elimi defterden çok az kaldırıyordum. Profesörün benim not aldığımı sanmasını istiyordum. (Profesörün dikkatini çektiğimden de emindim.) Daha bu ilk derste profesörlerin söylediği her şeyi not almanın gereksiz, hatta aptallık olduğuna karar vermiştim. Bu kararımı da tüm kurslar bitene değin sürdürdüm.

Sonraki derslerde artık kendimi eskisi gibi yalnız hissetmiyordum. Birçok arkadaşla tanışmış, el sıkışmış, konuşmuştum. Ama yine de

arkadaşlarla benim aramda gerçek bir yakınlaşma kurulamamıştı nedense. Yine sık sık bunalıyor, içime kapanıyordum. İvin'in ve ötekilerin dediği gibi aristokratların grubuyla kaynaşamamıştım. Çünkü şimdi anımsadığıma göre, ben yabani ve gururluy-

dum. Yalnızca onlar selam verdiği zaman ben de onlara karşılık veriyordum. Onlar da benimle arkadaş olmaya pek gereksinim duymuyorlardı. Öteki öğrenci grubuyla arkadaşlık kuramayışımın ise apayrı bir nedeni vardı. Eğer birinin arkadaş olmak için bana yaklaştığını arılarsam, ona hemen Prens İvan Ivanoviç'lerde yemek yediğimi, özel arabamın olduğunu anlatıyordum. Ben bunu daha iyi yanlarım olduğunu, arkadaşımın bu nedenle beni daha çok seveceğini düşünerek söylüyordum. Ama hemen her seferinde tam tersi oluyor, ben Prens İvan İvanoviç'le akrabalığımı, özel arabamın olduğunu söyler söylemez beni şaşırtan bir şey oluyor, arkadaş birden bana karşı gururlu ve soğuk davranmaya başlayıveriyordu.

Operov adında, devlet adına okuyan bir öğrenci vardı. Alçakgönüllü, çok yetenekli ve çalışkan biriydi. El sıkarken elini tahta gibi, parmaklarını hiç kıvırmadan dümdüz uzatırdı. Şakacı arkadaşlar da ona ellerini aynı biçimde uzatırlar ve böyle el sıkışmaya "tahtalama" derlerdi. Onunla hemen her zaman aynı sırada oturuyor, sık sık konuşuyorduk. Özellikle profesörler üzerine söylediği özgür düşünceleri çok hoşuma gidiyordu. Her profesörün ders verme tarzındaki tüm iyi ve kötü yanları açık açık görebiliyordu. Hatta kimi zaman alaya alırdı onların

hareketlerini. Onun küçük yuvarlak ağzından çıkan, alçak sesle söylediği bu alayların benim üzerimde ilginç ve büyüleyici bir etkisi oluyordu. Buna karşın her derste tek sözcük kaçırmadan düzenli el yazısıyla not tutardı. Onunla arkadaş olmaya başlamıştık. Birlikte ders çalışmayı kararlaştırmıştık. Yanındaki yerime oturduğum zaman küçük, gri miyop gözleriyle bana hoşnutlukla bakardı. Bir gün konuşma sırasında annemin ölürken babama bizi kesinlikle yatılı okula vermemesini sıkı sıkı tembih ettiğini anlattım. Yatılı okullardaki öğrencilerin bilgi yönünden çok iyi olduklarını, ama onların bana göre... önemli değil, ce ne

sontpas des gens comme ilfaut olduklarını söyledim. Bunu söylerken de kekeleyerek kızardım nedense. Operov bana hiç yanıt vermedi. Ama ertesi derste benimle ilk kez selamlaşmadı ve tahtasını uzatmadı. Hiç laf atmadı. Yerime oturduğum zaman başım öte yana çevirdi, defterinin arasındaki parmaklarını büktü sanki onlara bakıyormuş gibi. Ben Operov'un bu nedensiz soğukluğuna şaşırmıştım. Ama pour un jeune homme de bonne maison olan ben, devlet parasıyla okuyan bir yatılı öğrenci olan Operov'un ardından koşmayı kendime yakıştıramadım. Onun bu soğukluğuna çok üzülmeme karşın onu kendi haline bıraktım. Bir gün ondan önce gelmiştim sınıfa. Ders, tüm öğrencilerin katıldığı, sevilen bir profesörün dersiydi. Bu nedenle tüm sıralar doluydu. Ben Operov'un yerine oturdum, sonra defterimi sıranın üstüne bırakarak dışarı çıktını. Daha sonra sınıfa döndüğümde defterlerimin arka sıraya konmuş

olduğunu gördüm. Operov da benim yerime oturmuştu. Ben, defterlerimi önceden oraya koymuş olduğumu söyledim.

O, kıpkırmızı kesildi, yüzüme bile bakmadan:

- Ben bilmiyorum, diye yanıt verdi.

Ben ateşli bir sesle bağırdını, onu cesaretimle korkutacağımı düşünerek:

- Size defterimi buraya önceden koymuş olduğumu söylüyorum, dedim. Herkes gördü bunu!

Son tümceyi öteki öğrencilere bakarak söylemiştim. Çoğu bana ilgiyle bakıyordu ama kimse oralı olmadı. Operov öfkeyle yerinde kıpırdanarak:

- Burada yerler satın alınmıyor ki, dedi öfke dolu bakışlarıyla bir an bana dönerek. Kim önce gelirse o oturur.

Ben:

- Demek ki siz terbiyesizin birisiniz, dedirri.

Sanırım Operov bir şeyler mırıldandı, hatta sanırım "Sen aptal bir çocuksun!" dedi, ama tam olarak duymamıştım. Hem ben bunu duysaydım bile ne yararı olacaktı ki? Dövüşmek, manantslıktan^ başka bir şey değildi. (Ben bu manant sözcüğünü çok seviyordum ve her tatsız durumda bu sözcüğü kullanıyordum yerli yersiz.) Belki daha başka sözler de söyleyecektim Operov'a, ama tam bu sırada kapı açıldı ve lacivert frağıyla profesör girdi içeri. Çevresine selamlar vererek çabuk çabuk kürsüye geçti.

Yalnız sınavlardan önce defter gerekli olunca, Operov önceden verdiği sözü tuttu ve defterini bana vererek birlikte çalışmamızı önerdi.

(*) Kaba insanlar.

OTUZ YEDİNCİ BÖLÜM

GÖNÜL İŞLERİ

u kış gönül işleri beni oldukça çok uğraştırmıştı. Üç kez aşık oldum. Birincisinde çok şişman bir hanıma aşık olmuştum. Freytag binicilik okuluna gidiyordum ara sıra. Sonraları onun gittiği her sah ve cuma günü oraya gitmeye başladım. Onu görmek için gidiyordum, ama onun beni görmesinden de çok korkuyordum. Bu nedenle hep ondan uzakta duruyor, onun uğrayacağı yerlerin yakınlarında olmaktan kaçınıyordum. Benden yana baktığı zaman öyle ilgisizce başımı çeviriyordum ki, onun yüzünü bile iyice görememiştim. Bugüne değin de onun yüzünün gerçekten güzel mi, yoksa çirkin mi olduğunu, bilmiyorum. Bu kadını daha önceden tanıyan Dubkov, bir gün beni binicilik okulunda gördü. Ben uşakların ve tuttukları kürklerin arkasında gizleniyordum. Benim tutkumu Di-mitriy'den öğrenen Dubkov, beni bu amazonla tanıştırmayı önerince çok korktum. Hemen ok gibi oradan fırladım benden kadına söz ediverir diye. Bir daha da binicilik okuluna girmeye cesaret edemedim. Uşakların bulunduğu yere bile yaklaşamadım. Onunla karşılaşmaktan korkuyordum.

Sonra, önceden tanımadığım, özellikle evli kadınlara aşık olduğum zamanlar Soniçka'ya aşık olduğum zamankinden bin kez daha çok utanıyordum. Dünyada her şeyden çok, aşık olduğum kadının benim aşkımdan, hatta varlığımdan haberi olması korkutuyordu beni. Eğer bir kadın, benim ona karşı duyduğum duyguları öğrenecek olsa, bunun kendisine karşı işlenen, hiçbir zaman bağışlanamayacak bir suç olarak kabul edeceğine inanıyordum. Gerçekten de eğer bu amazon, benim ona uşakların gerisinden bakarken içimden geçirdiklerimi, onu kaçıracağımı, köye götüreceğimi, orada birlikte yaşayacağımızı, daha neler neler yapacağımızı bir bilecek olsaydı haklı olarak çok kızardı bana! Oysa beni tamsa bile, benim b anda içimden geçenleri öğrenmesinin olanaksız olduğunu, bu nedenle onunla tanışmanın benim için utanılacak bir durum olmadığım düşünemiyordum o anda.

İkinci aşık olduğum kişi, kızkardeşimin yanında gördüğüm Soniçka idi. Benim ona ikinci kez aşık oluşumun üzerinden çok zaman geçmişti. Üçüncü kez, Lüboçka bana onun şiir defterini verdiğinde aşık oldum yeniden. Ler-montov'un "İblis" şiirini yazmış, kimi yerlerindeki üzüntülü aşk bölümlerinin altını kırmızı kalemle çizmiş, sayfaların arasına kurumuş çiçekler koymuştu. Volodya'nın geçen yıl aşık olduğu bir kızın çantasını öptüğünü anımsayınca ben de aynı şeyi yapmak istedim. Gerçekten ben de akşam odamda yalnız kalınca çiçeklere bakarak düşler kurmaya başladım, onu dudaklarıma yapıştırdım. İçimde hoş, acı bir duygunun uyandığını hissettim ve yeniden aşık oldum ona. Sonraki birkaç gün boyunca kendimi aşık hissettim daha doğrusu.

Üçüncü kez, bu kış son olarak aşık oldum. Bu kez aşık olduğum bayan, Volodya'nın aşık olduğu ve bize gelip giden biriydi. Şimdi anımsadığıma göre bu kızda güzel

denebilecek hiçbir yan yoktu. Daha doğrusu benim hoşuma gidecek güzel bir yanı yoktu. Moskovalı ünlü, çok akıllı ve bilgili bir hanımın kızıydı. Ufak tefek, zayıf, İngiliz tipi uzun kumral bukleleri olan, yüz profil ince bir kızdı. Herkes bu kızın annesinden daha akıllı, daha bilgili olduğunu söylüyordu. Ama ben bu konuda aynı yargıda olduğumu söyleyemem. Çünkü onun akıllı ve bilgili olduğu düşüncesi bende saygıyla karışık bir korku uyandırıyordu. Yalnızca bir kez konuşmuştum onunla, o da açıklanması olanaksız bir heyecan içinde. Ama Volodya'nın heyecanını hiçbir zaman gizlemek gereği duymadığını düşünerek, heyecanlı da olsa ben de bu kıza hemen bağlandım ve aşık oldum. Volodya'nın benim bu aşkımı öğrenmesinin, iki kardeş aynı kıza aşık olmuş düşüncesinin hiç de hoş olmayacağını bildiğimden Volodya'ya hiçbir şey söylemedim. Bu aşkın en hoşuma giden yanı, ikimizin de aşkının çok temiz oluşu, aynı kızı sevmemize karşın Volodya'yla aramızdaki dostluğun hiç bozulmadan eskisi gibi kalması ve gerektiği zaman birbirimiz için hemen özveride bulunmaya hazır olmamızdı. Ama sanırım Volodya bu özveri konusunda benim düşünceme pek katılacak gibi değildi. Çünkü o öylesine coşkulu bir aşka tutulmuştu ki, eğer bu kızla gerçek bir diplomat bile evlenmeye kalksa hemen ona bir tokat atarak düelloya

çağıracağını söylüyordu. Benim ise bu özveride bulunma düşüncesi çok hoşuma gidiyordu. Belki de böyle rahatlıkla aşkımdan vazgeçmeyi kabul edivermemin asıl nedeni bunun bana güç gelmemesiy-di. Bu kızla yalnız bir kez, klasik müzik konusunda basit bir şekilde konuşmuştuk. Ve benim aşkım da, ne denli uzatmaya çalıştıysam da, ertesi hafta söndü gitti.

OTUZ SEKİZİNCİ BÖLÜM

SOSYETE

niversiteye girerken ağabeyime özenerek girmeyi .____hayal ettiğim sosyete yaşamının güzellikleri bu kış beni düş kırıldığına uğrattı. Volodya durmadan dans ediyor, babam da yeni genç karısıyla balolara gidiyordu sürekli olarak. Ya beni daha pek genç saydıklarından, ya bu tür eğlencelere yatkın olmayışımdan olsa gerek kimse beni baloların yapıldığı evlere götürüp tanıtmıyordu. Di-mitriy'le aramızdaki, birbirimize karşı açık olma sözümüze karşın, kimseye, ona bile balolara gitmeyi çok istediğimi, bana çocuk gözüyle bakarak balolara çağırmayı unutmalarının çok acı ve sıkıcı bir durum olduğunu anlatamadım. Beni bir filozof gibi görüyorlardı, zaten ben de kendimi özellikle öyle göstermeyi seviyordum.

Yalnız bu kış, Prenses Kornakova'larda bir gece düzenlenmişti. Kendisi bizim hepimizi, bu arada beni de davet etmişti. İlk kez bir baloya gidecektim. Evden çıkmadan önce Volodya odaya, yanıma geldi ve nasıl giyindiğimi görmek istedi. Onun böyle bir incelik göstermesi beni çok şaşırtmış, endişelendirmişti. Bence iyi

giyinmek isteği çok ayıptı ve gizlemek gerekirdi. O ise tersine, bu isteği

son derece doğal ve gerekli kabul ediyordu. Benim rezil olacağımdan korktuğunu söyledi açık açık. Bana muhakkak rugan çizmelerimi giymemi söyledi, güderi eldivenlerimi giymek istediğimi görünce korkudan bayılacak gibi oldu. Saatimi özel bir biçim verere k taktırdı yeleğime. Sonra Kuznetskiy köprüsüne, berbere götürdü. Saçlarımı kıvırdılar. Volodya benden biraz uzaklaşarak karşıdan inceledi beni.

Berbere:

- İşte şimdi iyi oldu, dedi. Yalnız bu perçemleri yatırma olanağı yok mu?

Ama Bay Charles perçemlerimle ne denli uğraştıy-sa, yapıştırmak için ne denli esanslar sürdüyse de ben şapkamı giyer giymez hemen dikiliveriyordu bu perçemler. Tek kurtuluşum vardı, o da yapmacık bir özensizlikle taramaktı. Ancak böylece görünüşüm bir şeye benziyordu.

Sanırım Volodya da aynı görüşü benimsemişti sonunda. Saçlarımı ıslatarak açmamı istedi. Ama bunu yapınca daha da çirkin olmuştu. Volodya bir daha da dönüp bakmadı bana. Kornakov'lara giderken, yol boyunca da hep suskun ve üzüntülüydü.

Volodya'yla birlikte Kornakov'ların evine girerken korkmamıştım. Ama Prenses beni dansa kaldırmak istediği zaman, nedense buraya özellikle çok dans etmek için geldiğim halde dans etmeyeceğimi

söyledim. Korkmuştum. Bu tanımadığım insanlar arasında yalnız kalınca o her zamanki yenemediğim, gitgide artan utangaçlığıma gömüldüm yine. Bütün gece aynı yerde, hiç ses çıkarmadan durdum. Vals çalarken prenseslerden biri yanıma geldi, o ailesine özgü resmi bir incelikle bana "Niçin dans etmiyo-

rum?" diye sordu. Bu soru üzerine iyice ürktüm. Ama bu arada elimde olmadan yüzümde hoşnut bir gülümsemenin yayılmaya başladığını hissettim. Birden Fransızca olarak, hem de en tumturaklı bir dille konuşmaya başladım. Bu birbirine girmiş bileşik bağlı tümcelerle öyle saçma şeyler söyledim ki, şimdi bile aradan bunca yıl geçtikten sonra bunları anımsadıkça utanıyorum. Sanırım beni böyle davranmaya iten şey müzikti. Sinirlerimi kamçılamış, sözlerimi gürültüsüyle bastırarak daha anlaşılmaz bir duruma getirmişti konuşmamı. Yüksek sosyeteden, insanların ve kadınların başıboşluğundan bir şeyler anlatıyordum durmadan. Sonunda öyle bir noktaya geldim ki, artık sözümün sonunu bağlayamayacağımı ben de anlayarak bir sözcüğün yarısında kesip susmak zorunda kaldım.

Sosyeteye alışkın olan Prenses bile bozulmuş, şaşkınlık içinde bakıyordu yüzüme. Bense gülümsüyordum. Tam bu kritik dakikada Volodya benim ateşli ateşli konuştuğumu görünce, dans etmememin yanlışını güzel konuşmamla nasıl örttüğümü görmek isteyerek Dubkov'la birlikte yanımıza geldi. Benim gülümseyen, Prenses'in korku dolu yüzünü görüp, benim bitirdiğim korkunç saçmaları

duyunca kıpkırmızı kesildi ve arkasını döndü. Prenses de kalkarak uzaklaştı yanımdan. Ben yine gülümsüyor, aptallığımın bilincine vararak acı çekiyordum, Yerin dibine girmeye hazırdım. Durumumu değiştirebilmek için bir şeyler yapmak, söylemek zorunda olduğumu hissediyordum. Dubkov'a yaklaştım, o kızla çok vals yapıp yapmadığını sordum. Kendimi neşeli, oynak göstermeye çalışıyordum ama aslında Yar lokantasındaki yemekte "Sus!" diye bağırdığım Dubkov'un yardımını diliyordum. Dubkov beni duymamış gibi bir tavırla öte yana donuverdi. Volodya'nın yanına yaklaştım, tüm gücümü toplayarak sesime şakacı bir ton vermeye çalışarak: "Ne o Vo-

lodya, pestilin mi çıktı?" dedim. Ama Volodya bana öyle bir baktı ki, sanki "Sen yalnız olduğumuz zamanlar hiç de böyle saçmalamıyorsun!" demek istiyordu. Sonra sanki benim ona daha fazla takılmamdan korkarak yanımdan ^ uzaklaştı.

"Allahım, ağabeyim bile beni terk ediyor!" diye düşündüm.

Ama yine de nedense oradan çıkıp gidecek gücü bulamadım kendimde. Balo bitene değin olduğum yerde somurtarak dikildim durdum. Yalnız, herkes dağılmaya başladığı zaman girişte kalabalık toplandığı ve uşak bana paltomu ve şapkamı giydirdiği sırada ben gözyaşları arasında güçlükle gülümsedim ve herhangi bir kimseye değil de, ortaya: "Comme c'estgracieux!" <*> dedim.

(*) Ne güzel! (Fr.)

OTUZ DOKUZUNCU BOLUM

•

•ı»••.*«,.*^_n_j"ıJıı^Aj>_*_**_*j_*^_*^_**_ı**_**^j^j^j^j'jv^j^j'j

'^m_ı*^*^**.A. "_M—"'j'j^j^j^j^

İÇKİLİ EĞLENCELER

imitriy'in etkisiyle "içkili eğlence" denen, öğrenciler arasındaki eğlencelere pek katılmıyordum. Ama bu

kış bir kez böyle bir eğlenceye katıldım ve hiç de hoş bir izlenim bırakmadı bende. Olay şöyle oldu:

Yılın başlarında, uzun boylu, sarışın bir genç olan Baron Z. derste oldukça ciddi bir yüz ifadesiyle bizim hepimizi akşam evindeki arkadaş toplantısına çağırdı. Hepimizi derken, az ya da çok comme il faut olan tüm arkadaşları anlatmak istiyorum. Grap, Semyonov, Operov gibileri değil. Benim böyle birinci sınıftaki arkadaşların eğlencesine katılacağımı öğrenen Volodya küçümseyerek gülümsemişti. Ama ben şimdiye dek görmediğim bu toplantıdan büyük bir zevk alacağunı düşünüyordum. Tam kararlaştırılan saatte, tam dakikası dakikasına saat sekizde Baron Z.'nin evindeydim.

Sırtında önü açık bir ceket ve beyaz bir yelek bulunan Baron Z. konukları aydınlık bir salonda ve ana babasının oturduğu, ama bu gece için ona bıraktıkları küçük evin konuk odasında karşılıyordu. Koridorda elbiseler ve

meraklı hizmetçilerin kafaları görünüyordu. Büfede benim Barones'e ait olduğunu sandığım bir kadın elbisesi ilişti bir an için

gözüme. Yirmi kişi kadar vardı konuklar. İvin'le birlikte gelen bay Frost ve ziyafeti yöneten uzun boylu, kırmızı yanaklı bir sivil dışında herkes öğrenciydi. Onu da Baron'un akrabası ve eski Derptskiy üniversitesi öğrencisi diye tanıştırmışlardı hepimize. Ortalığın fazla aydınlık olması ve odaların her zamanki gibi resmi döşenmiş olması başlangıçta tüm gençleri soğuk davranmaya itmişti. Herkes elinde olmadan duvar diplerine çekilmişti. Yalnızca cesaret sahibi birkaç kişiyle Derptskiy'li öğrenci dolaşıyordu ortada. O da yeleğinin önünü açmış, ve sanki her odada, odanın her köşesinde o varmış gibi susma k bilmeyen hoş ve uyumlu tenor sesiyle tüm odaları çınlatıyordu. Arkadaşlar çoğunlukla susuyorlar, ya da profesörlerden, bilimden, sınavlardan, genellikle ciddi ve ilginç konulardan konuşuyorlardı. Hemen herkes büfenin kapısına doğru bakıyor, yüzlerinde gizlemeye çalışmalarına karşın "Ne oldu, başlama zamanı gelmedi mi daha?" diye soran bir ifade taşıyordu. Ben de artık başlama zamanının geldiğini düşünüyor, sabırsız bir sevinçle başlamayı bekliyordum.

Uşakların getirdiği çaydan sonra, Derptskiy'li öğrenci Frost'a Rusça olarak:

- Jonka yapmayı biliyor musun Frost? diye sordu. Frost bacaklarını oynatarak:

- Oo, ja!(*) diye yanıt verdi. Derptskiy'li öğrenci yine Rusça olarak:

- Öyleyse al, bu senin işin, dedi.

Onlar Derptskiy üniversitesinden arkadaş oldukları için birbirlerine "sen" diyorlardı.

(«) O, evet! (Aim.)

Frost uzun, adaleli, eğri bacaklarını açarak geniş adımlarla konuk odasından büfeye, büfeden konuk odasına gidip gelmeye başladı. Kısa bir süre sonra masada, içinde on funtluk ^ bir şeker kellesi olan büyük bir çorba kasesi üç öğrenci kılıcı çaprazlama olarak uzatılmış bir biçimde ortaya çıktı. Baron Z. bu sırada konuk odasına toplanmış, çorba kasesini izleyen konuklan dolaşıyor, hiç değişmeyen ciddi yüzüyle hemen her konuğa aynı şeyi söylüyordu: "Haydi baylar, hepimiz öğrenci geleneğine uygun olarak bruderşaft kaldıralım kadehleri. Zaten bizim sınıfta pek arkadaşlık yok. Düğmelerinizi açın, hatta çıkarın daha iyi! Bakın onun gibi!" Gerçekten de Derptskiy'li öğrenci ceketini çıkarmış, beyaz gömleğinin kolunu dirseklerinin üstüne değin sıvamış, ayaklarını genişçe açmış çorba kasesindeki romu yakıyordu.

Derptskiy'li öğrenci:

- Baylar! Işıkları söndürün! diye bağırdı.

Öyle gür sesi vardı ki, biz hepimiz birden bağıracak olsak o kadar çok ses çıkartamazdık. Biz hepimiz sesimizi kestik. Çorba kasesine ve Derptskiy'li öğrencinin beyaz gömleğine bakıyorduk. Hepimiz artık o beklediğimiz anın geldiğini hissediyorduk.

Derptskiy'li bu kez daha çok coşmuştu:

- Löschen sie die lichter aus, Frost!^*) diye Almanca bağırdı.

Frost ve biz hemen ışıklan söndürmeye koyulduk. Oda karardı, kasedeki alevin mavimsi ışığı yalnızca kılıçların üstündeki şeker

kellesini tutan elleri ve beyaz gömlek kollarını aydınlatıyordu. Derptskiy'li öğrencinin gür tenor sesine odanın her yanından gelen gülüşmeler, konuşmalar katıldığından artık yalnız başına çınlatamıyordu

(*) Funt: Rus ağırlık ölçüsü birimi: 409,5 gram. (A.E.) (**) Işıklan söndürün Frost! (Aim.)

ortalığı. Konukların çoğu, özellikle içlerinde ince ve temiz gömlekler bulunanlar ceketlerini çıkardılar. Ben de aynı şeyi yaptım. Başladığını anlamıştım. Gerçi ortada pek neşeli bir durum yoktu, ama ben, biz bu içkiden birer bardak içince hemen mükemmel şeyler olacağından kesinlikle emindim.

içki hazırlanmıştı. Derptskiy'li öğrenci masaya dam-lata damlata jonkayı bardaklara koymaya başladı. Bir yandan bağırıyordu: "Hey, şimdi baylar, haydi bakalım!" Biz hepimiz elimize içki dolu, yapış yapış bardakları alınca Derptskiy'li öğrenciyle Frost, Almanca bir şarkıya başladılar. Şarkı arasında arada bir "Yuhe!" diye bağınyorlar-dı. Bizler, hepimiz karmakarışık bir biçimde onlara katıldık, sallanmaya, bir şeyler bağırmaya, jonkayı övmeye başladık. Bazen yalnız, bazen kollarımızı birbirimizinkin-den geçirerek içiyorduk bu tatlı güçlü sıvıyı. Artık bekleyecek başka bir şey kalmamıştı, içkili eğlence adamakıllı kızışmıştı. Ben dolu bir bardak jonkayı içip bitirmiştim. Hemen ikinciyi doldurdular. Şakaklarım zonkluyor, kasedeki alev kıpkırmızı oynaşıyor, çevremdeki herkes bağırıyor, gülüyordu, ama yine de yeterince

neşeli değildik. Hatta benim gibi herkesin sıkıldığını, anlıyordum ama, ben de onlar da çok neşeleniyormuş gibi görünmeyi zorunlu sayıyorduk nedense. Hatta belki de kendini öyle göstermeye zorlamayan tek kişi Derptskiy'li öğrenciydi. Gitgide yüzü daha çok kızarıyor, her zaman, her yerde bulunmaya çalışıyor, hepimizin boşalan bardağını doldu-ruveriyordu. içki doldurulurken masanın üzerindeki örtü iyice ıslanmış, tatlı ve yapış yapış olmuştu. Olaylar nasıl birbirini izliyordu anımsamıyorum. Tek anımsayabildiğim o akşam Derptskiyli öğrenciyle Frost'u çok sevdiğimdi. Bir Almanca şarkı bile ezberlemiştim. İkisini de tatlı, yapışkan dudaklarımla öpmüştüm. Aynı akşam bir ara Derptskiy'li öğrenciden nefret ettiğimi, kafasına bir san-

dalye indirmek istediğimi, kendimi güç tuttuğumu da anımsıyorum. Yine tıpkı Yar lokantasındaki yemekte olduğu gibi hiçbir organımın bana boyun eğmediğini, bu akşam kendimi çok hasta hissettiğimi başımın döndüğünü de biliyorum. O anda ölüvermekten korkmuştum. Nedense hep birlikte yerlere oturmuş, kürek çeker gibi kollarımızı sallamış, "Volga nehrinden aşağı" şarkısını söylemiştik. O sırada bunu yapmamızın hiç de gerekli olmadığını düşünmüştüm. Yine yerde yatmış, ayaklarımızı birbirine kenetlemiş, çingene güreşi yapmıştık. Birinin boynunu bükmüştüm. Eğer o da sarhoş olmasaydı buna gücümün yetmeyeceğini düşünmüştüm o anda. Akşam yemeği yediğimizi, başka şeyler içtiğimizi anımsıyorum. Avluya çıkmıştık serinlemek için. Başım üşümüştü. Oradan ayrılırken son derece

karanlık olduğunu görmüştüm. Arabanın basamağı kaygan ve eğik gibi gelmişti bana. Arabacı Kuz-ma'ya tutunamazdım, çok zayıftı ve paçavra gibi sallanıyordu. Anımsadığım en önemli şey ise bütün bu gece boyunca çok aptalca şeyler yaptığımızı, kendimi çok neşele-niyormuş gibi gösterdiğimi, sanki içmeyi çok sevdiğimi, sanki hiç sarhoş olmadığımı düşünmemdi. Öteki arkadaşların da aynı benim gibi yapmakla aptalca davrandıklarını biliyordum. Bana öyle geliyordu ki, ayrı ayrı herkes benim gibi bu geceden hoşnut değildi, ama bu hoşnutsuzluğu yalnızca kendisinin duyduğunu sanıyor, bu nedenle genel eğlencenin havasını bozmamak için de kendini eğleni-yorinuş gibi göstermeye zorluyordu. Gerçi bunu söylemem belki tuhafınıza gidecek ama çorba kasesine dokuzar ruble değerinde üç şişe şampanya, dörder ruble değerinde on şişe rom konmuş, akşam yemeği dışında yetmiş ruble harcanmıştı, sırf bunu düşünmek bile eğleniyormuş gibi tavır takınmak için yeterli bir neden saydırdı. Bu düşüncemden o denli emindim ki, ertesi gün derste Baron Z.'nin toplantısına katılan arkadaşların akşamki yaptıkla-

rını utanmadan anlattıklarını, hem de öteki öğrencilere özellikle duyuracak kadar sesli anlattıklarını duyunca son derece şaşırdım. Çok mükemmel bir içkili eğlence olduğunu, Derptskiy'li üniversite öğrencilerinin bu işin ustası olduğunu, yirmi kişinin tam kırk şişe rom içtiğini, çok kişinin ölü gibi masanın altında sızıp kaldığını anlatıyorlardı. Onların niçin yalnızca olanları

anlatmakla kalmayıp bir de yalanlar uydurduklarını anlayamıyordum bir türlü.

KIRKINCI BÖLÜM

NEHLUDOVIARIA DOSTLUK

u kış yalnızca bize oldukça sık gelen Dimitriy ile değil, ben de artık anlaşmaya başladığım tüm ailesiyle sık sık görüşüyordum. Nehlüdov'lar -anne, teyze ve kız, akşamları evlerinden çıkmıyorlardı. Prenses akşamları gençlerin ve onun ifadesine göre geceleri kumar oynamadan ve dans etmeden geçirebilen erkeklerin onlara gelmesinden hoşlanıyordu. Ama bu tür erkeklerin sayısı çok azdı. Çünkü onlara hemen her akşam gidiyordum ve pek az konukla karşılaşabiliyordum. Bu ailenin bireylerine, değişik özelliklerine alışmıştım. Aralarındaki ilişkiler hakkında da tam bilgi sahibi olmuştum. Odalarına, mobilyalarına alışmıştım. Konukları olmadığı zaman, Varenka'yla odada yalnız başımıza kaldığımız anlar dışında kendimi çok rahat hissederdim. Bana öyle geliyordu ki, pek de güzel bir kız olmayan Varenka benim kendisine aşık olmamı çok istiyordu. Ama giderek bu sıkılganlığım da geçmeye başlamıştı. Öyle doğal davranıyordu ki, benimle, kardeşiyle ya da Lü-bov Sergeyevna ile hep aynı şekilde konuşuyor, bir ayırım yapmıyordu. Sonunda ben de ona doğal, ortada utana-

çak, ayıplanacak bir şey olmadığı, kendisine her şeyi anlatmaktan çekinmeyeceğim bir arkadaşa bakar gibi bakmaya alıştım. Onunla tanıştığımızdan beri her gün değişik, kimi zaman çok güzel, kimi

zaman çirkin bir kız olarak görünüyordu bana. Ama bir kez bile kendi kendime: "Acaba aşık mıyım, değil miyim?" diye bir soru sormak gelmedi aklıma. Onunla doğrudan doğruya da konuşuyordum, ama daha çok onunla konuşurken Lübov Sergeyevna ya da Dimitriy'e dönüyordum. Bu son konuşma biçimi daha çok hoşuma gidiyordu. Onun yanında konuşmak, şarkısını dinlemek, bulunduğum odada onun varlığını bilmek büyük zevk veriyordu bana. Ama ilerde Varenka'yla ilişkilerimizin ne şekil alacağı, eğer arkadaşım benim kızkardeşime aşık olursa benim arkadaşım için özveride bulunacağıma ilişkin kurduğum düşler artık çok az geliyordu aklıma. Eğer arada bir bu tür düşler ve düşünceler aklıma gelecek olursa, hemen şu andaki durumumdan hoşnut olduğumu düşünerek geleceğe ilişkin düşünceyi hemen kovmaya çalışıyordum kafamdan. Bütün bu yakınlaşmama karşın yine de kişisel duygularımı Nehlüdov'lardan, özellikle de Varenka'dan gizlemeye özel dikkat gösteriyordum. Kendi gerçek duygu ve düşüncelerimi gizliyor, kendimi bambaşka bir genç gibi, hatta eşi bulunmaz biri gibi göstermeye çalışıyordum. Kendimi tutkulu biriymiş gibi gösteriyor, çabucak heyecanlanıyor, ah çekiyor, bir şeyin çok hoşuma gittiğini belirtmek için ateşli jestler yapıyordum. Ama, böyle olmakla birlikte, gördüğüm ve duyduğum olağanüstü olaylar karşısında ise oldukça soğukkanlı davranıyordum. Kendimi kutsal şeyleri kabul etmeyen, kalpsiz, alaycı, gözünden hiçbir şey kaçmayan duygulu bir insan olarak gösteriyordum. Tüm davranışlarımda mantıklı, her konuda ince eleyip sık dokuyan, düzenli, aynı zamanda da maddiyattan nefret eden biri olarak gözükmeye çalışıyordum. Şu-

nu cesaretle söyleyebilirdim ki, ben aslında kendimi göstermek istediğim yaratıktan çok daha iyi biriydim. Ama yine de kendimi öyle göstermeye çabalıyordum. Nehlü-dovlar beni seviyorlar ve şansıma bakın ki benim bu yapmacık davranışlarıma sanırım inanmıyorlardı. Yalnız Lü-bov Sergeyevna beni son derece bencil, dinsiz, alaycı biri olarak kabul ediyor, beni sevmiyor, benimle sık sık tartışmaya giriyor, kızıyor ve kesik kesik tümcelerle bana saldırıyordu. Dimitriy ise Lübov Sergeyevna'yı kimsenin anla-maJı&m, kendisine pek çok iyilikler yaptığını söyleyerek onunla dostluktan çok daha ileri olan tuhaf ilişkisini sürdürüyordu. Onun kızla arkadaşlığı tüm aileyi üzmeye deva m ediyordu.

Bir kez Varenka benimle konuşurken, bu hiçbirimizin anlayamadığı ilişkiyi şöyle açıklamıştı:

- Dimitriy çok onurlu biridir. Gururuna çok düşkündür. Tüm aklına karşın övülmeyi ve kendisine hayran olunmasını sever. Her zaman en önde olmayı sever. Teyzemiz tüm saflığıyla onu hep yüksekte görür, hayrandır ona. Bu hayranlığını ondan gizleyebilecek yapıda biri değildir. Bu nedenle de Dimitriy'i pohpohlar. Ama bunu ikiyüzlülüğünden değil, içtenliğinden dolayı yapar.

Onun bu akıl yürütüşünü unutamadım. Sonraları bunu incelerken Varenka'nın çok akıllı bir kız olduğunu düşünmekten alamadım kendimi. Bu yüzden de ona her zaman geçmişe ilişkin anılarımda gereken yeri seve seve veririm. Varenka'da gördüğüm her konudaki sağduyu ve ahlak alanındaki nitelikleri beğenimi kazanmıştı, ona

saygı duymaya başlamıştım. Ama bu değerlendirmeyi zevkle yaptığım halde çok titiz davranıyor, hiçbir zaman bu duygumu hayranlık ölçüsüne vardırmıyordum. Öyle ki, yeğeni Varenka hakkında konuşmaktan bıkmayan Sofya İva-novna, dört yıl önce, Varenka daha çocukken ona danışmadan eski elbise ve ayakkabılarını köylü çocuklarına

verdiklerini, ama sonra onları yeniden geri toplamak zorunda kaldıklarını anlatmıştı. Ben bunu bile gözümde yüceltmek için bir neden olarak kabul etmemiş, hatta onun hiç de pratik biri olmadığına gülmüştüm içimden.

Bazen Nehlüdov'larda, Volodya, Dubkov ve ben birlikte konuk olurduk. O zaman kendimden hoşnut, ev halkından biriymişim gibi duyduğum rahat bir özgürlük içinde konuşmaz, yalnızca ötekilerini dinleyerek kendimi en geri plana çekerdim. Başkalarının konuştuğu her şey bana öylesine anlamsız sözler gibi gelirdi ki, çok akıllı ve sağduyulu olan Prenses'in ve bu konuda ona benzeyen ailesinin bu saçmalıkları dinlemesine ve yanıt vermesine şaşıyordum. Eğer o sırada onların konuşmalarıyla benim yalnız olduğum zamanlardaki konuşmalarını kıyaslayabil-seydim sanırım hiç de şaşırmazdım. Hele eğer bizim ev-dekilerin, Avdotya Vasilyevna, Lüboçka ve Katenka'nın da herkes gibi kadınlar olduklarını, ötekilerden hiç de aşağı kalmadıklarına inanabilseydim şaşkınlığım daha da az olurdu. Anımsıyorum da, Dubkov, Katenka ve Avdotya Vasilyevna ile hep birlikte konuşur gülerdik. Hemen her seferinde Dubkov herhangi

bir şeyi fırsat sayarak ya bir şiir "Au banquet de la vie, infortune convivi... "O ya da "İblis"ten bir bölüm okurdu. Genellikle de büyük bir zevkle saatlerce saçma sapan şeylerden söz ederlerdi.

Kuşkusuz başka konuklar olduğu zaman Varenka benim dikkatimi yalnız olduğumuz zamanlardan daha az çekerdi. O zaman benim dinlemekten çok hoşlandığım ne kitap ne de müzik olurdu. Konuklarla konuşurken en önemli güzel yanı olan sadeliğini ve uysallığını yitirirdi. Kardeşim Volodya'yla havadan, tiyatrodan konuşmalarının benim tuhafıma gittiğini anımsıyorum. Volodya'nın dünyada en çok bayağılıktan nefret ettiğini, kaçtığını biliyordum. Varenka da böyle havadan sudan, oyalayıcı boş

(*) Yaşam şöleninin zavallı sofra arkadaşı. (Fr.)

konuşmalarla alay ederdi her zaman. Ama ikisi bir araya geldikleri zaman bu en dayanılmaz, boş şeylerden birbirlerinden utanıyorlarmış gibi nasıl konuşabiliyorlardı? Böyle konuşmalardan sonra her seferinde Varenka'ya içimden kızıyor, ertesi gün, akşamki konuklarla alay ediyordum. Nehlüdov'larda yalnız başıma bulunmaktan daha büyük zevk alıyordum.

Nasıl oldu bilmiyorum, ama Dimitriy'le birlikte yalnız, göz göze olmaktansa annesinin konuk odasında toplu olarak bulunmak daha çok hoşuma gitmeye başlamıştı.

KIRK BİRİNCİ BÖLÜM

' NEHLÜDOVIA DOSTLUĞUM

u sıralarda Dimitriy'le dostluğumuz pamuk ipliğiyle bağlı duruma gelmişti. Artık uzun süreden beri onu inceliyor, onun eksik yanlarını buluyordum. Bizler bu ilk gençlik yıllarında tüm kalbimizle karşımızdakini severiz. Bu nedenle de onların kusursuz kişiler olmasını ister, onları öyle görürüz. Ama bir süre sonra tutkumuzun sisleri yavaş yavaş dağılmaya, ya da sislerin arasından ister istemez sağduyunun parlak ışıkları ortaya çıkmaya başlar. O zaman tutkumuzun gerçek yapısını, tüm iyi ve kötü yanlarını görürüz. Beklenmedik ufacık bir kusur, açıkça gözlerimizin önüne serilir ve giderek büyümeye başlar. Yeniliğe duyulan eğilim ve bir başka insanın da kusursuz olabileceği umudu bizi ilk tutkumuzdan yalnız soğutmakla kalmaz, nefret ettirir, acımadan onu bir yana atar, yeni bir kusursuz insan aramak için koşarız. Eğer Dimitriy'le aramızdaki ilişkiler bu duruma gelmediyse, bunun nedeni onun inatçı, eğitici, duygudan çok sağduyuya bağlı oluşuydu. Eğer değişseydim çok büyük bir utanç kaynağı olurdu bu. Ayrıca birbirimize karşı açık olma ilkemiz de bağlıyordu bizi birbirimize. Eğer ayrılacak olsak, birbirimize

anlattığımız, bizim için utanılacak yanları çok olan gizlerimizin ortaya çıkacak olması olasılığı da korkutuyordu bizi. Aslında açıklık ilkemizi de uzun süredir pek uyguladığımız yoktu. İkimiz de bunun farkındaydık ve bu bizi sürekli olarak sıkıyor, ilişkilerimizi tuhaf bir gerginliğe sokuyordu.

O kış, Dimitriy'e hemen her gidişimde, üniversiteden arkadaşı olan Bezobedov'u da orada bulmaya başlamıştım. Eklikte ders çalışıyorlardı. Bezobedov ufak tefek, çiçek bozuğu yüzlü, zayıf biriydi. Küçücük, çillerle kaplı elleri, çok gür, taranmamış kızıl saçları vardı. Üstü başı pis ve yırtıktı her zaman. Kültürsüz, hatta tembel biriydi. Dimitriy'in onunla ilişkisi tıpkı Lübov Sergeyevna ile ilişkisi gibi bence anlaşılmazdı. Dimitriy'in tüm öteki arkadaşlarının arasından onu seçmesinin, onunla birlikte olmasının tek nedeni olabilirdi, o da tüm üniversitede Bezobedov'dan daha çirkin başka birinin bulunmayışı. Ama sanırım bu nedenle, sırf herkese inat olsun diye onunla arkadaşlık etmek hoşuna gidiyordu Dimitriy'in. Bu öğrenciyle tüm ilişkilerinde gururla şu duyguyu gösteriyordu sanki: "Görüyorsunuz ya ben aldırmıyorum, kim olursanız olun benim için değişmez. Ben onu sevdiğime göre iyidir."

Ben Dimitriy'in kendini böyle zorlamasının ağır gelip gelmemesine, bu zavallı Bezobedov'un da bu tedirgin duruma nasıl dayanabildiğine~şaşıyordum. Bu dostluklarından da hiç hoşlanmıyordum.

Bir akşam yine Dimitriy'e gitmiştim. Onunla birlikte annesinin konuk odasında bir akşam geçirecek, konuşacak, Varenka'mn okumasını, şarkısını dinleyecektim. Ama Bezobedov yukardaydı. Dimitriy kesin bir ses tonuyla aşağı inemeyeceğini, gördüğüm gibi bir konuğunun olduğunu söyledi.

Sonra:

- Aşağıda eğlenecek ne var ki? diye ekledi. Burada oturur, konuşuruz, bence çok daha iyi.

Bezobedov'la iki saat birlikte oturma düşüncesi hiç de hoş bir düşünce değildi. Ama aşağıya yalnız inmeye de karar veremedim. Arkadaşımın bu tuhaf tutumuna içim sıkılarak sallanan koltuğa oturdum ve ses çıkarmadan sallanmaya başladım. Beni aşağıda olmak zevkinden yoksun bırakan Dimitriy ile Bezobedov'a son derece canım sıkılmıştı. Bezobedov'un bir an önce gitmesini bekliyor, ona da, Dimitriy'e de kızıyordum. Onların konuşmalarını hiç ses çıkarmadan dinliyordum. Uşak çayı getirdiğinde Dimitriy, Bezobedov'a bir bardak daha çay alması için tam beş kez üstelemek zorunda kaldı. Çünkü Bezobedov birinci, ikinci bardaktan sonra ikram edilen çayı kesinlikle geri çevirmesi ve "kendiniz için" demesi gerektiğine inanıyordu. Dimitriy üsteledikçe ben: "Ne hoş bir konuk! otur bakalım onunla!" diye düşünüyordum. Dimitriy görünüşe göre kendini zorlayarak konuğunu eğlendirebil-meye çalışıyor, durmadan konuşuyordu. Benim de konuşmaya katılmam için birkaç denemede bulundu. Ama ben suratımı asmış, sesimi çıkarmıyordum.

"Benim sıkıldığımı kimse anlamasın diye yüzüme değişik bir anlam vermeme hiç gerek yok!" diye düşünüyordum. Dimitriy'den gözlerimi ayırmıyor, ama hiç sesimi çıkarmıyor, koltukta bir ileri bir geri sallanıyordum. Arkadaşıma karşı duyduğum sessiz öfkeyi biraz da zevk duyarak gitgide artırıyordum. Dimitriy hakkında: "Aptala bak, ne güzel, sevimli akrabalarıyla aşağıda hoş bir gece geçirebilir, ama hayır- o burada, bu sığırla oturuyor. Zaman da geçiyor. Aşağı

konuk odasına inmek için de artık geç olacak." diye düşünüyor ve koltuğun kenarından arkadaşıma bakıyordum. Elleri, duruşu, boynu, özellikle de ensesi

ve dizleri bana öyle çirkin ve iğrendirici geliyordu ki, o anda büyük bir zevkle kötü bir şey, hatta çok büyük bir kötülük yapabilirdim.

Sonunda Bezobedov kalktı. Ama Dimitriy bu sevimli konuğundan hemen ayrılmak istemiyordu. Geceyi burada geçirmesini önerdi, ama neyse ki Bezobedov kabul etmedi ve çıkıp gitti.

Dimitriy onu uğurladıktan sonra geri döndü ve kendinden hoşnut olarak gülümsedi. Sanırım o kendini bu kadar tutabildiği ve sonunda bu can sıkıntısından kurtulduğu için ellerini oğuşturarak odada dolaşmaya başladı. Arada da bana bakıyordu. Daha da artmıştı öfkem. İçimden: "Ne cesaretle gülümsüyor, yürüyor böyle?" diye düşünüyordum.

Birden tam karşımda durarak:

- Niçin kızıyorsun? diye sordu.

Bu gibi durumlarda her zaman yapıldığı şekilde karşılık ver dim:

- Yoo, hiç de kızmıyorum, dedim. Yalnız, gerek bana, gerek Bezobedov'a, gerekse kendine karşı böyle ikiyüzlü davranışın canımı sıkıyor.

- Ne kadar saçma! Ben, hiçbir zaman, kimseye karşı ikiyüzlülük yapmam.

- Ben bizim karşılıklı açıklık ilkemizi unutmuyorum: Sana doğruyu söylüyorum. Şuna inanıyorum ki, sen de Bezobedov'dan hoşlanmıyorsun benim gibi. Çünkü o aptalın biri, ne olduğunu Allah bilir! Onun önünde kendine havalar vermek hoşuna gidiyor senin.

- Hayır! Bir kere Bezobedov çok iyi bir insan...

- Ama bence öyle. Hatta sana şunu söyleyeyim ki, senin Lübov Sergeyevna'ya karşı duyduğun dostluk da, onun seni Tanrı gibi görmesinden ileri geliyor.

- Hayır! Ben sana hayır diyorum!

- Ben de evet diyorum. Çünkü ben bunu kendimden de biliyorum. İçimde tutmaya çalıştığım sıkıntıyla, açık konuşarak onun elindeki silahı elinden almak isteyerek devam ettim:

- Sana söylemiştim. Yine tekrarlıyorum: Hoşuma giden sözler söyleyen insanları seviyormuşum gibi gelir bana. Ama iyice düşününce bunun gerçek sevgi bağı olmadığını anlıyorum.

Dimitriy öfkeli bir boyun hareketiyle boyunbağım düzelterek:

- Hayır, dedi. Ben sevdiğim zaman, ne övgü, ne de sövgü benim duygumu değiştiremez.

- Doğru değil. Sana itiraf etmiştim hani: Babam bana çirkef dediği zaman bir süre ondan nefret etmiş, hatta onun ölmesini istemiştim. Sen de öylesin...

- Kendi adına konuş! Eğer sen öyleysen çok yazık! Birden koltuktan fırladım, büyük bir cesaretle gözlerinin içine bakarak haykırdım:

- Tersine, dedim. Söylediğin şey hiç hoş değil. Ağabeyim hakkında bana söylediklerin... Bunu aklıma bile getirmek istemiyorum. Çünkü çok kötü bir şey olur bu... Sen bana dememiş miydin... Bak, sana söylüyorum, şimdi anlıyorum seni...

Onun beni iğnelediğinden daha fazla iğnelemeye çalışarak, onun kimseyi sevmediğini ispat etmeye, onu utandırmak için ağzıma gelen her şeyi söylemeye başladım. Ona her şeyi söylediğim için seviniyordum. Sözlerimin asıl amacının yüzüne vurduklarımı kendisinin itiraf etmesini sağlamak olduğunu, ama böyle bir anda bu amaca ulaşamayacağımı unutmuştum. Asıl itiraf etmesi mum-

kün olan zamanlarda bu konuda hiçbir şey söylememiştim ona. Tartışmamızın kavgaya dönüşmesi, Dimitriy'in susması ve yanımdan kaçarak öteki odaya geçmesiyle önlenmişti. Ben konuşmamı sürdürerek arkasından gitmek iste-dimse de o bana yanıt vermedi. Onun kusur listesindeki kötü yanları arasında çabuk parlamak gibi bir huyu vardı ama, o bu kez kendini tutmayı başarmıştı. Onun tüm kusur listesine lanetler yağdırıyordum.

Aramızda koyduğumuz kurallar bizi bu duruma getirmişti: Birbirimize her şeyi, içimizden geçen her şeyi olduğu gibi söyleyçcek, ama üçüncü bir kişinin yanında bir şey söylemeyecektik kesinlikle. Kimi zaman, bu birbirimize her şeyi açık açık söylemek konusunda öyle ileri gitmiştik ki, en utanılacak şeyleri, isteklerimizi, duygularımızı, düşlerimizi anlatıyorduk çekinmeden. İşte şimdi yaptıklarımızın nedeni de buydu. Bu itiraflar bizim

aramızdaki bağı sağ-lamlaştırmadığı, bizi birleştirmediği gibi, duygularımızı da köreltmiş ve bizi ayırmıştı. İşte şimdi onuru, onun ufacık basit bir itirafta bulunmasını önlemişti. Biz de bu basit tartışmanın ortasında, daha önce birbirimize verdiğimiz silahları, bizi derinden yaralayacak sırları kullanıver-miştik.

KIRK İKİNCİ BÖLÜM

ÜVEY ANNE

abam yeni karısıyla Moskova'ya yılbaşından^ sonra gelmeyi istemesine karşın sonbaharda, ekim ayında gelmişti. Oysa daha köpeklerle yaptıkları sürek avlar sürüyordu. Babam Senato'daki işlerini izlemek için önceki kararını değiştirdiğini söylemişti. Oysa Mimi'nin anlattığına göre Avdotya Vasilyevna köyde öyle çok sıkılmış, öyle sık Moskova'nın sözünü etmiş ve kendini öyle hasta göstermiş ki, sonunda babam onun bu isteğini yerine getirmeye karar vermiş. Mimi:

- Çünkü o kadın babanızı hiçbir zaman sevmedi. Onun zengin bir adamla evlenmek istediği herkesin kulaklarındaydı, diye anlatmıştı.

Öyle içini çekiyordu ki, sanki "onunla bunun için evlenmeyecek başka kadınlar da vardı, eğer o onların değerini bilseydi" demek istiyordu.

Oysa bu başka kadınlar Avdotya Vasiyevna'ya haksızlık ediyorlardı. Babamıza karşı olan tutkulu, özverili aşkı onun her sözünde, bakışında ve davranışlarında hemen

belli oluyordu. Ama onun bu aşkı, tapındığı kocasından ayrı kalmamak isteğinin yanı sıra Madam Annet'den satın alacağı güzel bir başlık, mavi renkli devekuşu tüylü olağanüstü bir şapka, şimdiye değin kocası ve oda hizmetçisi dışında kimsenin görmediği, düzgün beyaz göğüslerini ve kollarını akıllıca ortaya çıkaracak Venedik kadifesinden lacivert elbise istemesine engel olmuyordu. Kuşkusuz Katenka annesinin tarafını tutuyordu. Bizimle üvey annemiz arasında ise daha geldiği ilk günden, tuhaf, şakaya dayalı bir ilişki kurulmuştu. O arabadan iner inmez Volodya yüzüne ciddi bir anlam verdi, gözlerini süzdü, iki yana sallanarak, yaltaklanarak elini öpmek için yaklaştı:

Sanki başka birini ona tanıtmak istiyormuş gibi:

- Sevgili annemizin gelişini kutlamak ve elini öpmekten onur duyuyorum, dedi.

Avdotya Vasilyevna, o hiç değişmeyen, güzel gülüm-seyişiyle:

- Oh, sevgili oğulcuğum! diye karşılık verdi.

Ben de elimde olmadan Volodya'mn sesini ve yüz ifadesini taklit ederek eline uzandım:

- İkinci oğulcuğunuzu da unutmayın, dedim.

Eğer biz ve üvey annemiz, karşılıklı olarak birbirimizin içtenliğinden emin olsaydık bu karşılama biçimi sevgimizin gösterilmesi bakımından saygısızlık anlamına bile gelebilirdi. Eğer biz birbirimize kötü duygular besliyor olsaydık bu davranış bir alay, yapmacıklığa karşı bir nefret, ya da babamız orada bulunduğu için gerçek duygularımızı, düşünce ve davranışlarımızı gizlemek isteği diye yorumlanabilirdi. Ama gerçekte Avdotya

Vasilyevna'ya çok yaraşan bu davranışın hiçbir özel anlamı yoktu. Yalnızca aramızda hiçbir ilişkinin bulunmadığını gizliyordu. Sonraları sık sık, aralarındaki gerçek ilişkilerin pek hoş ol-

mayacığını sezen kimi aile bireylerinin birbirlerine böyle şakayla karışık davrandıklarına tanık oldum. Avdotya Vasilyevna ile aramızda işte böyle bir ilişki kurulmuştu ister istemez. Biz bu şakacı tutumumuzdan hiç vazgeçmiyor, her zaman yapmacıklı bir saygı gösteriyor, Fransızca ko-, nuşuyor, yaltaklanıyor ve ona chore maman diyorduk. O da buna karşılık her zaman aynı biçimde, yüzündeki değişmeyen gülümsemesiyle, şakayla yanıt veriyordu. Yalnızca sulu gözlü Lüboçka, çarpık bacakları ve saf konuşmalarıyla üvey annemizi sevmişti. O çocuksu, kimi zaman da beceriksiz girişimlerle onu ailemizle bütünleştirmeye çalışıyordu. Buna karşılık Avdotya Vasilyevna'nın bu dünyada babama karşı tutkulu sevgisi dışında bir damla bir sevgi duyacağı tek bir kişi varsa bu da Lüboçka'ydı. Avdotya Vasilyevna, Lüboçka'ya karşı coşkulu bir hayranlık, çekingen bir saygı gösteriyor, bu da daha çok şaşırtıyordu beni.

Avdotya Vasilyevna önceleri kendini üvey anne diye tanıtmaktan hoşlanırdı. Çocukların ve tüm ev halkının her zaman üvey anaya karşı kötü ve haksız davrandıklarını belirtmek için yapıyordu bunu. Sonra bu durum ona ağır gelmeye başladı. Bu durumun hoş olmayan sürtüşmelere yol açacağını kestirerek bundan kaçınmak için hiçbir şey yapmadı. Kimi okşamak, kimi hediye vermek, kimi zaman

homurdanmak gibi bir girişimde bulunmadı. Oysa bunları yapması onun için çok kolaydı. Çünkü o doğuştan alçakgönüllü ve iyi yürekli bir insandı. Ama o bunlardan hiçbirini yapmadığı gibi tam tersine durumunun zorlaştığını görünce daha kendisine saldırılmadan savunmaya hazırlandı. Tüm ev halkının kendisine karşı kötü, kaba ve kinci bir ortam yaratmak istedikleri önyargısına kapıldı. Her şeyde bir kasıt arıyordu. Kendisinin ses çıkarmadan katlanmakla en iyi şeyi yaptığını düşündü. Kuşkusuz, sev-

gimizi kazanmak için hiçbir çaba göstermeyince bizi tümüyle uzaklaştırdı kendisinden. Bizim aramızda birbirimizi anlama yeteneğimizin çok gelişmiş olduğunu daha önce anlatmıştım. İşte bu anlayış yeteneğine sahip olmayışı, onun bizim evdeki alışkanlıkların tersi alışkanlıklara sahip oluşu ve bize ters gelişi bile bizim ona karşı olmamız için yeterli bir nedendi. Bizim düzenli ve dikkatli evimizde o sanki yeni gelmiş biri gibiydi her zaman. Erken ya da geç yatıp kalkıyor, öğle yemeklerine kimi geliyor, kimi gelmiyor, akşam yemeklerini de kimi yer, kimi yemezdi. Evde konuk olmadığı zaman yan çıplak dolaşırdı hep. Bize, hatta uşaklara, sırtına bir şal alarak iç gömle-ğiyle, kolları çıplak görünmekten utanmıyordu. Başlangıçta bunu sadelik olarak görmüş, hoşlanmıştım. Ama sonra, çok geçmeden, bu sadelik ona karşı duyduğum son saygı kırıntılarını da yok etti. Bizi en çok şaşırtan şey, onun konukların yanında ve konuk olmadığı

zamanlarda iki tümüyle ayrı kişiliğe sahip olmasıydı: Birinci kişiliği, konukların yanındayken, genç, güzel, sağlıklı, soğuk, güzel giyinen, ne aptal, ne de çok akıllı, ama neşeli bir kadın görüntüsüydü. İkinci kişiliği ise, konuklar olmadığı zaman, yaşı geçmiş, yorgun, üzüntülü, giyimine özen göstermeyen, canı sıkkın, ama yine de seven bir kadındı. Sık sık kışın soğuğundan kızarmış gülümseyen yüzüyle, güzelliğinin bilincinde olan bir tavırla ziyaretlerden döndüğünde, şapkasını çıkarıp aynada kendini seyretmesini izlerdim. Çok sık, dekolte balo elbisesini hışırdatarak, uşakların önünde utanarak, ama yine de bundan gurur duyarak arabaya binerken izlerdim. Arada bizim evde düzenlenen gecelerde, güzel boynunu kuşatan ince dantelli, kapalı bir ipekli elbise içinde, çevreye o değişmeyen, ama güzel gülücükler saçarken ona bakardım. O zaman, acaba ona şimdi baktıklarında hayran olanlar, onu benim gördüğüm

gibi görseler ne düşünürler, diye geçirirdim aklımdan. Akşamları evde kalan, gece yarısından sonra kocasının kulüpten eve dönüşünü bekleyen halini, sırtında basit, çirkin bir sabahlıkla, taranmamış saçlarıyla, yarı aydınlık odalarda gölge gibi dolaşmasını görseler?... Ya piyanoya yak-. laşır bildiği tek valsı sıkıntıdan yüzünü buruşturarak çalar, ya eline bir roman alır, ortasından bir yeri açarak okur, sonra fırlatır atardı. Kimi zaman kimseyi uyandırmamak için büfeye kendisi gider, salatalık ve soğuk dana eti çıkartır ve büfenin penceresinin önünde ayakta yer, sonra yine

yorgun, üzgün ve amaçsızca odadan odaya dolaşır dururdu. Bizi ondan en çok uzaklaştıran şey, anlama yeteneğinin olmamasıydı. Bu da çoğunlukla kendisiyle anlayamayacağı şeylerden konuşulurken anlamlı bir dikkat harcamasından hemen belli oluveriyordu. Onun ilgisini çekmeyen (kendisinden ve kocasından başka hiçbir şey onu ilgilendirmezdi zaten) şeyler anlatılırken onun farkında olmadan yalnızca dudaklarının ucuyla hafifçe gülümseme alışkanlığı ve başını yana eğmesi nedeniyle suçlanamazdı. Ama sık sık tekrarlanan bu gülümseyiş ve başı yana eğmeler insanı son derece sinirlendirirdi. Onun kendisiyle, sizinle, tüm dünyayla alay eder görünen neşesi de öyle beceriksizdi ki, bu neşe başka birine geçmezdi. Duygululuğu da aşırı bir yapmacıkhk kokardı. En önemlisi de babama karşı duyduğu aşkı herkesin önünde uluorta durmadan anlatmaktan utanmamasıydı. Tüm yaşamının kocasını sevmek olduğunu söylerken hiç de yalan söylemiyordu. Bunu tüm yaşamı boyunca da ispat etti. Ama bizim anlayışımıza göre böyle çekinmeden, durmaksızın aşkından söz etmesi çok çirkindi. Onun yabancıların yanında bundan söz etmesi Fransızca konuşurken yanlışlar yapmasından daha çok utandırıyordu bizi.

O, kocasını dünyada her şeyden çok seviyordu. Kocası da onu seviyordu. Özellikle ilk günlerde, karısının ken-

dişinden başkaları tarafından da beğenildiğini görünce sevgisi daha da artıyordu. Yaşamının tek amacı kocasının sevgisini kazanmaktı onun. Ama sanki kasıtlı yapıyormuş gibi kocasının

hoşuna gitmeyecek şeyleri yapmaktan da geri durmuyordu. Bunları da kocasına karşı beslediği büyük sevgiyi, her türlü özveride bulunmaya hazır olduğunu göstermek için yapıyordu. Giyinmeyi seviyordu. Babam onu toplum içinde güzel, övgü ve hayranlık uyandıran biri olarak görmekten hoşlanıyordu. Ama o babam için güzel giyinme tutkusundan özveride bulunmaya kalktı. Giderek evde gri bir bluzla oturmaya alıştı. Aile ilişkilerinde eşitliği ve özgürlüğü gerekli bir koşul sayan babam, sevdiği kızı Lüboçka ile iyi yürekli genç karısının dost ve samimi olmasını istiyordu. Ama Avdotya Vasüyevna, kendi ifadesine göre Lüboç-. ka'yı evin gerçek hanımı sayıyor ve ona yersiz bir saygı gösteriyordu. Böylece özveride bulunuyordu kendince. Oysa bu babamı çok üzüyordu. Babam bütün kış boyunca kumar oynadı ve kış sonunda çok para yitirdi. Her zamanki gibi kumar ile aile yaşamını karıştırmak istemediği için yitirdiğini tüm ev halkından gizliyordu. Avdotya Va-silyevna yine görevini yaptı: Bazen hasta, kış sonuna doğru hamile olduğu halde saçını taramadan, sırtında gri blu-zuyla saat sabahın dördü ya da beşi de olsa, babam yorgun, yitirmiş ve sekizinci kez ceza aldıktan sonra canı sıkkın olarak eve döndüğünde sallanarak onu karşıladı. İlgisiz bir tavırla oyunda şansı olup olmadığını soruyor, hoşgörülü bir dikkatle, başını sallayarak babamın kulüpte nasıl vakit geçirdiğini anlatışını, belki yüzüncü kezdir kendisini beklememesi ve yerine yatması için ettiği ricaları dinliyordu. Babamın oyunda kazanması, yitirmesi, oyun nedeniyle babamın içinde bulunduğu ruhsal durum onu hiç ilgilendirmiyordu, ama yine de kulüpten döndüğünde her

gece karşılamayı sürdürüyordu. Bu karşılamalarının nedeni, onun kendinden nasıl özveride bulunduğunu gösterme-

sinin yanı sıra ona çok büyük üzüntüler veren, gizliden gizliye içinde duyduğu kıskançlık duygusuydu. Babamın böyle geç saatlerde bir kadından değil de bir kulüpten döndüğüne dünyada kimse inandıramazdı onu. Babamın yüzün-. de gizli aşkının sırlarını okumaya çalışıyor, okuyamayınca da büyük bir üzüntüye kapılarak içini çekiyor, İçendi mutsuzluğunun içine gömülüyordu.

Gerek bunların, gerek daha pek çok aralıksız özverilerin sonucunda babamda, oyunda çok yitirdiği, bu nedenle de çoğunlukla sinirli olduğu bu kışın son aylarında sessiz bir öfke sezilmeye başlandı. Bu, bağlı olduğu şeye karşı öyle önü alınamaz bir öfkeydi ki, bu şeye elinden geldiğince ufak da olsa manevi acılar çektirmek isteğini uyandırıyordu bilinçsizce.

KIRK ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YENİ ARKADAŞLAR

iş göz açıp kapayıncaya değin geçmiş, karlar erimeye •^ J başlamıştı. Üniversitede artık sınav listeleri asılmıştı. İşte o zaman aklım başıma geldi. Benim o güne değin hiç dinlemediğim, bir bölümünün adını bile anımsamadığım, hiç not tutmadığım, birine bile hazırlanmadığım tam on sekiz dersten sınava girmem gerekiyordu. Çok açık bir soru vardı ortada: Nasıl verecektim bu sınavları? Bir kez bile aklıma gelmemişti bu soru. Bütün bu kış boyunca bir sis perdesinin ardına gizlenmiş, artık büyüdüğüm, comme il f aut olduğum düşüncesinden öyle zevk alıyordum ki benim

"sınavı nasıl vereceğim?" sorusu aklıma geldiği zaman, hemen kendimi arkadaşlarımla kıyaslamaya başlıyordum. "Onlar sınavlarını verecekler ama çoğu daha comme ilfautb'ûe değil!" diye düşünüyor, benim onlardan daha üstün bir konumum var, öyleyse ben de vermek zorundayım diyordum. Aslında üniversitedeki derslerime artık alıştığım ve babam beni evden gönderdiği için devam ediyordum derslere. Ayrıca pek çok arkadaşlarım vardı ve üniversitede çok eğleniyordum. Ben gürültüyü, konuşmaları, ders salonlarındaki kahkahaları seviyor, ders sırasında en arka sıraya oturarak, profesör o tekdü-

i,J*/

ze sesiyle ders anlatırken bir şeyler hayal etmekten, arkadaşlarımı incelemekten hoşlanıyordum. Kimi zaman bir arkadaşla birlikte Materna'ya koşup votka içmeyi, yemek yemeyi, profesörün paylayacağını bile bile profesör derse girdikten sonra kapıyı gıcırdatarak içeri girmeyi seviyor, sınıfların kahkahalarla birbirine karıştığı koridorlar-daki oyunlara katılmaktan büyük zevk alıyordum. Bütün bunlar çok eğlenceli şeylerdi.

Herkesin artık dersine dikkatle girmeye başladığı Fizik Profesörü'nün kendi dersini bitirip sınavlara değin ve-dalaştığı zaman, öğrenciler de defterlerini topladılar ve grup grup sınavlara hazırlanmaya başladılar. O zaman ben de çalışmam gerektiğini düşündüm. Selamlaşmayı sürdürdüğümüz, ama ilişkilerimizin iyice soğuduğu Ope-rov, daha önce de söylediğim gibi, bana defterini vermeyi, hatta öteki arkadaşlarla birlikte

kendisiyle çalışmamı da önerdi. Ben ona teşekkür ederek hemen kabul ettim. Birlikte çalışmayı kabul ederek ona bir iyilikte bulunduğumu sanıyor ve aramızdaki eski kırgınlığın sona ereceğini umuyordum. Yalnız, benim evim daha uygun olduğu için her seferinde bende toplanmamızı rica ettim.

Bana sıra ile, bir onda bir bunda, bir en yakın evde toplamlacağı söylediler. İlk olarak Zuhin'in evinde toplandık. Bu, Trubnıy Bulvarı'nda büyük bir evde paravana ile bölünmüş küçük bir odaydı. İlk saptanan gün ben biraz geciktim ve artık okumaya başlandığında yetişebildim. Küçük oda sigara dumanıyla doluydu. İyi cins bir sigaranın değil, Zuhin'in içtiği kötü bir tütünün dumanıydı bu. Masanın üzerinde bir votka şişesi, bir kadeh, ekmek, tuz ve bir koyun kemiği vardı.

Zuhin yerinden kalkmadan bana votka içmemi ve ceketimi çıkarmamı söyledi:

- Siz sanırım böyle sofralara alışkın değilsinizdir, dedi.

Hepsinin sırtında kirli basma gömlekler ve göğüslükler vardı. Onlara duyduğum küçümsemeyi belli etmemeye çalışarak ceketimi çıkardım ve arkadaşça divana oturdum. Zuhin arada sırada defterlere göz atarak okuyor, ötekiler arada soru sorarak durduruyorlardı. O, sorulara akıllıca, tam yanıtlar veriyordu. Ben de dinlemeye başladım. Ama önceden hiç bilgim olmadığı için çok şeyi anlamayarak soru soruyordum.

Zuhin:

- Ee, kardeşim. Eğer bunu da bilmiyorsan dinlemenizin bir yararı yok, dedi. Ben size defteri veririm, yarına değin hazırlanırsın. Şimdi size ne anlatayım ki?

Bilgisizliğimden utanmıştım. Ama yine de Zuhin'in sözlerinin haklılığını kabul ederek dinlemeyi bıraktım ve bu yeni arkadaşlarımı incelemeye koyuldum. İnsanları comme il faut olanlar ve comme il faut olmayanlar diye iki gruba ayırdığıma göre bunların ikinci gruba girdiği apaçık belliydi. Bunun sonucu olarak bende yalnız küçümseme uyandırmakla kalmamışlar, comme ü faut olmadıkları halde kendilerini benimle yalnızca aynı düzeyde görmemiş, bana karşı bir tür koruyucu gibi davranmışlar bu nedenle de kişisel bir nefret uyandırmışlardı. Ayakları, tırnakları kemirilmiş kirli elleri, Operov'un yalnızca serçe parmağında uzattığı uzun tırnağı, pembe gömlekleri, önlükleri, birbirlerine şakayla karışık ettikleri küfürleri, iğrenç oda, Zuhin'in parmağını burnunu bir yanına bastırarak hafifçe ikide bir sümkürmesi, bazı sözcükleri özellikle değişik söylemeleri, kimi sözcükleri değişik vurguyla kullanmaları benim bu duygularımı iyice kamçılıyordu. Onlar aptal yerine ahmak, tıpkı yerine aynen, çok güzel yerine harika... vb. sözcüklerini kullanıyorlardı. Bunlar bana biraz fazla kitap dili, iğrenç ve saçma geliyordu. Beni en çok öfkelendiren şey ise onların konuşurken birtakım Rusça, daha çok da yabancı sözcükleri yanlış vurguy-

la söylemeleriydi. Makina yerine maakina, faaliyet yerine faliiyet, kasten yerine kaasten, şömine yerine şömi-ine, Şekspir yerine Şekspiir... vb. diyorlardı.

Yalnız bu arada bana çok itici gelen bu dış görünüşlerine karşın, bu insanlarda da daha iyi bir şeyler olduğunu sezerek, onları birbirlerine bağlayan neşeli arkadaşlıklarını görerek onlara kanım kaynamaya başladı. Benim için çok güç olmasına karşın onlarla yakınlaşmak istedim. Uysal ve onurlu biri olan Operov'u zaten tanıyordum. Şimdi de bu grubun başı sayılan, çok akıllı ve ateşli bir genç olan Zuhin'den hoşlanmaya başlamıştım. Bu, ufak tefek, sağlam yapılı esmer genç, biraz şiş ve parlak ama son derece akıllı ve canlı bir yüze sahipti. Bu görünüşü onu özellikle pek uzun göstermiyordu. Çukur siyah gözlerinin üzerinde çıkık gibi duran alnı, fırça gibi dik kısa saçları ve her zaman hiç tıraş olmamış gibi gözüken sık, siyah sakalları vardı. Sanırım, kendisinin bile düşünemeyeceği (insanların bu özelliği benim çok hoşuma gider.) ama apaçık belli olan bir yanı vardı ki, aklı dur durak bilmeden çalışıyordu. Kimi insanlar vardır, yüzlerini ilk gördüğünüz anda hakkında verdiğiniz kararı birkaç saat birlikte olduktan sonra tümüyle değiştirmek zorunda kalırsınız. İşte bu akşam aynı değişiklik benim gözlerimin önünde Zuhin'in yüzünde olmuştu. Birden yüzünde yeni kırışıklıklar belirmiş, gözleri iyice çukura kaçmış, gülümseyişi başkalaşmış ve tüm yüzü öyle değişmişti ki, artık güçlükle tanıyabiliyordum onu.

Dersin okunması bitince Zuhin, öteki öğrenciler ve aramızdaki arkadaşlığı ilerletmek isteğiyle ben, hep birlikte birer kadeh

votka içtik. Şişede votka kalmamıştı. Ona hizmet eden yaşlı kadını bir şişe votka almaya göndermek için gerekli olan çeyrek rubleyi kimin verebileceğini sordu. Benim verebileceğimi söyledim. Ama Zuhin

beni duymazdan geldi ve Operov'a çevirdi başını. Operov işlemeli para kesesini çıkartarak gerekli parayı verdi. Kendisi hiç içmeyen Operov:

- Bana bak, çok fazla içme sakın, dedi Zuhin'e. Zuhin önündeki koyun kemiğini alıp içindeki iliği (o
anda onun çok ilik yediği için bu denli akıllı olduğunu düşündüğümü anımsıyorum) emerek:

- Korkma, diye yanıt verdi. Korkma, diye ekledi, hafifçe gülümseyerek.

Gülümsemesi öyle değişikti ki, ister istemez bu gülümseme gözünüze çarpıyor ve ona bu gülümseyişinden dolayı minnet duyuyorsunuz.

- îçsem de önemli değil, dedi. Bakalım kim kimi yenecek, o mu beni, ben mi onu? Artık, hayır kardeşim, diye ekledi ahuna eliyle vurarak. Yalnız, Semyonov'dan korkuyorum, kendini içkiye çok verdi gibi.

Gerçekten de ilk giriş sınavı gününde benden daha kötü giysileriyle beni sevindiren, ikinci olarak sınavları kazanan kır saçlı Semyonov, öğrenciliğinin ilk ayında derslere düzenli olarak girmiş, daha ders tekrarları yeni başladığında kendini içkiye

vermiş, kursun sonuna doğru ise artık üniversiteye uğramaz olmuştu.

- Nerede şimdi o? diye sordu biri. Zuhin:

- Ben de artık görmüyorum, dedi. Son kez Lizbon lokantasında ipin ucunu kaçırmıştık birlikte. Korkunç bir kavga çıkmıştı. Sonra, başının bir daha belaya girdiğini söylediler... Ne kafa var onda! Ne ateşli adam! Ne akıl! Eğer kendini bırakırsa yazık olur. Ama öyle olacağı belli. Öyle, üniversitede uslu uslu oturacak bir adam değil o!

Bir süre daha konuştuktan sonra dağılmaya başladık. Ertesi gün için de, hepimizin evine en yakın olduğu

için yine Zuhin'in evinde toplanmak için sözleştik. Avluya çıktığımız zaman, herkes yaya gideceği halde benim arabayla gideceğimi düşünerek utanç duydum. Çekinerek Operov'a arabayla onu da bırakmayı önerdim. Zuhin de herkesle birlikte çıkmış, Operov'dan bir ruble borç istemiş, geceyi konuk olarak geçireceği bir başka yere gidecekti. Yolda giderken Operov bana Zuhin'in yaşam biçimi ve karakteri üzerine pek çok şey anlattı. Eve geldiğimde uzun süre bu yeni tanıdığım arkadaşları düşünerek bir zaman uyuyamadım. Bir yandan onların bilgileri, sadelikleri, dürüstlükleri, gençliklerinin verdiği şairlikleri ve cesaretleriyle bende uyandırdıkları sevgiyi, öte yandan dış görünüşlerindeki bayağılıkla uyandırdıkları iğrenmelerini düşünüyor, bir türlü uyku tutmuyordu. Ne denli istersem isteyeyim,

onlarla kaynaşıp dost olmama olanak yoktu. Anlayışlarımız tümüyle ayrıydı. Benim için yaşamın tüm amacını, güzelliklerini oluşturan bir sürü incelikler vardı, onlar bunu anlayamazlardı. Tersine ben de onları anlayamazdım. Aramızdaki anlaşmazlığın temel nedeni, giydiğim ceketin yirmi beş ruble değerinde olması, özel arabam ve Hollanda kumaşından gömleğimdi. Bu ayırım özellikle benim için çok önemliydi. Zenginliğimi gösteren şeylerle elimde olmadan onları incittiğimi düşünüyordum. Aslında bir suçum olmadığı halde onların karşısında kendimi bir suçlu gibi görmek, kimi beni isyan ettiriyor, kimi boyun eğdiriyordu. Ama sonuçta kendimi büyük görme duygusu üstün geliyor ve bir türlü onlarla dürüst, içten ilişkiler kuramıyordum. Zuhin'deki çirkin ve kaba yanlar o sırada onda varlığını sezmeye başladığım cesaretin güçlü, şairce yanlarıyla öylesine örtülüyordu ki, bende hiçbir olumsuz etki uyandırmıyordu. Hemen hemen iki hafta boyunca her akşam Zuhin'e çalışmaya gittim. Daha önce de söylediğim gibi arkadaşla-

rımdan geri kaldığım, onlara yetişecek gücüm olmadığı için çok; az çalışabiliyordum. Yalnızca dinliyor ve onların okuduklarını anlıyor gibi gösteriyordum kendimi. Ben, arkadaşlarımın da benim bu yapmacık davranışımın farkına vardıklarını düşünüyordum. Çünkü

sık sık kendi bildikleri yerleri atlayıp geçiyorlar ve bana soru sormuyorlardı.

Her geçen gün, bu çevrenin düzensizliğine daha çok alışıyor, onların arasında olmaktan şairce bir yan bularak hoşlanmaya başlıyordum. Yalnız Dimitriy'e verdiğim, onlarla içki içmeye gitmemeye ilişkin söz, beni onların eğlencelerine katılmaktan alıkoyuyordu.

Bir gün onlara edebiyat alanında, özellikle Fransız edebiyatındaki bilgilerimi göstererek övünmek istemiş ve sözü oraya getirmiştim. O zaman yabancı yapıtların adlarını Rusça olarak söylemelerine karşın, benden çok daha fazla okuduklarını, İngiliz, hatta İspanyol yazarlarını, hatta benim o güne değin adını bile duymadığım Lesoj'u bile okuyarak benden daha bilgili olduklarını görerek çok şaşırdım. Puşkin ve Jukovskiy onlara göre büyük edebiyatçılardı. (Oysa ben bu yazarları çocukluğumda okuyup ezberlediğim sarı küçük kitaplar olarak anımsıyorum yalnızca.) Onlar Dumas, Sue, Feval'den ise nefret ediyorlar ve edebiyat konusunda benden çok daha iyi ve açık düşünceler yürütebiliyorlardı. Özellikle de Zuhin çok bilgiliydi doğrusu. Müzik konusunda da onlardan daha bilgili değildim. Hatta bir şey daha beni çok şaşırtmıştı: Operov keman çalıyordu. Toplandığımız arkadaşlardan birisi violon-sel ve piyano çalıyor, iki kişi üniversite orkestrasında görev yapıyorlar, müzikten çok iyi anlıyorlar ve klasik müziğe değer veriyorlardı. Sözün kısası, ben onlara hangi konuda övünmeye kalkışırsam kalkışayım, Fransızca ve Almanca konuşmam dışında, her şeyi benden iyi biliyorlar ve

bununla da gururlanmıyorlardı. Yalnızca sosyetedeki durumumla övünebilirdim, ama bu konuda da Volodya kadar iyi değildim ki! Öyleyse benim onlara yüksekten bakmak için ne üstünlüğüm vardı ki?... Prens İvan İvano-viç'le tanışıyor olmam mı? Fransız dilini bilmem mi? Özel arabam mı? Hollanda ipeği gömleğim mi? Tırnaklarım mı? Bütün bunlar saçma sapan şeyler değil mi? İşte bu soru takıhveriyordu kimi zaman aklıma. Onların taşkın neşelerini, içten arkadaşlıklarını gördükçe bu soruyu düşünüyordum. Birbirleriyle senlibenli konuşuyorlardı. Onların birbirleriyle konuşurken gösterdikleri sadelik kabalık düzeyine varıyordu, ama bu dış yüzeydeki kabalığın altında birbirlerini incitecekleri korkusu da hemen belli oluyordu. Şakalaşırken kullandıkları alçak, domuz gibi sözcükler bana ters geliyor ve için için onlarla alay etmeme neden oluyordu. Ama bu sözcükler onları kırmıyor, aralarındaki içten arkadaşlıklarına engel olmuyordu. Birbirlerine öylesine dikkatli ve kibar davranıyorlardı ki, ancak çok yoksul ve çok genç kişilerde görülebilirdi bu. Zu-hin'in karakterinde onun Lizbon lokantasında yarattığı olaylarda ortaya çıkan taşkınlık ve ele avuca sığmazlık belli oluyordu. Onların içki alemlerinin Baron Z.'nin evinde benim de katıldığım şampanyalı, sıcak romlu eğlencelerden çok daha değişik olduğunu seziyordum.

V.'.V.'.'.'.V.'.'.V'.'ı'.V.V.'.'.V'.'.VS

KIRK DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ZUHİN VE SEMYONOV

uhin'in hangi tabakadan olduğunu bilmiyorum ama S.
Lisesi'ni bitirdiğini, soylu olmadığını ve zengin de olmadığını biliyordum. Çok daha yaşlı görünmesine karşın on sekiz yaşlarındaydı o sırada. Olağanüstü akıllı ve özellikle de çok anlayışlı biriydi. Çok karışık bir problemi çözmek için gerekli kanunları aklından geçirerek çözmeye çalışmaktansa, problemi tüm ayrıntılarıyla bir anda kavramak ve sonuca varmak dah,a kolay geliyordu ona. Akıllı olduğunu kendi de biliyor ve bununla da gurur duyuyordu. Bu gururunun sonucu olarak da herkese aynı biçimde içten ve basit davranıyordu. Sanırım yaşamı boyunca çok şeyler geçmişti başından. Onun coşkulu, duygulu doğası, aşkın, dostluğun, emeğin ve paranın izlerini taşıyordu. Az da olsa toplumun en aşağı kesiminden de olsa, deneyip de ya nefret, ya da ilgisizlik ve aldırmazlık duymadığı hiçbir şey yoktu. Her konuda yetenekli olduğundan, her konuda hüküm yürütmek çok kolay geliyordu ona. Sanırım, onun için yeni olan bir amaca ulaşmak için öyle bir hırsla ileri atılıyordu ki, amacına ulaşır ulaşmaz artık onu küçük görmeye, nefret etmeye başlama hakkını kazandığını

düşünüyordu. Bilim konusunda da aynıydı. Az çalışıyor, not tutmuyor, matematiği çok iyi biliyor, profesörü bile alt edebileceğini söylerken övünmüyordu. Okutulan şeylerin çoğunu saçma olarak niteliyor, ama yaradılışındaki kuşku götürmez pratik kurnazlığıyla profesörlerin neler istediklerini çok iyi kavradığı için tüm profesörler tarafından seviliyordu. Yöneticilerle

ilişkilerinde de açık sözlüydü, bu nedenle de saygı görürdü. Bilime karşı saygı duymadığı, sevmediği gibi, ciddi olarak çalışanları, kendisi çok kolay kavrayabildiği için küçük görürdü. Onun anlayışına göre bilimler onun yeteneğinin onda birini bile kullandırmıyordu. Öğrencilik yaşamında harcadığı çaba, kendini tümüyle vererek yapabileceklerinin yanında bir hiç sayılırdı. Kendi söylediğine göre ateşli ve çalışkan yaradılışı yaşamak istiyordu. Maddi olanaklarının elverdiği ölçüde içki âlemlerine giriyor, gücünün üstünde bir çabayla, ateşli bir coşkuyla kendini buna kaptırıveriyordu. İşte bu kez de sınavlardan hemen önce Operov'un sezgisi gerçekleşti. İki hafta boyunca ortalıkta hiç gözükmedi. Biz de son günlerde bir başka arkadaşta toplanıp çalışmak zorunda kaldık. İlk sınav günü sararmış, zayıflamış, elleri titreyerek sınav salonuna geldi ve üstün bir başarı göstererek ikinci döneme geçti.

Dönemin başında böyle içki âlemlerine katılan başta Zuhin olmak üzere sekiz kişi vardı. Önceleri aralarında İkonin ve Semyonov da vardı. İkonin daha başında bu eğlencelerin çılgınlığına dayanamadığı için bırakmış, Semyonov ise bu âlemleri kendine göre yetersiz bulduğu için bu topluluktan ayrılmıştı. İlk günlerde bizim sınıfta herkes bu gruptakilere korkuyla bakıyor ve onların öykülerini birbirlerine anlatıyordu.

Bu öykülerin baş kahramanı Zuhin ve yıl sonuna doğru da Semyonov'du. Son zamanlarda Semyonov'a korkuy-

la bakılıyordu ve çok ender de olsa ders salonuna girdiği zaman sınıfı büyük bir coşku sarıyordu.

Semyonov tam sınavlara girmeden hemen önce en hızlı ve özgün bir biçimde birden bu yaşantısına son verdi. Zuhin'le tanışık olduğum için ben de tanık oldum buna. Bakın nasıl oldu bu: Bir gün akşamleyin Zuhin'in evinde toplanmıştık. Operov başını deftere eğmiş, yanıbaşına şamdandaki mumdan başka bir de şişeyle mum koymuş, o ince ses tonuyla fizik defterine minicik harflerle tuttuğu notları okuyordu. Tam bu sırada odaya ev sahibi kadın girdi ve Zuhin'e, elinde notla birinin onu aradığını söyledi. Zuhin dışarı çıktı ve kısa bir süre sonra başı eğik, düşünceli bir yüzle geri döndü. Elinde bir paket kağıdına yazılmış bir notla iki tane on rublelik kağıt para vardı.

Başını kaldırdı, gururlu bir ciddiyetle bizim yüzlerimize baktı:

- Baylar, olağanüstü bir şey oldu! dedi. Operov yeniden defter sayfalarını çevirirken:

- Ne o, sanırım bir yerden para gelmiş, dedi. Bir başkası da:

- Haydi biz dersimize devam edelim, diye atıldı. Ama Zuhin ses tonunu değiştirmeden anlatmaya

başladı:

- Hayır baylar, dedi. Ben ders çalışmayacağım artık. Size söylüyorum, olağanüstü bir durum bu! Semyonov daha önce benden aldığı yirmi rubleyi bir erle göndermiş. Eğer kendisini görmek istiyorsam kışlaya gelmemi yazmış.

Hepimize birden baktı:

- Bunun ne anlama geldiğini biliyor musunuz? dedi. Biz susuyorduk. Ben şimdi onun yanına gidiyorum. İsteyen benimle gelebilir.

Biz hemen ceketlerimizi giyerek Semyonov'un yanına gitmeye hazırlanmaya koyulduk. Operov o incecik sesiyle:

- Sanki görülmemiş bir yaratığı görmek için gidiyormuş gibi hep birlikte gitmemiz doğru mu? diye karşı çıkacak oldu.

Özellikle ben Semyonov'u pek yakından tanımadığım için Operov'un düşüncesine katılıyordum. Ama tüm arkadaşların katıldığı bu işten geri kalmak istemiyor ve Semyonov'u öyle görmek istiyordum ki, Operov'un düşüncesini onayladığımı söylemedim.

Zuhin:

- Çok saçma, dedi. Nerede olursa olsun, bir arkadaşla vedalaşmak için hep birlikte gitmek niye yanlış olacakmış? Saçma! Haydi isteyen gelebilir!

Arabaları tuttuk ve haberi getiren eri de yanımıza alarak yola çıktık. Kışladaki nöbetçi çavuş bizi önce içeri almak istemedi, ama Zuhin onu kandırmayı başardı sonunda. Haberi getiren er bizim önümüze düştü ve hemen hemen karanlık denebilecek, bir gece kandüiyle aydınlatılmış bir koğuşa getirdi. İki yandaki ranzalarda traşlı başları, sırtlarındaki boz renkli kaputlarıyla kimi oturmuş, kimi yatmış bir durumda yeni askere alınmış adamlar vardı. Koğuşa girer girmez ilk tuhafıma giden şey, çok ağır bir koku ve yüzlerce insanın horlaması olmuştu. Bizi getiren eri ve ranzaların arasından sert adımlarla en önde giden Zuhin'i izlerken

ranzalardaki her erin durumuna coşkuyla bakıyordum. Aklımda kaldığına göre, hemen hemen kırlaşmış saçları, renksiz dudakları, tutkuyla parlayan gözleriyle kederli Semyonov'u görmeye çalışıyordum onların arasında. Koğuşun en dip tarafında, koyu renkte yağ dolu bir çömleğe oturtulmuş, dumanlar çıkartarak çoktan beri yanan sarkık fitilli kandilin bulunduğu köşeye

hızlı hızlı giden Zuhin birden durdu. Başları tümüyle tıraşlı bir grup ere doğru:

- Merhaba Semyonov? diye seslendi.

Semyonov, sırtında kalın er çamaşırı, omzunun üstüne attığı er kaputu ile ranzada ayaklarını toplayıp oturmuş, bir şeyler yiyor, yanındaki bir başka erle konuşuyordu.

Evet, Semyonov'du bu. Kır saçları makina ile dipten kesildiği için alnının üst yanı mavimsi bir renkte görünüyordu. Yüzünde her zamanki gibi somurtkan ve canlı bir anlatım vardı. Bakışlarımın onu inciteceği düşüncesiyle başka taraflara bakıyordum. Sanırım benim gibi düşünen Operov da topluluğun en gerisinde duruyordu. Ancak Semyonov, o her zamanki gibi kendine özgü kesik tümcelerle Zuhin'in ve bizim hatırımızı sormaya başlayınca, sesindeki uyum hepimizi rahatlattı. Öne çıkıp, ben elimi, Operov ise tahtasını uzatmaya çalışırken, Semyonov bizden atik davranarak kocaman esmer elini uzattı. Böyle yaparak ona onur veriyormuşuz gibi bir durumun ortaya çıkmasına engel olmuştu.

Her zamanki gibi isteksiz, ağır sakin sesiyle:

- Merhaba Zuhin. Geldiğiniz için teşekkür ederim. Siz de hoş geldiniz baylar. Oturun bakalım şöyle... dedi ve birlikte konuşup yemek yediği askere dönerek: Yer aç-sana Kudryaşka, biz seninle sonra da bol bol konuşabiliriz, dedi. Haydi, oturun. Ne o Zuhin, seni şaşırttım mı?

Ama Zuhin, hastasının yanına oturan bir doktor gibi ilişti Semyonov'un yatağına:

- Senin yapacağın hiçbir şey beni şaşırtamaz, dedi. Eğer sınavlara gelseydin daha çok şaşırırdım doğrusu. Neredeydin? Nasıl oldu bu iş?

Semyonov o güçlü gür sesiyle:

- Nerede miydim? dedi. Lokantalarda, meyhaneler-

de, benzer yerlerde... Celsenize çocuklar, oturun şöyle. Hepinize yetecek kadar geniş burası.

Solundaki ranzada başını koluna dayayarak uzanmış, tembel bir ilgiyle bizi izleyen ere bir an beyaz dişlerini göstererek:

- Hey, sen ayaklarını toplasana biraz, dedi ve yeniden bize dönerek anlatmaya başladı, îşte böyle, tam anlamıyla kendimi kaptırdım. Hem iyi, hem kötü!

Bunları söylerken yüzündeki anlam da değişiyordu. Sürdürdü anlatmasını:

- Tüccarın biriyle aramızdaki olayı biliyorsun: Adam oluverdi. Üniversiteden koyulacaktım. Elimde avucumda ne varsa tüm parayı har vurup harman savurdum. Bu da bir şey değil, üstelik gırtlağıma

değin de borca girdim. Hem de kimlere borçlandım! Ödeyecek bir olanağım da yoktu. İşte böyle benim işim!

Zuhin:

- İyi ama asker olmak nereden esti aklına? diye sordu.

Semyonov:

- Bir gün, Yaroslav'da, hani biliyorsun, Stoyenka'da tüccarlarla birlikte içiyor, eğleniyorduk. Bunlardan biri parayla asker toplama işi yapıyormuş. "Bin ruble verirsen askere yazılırım" dedim. İşte oldum da.

- İyi ama, sen soylu bir aileden değilsin. Nasıl oldu da yapabildiniz? diye atıldı.

Semyonov:

- Bunların hiçbiri önemli değil. Kiril İvanoviç hepsini çözümleyiverdi.

- Kiril İvanoviç de kim? Semyonov:

- Kim olacak, beni satın alan adam işte! dedi, bunla-

n söylerken sanki alaylı bir biçimde parlıyordu gözleri. Hatta senatodan özel izin bile çıkardılar. Bir süre daha eğlenceyi sürdürdüm. Sonra tüm borçlarımı ödedim ve "haydi askere!" dedim. Nasıl olsa kırbaçlayamazlar burada. Şimdi beş rublem var... İlerde belki de bir savaş...

Enerji dolu yüzünün ifadesini durmadan değiştirerek, parlak gözlerinden sanki kıvılcımlar saçarak Zuhin'e ilginç, akıl almaz maceralarını anlatmaya başladı.

Koğuşta daha fazla kalamazdık. Vedalaşmaya başladık. O, elini uzatarak hepimizin ayrı ayrı ellerini sıktı ve bizi geçirmek için ayağa kalkmadan oturduğu yerden gülümser gibi:

- Yine gelin baylar, dedi. Dediklerine bakılırsa bizi ancak gelecek ay göndereceklermiş buradan.

Biz birkaç adım yürüdük, Zuhin birden yeniden geri döndü. Onların vedalaşmasını görmek istediğim için durarak baktım. Zuhin'in cebinden parayı çıkartarak ona verdiğini, onun bunu kabul etmeyerek eliyle ittiğini ve sonra yeniden kucaklaşarak öpüştüklerini gördüm.

Zuhin bize yetişirken oldukça gür bir sesle:

- Ben üniversiteyi bitirebileceğimi sanmıyorum. Oysa sen subay olacaksın! dedi.

Onun bu sözleri üzerine, daha önce güldüğünü hiç görmediğim Semyonov'un alışık olmadığımız çınlatıcı bir kahkaha attığını duyduk. Bu kahkaha dayanılmaz bir acı uyandırmıştı bende. Dışarı çıktık.

Eve- giderken Zuhin yol boyunca hiç konuşmadı. Parmağını burun deliklerinin bir o yanına, bir bu yanına bastırarak durmadan sümkürüyordu. Eve döner dönmez hemen ayrıldı bizden. O günden sonra da sınavların başladığı güne değin durmadan içti.

KIRK BEŞİNCİ BÖLÜM

SINAVDA KALIYORUM

onunda diferansiyal ve integral ile ilk sınav başladı. „___J Oysa ben hâlâ sisler ardında dolaşıyordum. Beni neyin beklediğini

açıkça kavrayamamıştım henüz. Akşamları Zuhin ve grubundan ayrıldığım zaman, o güne değin saplandığım ilkelerimde iyi olmayan yanlar olduğunu, muhakkak değiştirmem gerektiği düşüncesine kapılıyordum. Ama sabahleyin, güneşin aydınlığıyla birlikte yine com-me ilfaut oluyor, bundan da çok hoşnut kaldığım için hiçbir değişildik yapmak istemiyordum.

İşte böyle bir durumunda ilk sınava girmeye gittim. Prenslerin, kontların ve baronların oturduğu yandaki bir sıraya oturdum ve onlarla Fransızca konuşmaya başladım. Çok ilginçtir ama az sonra sınava gireceğim, hiç bilmediğim şeylere yanıt vermek zorunda kalacağım aklımın ucundan bile geçmiyordu. Sınava girme sırası yaklaşanlara soğukkanlılıkla bakıyor, kimileriyle alay edecek kadar ileri gidiyordum.

Sınavdan önce İlinka'ya:

- Ne oldu Grap? dedim. Çok mu korkuttular?

- Seni de görürüz!

Üniversiteye başladığımız ilk günden beri îlinka eskiden onun üzerinde kurmuş olduğum egemenliğe isyan ederek, benimle konuşurken hiç gülümsemiyor ve bana düşman gibi bakıyordu. Gerçi İlinka'nın sözlerinin neden olduğu kuşku beni bir an korkutmuştu. Ama yine de küçümseyerek gülümsedim. Sonra bu duygu yeniden bir dumanla kaplandı ve ben yine eskisi gibi dikkatsiz, ilgisiz bir biçimde oturdum. Hatta sınava girmeden (sanki benim için çok basit ve önemsiz bir şeydi) önce, sanki az sonra sınava

girecek ben değilmişim gibi Baron Z. ile Materna'da bir şeyler yemek için sözleştim. İkonin ile birlikte adımız okunduğunda üniformamın eteklerini düzelttim ve büyük bir soğukkanlılıkla sınav masasına yaklaştım.

Giriş sınavlarında da beni imtihan eden genç profesör yüzüme baktığı ve soruların bulunduğu zarfı çektiğim zaman sırtımdan aşağı buz gibi bir korku dalgasıyla ürperdim. İkonin giriş sınavında yaptığı gibi tüm bedenini eğerek soru kağıdını çekmiş, çok kötü de olsa bir şeyler yanıtlamaya çalışmıştı. Bense onun ilk sınavda yaptığından çok daha kötüsünü yaptım. Yeni bir soru çekmeme karşın hiç ağzımı bile açamadım. Profesör yüzüme acıyarak baktı ve alçak, ama kesin bir sesle:

- Siz ikinci döneme geçemezsiniz, bay îrtenyev, dedi. Öteki sınavlara devam etmeseniz daha iyi olur. Fakülteyi ayıklamak gerekli. Siz de aynı şekilde, bay İkonin, diye ekledi sonra.

İkonin sadaka dilenir gibi yeniden sınava girmek için yalvardı. Ama profesör iki günde, onun bir yılda başaramadığı şeyi başarmasının olanaksız olduğunu söyledi. İkonin yeniden küçülerek, kendine açındırarak yalvardı. Ama Profesör yine kabul etmedi. Sonra alçak sesle ama kesin bir dille:

- Gidebilirsiniz baylar, dedi.

O zaman İkonin'in küçülerek yalvarmaları sırasında orada bulunmakla, suskunluğumla ben de bu aşağılanmaya katılmışım gibi utanç içinde ayrıldım masadan. Salondan, öğrencilerin arasından

nasıl geçtiğimi, onların sorularına ne yanıt verdiğimi, dışarı nasıl çıktığımı ve eve nasıl vardığımı anımsamıyorum! Öyle hakarete uğramış ve al-çalmıştım ki, gerçekten umutsuzluk içindeydim.

Üç gün boyunca odamdan dışarı çıkmadım, kimseyi görmedim. Durmadan ağlıyor, gözyaşlarımdan çocukluğumdaki gibi zevk alıyordum. Kendimi vurmak için bir tabancam olmasını çok istiyordum. Hem de çok iyi olurdu bu benim için. Karşılaştığımız anda İlinka Grap'ın yüzüne tükürmek istiyor, buna da hakkım olduğunu düşünüyordum. Operov'un benim mutsuzluğuma sevineceğini, bunu herkese anlatacağını, bana Yar lokantasında hakaret eden KolpikovHın aslında haklı olduğunu, Prenses Kor-nakova'yla budalaca konuştuklarımdan sonra başka bir sonuç beklememin yanlış olduğunu düşünüyordum. Yaşamım boyunca yapmış olduğum tüm ağır ve acı olaylar birbiri ardından gözlerimin önünden geçiyordu. Mutsuzluğum için suçlayacak birilerini arıyordum. Birinin bunu bile bile yaptığını, bana karşı büyük bir oyun düzenlendiğini kuruyordum durmadan. Profesörlere, arkadaşlarıma, Vo-lodya'ya, Dimitriy'e, beni üniversiteye gönderdiği için babama kızıyordum. Beni böyle zor durumlara düşürdüğü, böyle bir yazgım olduğu için Tanrıya bile kızıyordum. Sonunda beni tanıyan herkesin gözünde tümüyle alçaldığımı düşünerek, Süvari birliğine yazılmak. Kafkasya'ya gitmek için babamdan izin bile istedim. Babam elbette sonuçtan hiç de hoşnut değildi, ama benim korkunç acımı görünce avutmaya başladı. Bunun ne denli kötü olursa olsun, bir başka fakülteye geçerek durumumun düzelebileceğini söyledi. Volodya da, durumumun

o denli büyük bir felaket olmadığını, bir başka fakülteye geçmekle, hiç olmazsa yeni arkadaşlarımın önünde utanç duymayacağımı anlattı.

Evdeki hanımla r ya anlamıyorlar, ya anlamak istemiyorlar, ya da sınavın ne olduğunu, sınavı verememememin ne demek olduğunu kavrayamıyor ve yalnızca benim üzüntümü görerek acıyorlardı bana. Dimitriy her gün uğruyordu yanıma. Her zaman son derece sevecen ve uyumluydu. Bu durum da, onun benden soğuduğunu düşündürüyordu bana. Yukarı yanıma gelip sesini çıkarmadan, tıpkı bir doktorun ağır bir hastasının yanında otururken takındığı yüz ifadeliyle yanıma oturması bana çok ağır ve kırıcı geliyordu. Sofya Ivanov-na ve Varenka, onunla daha önce okumak istediğimi söylediğim kitapları gönderdiler ve evlerine davet ettiler. Ama ben bu ilgide de, çok düşmüş bir insana karşı gösterilen onur kırıcı ve incitici bir yakınlık gösterisi seziyordum. Aradan üç gün geçtikten sonra biraz olsun yatışmıştım. Ama köye gidene değin evden dışarı hiç çıkmadım. Hep büyük acımı düşünerek amaçsızca bir odadan ötekine dolaşıyor, evdekilerle karşılaşmamaya çalışıyordum.

Düşündüm, düşündüm ve sonunda bir akşam geç sa--atlerde, aşağıda yalnız başıma oturmuş, Avdotya Vasil-yevna'nın çaldığı valsı dinlerken, birden yerimden fırladım ve yukarı koştum. "Yaşamımın Kuralları" adını koyduğum defteri elime aldım ve açtım. Birden içimde bir pişmanlık ve manevi bir coşku uyandı. Ağlamaya başladım. Ama bunlar umutsuzluk gözyaşları değildi. Yeniden

"Yaşamımın Kuralları"m yazmaya karar vermiştim. Artık hiçbir kötü şey yapmayacağıma, bir dakikamı bile boş geçirmeyeceğime ve kurallarımda hiçbir değişiklik yapmayacağıma kesinlikle inanıyordum artık.

Bu manevi coşkunun ne denli uzun sürdüğünü, ne ölçüde buna bağlı kaldığımı, benim manevi gelişmemin hangi yeni temellere dayandığını gençliğimin mutluluk dolu öteki yarısında anlatacağım/*^

(*) Tolstoy yazmayı düşündüğü bu bölümü yazmamıştır. (AE.)

TOLSTOY

GENÇLİK YILLARIM

fa.»

ENGiN YAYINCILIK

TOLSTOY

GENÇLİK YILLARIM

Çocukluk, Ergenlik ve Gençlik üçlüsü Tolstoy'un 23 yaşında (1852-1856) yazdığı ilk yapıtıdır.

Bu onun çok az değişikliklerle kendi özyaşam öyküsüdür.

Hem klasikler arasında yerini almış bir roman, hem de gerek anlatış biçimi, gerekse konusu ve çocuk psikolojisinin çözümlenmesi bakımından bir çocuk romanı sayılmaktadır.

Tolstoy bu eserde çocukluk yılları ile gençlik yılları Rusya'sını, Rus soylularının yaşamını o günkü bakış açısıyla en güzel ve canlı bir biçimde gözler önüne sermektedir.

Onun bu ilk eseri ilerde büyük Tolstoy'un geleceğini bize göstermesi bakımından çok önemlidir.

Çocukluk, Ergenlik ve Gençlik üçlüsünden sonuncusunu Gençlik Yıllarım adıyla Dünya Çocuk Klasikleri Dizisinde sunuyoruz.

-'•'.' *;.

ISBN 975 379-068-6

Lev Nikolayeviç Tolstoy _ GENÇLİK YILLARIM

Kitaplar, uygarlığa yol gösteren ışıklardır.

UYARI:

www.kitapsevenler.com

Kitap sevenlerin yeni buluşma noktasından herkese merhabalar... Cehaletin yenildiği, sevginin, iyiliğin ve bilginin paylaşıldığı yer olarak gördüğümüz sitemizdeki tüm e-kitaplar, 5846 Sayılı Kanun'un ilgili maddesine istinaden, engellilerin faydalanabilmeleri amacıyla ekran okuyucu, ses sentezleyici program, konuşan "Braille Not Speak", kabartma ekran vebenzeri yardımcı araçlara, uyumluolacak şekilde, "TXT","DOC" ve "HTML" gibi formatlarda, tarayıcı ve OCR (optik karakter tanıma) yazılımı kullanılarak, sadece görmeengelliler için, hazırlanmaktadır. Tümüyle ücretsiz olan sitemizdeki e-kitaplar, "Engelli-engelsiz elele"düşüncesiyle, hiçbir ticari amaç gözetilmeksizin, tamamen gönüllülük esasına dayalı olarak, engelli-engelsiz Yardımsever arkadaşlarımızın yoğun emeği sayesinde, görme engelli kitap sevenlerin

istifadesine sunulmaktadır. Bu e-kitaplar hiçbirşekilde ticari amaçla veya kanuna aykırı olarak kullanılamaz, kullandırılamaz. Aksi kullanımdan doğabilecek tümyasalsorumluluklar kullanana aittir. Sitemizin amacı asla eser sahiplerine zarar vermek değildir.

www.kitapsevenler.com

web sitesinin amacıgörme engellilerin kitap okuma hak ve özgürlüğünü yüceltmek
ve kitap okuma alışkanlığını pekiştirmektir.
Ben de bir görme engelli olarak kitap okumayı seviyorum. Sevginin olduğu gibi, bilginin de paylaşıldıkça
pekişeceğine inanıyorum.Tüm kitap dostlarına, görme engellilerin kitap okuyabilmeleri için gösterdikleri çabalardan ve yaptıkları katkılardan ötürü teşekkür ediyorum.
Bilgi paylaşmakla çoğalır.
Yaşar MUTLU

İLGİLİ KANUN:
5846 Sayılı Kanun'un "altıncı Bölüm-Çeşitli Hükümler" bölümünde yeralan "EK MADDE 11" : "ders
kitapları dahil, alenileşmiş veya yayımlanmış yazılı ilim ve edebiyat eserlerinin engelliler için üretilmiş bir nüshası yoksa hiçbir ticarî amaçgüdülmeksizin bir engellinin kullanımı için kendisi veya üçüncü bir kişi tek nüsha olarak
ya da engellilere yönelik hizmet veren eğitim kurumu, vakıf veya dernek gibi

kuruluşlar tarafından ihtiyaç kadar kaset, CD, braill alfabesi ve benzeri formatlarda çoğaltılması veya ödünç verilmesi
bu Kanunda öngörülen izinler alınmadan gerçekleştirilebilir."Bu nüshalar hiçbir
şekilde satılamaz, ticarete konu edilemez ve amacı dışında kullanılamaz ve kullandırılamaz.
Ayrıca bu nüshalar üzerinde hak sahipleri ile ilgili bilgilerin bulundurulması ve çoğaltım amacının belirtilmesi zorunludur."

bu e-kitap Görme engelliler için düzenlenmiştir. Kitabı Tarayan ve Düzenleyen Arkadaşa
çok çok teşekkür ederiz. Kitap taramak gerçekten incelik ve beceri isteyen, zahmet verici bir iştir. Ne mutlu ki, bir görme engellinin, düzgün taranmış ve hazırlanmış bir e-kitabı okuyabilmesinden duyduğu sevinci paylaşabilmek
tüm zahmete değer. Sizler de bu mutluluğu paylaşabilmek için bir kitabınızı tarayıp,
kitapsevenler@gmail.com
Adresine göndermeyi ve bu isimsiz kahramanlara katılmayı düşünebilirsiniz.
Bu Kitaplar size gelene kadar verilen emeğe ve kanunlara saygı göstererek lütfen bu açıklamaları silmeyiniz.
Siz de bir görme engelliye, okuyabileceği formatlarda, bir kitap armağan ediniz...
Teşekkürler.
Ne Mutlu Bilgi için, Bilgece yaşayanlara.

Not sitemizin birde haber gurubu vardır.

Bu Bir mail Haber Gurubudur. Grupta yayınlanmasını istediğiniz yazılarınızı

kitapsevenler@gmail.com

Adresine göndermeniz gerekmektedir.

Grubumuza üye olmak için

kitapsevenler-subscribe@googlegroups.com

adresine boş bir mail atın size geri gelen maili aynen yanıtlamanız yeterli olacaktır.

Grubumuzdan memnun kalmazsanız,

kitapsevenler-unsubscribe@googlegroups.com

adresine boş bir mail gönderip, gelen maili aynen yanıtlayarak üyeliğinizi sonlandırabilirsiniz.

Daha Fazla Seçenek İçin, grubumuzun ana sayfasını

http://groups.google.com.tr/group/kitapsevenler?hl=tr

Burada ziyaret edebilirsiniz.

saygılarımla.

Tarayan Yaşar Mutlu

Web site www.kitapsevenler.com

e-posta yasarmutlu@kitapsevenler.com kitapsevenler@gmail.com

mutlukitap@hotmail.com

Lev Nikolayeviç Tolstoy _ GENÇLİK YILLARIM